

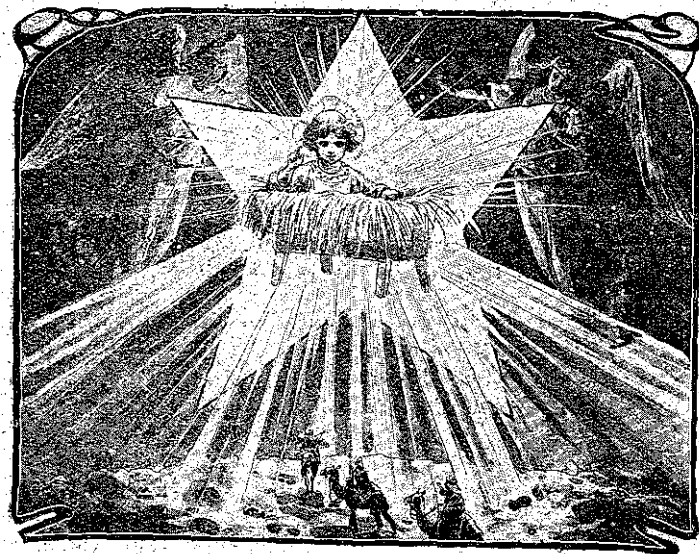
Archives et bibliothèque diocésaine de Quimper et Léon

Document numérisé
Source : <http://catholique-quimper.ccf.fr/diocese/bibliotheque-et-archives.html>

2011

Feiz ha Breiz

Pedenn d'ar Mabig Jezuz

Mabig Jezuz 'vit kalanna,
'C'houlennan ouzit er bloaz-ma
Ma kouezo diouz va fluenn baour
Klotennoù kaer evel an aour.

Mabig Jezuz, gra c'hor Bro Vreiz
 Miret ato he yez, he Feiz,
 'Vit ma kerzo war ar roudou
 Merket d'ezi gant hon tadou.

Mabig Jezuz, d'ar micherour
 Ro nerz-kalon en e labour ;
 E kalon e vestr lak da ren
 Dalc'h-mat al lealded kristen.

Mabig Jezuz, d'ar pinvidik
 Ro kalon gunv ha birvidik.
 'Vit na-vezo mui ken otus
 Met d'ober vad atô brokus.

Mabig Jezuz, buhez ar paour
 Gra ma ne vo mui ken dizaour,
 Ma c'hello drant sevel e benn
 Ha kas da Zoue e bedenn.

Mabig Jezuz, ro d'ar c'houer,
 Nerz d'ober e labour pounner,
 Laka da zével eun eost puilh
 Ha gwiniz outan diouz an druilh.

Ro d'ar c'hlanvour war e wele
 Frealzidigez leun e ene
 Ha ma teu d'ezan ar maro
 War eün d'an nenv, te her c'haso !

F. JAFFRÉS.

Renner hag holl skrivagnerien ha skrivagnerezed *Feiz ha Breiz* a unan o fedenn gant hini barz Itron Varia 'r Folgoat, emaoch o paouez lenn, evit goulenñ ouz ar Mabig Jezuz ma teurvezo gantan rei e vennoz ha gant ar bennoz-se eur bloavez mat d'o lennerien bilian ha bras ha lakat o niver da vont war gresk eus an eil bloaz d'e-gile e holl barreziou Breiz-Izel.

Ar Mabig Jesus

War don ar : *Jesu, Redemptor omnium.*

I

Pep trouz en noz a zo tavet,
 Eur vouez neuze a zo savet,
 Taolet he deus da bep hegleo:
 Gloria in excelsis Deo!

II

Gloar da Zoue, eme 'n Aelez,
 Kanomp, kanomp gant levenez,
 Ganet eo bet Salver ar Bed,
 An Holl anezan 'oa war c'hed.

III

Ar Bastored kerkent war zao,
 Warzu Bethleem a lavar yao,
 Mall bras o deus da adori
 Mab ar Werc'hez er marchosi.

IV

E gaout a reont en eul laouer,
Tre e vamm hag e dad mager,
A-dre d'ezo 'z eus eun azen
Kousket e kenver eun ejen.

V

Daoulina 'reont 'harz e gavell,
Pep hini ouz Jezuz a zell
Hag al levenez ar vrasa
War o zal a zo o para.

VI

En noz neuze eo eun dudi
Klevet Aelez o saludi
Roue meur an holl rouaned,
E kraou Bethleem nevez ganet.

VII

Kanomp, kanomp ar Gloria,
Goar da Zoue, Alleluia,
Lidet eo hizio da C'houel,
Mabig Jezuz, Nouel! Nouel!

F. JAFFRES.

IMPRIMATUR :

Kemper, 16 a viz du 1932.

A. COGNEAU, v. v.

O NOZ KAER!

*O noz, kaer dreist an holl noziou,
Noz a c'hras hag a venhoziou,
O noz skedus, noz hep da bar,
Koantoc'h eget an heol a bar!*

*Euz an nenv, digor e zoriou,
Ganez e tiskenn tenzoriou,
Pardoun, peoc'h ha silvidigez,
Gwelloc'h eget pinvidigez.*

En noz-man, evidomp, euz Zalver 'zo ganet,
An Aelez, en oabl aour, holl o deus e ganet;
An diaoulou, en ifern, ouz o selaou, a gren,
Emberr, war an douar, é vo echu o ren.

Kerzomp, laouen hon tal, tre d'ar gaerig dister:
Na sonezusa burzud! Na tenera mister!
Eur c'hrouadur bihan, e zaouarn dizolo,
A zo aze kousket war eur gwele kolo;

Na pebez bugel eo,
Gwenn evel erc'h e jod ha melenn aour e vleol
Na pebez diskeñ talvoudus!
Mab an Doue holl c'halloudus
En deus klevet erfin hor c'hlemmou hirvoudus.

He lagad war e zremm, tost dezan, eur Vaouez
A sonj, a bed, a azeul hep paouez,
Hi eo mamm ar bugel, Mari eo he hano,
Mouez an dud d'he meuli biken ne ehano;
Holl levenez an nenv a bar en he sellou
Ha flamm ar garantez a zev he muzellou.

Josef, stonet e benn, e vaz c'hoaz en e zorn,
A jom sioul ha mut en e gorn;
Be wech ma zav e dal wardu ar C'hrouadur,
E galon goz ennan a drid gant plijadur.

Gant Mari ha Josef, gant mesaerien ar vro,
 Guzoc'h, o Bugel ker, me a dosta d'am zro,
 Anaout a ran ennoc'h va C'hrouer ha Doue,
 Me ginnig d'eoc'h ezans, evel d'am gwir Roue,
 Deut oc'h war douar da veza va Frener,
 Me a blego d'ho yeo ha c'houi vo va Rener.

Ken d'an deziou laouen, ken d'ar boan,
 Me heulio, o Krist, sentus evel eun oan,
 Hag, echu va harlu, me a fell d'in ganeoc'h
 Eva d'am c'hoant, en nenv, e feunteun douar ar peoc'h.

J. L'HELGOUACH, O. M. I.

Embann ar Zul-Fask ⁽¹⁾

BREUDEUR KER,

EVEL M'EO BET TRUGAREZUS A-WALC'H
 HON TAD HAG A ZO EN NENV
 EVIT REI D'EOMP TRO DA GEMERET PERZ
 E DUDIOU GINIVELEZ HOR ZALVER JEZUS-KRIST
 EVELSE E ROOMP KEMENNADUREZ D'EOC'H
 E TOSTA REZURREKSION LAOUEN AN DOUE HAG AR ZALVER-SE.
 D'AN XII A VIZ C'HOUEVRER EMA SUL AR SEPTUAGESIM
 D'AN DEIZ KENTA A VEURZ EMA MERC'HER AL LUDU.
 KENTA DERVEZ AR C'HORAIZ.
 D'AR XVI A VIZ EBREL HON DEVEZO AN DUDI
 DA LIDA GOUEL PASK SANTEL HON AOTROU JEZUS-KRIST
 AR YAOU-BASK A VEZO D'AR XXV A VIZ MAE
 SUL AR PANTEKOST A VEZO D'AR IV A VIZ MEZEVEN
 HA GOUEL AR ZAKRAMANT D'AR XV A VEZEVEN
 D'AN III A VIZ KERZU EMA SUL KENTA ASVENT
 HON AOTROU JEZUS-KRIST
 A DLE BEZA MEULET HAG ENORET
 EUS AN EIL HANTVED D'EGILE
 EVELSE BEZET GRAET.

(1) An embann-man a vez graet e eleiz a ilizou da
 C'houel ar Rouaned, raktal goude ma vez kaset an aviel,
 evit diskouez d'eomp gant pegement a breder e ileomp
 en em brepari abenn ar Zul-Fask, brasa gouel ar bloaz.

Thereza NEUMANN

hag ar Sozialist

E miz mae 1931, hon eus komzet aman c'hoaz eus Thereza Neumann ar plac'h-se ganet er bloaz 1898, e Konnersreuth, en eskopti Ratisbonn, er Bawiera, hag a zoug, war he c'horf, gouliou Hor Zalver.

Tra sebezus, aboe ar bloaz 1923, Thereza Neumann ne zebri tamm, ha kalz, na ket; aboe ar bloaz 1927 ne ev banne, na kals, na ket; ne gemer netra 'n holl nemed ar gomunion; n'he deus c'hoant ebet da zebri; c'hoant ebet da eva; c'hoant ebet da gousket ha daoust da-ze e chom ker yac'h ha n'eus forsi plou hag e ra brao bras he labour pem-deziek.

Eur medesin bras eus a Vienna, an Dr Ben Karpeles, anavezet dre holl evit beza eur sozialist touet, eus ar re rusa, a-raok ar brezel, a zo bet, n'eus ket gwall bellou, o welet Thereza ha gounezet eo bet ganti d'ar feiz kristen ha setu aman penaos: Endra m'edo houman o pleus-

tri war boaniou Hor Zalver hag heb anaoudegez ebet eus ar pezh a dremene en dro d'ezi; an Aotrou Karpeles, bet adre ganitan da vont d'he gwelet he c'hlevas o lavaret: « Unan bennak a zo aman ha n'emân ket a-du gant Jezuz c'hoaz, met etûn den a volontez vat eo hag hen sikour, a rin da zistrei war hent ar baradoz Poaniou nevez a c'houzanyin evitan ha pep tra a droio evid ar gwella! »

Thereza, ha n'he devoa ket gwelet c'hoaz an Doktor a-raok m'he devoa komzet anezan evelse, a lavaras d'ezan pa deuas he anaoudegez d'ezi eus traou ar bed-man, e c'houzanyje evitan eur boan nevez evit dont a-benn d'e c'houmit evelse da Jezuz-Krist.

Hag, e gwirionez, dem-goude, an Doktor a glêve e oa savet eur gouli nevez da Dhereza, dindan an hini a oa en he c'halon.

Divezatoc'h an Aotrou Ben Karpeles a zistroas da Konnersreuth; eno e voe badezet ha Thereza eo a voe e vaeronez; daoulina a eure ivez en e gichen ouz an Daol-Fask ma reas outi e Bask kenta. War-se, setu petra' skriv an Dr Ben Karpeles: « Ra blijo gand an Aotrou Doue va fardoni ma 'z oun bet dievez epad va c'hommunion genta; war benneu va daoullin e oan harp ouz Thereza Neumann; gwelet a ris sklér ne lounk ket an hosti; teuzet e vez war he zeod a-raok m'he devez bet amzer d'he c'has d'an traon. Toui a rafen da lavaret eo re wir kement-man! »

Ar pezh a blij da Dhereza eo ar bleuniou hag al labour-se: ouspenn daou ugent labour a zo en he zi hag he dudi eo o c'hlevet o kana; 300 pe 400 lizer a en em gav ganti bemdez, digant tud hag o deus ezomm d'he zrugarekat evid ar vad he deus graet d'o ene.

Nag hi, nak he zud ne zigemeront gwenneg ebet morse digant den!

Lennit, lennit gant evez, gwazer!, merc'hed bu-gale, ar pezh a verko aman, bep miz, an Doktor bras ha brudet Yann ar Mezeg. Kaout a reoc'h aman, evit netra, an doare da barea ar g'loaziou! d'en em ziuall eus ar c'hlenvejou, d'ho tiboania e pep mad! Ne lavarant ket ne rankoc'h mui mont da gaout medisin all ebet, nann! An holl a rank beva, ha neuze klenvejou a zo hag e ranker evid o farea, gwelet ar c'hlanvour, e vizita piz; met, gant kuzulioù an Aotrou-man e vezo neubeutoc'h a viziadou, a zournadou, a friadou en ho touez; ha petra glaskomp 'ta war an douar nemed sikour an nesa hervez hor galloud?

Talvoudegez Feiz ha Breiz a zo kresket ouspenn eus an hanter; talvezout a ray, breman, ugent real d'an neubcuta, hag e chom e priz izel evelato! Penaos a ray evid en em denna? N'ouzoun ket! ar pezh a zo diarvar eo an drama: talvoudegez ugent real hoc'h eus bep tro: Lavarout a c'hellit, me a gav d'in eo deuet an traou war a-drenv, eur gwall damm. Ne lakin ket muioc'h en dro-man: an Aotrou Yann a zo kousket mord! noz eo pell a zo, roc'hal al ra evel ar girun, met abarz nemeur am bezo klevet gantan penaos louzaoui eur biz trouc'het, pe eun troad-blonsset; n'ho pezo ket a ezomm da c'hedal pell!

E gamarad: Paol ar RIUALLON.

Eur ger war ar patatez

Ar bloaz-man a zo bet eur bloavezh avalou-douar; beza ez eus bet anezo diouz an druilh hag ar pezh a zo da ober breman eo mirout outo da vreina; evit-se eo red o lakat en eul lap pe en eur c'hav tenval hag aeret mat. Ma 'z eus re en holl a sklerder el lab pe er c'hav, eo red teurel war ar patatez, plouz, pe zier gwano d'o golo.

Arabad da vern ebet kaout ouspenn tri droatad uhelder na kals ouspenn tri droatad ledander; gant herdin keuneud e vezo aes dispartia ar berniou hag en doare-se an aet vat a c'hello en em zila dre douez ar patatez ha ne vreinit ket ker tuan; darn a weler zoken o teurel raz nevez-maro e pou'lr, war ar berniou, evid eva an ezenn a zav diouz ar patatez.

Ra vezo kaer hon tiez

Ra vezo eun dudi gwelet hon tiez, ken en diavaez, ken en diabarz. Pa vezo eur plas evit pep tra ha pep tra en e blas: eur plas evid ar plouz, eur plas evid ar c'heuneud hag eur plas evid an teil.

Pias an anvucuzenn a zo e toull an teil ha nann war an hent, en dro d'ar puns pe e toull ar nor.

Er miz-man lakomp da gregi ouz mogerioù hon ti, e kornioù hor porz ha tro-war-dro d'hor c'hrevier ar bodou-rouz, ar plant hag ar gvez o c'haeraio pa deuo an hanv hag o goudoro divezatoc'h pa deuo ar goanv.

Gwelet mat-oun gant matez ar presbital ; Katell e vez graet anezi; tro am eus bet d'ober vad d'ez; eur vaouez anaoudek eo, ma n'eo ket eur vaouez habask ! N'am eus ket c'hoant e vefe klevet war va lerc'h, met me a gav d'in, e rank an Aotrou Person bale eun ganti !

— « Me, mestrez em c'hegin, ha den war va zro ! » emezi Hogen, poania 'ra da aoza d'ezan boued krenv; n'eo bet friko eo, avat, met, hen, a garfe chom hep dibri, an den santel ! hag e klev traou gant Katell :

— « Ma ne zebrit ket muioc'h e chomoc'h traut Aotrou Person ! ha ma chomit traut e vo tamallet d'ho parisioniz, n'o deus ket a beadra da veva o ferson, ha d'ho servicherez ne ra deoc'h nemed boued divlas ! Lavaret e vije graet ez a ho prejou gand ar c'hi ! »

— « Mat, mat, Katell; eme an Aotrou Person, warc'hoas e febrin ! »

Eur wech, e oan bet o kas eun tammik freskad d'ar presbital, hag edo Katell o soroc'ha.

— « Biskoaz kement-all ! aman sec'h-korn an traou war an tan, bet an Anjelus pell a zo, ha ne deu ket an Aotrou Person ! »

— « Sellit, Katell, emeve, setu aman eun tamm kig abenn warc'hoaz, atao ! »

— « Ha, te eo Lizik, eme Gatell sioulaet, bemoz Doue d'it da veza degaset eun tanva d'eomp ; meur a zoare a zo da gempenn ar c'hig-moc'h ha d'e boaza, ha laouen oun o kaout d'a damm freskad.

— « Me a lavaras neuze; gant ientegez :

— « Ma karfec'h diskouez d'in penaos e rit, Katell, e rafec'h eur pez plijadur d'in ! »

Lorc'h enni, ar vatez a respountas :

— Ha gwir ive ? Mat, pa giri e stagin da zeski d'it, n'eo ket an dra-ze hepken, met ar plajou dous, ar zouben vat, al legumaj, ar c'hig-yar ha leue hag a bep seurt.

Ha raktal e lavaras... ar pez a lennoc'h war Feiz ha Breiz ar miz a zeu ! Arabad eo deoc'h chom heb e brena !

LIZIK.

AN TAILHOU ESTLAMMUS

Ar C'houarnamant a zo deuet hag a rank fourra e fri e kement toull a zo : n'hellomp na genel, na mervel, na debri; nag eva, na butuni, na c'hoari, hep paea d'ezan gwirioù estlammus. Gouzout a ra pet prenestr a zo war hon ti, pegement a alkool a zo e kement banne gwini a evomp, pegement a werzomp hag e brenomp eus an dram hag eus an dra-hont, setu ma rank kaout bernioù mevelien evid ober labourioù didalvez hag a c'hellfed lezel a-gostez.

N'eus nemet eur vro, er bed, hag e vefe gwasket muioc'h

eged e Frans, an' dud enni, gand an tailhou hag eo Bro-Zaoz :

Eno pep den, an eil dre egile, a rank paea, bep bloaz, 1.460 lur a dailhou d'ar c'houarnamant.

E Frans, pep den, an eil dre egile, a bae :	1.176 lur.
En Alamagn	690 lur.
E Stadou Unanet an Amerik	620 lur.
En Itali	556 lur.

Bretoned, pa vezo votadeg, roomp hor moueziou nann da c'hallegerien flour, ha treitour evel an dour, met da dud fur hag a lakaio muioc'h a arc'hant da jom e Breiz ha nebeutoc'h da vont da Baris.

AN TI-KER HAG AN ILIZ

Daoust peger fall eo lezennou ar vro e c'heller, evelato, en tiez-kêr, ober mœur a vad d'an ilizou.

Gwelit, kentoc'h, petra 'ra kêr Baris evit renka he re.

Er bloaz 1927, 'vit renka he ilizou he deus dispignet :	5.482.580 lur.
Er bloaz 1928, 'vit renka he ilizou he deus dispignet :	3.653.310 lur.
Er bloaz 1929, 'vit renka he ilizou he deus dispignet :	5.808.000 lur.
Er bloaz 1930, 'vit renka he ilizou he deus dispignet :	4.793.050 lur.
Er bloaz 1931, 'vit renka he ilizou he deus dispignet :	6.102.200 lur.

Ar pezh a ra e pemp bloaz.... 25.839.140 lur.

Daoust d'ar skouer vat-se hag a deu eus a uhel, e Breiz-Izel e vezo kavet maered he ne gredint ket tenna cur gwenneg eus kef o zi-kêr evit kemprenn o ilizou.

Sebezus!

I. — Ar werzid kollet ⁽¹⁾

An dra-man a dremen, dres, breman ez eus pemp kant vloaz.

Eur verc'hig hanvet Godig a ya a-dreuz ar c'hoad, en eur neza he c'hégl hag o poulza, en he raok, daou zantvad gwenn; diarc'hen eo ha gwisket paour; evelato, avat, he c'hlevert o kana gae. An nenv a-zioc'h he fenn a zo ker glas hag an heol a zo kaer hag al laboused ken dudius o c'han!

Pa he devoa treuzet ar c'hoad, Godig a lezas he denved da beuri hag a azezas, war lez- eur sterig a oa eno, evit neza en eur zourrigal eur ganaouenn.

Souden e c'henchas son; he neudenn a dorras hag he gwerzid a gouezas er ster.

O va Jezuz! emezi, en eur ouela kollet va gwerzid ha petra lavaró va mamm! va gwerzid hag a oa a-benn breman eur bloue néud warni. O! Gwerchez Vari, ho pet truez ouzin!

Kaer he devoe klask he gwerzid, n'her c'havas ket.

Goude beza furchet eur pennad mat gant he daouarn ha gant he c'hégl, ec'h azezas adarre, war ar geot, evit gouela he gwalc'h.

Ker glac'haret e oa ma ne glevas ket an deliou nag ar bodennou o trouzal er c'hoad gant eur paotrig koant a deue etrezek eno hag a jomas a-zav da zellet outi.

Ar paotrig a oa gwisket kaer; e zremen a oa skedus; e vleó melen a lue dindan eun tog a oa eur bleuenn wenn ouz e gern.

Pa welas ne rae van ar verc'hig glac'haret, ez eas betek enni hag e lakeas e zourn war e skoaz:

— Perak e lenves? emezan.

Godig a reas eul lamm; o wleket penn koant ar paotrig a oa en he c'hichen e reas eur mousc'hoarz a-dreuz he daerou. Ar paotrig a lavaras adarre:

1) An hinkin eo ar vaz houarn a dreuz eur werzid hag e tro an neud pe ar gloan en dro d'ezan-pa vezer o neza.

— Glac'haret bras out, evit doare?

— O! ya! va Aotrou bihan; glac'haret oun sur, ha glac'haret bras zoken. Va Doue! petra 'rin-me?

Ha Godig, adarre da ouela.

— Petra 'zo digouezet ganez 'ta?

Aet ez eus unan eus da zenved gant ar bleiz? Em eus aoun, n'ez peus ki ebet evit o diouall.

— Fant Madec a zo re baour evit kaout eur c'hi; n'hor eus nemet daou zantvad ha morse ne deont diouzin; ar pez a ra d'in gouela eo ma 'z eo torret va neudenn ha va gwerzid a zo kouezet er ster!

— Hag e kav d'it eo eur gwall zarvoud evidout beza kollet da werzid? a lavaras ar paotrig, en eur vousec'hoarzin.

— Anat a-walc'h eo ne anavezit ket Godig; rak anez ne lavarfac'h ket an dra-se. Me n'em eus ket, evel ar vugale all, eun tad hag eur vamm leun a garantez evidout. Va mamm a zo maro pa oam bihanik; va zad ivez a zo maro tri bloaz a zo. N'em eus nemed eul lezvamm hag hi he deus eur bugel all... Godig ne lavaras ken.

— Ha da lezvamm n'eo ket mat ouzi?

— Me a zo eur zamm eviti. Koulskoude panefe hi e rankfen mont da glask va boued hag an dra-se a zo kris!

— Da vihana, ne vezes ket bazatet gant da lezvamm? Godig ne lavaras ger.

— Asal pa 'z i d'ar gêr daoust ha bazatet e vezi abalamour ma c'heus kollet da werzid?

Godig ne lavaras ger adarre, met en em lakat a reas da grenn.

Ar paotrig a azezas neuze, war ar yeot, en he c'hichen hag a lavaras:

— Paour kaez Godig, me wel ervat ez peus kals da c'houzantv gant da lezvamm. Ma vije bet eur gwaz, me am-bije da zifennet, m'em-bije miret ma vije graet poan d'it; met ne doun nemed eur bugel, Jilig! Ma c'hellfen, da vihana, kaout d'it da werzid!

— Siouaz! aotrou, ne zervich ket. Ar Werc'hez hepken a c'hellfe he renta din. Ha va lezvamm pa welo n'em eus nezet tamm. O! va Doue! nak hen 'zo reuzendik an hini n'en deus ket eur gwir vamm! nak hi a oa karan-

tezus va mamm, an hini a zo aet gant Doue! Hag o lavarret kement-se, Godig a zave, warzu an nenv, he daoulagad leun a zaerou.

— Paourkaez Godig!... Ma keres me a 'z ay er ster da glask da werzid!

Jilig a oa o enjal lammet en dour, met Godig a grogas buan ennan hag hen daic'has:

— O! Aotrou, cmezi, gwelloc'h e vefe ganen beza lezet daou zeryez dioc'htu, hep tamm bara, ha kaout bazadou betek ar gwad, eget ho kwelet o vont d'en em deurel en dour aze.

Sellit, mar kirit, ni 'z ay da bedi Gwerc'hez an Dervenn. Kloustre e tevio d'hor sikour?

Godig a grogas e dourn Jili; n'he doa mui a aoun rak e zilhad brao; e gas a reas da gichen eur wezenn zero, el elc'h ma he doa kavet eun toull ha laket ennan eur skeudenn vihan eus ar Werc'hez. Ar skeudenn-se a oa dister ha divalo, n'eus fors, skeudenn Mamm Doue oa.

Godig a reas, a-greiz kalon, eur bedenn d'an Itron Varia ha Jilig a lavaras ivez ar bedenn war he lerc'h. Pa zavas ar goueriadezig paour, he daoulagad a oa skeudus gant ar feiz hag an esperans.

— Godig! Godig! eme Jili, me da zavetaio. Sell, epad ma 'z edomp o pedi ez eus deuet eur zonz vat eun spered; ar Werc'hez, hep mar, eo he deus he digaset d'in. Chom aze d'am gortoz ha da drugarekat Mamm Doue.

(Da gendel'her).

Leoriou Nevez

AN EUR ZANTEL EN TI, E DOUG AN NOZ
a gaver da brena evit eiz real, e Keriltud,

11, rue Algésiras — BREST.

Al leor-man, savei gand unan eus skrivagnerezed *Feiz ha Breiz*, ma vez laket da dalvezout, a lakaio Hor zalver Jezuz-Krist da veza anavezet muioc'h ha karet gwelloc'h, e holl diegeziou Breiz-Izel : mil vad a ray da gement hini hep lenno.

KENTELIOU WAR AL LABOUR-DOUAR

*a gaver da brena evit 16 real,
e Keriltud, 11, rue Algésiras, Brest.*

Al leor-man savet diwar brezegennou graet e Sindikajoù Goueled-Leon, gand an A. Levot-Becot, eus a Bloungonvelen, a vezo lennet, gant plijadur, e pep tiegez war ar maez.

GUELADEN TONDAL

GUELADEN TONDAL, da lavaret eo eun dro er purgator, en ifern hag er baradoz ; al leor souezus-se a zo bet savet, e latin, gand eur manach eus a Iwerzonen en devoa gwelet sant Bernez, e Clairvaux, skuiz ha klanvidik. An A. Heneu, eur gwenedour, hen troas e brezoneg.

Daoust m'eman al levr-se e brezoneg Gwened, e c'hell heza lennet e pevar c'horn Breiz : eur ger hepken ennan a gavomp direiz ; ar ger *inean*, ene, laket da veza gouregel evel ar ger gallek *âme* ha padal eo gourel, rak dre holl e leverer : eun ene mat, daou ene!

Kement-se ne vir ket ouz al leor da veza talvoudus ; evid e gaout kas 5 lur 70 d'an A. L. Herrieu, Hennebont, Morbihan, C./G. 241.28, Nantes.

*Tud yaouank ha bugale,
Lennit ho Feiz ha Breiz,
Ha klaskit d'eomp hep dale,
Lennerien all e-leiz,
Ma vezo anavezet
Hor Bro gant he mibien
Ha ma vezo difennet
He gwirioù da viken !*

ANZARÉ

JOB IAR BALEK

PA OAN ME-VEL E "PENN-AN-DRAD-NIENN"

GANT VA FENN-BAZ HAG EM ZREID VA BOT-TOU KOAT

VE-ZE TREUT VA ZAM-MOU GWEN-NEI-EN

GANT VA FENN-BAZ HAG EM ZREID VA BO-TOU KOAT,

MET OUS-PENN KANT MIL LUR LE-VE

'N HI-NI GA-REN A DAL-VE-ZE !

DISKAN.

BA-LE-ET EM-EUS GWECH-ALL E BRO-ZAOZ HADRE VRO-C'HALL

BIS-KOAZ N'EM EUS GWE-LET PLAC' HIG KER KOANT ALL !

ANGLAR

II

En eur vont d'ar park, diouz ar beure,
 Dre di va mestrez me ' dremene,
 Ha pa zeue d'am saludi
 Em c'halon, o pebez dudi!

III

' Vit plijout d'am dousig bleo melen
 War ar bank-tosell, en he c'hichen,
 Kalz amzer e korn an oaled
 Gant plijadur am eus kollet.

IV

Hogen eun deiz ' renkis kimiadi,
 Vit mont da bell-bro da vrezelli;
 En deiz-se, va dousig Anna
 A roas d'in he fok kenta.

V

Trizek miz goude, pa zistrois,
 War dor va mestrezig e skois;
 He zad paour d'in a zisklerias
 « Annaig 'zo maro, siouaz! »

VI

D'ar véred, bemdez, me 'ya brema,
 War bez va dousig da zaoulina;
 Ha gant va daerou दौरaet
 Bleuniou kaer eno 'zo savet!

VII

Me 'rank mont da glask va zamm bara,
 Rak n'em eus gallet dastum netra,
 Met skeudenn va dous em envor,
 Zo 'vidoun eur c'haer a denzor.

VIII

War an hent, pa vanin hep buhez,
 Va lakit en bez va c'harantez,
 Ma vo skoulmet hon c'halonou
 Da viken, d'imp gant an Ankou.

Ewnig Penn-ar-C'hoad.

KENTA KENTEL

- I. - An Arvor — II. - Breiz-Veur**
III. - Breiz-Vihan — IV. - Ar broïou
hag ar yezoù keltiek.

I. - An Arvor

Breman ez eus 2.000 bloaz, ar vro gaer ma vevomp enni a oa hanvet an Arvor.

C'houec'h vloaz hag hanter kant a-raok donedigez Hor Zalver, Jul Kesar a drec'has an Arvoriz hag a lakaas o bro dindan galloud ar Romaned.

Pemp kant vloaz goude, poblou gouez hanter-noz ar Beljik, an Alaniz hag ar Zaozon, a zailhas war broïou ar c'huz-heol: an Arvoriz a voe flastret hag an Arvor devet.

An dra-man a dremene etre ar bloaz 450 hag ar bloaz 460 goude ginivelez Hor Zalver.

II. - Breiz-Vreur

En amzer-se, hon tud koz d'eomp-ni, Bretoned, ne oa ket anezo c'hoaz dre aman; en tu all d'ar mor edont o chom, en eun enezenn vras ha kaer hanvet Breiz-Veur; kristenien e oant adalek an eilvet kantved ha dal ma c'helljont lakat soudarded Rom; aet da glask ober o mistri, en o zouez, da zistrei d'o bro, e vevjont dishual ha digabestr dindan lezenn Hor Zalver Jezuz-Krist.

Rouaned galloudek a oa en o fenn ha menec'h sañtel hag a veve, darn, a vilierou, e manation bras mantrus, ha darn all, a-unanou, e penitior kuzet, e gwas-ked ar c'hoadou, a bede evito hag a rae skol d'o bugale war skianchou ar bed-man ha re-ar bed-all.

Siouaz, eun amzer a deuas hag e lesjont ar warizi hag ar gasoni da ober o reuz en o zouez; o fennou brasa n'oant ket evid en em glevout ken; hrezel a raent an eil d'egile hag ar Zaozon fall, a oa o paouez dismantri an Arvor, ouz o gwelout, evelse, dinerzet holl a deuas hag a skrapa diganto, a-nebeudou, o danvez hag o bro, a c'halyjont hiviziken, Bro-Zaoz. Meur a roue a stourmas outo; ar brudeta anezo eo Arzur a veve en e gastell e Ker'leon, gant e wreg ar rouanez Gwennwyvar, e varz Marzin hag e vrezelourien vrudet.

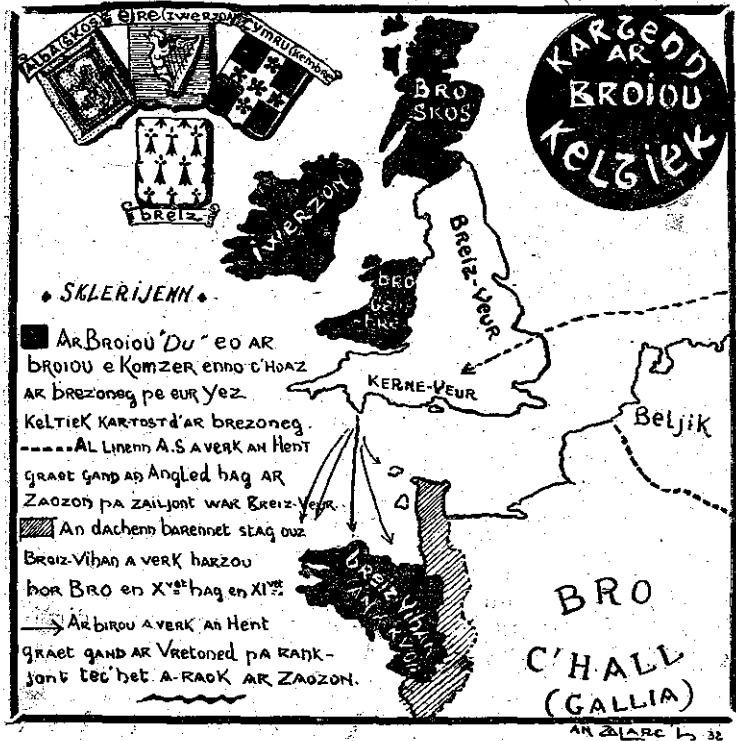
Epad daou c'hant vloaz e klasikas ar Vretoned rei lamm d'o enebourien kris; pa we'jont n'oant ket ken evid o diarbenn, ken niverus all ha ma oant, e kimiadjont diouz douar kunv o c'havell hag e treusjont ar mor, bleniet gand o beleien ha gouarnet gand o rouaned, evit dont da zouara, dre aman, war aochou goullo ha gouez an Arvor.

III. Breiz-Vihan

Kenta tra a reas hon tud koz pa daoljont o zreid, war ar c'horn-douar-man, a voe e henvel ha rei a re-

jont d'ezan hano c'houek o bro goz: Breiz ha Breiz-Vihan p'o deveze c'hoant da ziskenvelekaat o bro nevez diouz Breiz Veur.

Daou denzor hepken o devoe gellet degas ganto a-

dreuz ar mor doum hag a zo deuet betek ennomp, a-rumm da rumm: ar brezoneg hag ar feiz.

IV. - Ar broioù hag ar yezou keltiek

Bretoned omp e'a ha-diskenn a reomp eus gouenn vras ha kaer ar Gelted.

Ar Gelted, eo an hano a roer da dud broiou gwa'arn an Europ, da lavaret eo da dud Bro-C'hall, Breiz-Vihan, Breiz-Veur, Bro-Gembre, Bro-Skos hag Iwerzon.

Breiziz, Kembreiz, Iwerzoniz, Skosiz, Arvoriz ha Galloaed, an dud-se holl a zo Kelted, da lavaret eo tud kelt, dispont, troet ouz traou ar spered hag a gomz pe o deus bet komzet eur yez keltiek.

AR BREZONEG, yez Breiz-Vihan eo ar yez keltiek muia komzet, en amzer-man; gwas a pe a zo e prener outan, a-eneb pep gwir, dorioù an darn vrasa eus ar skolioù; kement-se a zo eur vez ouspenn ar pec'hed.

AR C'HEMRAEG, yez Breiziz Bro-Gembre, a deu da eil pa zeller ouz niver an dud her c'homz, met lennet eo kals muic'h dre eno, eget n'eo ar brezoneg, dre aman ha desket e vez d'ar vugale e holl skolioù ar vro.

AN IWERZONEG eo yez Iwerzon, an enezenn gaer-se bet leshanvet gwechall enezenn ar Zent; gwall wasket eo bet gand ar Zaozneg ha dilezet, e meur a-lec'h, met abae m'o deus Iwerzoniiz adkavet o frankiz, er bloaveziou tremen, e teu da c'hounit tamm ha tamm an tachennoù en devoa kollet.

AR SKOSEG eo yez Bro-Skos; gwasket eo bet gand ar Zaozneg, met Skosiz a zo deuet da zihuna hag a ro kement a harp breman d'o yez, ma teuo, gand an amzer, da gavout ar gounit.

Ar Skoseg hag an Iwerzoneg n'int nemet kendirvigopez d'ar brezoneg; ar c'hemraeg avat hag ar brezoneg a zo daou vreur; eur breur all o devoa c'hoaz: AR C'HERNEVEG hag a zo bet komzet e Kerne-Veur, betek bloaveziou diweza ar XVIIth kantved; mouget eo bet a-nebeudou, gand ar zaosneg, evel m'eo bet mouget AR GALLEG, e Bro-C'hall, pemzek kant vloaz kentoc'h, gand al latin; arabad eo eta fazia, ar pe a gendalc'homp da c'hervel galleg n'eo galleg ebet ken, met kentoc'h eul latin trefoet hag a zo bet toueziet gantan muic'h a c'heriou alamanek eget a c'heriou galleg.

Rak-se, dioual'omp en aoun na vefemp touellet gand

ar C'hallaoued a zo o klask sila o yez lorc'hus dre he-
 var c'horn ar bed; war zigarez m'o deus kollet o-unan
 o yez keltiek e karfent breman gwe'et ar re all oc'h
 ober eveldo: al louarn besk ivez a glaske lakât al lern
 all da grenna o lostou, met hini n'her greas!

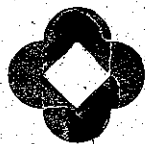
Deskomp mat hor brezoneg a-raok staga da zeski
 yezou ar broiou all; e Breiz-Vihan ar brezoneg eo ar
 mestr. p'ema en e di hag ar yezou all a dle plega din-
 danna.

Ar gwir her goulenn hag ar gwir a zo trec'h d'ar bed!

Leoran A. Guilhou

Tri leor all a zo bet rakprenet endra m'edo *Feiz ha
 Breiz* miz kerzu er voulerez : 2 gand an A. Abjean; per-
 son Tremeoc, (eil rakprenadenn), hag 1 gand an A. Fran-
 çois Guillou, Koat-Bizien, Gwitevede.

Arabad e vezo gortoz al leor nevez kals a-raok Pask,
 rak labour pell a vezo gantan er voulerez.

Gwechall goz ez oa e Bro-Leon, eur C'hilhog eus ar re
 gaera, anvet: Kribell-Ruz. N'oa kihlog all ebet dre ar vro
 a-bez, par d'ezan. E gribell a oa ruz-glaou, hag e wiska-
 mant n'oa anezan nemet plunv arc'hantet hag alaouret.
 Eun drugar oa e welout pa veze pignet war e glud, oc'h
 astenn e c'houzoug, hag o tistaga « ko-ko -gog-gog! » gant
 eur vouez ken nerzus ha ken dudiuz ma tave d'e selaou,
 holl gilheien hag holl yer ar Barrez.

E c'hellit kredi ez oa brudet ha dre-se, pinvidik-bras.
 E berr-amzer e fastumas eur bern madou; ha pa gavas
 d'ezan en doa dastumet aour awalc'h, ez eas da veva diouz
 e zavez.

Lavarout a reas kenavo d'e vignoned, hag ec'h en em
 dennas en eul lec'h sioul, demdost d'eur brouskoadig, e
 skeud eur c'harziad lann ha balan alaouret.

Eno Kribell-Ruz a savas eur maner kaer, hag e veve ennan e peoc'h ha dizoursi, pell diouz trouz ar bed, evel eun ermit santel e kreiz eur gouelec'h.

.....

Eun dervez edo Roue ar vro o veachi dre ar mêziou, ha setu a-greiz-holl e voe tapet gant eur barr-arne, eus ar seurt ne weler morse; an dour a ziruilhe eus an nenv evel taolet gant sailhou; tenva! oa evel e-kreiz an noz, hag ar gurun a drouze hag a strake betek bouzara tud. Ar Roue a yoa d'ar mare-se, digouezet e-kichen maner kaer Kribell-Ruz, ha setu ma skoas war an nor da c'houlenn disc'hlaou.

Digemeret e oa gant ar c'hilhog, evel ma tleer digemerout eur Roue, ha komz a rejont pell-amzer eus meur a dra.

O welout pinvidigez Kribell-Ruz, ar Roue a voe souezet-bras, ha setu ma savas c'hoant gantan da gaout madou ar c'hilhog-ermit; evelato ez eas dezan dre finesaou.

« Va mignon mat, emezan, me a zo abaoe eun nebeudig 'zo, en eun dienez vras-kenan! Komprenit-ta em eus kant mil-skoed dle, ha n'em eus gwenneg ebet d'o faea! Ha n'hellfec'h ket dont war va sikour en eur bresta d'in eur gwennegig bennak? Bezit dinec'h, restaolet e vezint d'eoc'h gant o interest, abenn bloaz hag eun dervez. »

Komzou flour ar Roue a blijas kalz d'ar c'hilhog madelezus; truez en devoe outan ha setu m'ac'h asantas rei d'ezan hanter-kant-mil-skoed evit e zikour da baea e zle, hag ar Roue kuit fouge-vras ennan.

Kribell-Ruz a sonje alies en e arc'hant prestet, mall-bras en doa d'o gwelout o tizrei, kresket c'hoaz, d'o flas koz en e arbell. Konta hag azkonta a rae ar miziou, an deizou ha zoken awechou an euriou.

Setu erfin tremenet bloaz hag eun dervez. Azezet e-tal e zor, eur c'hornad mat a vutun en e veg da gaout berroc'h e amzer, Kribell-Ruz a c'hortoze ar Roue. Met kreisteiz sonet, Roue ebet c'hoas; c'houllec'h eur diouz an noz sonet, Roue ebet c'hoaz... Betek anter-norz e c'hortozas, ha den ebet na dezas war dro.

Kribell-Ruz, enkrezet-bras, a yeas neuze da gousket,

pe da vihana da glask kousket, rak ne serras ket eul lagad hed an noz penn-da-benn.

Gortoz a reas c'hoaz eun nebeut derveziou. Erfin, o veza na deue ket ar Roue war e dro, e lakeas en e benn mont betek ennan d'e vaner.

Ober a reas eun tamm kinkla d'e blunv; war e benn e lakeas e dog kaera; kemerout a reas e zisheolier hag e vaz penn-kamm, ha goude beza prenet mat dor e di, ez eas en hent warzu maner ar Roue.

.....

An hent eus ti Kribell-Ruz da vaner ar Roue a oa hirr; ouspenn an amzer a oa gwall-dont en deiz-se, setu ma tigoras ar c'hilhog e zisheolier.

Eur blijadur ca bale diouz ar mintin endra ma labour an heol da eva ar gliz a berlezenne an douar. Tro-wardro d'ezan ne wele nemet traou dudius: Aman, en draonienn dindan ar yeot glas hag ar beler, dre geiz eur foenneg marellet a vleuniou dispar, eur sterig a ruilhe he dour, sklêr evel an deiz, en eur hiboudi seder. Uhelloc'h, ouz ar menez e lugerne ar balan, al lann alaouret hag ar brug ruz-wenn dindan bannou madelezus an heol mintin. Eus o c'hreiz eur bobl a laboused biban, holl a unan a roe da glevet eur muzig a oa eun drugar evit an diskouarn. Pelloc'h en devoe an eur-vad da zaludi eur mignon koz d'ezan a rene evel eur roue war eur vandennad yer.

Araok digouezet e maner ar Roue e renkas tremen dre eur c'hoad bras. Kribell-Ruz o vont er c'hoad-se, n'edo ket dienkreiz, rak gouzout a rae ervat e veve ennan enebourien d'ezan. Evelato ez eas ebarz.

Araok pell avât, setu dirazan eur mell-bleiz. Kribell-Ruz a sonje d'ezan e oa echu gantan dirak eur seurt Aotrou. Met nag e voe souezet o welout ar bleiz ouz e saludi! « Deiz-mat, Kribell-Ruz, da belec'h ez ez gant kement a brez? — Mont a ran Aotrou, da balez ar Roue da c'houlenn digantan an arc'hant am oa prestet d'ezan breman ez eus ouspenn bloaz; daoust hag ho pefe ar vadelez da lavarout d'in e pelec'h emañ ar Palez? »

— Ma karez, eme ar bleiz ez in ganez, rak plijout a rafe d'in gwelout maner ar Roue. Eur wech oun bet o

klask mont ennan, met diarbennet oun bet founnus gant eul lakez fall.

— Aotrou Bleiz, eme ar C'hilhog, en em lakit aman dindan va askell zehou, hag evelse n'ho po aoun ebet da gaout. »

Kribell-Ruz a savas neuze e askell, hag ar bleiz yao dindan.

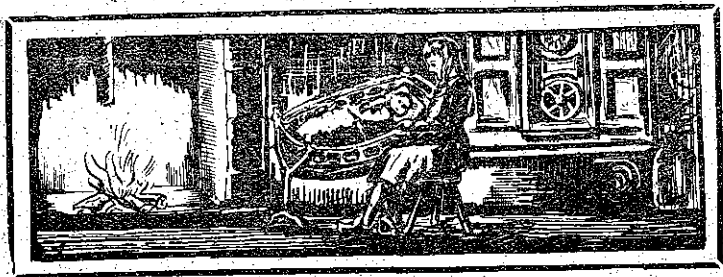
Peiloc'hig e tegouezas gant eul louarn gourvezet en disheol, war ar c'hleuz. Ouz e welout, Kribell-Ruz a reas eur skrijadenn, rak anaout-mat a rae ar c'hanfard-se; meur a wech en deus e welet o rodal war dro e di. Met, pegen souezet e chomas ouz e velout o stoui dirazan hag o lavarout gant eur vouez flour: « Deiz-mat, Kribell-Ruz! da belec'h ez ez evelse ken dilo? »

— Mont a ran da balez ar Roue!

— Da balez ar Roue! nag ez out chansus va mignon! Me ivez an eus redet meur a wech war e dro, met atao avat ez eus bet laket herr ennoun da vont kuit.

— Deus ganen-me, Aotrou Louarn; n'ec'h eus nemet en em lakit aman dindan va askell gleiz ha ne zegouezodroug ebet ganez. »

Kribell-Ruz a savas e askell gleiz, hag al Louarn a reas eul tamm dindan.

Noz Nedeleg Loeizaik

Da noz Nedeleg, Loeizaik a luskelle he breur bihan, en eur gana : O ! hun eta, toutouik la ! la !

Ken kaer hag hini eun Ael e oa he mouez hag ar mabig a gouske, gand eur mousc'hoarz war e vuzellou rus-wenn.

Neuze ar verc'hig a dosteas ouz an oaled evit lakat eun tamm keuneud en tan; he mamm a oa aet d'ar Pell-gent da c'houlenn ouz ar Mabig Jezuz lakaat eun tamm eurusted en ti ken tental all ha m'eo deuet da veza aboe m'en deus ar mor bras lounket an tad a oa pesketaer.

En dra ma strak ar c'heuneud en tan, Loeizaik a zanje er vugaligou binvidik a vez noz Nedeleg kel laouen evito; an daerou a redas war he diouchod drouklivet.

Raktal e klev unan bennak o skei war an nor. Piou eta nemed eur paour bennak a c'hellfe beza er maez d'an eur-se? Teneraet he c'halon, ar verc'hig a redas da zigeri an nor; eun itron yaouank ha koant gand eur Mabig etre he daouarn a oa dirazi.

— Riou an eus, va merc'h emezi, da Loeizaik; daoust ha n'hellfes ket rei digemer d'in en da di, eur pennadig?

— Eo, eo! Itron; eun eteo a zo'o fevi war an oaled; gand an amzer-man e ra vad kaout eun tammig tan !

— Doue r'az pennigo, merc'hig vihan.

An Itron a azezas war ar skaon; Loeizaik a zelle outi;

na peger brao e oa gand ar gouel gwenn a oa en dro d'he fenn; evel eur bann-heol a oa deuet, d'he heul, en ti hag ar Mabig peger koant e oa :

— Daoust ha n'ho pefe ket eur banne laez tomm da rei d'am mabig, eme an itron ?

Ar verc'h a glask hag a gav ar beradig a oa dalc'het evit he breur Silvestrig.

— Ar mabig-man, emezi, en deus marteze muioc'h a ezomm eget Silvestrig !

Loeizaik a dommas al laez hag her c'hinnigas d'ar bugel a vouse'hoarzas outi.

O welet he mah kennerzet, ar vamm a zavas da vont

kuit hag en eur vont dreist-an treuzou e lavaras da Loeizaik :

— Merc'hig vihan, an Aotrou Doue a gar ar beorien : ar vad az peus graet, ne vezo ket ankounac'haet !

War an daol, Loeizaik, e lec'h ar bara koz, a gavas bara gwenn, kouignou, madigou hag eur yalc'hadig arc'hant.

Ar verc'h kaez a glaskas an itron, evit he zrugarekaat, met houman a oa tec'het gand he mabig evel eul luc'he-denn.

— Va Doue ! daoust hag ar Werc'hez Vari a vefe bet aman gant he Mabig, eme Loeiza, soueze'oc'h eget biskoaz..

War ar geriou-se e tihunas; n'he devoa graet nemet eun hunvre; n'he devoa gwelet nag Itron gaer na Mabig!

War an daol, koulskoude, ez eus eur baner, gant bara fresk enni, kouignou, ha bilheji glas !

Ha setu, war-se, he mamm o tizrei eus ar Pellgent :

— Mamm, eme Loeizaik, ar Werc'hez Vari a zo bet aman, gand ar Mabig Jezuz; sellit petra o deus lezet war o lerc'h !

— Nann! va merc'h, ar Werc'hez Vari n'eo ket deuet aman; met eun all en he lec'h a zo bet oc'h ober eun dro, hag hounnez eo Itron Maner ar Roc'h Lann, a zo bet aze en eur vont d'ar Pellgent, endra ma oas-te moredet! Me 'm eus he gwelet, o vont, en he c'har-dre-dan, da hada laouenedigez, eus an eil ti paour d'egile !

RONAN PLEIBER-KRIST.

Ar Brezoneg dre daolennou

Cours d'Exercices Bretons-Français

Voilà une méthode facile et attrayante pour apprendre aux enfants la langue bretonne et leur faciliter en même temps l'étude du français.

Nous espérons que cette innovation sera bien accueillie de nos lecteurs, particulièrement des enfants et maîtresses d'écoles.

Chaque mois, un vocabulaire français-breton donnera les noms des personnages, objets et choses contenus dans les tableaux représentés plus loin.

Nous classerons les candidats en 3 catégories, en tenant compte de l'âge de l'enfant.

A. COURS ELEMENTAIRE (jusqu'à 11 ans).

L'Elève devra :

1°) Pour les exercices bretons : choisir l'une des six images, en apprendre le Vocabulaire, et faire la description de cette image choisie, EN BRETON.

2°) Pour les exercices français : dans un questionnaire français donné plus loin, répondre en français, au paragraphe se rapportant à l'image choisie pour les exercices bretons.

B. COURS MOYEN (de 11 à 13 ans).

L'Elève devra :

1°) Pour les exercices bretons : choisir 2 images, ap-

Le breton par l'Image
I. Miz Genver

1. Egeo Nedeleg

2. Bloavez Mag

3. Antri Roue

4. Kouigno ar Rouaded

5. An Erc'h

6. Ar Skould

prendre le vocabulaire et en faire la description, EN BRETON ; répondre, en BRETON, aux questionnaires de ces 2 images.

2°) Pour les exercices français : Répondre EN FRANÇAIS aux 2 questionnaires correspondants aux 2 images.

C. COURS SUPERIEUR (au-dessus de 13 ans).

L'Elève devra :

1°) Pour les Exercices bretons : choisir 3 images, en apprendre le vocabulaire et en faire la description. Aux questionnaires français de ces 3 images, poser par écrit les questions et les réponses en BRETON.

2°) Pour les exercices français : Répondre aux questionnaires des 6 tableaux.

L'Enfant pourra se faire aider par ses parents ou ses maîtres qui se feront, nous n'en doutons pas, un plaisir d'instruire davantage notre Jeunesse de Bretagne sur sa langue nationale.

Les devoirs devront être remis avant la fin du mois à : M. le chanoine Grill, Inspecteur de l'Enseignement libre, Impasse de l'Odéon, Quimper.

VOCABULAIRE

TABLEAU N° 1. — Le foyer : *an oaled* — La cheminée : *ar chiminal* — Le feu : *an tan* — La fumée : *ar moged* — Fumer : *mogedi* — Le charbon : *ar glaou* — La bûche : *an eteo* — Les flammes : *flemimou-tan* — Enflammer : *entana* — Chauffer : *tomma* — Ils se chauffent : *tomma a reont* — mains : *daouarn* — Frère : *breur* (pl.) — *breudeur* — Sœur : *c'hoar* (pl. : *c'hoarezed*) — Veillée : *nozveziad*.

TABLEAU N° 2. — Le grand-père : *an tad-koz* — Fillette : *merc'hig* — Garçonnet : *paotrig* — Janvier : *genver* — Bonne année : *Bloavez-mat* — Etrennes : *Kalanna* ou *derou mat*.

TABLEAU N° 3. — Etable : *Kraou* (ar *c'hraou*) — La Sainte Vierge : *Ar Werc'hez* — Les Rois : *ar Rouaned* —

L'Etoile : *ar steredenn* — La paille : *ar plouz* — Voyage : *beach* — Guider : *hentcha* — Briller : *lugerni* — L'Enfant-Jésus : *Ar Mabilg Jezuz*.

TABLEAU N° 4. — Gâteau : *Kouign* — Table : *taol* (ar *daol*) — Mère : *mamm* — ar *c'hoar hena* : *la sœur aînée* — Le bébé : *ar babig* — Part : *lodenn* — Partager : *lodenna* — Rire : *c'hoarzin* — Plaisir : *plijadur* — chat : *Kâz* (ar *c'haz*).

TABLEAU N° 5. — La neige : *an erc'h* — Il neige : *erc'h a ra* — cache-nez : *Tro-gouzoug* — Boule : *boul* — Rouler : *rodella* — Bonhomme de neige : *Paotr-Koz erc'h* — Pipe : *Korn-butun* — Froid : *Yen* — Grelotter : *Krena gand ar riou* — Le ciel : *an nenv* — gris : *louet*.

TABLEAU N° 6. — La glace : *ar skourrn* — glacé : *skournet* — glisser : *rinkla* — Tomber : *Koueza* — Se moquer : *ober goap*.

QUESTIONNAIRES FRANÇAIS

1. — ETEO NEDELEG (La bûche de Noël).

1. Quand se passe la scène représentée sur cette image? — 2. Combien de personnes voyez-vous? — Qui sont-elles? — 3. Où se trouvent-elles? Qu'y a-t-il sur le foyer? — 4. Que font ces enfants? — 5. Sont-ils heureux? — 6. A qui pensez-vous lorsque vous êtes à l'abri dans votre maison bien chaude? 7. Qui devez-vous remercier?

2. BLOAVEZ MAT (Bonne année)

1. Quand se passe cette scène? — 2. Combien de personnes voyez-vous? Qui sont-elles? 3. Où sont-elles? — 4. Comment se tiennent-elles? — 5. Que font les deux enfants? — Que voyez-vous sur la table, à droite? — 7. Avez-vous hâte de voir venir le premier de l'an? Pourquoi?

3. AN TRI ROUE (Les trois Rois Mages).

1. Où se passe cette scène? — 2. Pourquoi les roi Mages avaient-ils quitté leur pays? — 3. Qu'est-ce qui les a guidés dans leur long voyage? — 4. Devant qui se trouvent-ils maintenant? — 5. Que font-ils? — 6. Que fait l'Enfant Jésus? — 7. Vous, mes enfants, pouvez-vous offrir des présents à l'Enfant-Jésus? Lesquels?

4. — KOUIGN AR ROUANED (Le gâteau des Rois).

1. Où et quand se passe cette scène? — 2. Combien de personnes voyez-vous autour de la table? — 3. Où sont les deux plus jeunes enfants? — 4. Que fait le père? — 5. Que font les enfants? Et le petit chat? — 6. Fera-t-on seulement autant de parts que de personnes? Pourquoi faut-il penser aux pauvres?

5. — AN ERC'H (La Neige).

1. En quelle saison se passe cette scène? A quoi le remarquez-vous? — 2. Dites ce que fait chacun des trois petits garçons — 3. Aimez-vous jouer sur la neige?

6. — AR SKOURN (La glace).

1. Que fait la petite fille qui est à droite? Comment tient-elle les bras? — 2. Qu'est-il arrivé au petit garçon qui est à gauche? — 3. Comment se tient celui qui est au milieu? Que fait-il? — 4. Est-il dangereux de glisser sur une rivière gelée?

◆◆ DIVINADENNOU ◆◆

RESPONCHOU GOUERE, EOST, GWENGOLO

I. — *Responchou divivadennou Gouere*

1. — An Aotrou Taldir-Jaffrennou.
2. — Adam.
3. — 11 ha 4.
4. — Lanig a zo stok ouz dourn dehou Evnig.
5. — Ar reier eo a ra penn ar peskataer.

II. — *Responchou divivadennou Eost*

1. — Ar boutou.
2. — An azen.
3. — Rei plas d'ar ne nevez.
4. — An treizer a zo e benn etre daou skoutr brasa ar wezenn.
5. — Ar yar a zo he fenn stok ouz tu dehou al lochenn.

III. — *Responchou divivadennou Gwengolo*

1. — Red eo lemma
Abarz. flemma
2. — Re gravaj a boaz.
Re brezeg a noaz.
3. — Mollarjez dru ha Pask kaillarek
A ra d'an arc'h beza barrek.
4. — Ar c'hi a zo etre e rampou.
5. — Ar pempvet a zo etre an daou a zo e kreiz.

Hanoïou ar c'hounedeien

O deus respontet mat da 13 war 15
Mari Rosec, skolaj Lesneven.

O deus respontet mat da 12 war 15
Loeiz ar Floc'h, Ploveur.

O deus respontet mat da 11 war 15
1. — Tanguy Creignou, Cléder.
2. — Auguste Goareguer, Crec'h an Neven, Louargat.
3. — Jan Normand, Kerdro, Sant-Thégonnec.

O deus respontet mat da 10 war 15

1. — Theresa Fave, Verjez, Folgoat.
2. — Suzanna Simon, gar Gwitevede.
3. — J. Marc'hadour, Gottorn Cast.

RESPONCHOU HERE, DU, KERZU

I. — *Responchou divivadennou miz here*

1. — E lec'h ma vez tri
E vez toull an ti.
2. — Pa ya pep hini en e roll
E ya, siouaz, pep tra da goll.
3. — An dud pinvidik
An dud kizidik.
4. — Ar valafenn (papillon) a zo war ar rozenn zehou.
5. — Ar c'haz a zo etre daou skourr brasa ar wezenn
deva.

II. — *Responchou divivadennou miz Du*

1. — Diwar gi, ki, diwar gaz, kaz.
Diwar logod ne vez ket a naz.
2. — Eur gestenn gant he gwenan.
3. — 18 gwenneg.
4. — Ar pod-liou a zo graet gant troad kleiz an daol.
5. — Ar c'horn-butun a zo e pleg brec'h an tad-koz.

III. — *Responchou divivadennou Kerzu*

1. — Gwell eo karantez etre daou
Eget n'eo madou leiz ar c'hraou.
2. — El lec'h ma ra tre ha lano
'c'hell pep den lakat e hano.
3. — Pa vez an erc'h war an douar
Ne vez sur na tomm na klouar.
4. — Ar bigell a zo e pleg glin ar pao'r-bihan.
5. — Ar perc'hen a zo e-benn o suna gwriziou ar wezenn.

HANOUIOU AR C'HOUNIDEIEN

O deus respontet mat da 15 war 15

1. — J.-F. Gwennegan, Kernonen, Sant-Nouga.
- O deus respontet mat da 14 war 15*
1. — August Goareguer, Crec'h-an-Neven, Louargat.

2. — Jan Normand, Kerdro, Sant-Thégonnec.
3. — Jacques Léon, bourk, Plougerne.
4. — Auguste Leon, bourk, Plougerne.

O deus respontet mat da 13 war 15

1. — Jan ar Goff, Penn-al-Lann-Vras, Lanhouarne.

O deus respontet mat da 12 war 15

1. — Maria Bocher, e Skrignag.
2. — Erwan Philippot Penn-ar-c'hoad, Plouzane.

O deus respontet mat da 11 war 15

1. — Mari-F. Lars, Prat-bras, Plouzane.
2. — Mari-R. Polard, Kepadraon, Plouzane.

Kenstrivadeg an Danvouezerien

I. — MARVAILHOÙ HA FARSEREZ

- 1er priz. — Jobig an Eskob (ar Bréur Bihan), Brélès.
- 2° priz. — J.-Loeiz Caër, Plouenan.
- 3° priz. — Mari Canevet, Poullan.
- 4° priz. — Andre Prat, Pleiber-Krist.
- 5^{vet} priz. — Mauris ar C'hlec'h, skolaj, I.-V. Zikour, Brest.
- 6^{vet} priz. — Fransez Dillard, skolaj, I.-V. Zikour, Brest.

II. — SKEUDENNOU

- 1° priz. — Mikaël ar Rouz, Roscov.
- 2° priz. — Roparz Kaouissin, Pleiber-Krist.
- 3° priz. — Perig Kaouissin, Pleiber-Krist.
- 4° priz. — Ronan Guevel, Pleiber-Krist.
- 5^{vet} priz. — Jobig an Eskob, Brélès.

Prizioù Feiz ha Breiz

kouls ré ar Marvailhou, ar skudennoù ha re an divivadennou a en em gavo gant o gounideien abenn deizioù kenta ar bloaz nevez ! Eur c'halanna kaer e vezo kement-se évito !

Divinadennou miz Genver

I. — Piou a red atao hep kuitaat e wele ?

Digaset gant L. Plouzane, Brest.

II. — Piou a vije laouen da veza born ?

Digaset gant L. Plouzane, Brest.

III. — Ugent real ar c'hant ar viou, pegement e talv eun dousenn ?

Digaset gant Maria Bocher, Scrignac.

IV. — An tri roue a zo o vont da welet ar Mabig Jezuz; e pelec'h ema o steredenn ?

Arabad digas ar respontchou ken na vezo moulet divinadennou an tri miz kenta.

V. — Ar bloaz koz 1932 a zo o vont kuit; e pelec'h ema ar bloaz nevez ?

Feiz ha Breiz

Giziou kristen

War ar maez, en hor bro Vreiz, dre vertuz ar relijion gristen, e kaver traou hag a ra plijadur da welet. Stank int an tiez a zo leun a dud: an tad, ar vamm, ar vugale, an tad koz, ar vamm goz keit ha ma chomont beo, eon-tred, moerebezed chomet dizemez hag a labour gwella ma c'hellont evit o nized ha nizezed. A-wechou e vez eun tamm trouz bennak, ha penaos ne vije ket? Met peurliesha e vez emgleo; peoc'h, urz. An holl a laka o foan da gas an traou en dro; pep hini a glask mad an holl; laouen e vezer o vont d'ar park, laouen e vezer oc'h azeza ouz an daol da gemeret ar pred, laouen e vezer diouz an noz oc'h en em voda endro d'an tan evit komz diarbenn al labourou pe evit klevet eur marvailh bennak. A-raok mont da gousket goude m'eo bet lennet Bubez ar Zent, an holl daoulinet, a lavar o fedennou a-unan hag antronoz, goude beza kousket mat, a zavo adarre eurus ha leun a nerz-kalon.

Pa vez mevelien, mitizien, e vez graet d'ezo evel da dud an ti. Debri a reont ouz ar memes taol; n'o deus ket muioc'h a labour d'ober eget o mistri, hag o veza ma kavont karantez endro d'ezo, ec'h en em stagont ouz an ti m'emaint ennan, e kemeront perz e joa hag e poaniou an tiegez, hag e vez gwelet allies servicherien o chom ugent, tregont vloaz er memes ti, hag a-wechou zoken betek fin o bubez.

Er maez eus an tiegez emnan an amezeien. Ar re a zo kristenien vat a zo etrezo peurliesha emgleo ha karantez. Alias ec'h en em zikourer evit al labourou, ha bep

gwech ma c'heller ober eur vad bennak, e vez graet. Ma tigouez gant unan bennak koueza klanv, ne vezo ket dilezet. E labourou ne jomint ket d'ober. An amezeien a aro d'ezan e barkeier, a drouc'ho e foenn, e eost. zourno e ed evit netra, sklaer eo, dre garantez evit eur breur dalc'het gant ar c'hlenved.

A-wechou e teu eur gwalleur bennak da skei eun tiegez. An tan-gwall en deus devet eun ti, eur c'hraou; kezeg, saout a zo maro; eun tieg a zo laket nec'het, rivi-net eo, n'hello mui en em zevel, ma vez lezet e-unan, hag en deus kalz bugale yaouank flamm. Penaos e raio? — Ne vezo ket lezet e-unan. An holl a astenno o dourn evit e zikour. Unan a roio eur boezellad ed, eun all eur c'harrad foenn, eur c'harrad plouz, eun all eur bilhed a gant lum, eun all eur vioc'h pe eun ounner.

Pa zigouez ar maro, e kavomp etouez an dud hevelep karantez. Ma tale ar maro da skei, ma chom unan bennak pell klanv war e vele, an amezeien a en em ginnig evit dont da veilha pep hini d'e dro, ha kerent tosta ar c'hlanvour a c'hello evelse kaout eun tamm diskuiz. Goude m'eo graet e labour gant ar maro, e veler ar dud tro war dro o tont da bedi, da deurel dour benniget; deiz an anterramant ez eont warlerc'h an arched, hag e pedont evit an hini maro, ha goulenñ a raint ive evitan pedennou an Iliz, eur zervich, eun oterenn.

Setu aze gizioù kristen hag a zo da zerc'hel. Ar relijion gristen a zo araok pep tra ar relijion a garantez. Hor Mestr en deus tremenet e vuhez oc'h ober vad endro d'ezan. N'helle ket kaout war e hent eun den er boan hep diskouez truez outan, hag e roe ar gwelad d'ar re zall, ar c'hlenved d'ar re vouzar, ar c'herzed d'ar re a oa seizet, ar vuhez zoken d'ar re varo. Met, m'en deus diskouezet evelse e garantez, e c'houlenn digant e ziskibien ober evel dan. P'edo, a-raok ar goan ziweza, o walc'hi o zreid d'e ebestel, e lavaras d'ezo evelhen: « Kompren a rit ar pez am eus graet? Va gervel a rit Mestr hag Aotrou, ha mat a rit, rak bez oun e gwirionez. M'am eus eta gwalc'het d'eoc'h ho treid, me, ho Mestr, hoc'h Aotrou, c'houi a dle ive gwalc'hi ho treid an eil d'egile. Ar skouer am eus roet d'eoc'h, evit ma reoc'h

d'ar re all evel m'am eus graet d'eoc'h. E gwirionez m'hel lavar d'eoc'h, ar zervicher n'eo ket brasoc'h eget e vestr, nag an abostol brasoc'h eget an hini en deus e gaset. »

E kement lec'h m'eo skignet relijion Jezus-Krist, e bleer kaout karantez. Ar garantez hor gra dem-henvel ouz Doue.

Pegement e plij ar garantez da Zoue, an Aviel hen diskouez d'eomp er bajenn a gomz diwarbenn ar varn ziweza. Jezus a lavaro d'ar re a vezo a zehou: « Deuit, c'houi, mignoned va Zad, kemerit perz er rouantelez a zo bet preparet d'eoc'h abaoe krouidigez ar bed. Rak me am eus bet naon, ha c'houi hoc'h eus roet d'in da zebri; me am eus bet sec'hed, ha c'houi hoc'h eus roet d'in da eva; me a oa hep ti, hag hoc'h eus roet digemer d'in; me a oa e noaz, hag hoc'h eus va gwisket; me a oa klanv hag hoc'h deuet d'am gwelad; me a oa er prizon, hag ez oc'h deuet beteg ennon. » Neuze an dud santel o c'houlenn digantan: « Aotrou, peur hon eus-ni ho kwelet o c'houzanv naon, hag hon eus roet d'eoc'h da zebri? O c'houzanv sec'hed, hag hon eus roet d'eoc'h da eva? Peur hon eus-ni ho kwelet hep ti, hag hon eus roet digemer d'eoc'h? E noaz, hag hon eus ho kwisket? Peur hon eus-ni ho kwelet klanv pe er prizon, hag ez omp aet d'ho frealzi? » Hag ar Roue a responto d'ezo: « E gwirionez m'hel lavar d'eoc'h, ken lies gwech m'hoc'h eus graet evelse d'an distera eus va breudeur, d'in-me va-unan eo hoc'h eus her graet. »

Ma teufe ar garantez da vervel en eur c'horn-douar bennak, lavarit: « Eno n'eus ket a gristenien, a ziskibien da Jezus-Krist. »

Y. U.

Buhez martoloded Breiz gwechall goz

I. — Micher galet, micher garet

Buhez ar martolod a zo eur vuhez kalet ; an darvoudou a zigouez ker stank, en derveziou tremen, hen diskouez splann a-walc'h ; buhez ar martolod gwechall a oa startoc'h c'hoaz eget hini ar martolod breman : daoust da-se, ar martolod gwechall a gare e vicher betek disprijout ar micheriou all ; neuze e veze graet redadennoù war vor a bade bloaz allies hag a-wechou al lestr ne veze ket evit kerzet epad eur miz gand ar gwall-amzer hag e c'hellid kaout aoun da ver-vel gaud an naoun a-raok beza digouezet e penn an hent a jome c'hoaz da ober ; gwech e vezed e bro an heol hero, en Afrik pe e bro an darsien velen, en Antil, ha gwech e bro ar vosenn, e porziou-mor ar Sav-Heol ; ha daoust da-ze, ar martolod breizat, kenta hini a zo er bed, hervez Cambry, a bigne war e lestr, ken dinec'h ha tra goude beza en em erbedet ouz ar Wer-c'hez, ar steredenn-vor, hag ouz ar zent, sant Gwen-nole, sant Ja'm ha sant Nikolas, o deus brud da veza troetoc'h eged ar re all ouz an dud a vor.

**

Evit tremen e amzer e selaoue ar marvailhou sebe-zus a ouie unan pe unan eus e gamaraded konta ker

brao pe e stage da ober listri bihan a lake da vont en eur voutailh hag a weler c'hoaz a-istribilh, e darn eus tiez an Arvor.

Derveziou a ebad en deveze pa dremene linenn ar c'heheder (*l'Equateur*) ha pa ziskenne e kerioù hag e veze kavet enno tafia marc'had mat.

Breman, ar vartoloded pa ne vezont ket mat da vont da vekanisianed, ne vezont mat da netra nemet da ober ar gegin pe da skuba ar pont ; gwechall, war eul lestr, e oa kals kemm etre labourioù ar vartoloded.

**

Neuze, evel breman, e raent o labour-noz koulz hag o labour-deiz, dre gart ; en em ranna a raent e diou gostezenn, paotred kostezenn gleiz al lestr ha re ar gostezenn zehou hag, atao, unan pe unan eus an diou gostezenn-se he deveze muioc'h a chans eged eben ha pa roe an hini he deveze peurvuia amzer vrag he flas d'eben, e veze youc'h : « Klevit 'ta, genaoueien, gwelet a rit e lezomp ganeoc'h avel vat ha mor sioul ; ma tigasit amzer fall warnomp ho pezo da ziuall ouzomp, hag, evelse, taolit evez !

II. — Kannadenn sant Per

Ar vartoloded a walc'he o-unan o dilhad, war al lestr, gant dour glao a zastiment hag a lakent a-gostez ; paotred lezourek a gaved a-wechou, en o zouez, hag e lec'h gwalc'hi o-unan o dilhad, o roe da ganna da zant Per ; staga a raent o dilhad ouz eur gordenn hag o sflapent er mor ; an dilhad dre ma kerze al lestr a gerze d'e heul hag al loustoni, tamm ha tamm a goueze diouto ; a-wechou e kouste ker ar gannadenn, rak pa veze savet ar gordenn war ar pont ne veze ket kavet outi an hanter eus ar pez a veze bet taolet er mor ; neuze e save youc'h war zant Per hag

e veze leshanvet : koz laer pilhou ! Pa veze graet-mat ar gann-denn, avat, e veze taolet, eun nebeud gwerneien, er mor, e gopr d'ar zant.

III. — Penaos e kastized ar re glabus

A-raoek Dispac'h ar bloaz 1789, ne c'helled ket gwall-gomz, eus a Zoue, war al listri, hep beza kastizet raktal ; an hini klabus a veze staget ouz eur wern ha bazatet ; pa goueze, en e bec'hed, evid an eil gwech, e veze toullet d'ezan e deod.

Al laerc'h a veze staget o daouarn d'ezo ouz ar wern ha skoet gant gwial ; an dispac'herien hag an drabaserien a veze trouc'het, tousa ma c'helled, o bleo d'ezo, ha difennet komz outo ; kaset e vezent da zebri o frejou d'al lec'h ma vezed ennan oc'h ober an ezom-mou ; laket e vezent da vont, eus an eil penn d'egile d'ar pont, e kreiz etre diou renkennad martoloded, gwial ganto da skei warno pa dremenent.

Gwasa pinijenn a veze roet d'ar pennoù fall oa o staga ouz eur wern, a-bouez eur gordenn, hag o souba, teir gwech dioc'htu, a-fardigleo, er mor ; a-wechou zoken e vezent lezet da dremen dre zindan al lestr.

IV. — Pa varved war ar mor

Pa zigoueze gand eur martolod bennak mervel, war al lestr, e veze gwriet e gori, en e wele-skourr, staget outan diou voul houarn hag eur skeudennig eus ar Werc'hez, ha stlapet er mor endra ma lavare pe ma kane ar c'habiten eun De profundis ; ar vartoloded vat a veze stlapet en tu-dehou d'al lestr hag ar re fall en tu kleiz.

V. — An diaoul war al listri

Ar vartoloded gwechall a grede e veze an diaoul o chom war al listri a oa enno paotred a zizurz ; unan muic'h eged ar gont a weled atao warno ; ar gwelse a verke e tlee al lestr ober pense hep dale !

Anatol ar Bras en deus skrivet ar pezh a zigouezas gand eur martolod koz eus a Borz-Gwenn e kichen-nik Landreger ; o pesketa edo, derc'hent noz Nedeleg ; kleier trede son an oferenn hanter-noz ne virjont ket ouz ar vartoloded da genderc'he, gand o labour, rak kale pesked a oa dre eno ; en eun taol, eur vorenn a c'holoas ar vag tu ha tu hag ar besketaerien a welas gand estlamm e oant eiz e lec'h seiz. Pouez an den a oa en em zilet er vag, ker sioulik ha tra, a oa o vont d'he lakat da zanka er mor, pa zonzâs ar c'habiten sevel, er vann, penn bihanna an eor a zo warnan stumm eur groaz ha staga da gana kantik Nedeleg :

Ebarz eur gêr a C'halile.

Raktal e we'jont tour-tan ar C'heo, e Brehat hag e kredjont e oant saveteet : eun tamm mat a strafuilhadenn o devoa bet.

VI. — Lestrig an Ankou

Evel m'o devca tud an douar bras aoun rak kar-rigeil an ankou evelse ivez ar vartoloded o devoa aoun rak lestrig an Ankou ; al lestr-se a veze gwelet o redek war ar mor, dispak gantan e c'houeliou gwenn, e kreiz ar gwasa barroù-amzer hag ar vartoloded a veze warnan a oa martoloded aet da anaon !

Kabiten al lestr-se a oa eun den hag en devoa graet ar gwasa forfejou hag a oa bet kondaonet gand an Aotrou Doue da redek ar mor hep gellout morse mervel nak ober pense.

Eur martolod eus ar Groazig a en em vezas, eun abardlaez, o starda ar fok war ar wern-va'ouin ; eur c'hamarad d'ezan a oa en e gichen ; eur pennad goude, o lestr a dremene adarre dre eno ; kamarad an hini beuzet a voe kaset da starda ar fok ; p'edo o vont da gregi en e labour e chomes sebezet o welet eun all stag gantan : « Piou, emezan, en deus lavaret d'it

dont aman, d'am sikour ? Te 'gav d'it n'oun ket gouest da ober al labour-ze, va-unan ?

— « N'es ket da vont droug ennout, Fanch, emé egile ; me eo Yann, da gamarad, a gouezas aman, er

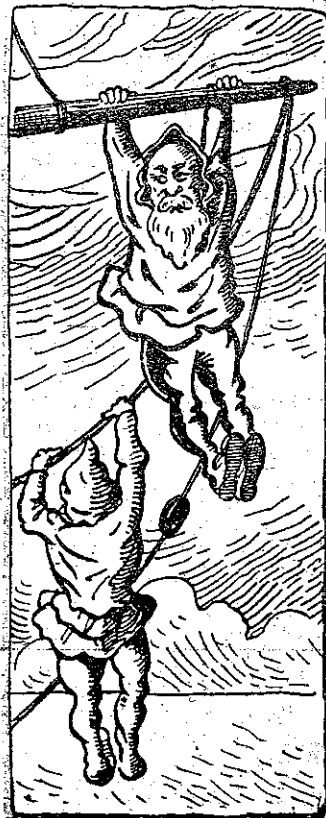
Lestrig an Ankou

mor breman ez eus c'houec'h miz hag abaoe e c'heden ma vije distro al lestr dre aman evit peurober al labour e oan staget gantan ; peur-c'hraet eo ha breman kenavo !

At martolod beo a zavas war ar pont ; dem-goude e voe beuzet.

VII. — Paotred ar Zabad

Ar vartoloded gwechall o devoa aoun ivez rak paotred ar Zabad a c'hoarie a bep seurt troiou kamm d'ezo ; digeri a raent o c'hontili d'ezo en o godellou ; trei a raent tue'lennoù ar barrikennoù evit lezel ar gwin da redek ; fuilha a raent ar c'herdin ; distaga a raent

Paotred ar zabad

ar gouelioù ; gwech o gwelod o pignat er gwernioù evit marmouzien pe o c'hoarzin e strad al lestr ; pinsat a raent ar gouskerien en o gwele-skour pe e tremenent o dourn yen war o zal. Pa vezent bet krog er sac'had piz a veze bet kempennet da lakat er zoubenn, ar piz ne boazent ket hag ar c'heginer, evid e bini-jenn, a dape pemzek taol kordenn.

VIII. — Chans ha dichans

Kaout bugale, war eul lestr, a oa eun dra vat hag a zouge chans d'an holl ; kaout korfou maro, avat, a oa fall ; an A. de la Boulaye, eur breizad reder-bro, hag a veve er bloaz 1650, a brenas dourn eur c'horf maro balzamet da gas gantan d'ar gêr ; e stlepel a rankas er mor rak gwall amzer a oa deuet hag edod

o vont da c'houilia e bakajou da welet ha ne oa netra gantan gouest da lakat an dichans da goueza war al lestr.

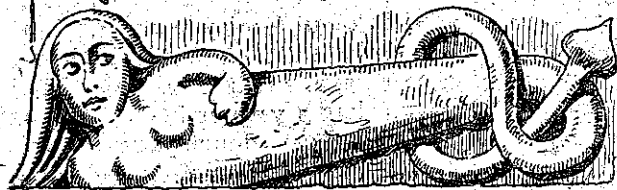
Fall oa dougen mein bet oc'h ober ilizou pe chapelioù; rak an Actron Doue a gastiz ar re a laer e diez; epad Dispac'h 1793, unan bennak a brenas chapel Itron Varia an Drenneg, e Klöhars-Foüesnant evit he-diskar ha gwerza he mein en Oriant; karga a eure e vein en eur vag e Benodet hag ar vag a gemeras penn-hent an Oriant; biskoaz abaoe n'eus bet klevet hanonag eus ar vag nag eus ar vartoloded a oa warni.

IX. — Mari - Vorgan

Ar vartoloded gwechall a grede e oa morgwragez, da lavaret eo l'cened estlammus an hanter anezo gwreg

hag an hanter all pesk; gwelet e vezent, lusketlet war goummou ar mor, o kana kanaouennou ken dudius, ma chome an tarzicu a-zav d'o selaou; da ziuall e veze oute, rak ar pez a glaskent oa lakat al listri d'en em goll, war ar reier; pesketaerien Denarnenez a lavar e welont a-wechou, Ahès, merc'h ar Roue' Graon, aet da vorwreg abec m'eo bet heuzet Ker Is.

Morwreg, Tregourez hag hini Sizun

Eur martolod koz eus a Blougasnou a lavaras d'in en devoa gwelet, eun droiad, eur Vari-Vorgan oc'h en em lusketlet, war ar mor, e kichen ar bern reier leshantvet Kadarioù Primel.

Skeudennacuet hon eus aman ar Vari-Vorgan a gaver e penn iliz Sizun hag an hini a weler e porched Tregourez; e chapel sant K'er, e Plonévez-ar-Faou e kaver eun all dem-henvet outo.

Pa glevet Mari-Vorgan o kana e oa anat e tostae ar gwall amzer hag ar vartoloded a veze mall ganto distrei da glask an andor d'ar porz.

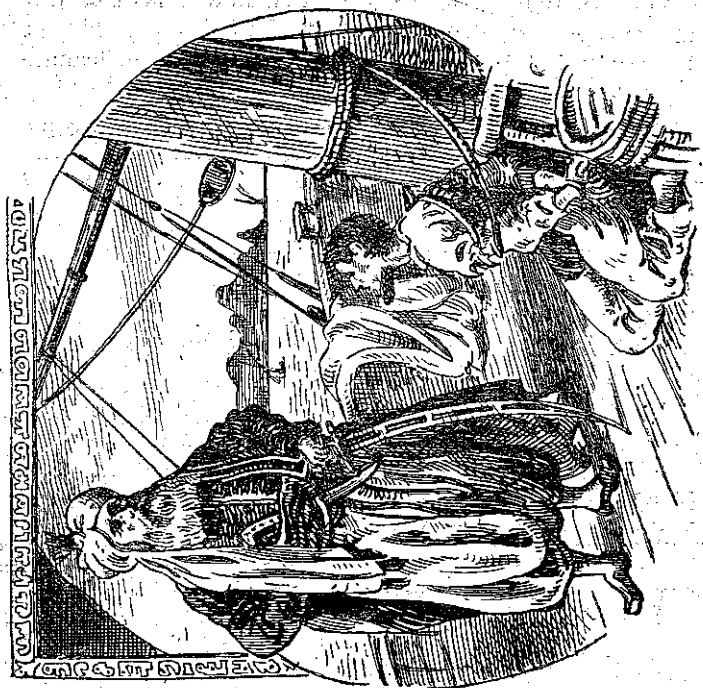
Pa veze war vor ar martolod n'en devoa nemet daou dra hag a vije d'ezan e-unan: e goufr hag e weleskourr.

Martoloded a oa ha daoust pegen alies e vezent war ar mor a veze klamv, hep wech ma tirolle ar gwall amzer; louzeier a oa ouz ar c'hlenved-se; holenn a laked war ar penn pe war boull ar galon; darn all a c'holoe a c'horf gant paper; e enezenn Shetland e veze evet dour dous a veze bet bervet enn'n eur maen bet kavet e sac'h-boued eur voruenn.

X. — Al laeron-vor

Gwasa tra a c'helle ar vartoloded kaout war o hent oa al laeron-vor ha gwasa laeron-vor e c'helled koueza dindan o c'hraban oa morianed ar Marok, an Tunisi hag an Aljeri. Dont a raent betek acchou Breiz da ober o zroioù hag an dud keiz a dapent a veze laket da sklaved.

Leaned Itron Varia an Drugarez a zo bet savet dres evit prena ar vartoloded keiz a goueze etre daouarn an dud divadez-se; e Lok-Maze Breventec ez eus eun daolenn hag a ziskotez Tadou an Drugarez o prena ar bizmerien. E Lambader hag e meur a iliz all e weler

Eul laer-mor

c'hoaz tammou chadennou roet e prof d'ar Werc'hez, gant tud hag a oa bet dalc'het e gwask, pell diouz o bro.

XI. — Badiziant al Linenn

Unan eus ar c'heariou a rae alies a ar vartoloded oa chacha war ar gordenn ; eur c'hoari all a oa c'hoaz hag a blije kals : badiziant al Linenn ; ar vadiziantze a veze roet, pa dremenet ar C'heheder, (l'Equateur) da gement hini a dremene, dre eno, evid ar wech kenta.

Gwechall e tiskennet, a-bouez eur gordenn, hag e soubet er mor ar re n'en em zasprenent ket o rei gwerz eur voutailhad hini krenv d'ar vartoloded koz.

Divezatoc'h e voe difennet ober ar yudazerez-se d'ar re yaouank ; eur zailhad dour a veze stlapet war o fenn, pa ne veze ket graet d'ezo kouteza war o diadrenv en eur bailhad dour.

En dervez-se, al lestr, e lec'h beza d'an ofiserien, a oa d'ar vartoloded : evit c'hoarzin unan anezo a rae an Aotrou Trovan (*Tropique*) ; eun all an Itron Keheder (*Equateur*) ; re all a rae tud o lez ; gwisket-e ve-

Badiziant al Linenn

zent, farsusa, ma c'helled ; an neuz a raent da ziskenn eus an nenv ha bleud pe biz bihan a stlapend ouz pen-nou ar re a deue da zellout outo ; ar vartoloded yaouank a veze laket da azeza war eur plankenn ha gant huzil e lec'h savon e veze mastaret o fennou d'e-

zo ; goudeze, gand eun aoteun goad e veze graet an neuz da drouc'ha o baro d'ezo. Eur wech graet eur c'hempenna a-zoare d'ezo evelse, e veze dibradet ar plankenn ma vezent azezet warnan hag e kouezent en eur bailhad dour ; ha setu aze ar pezh a veze galvet badiziant al Linenn.

XII. — Eur pense

Da gloza, setu aman eun istor hag a zo bet das-tumet gand an A. Gabriel Milin, eus a Enez-Vaz unan eus renerien goz Feiz ha Breiz.

Eun dervez ez eas eus an enezenn-se da ober tro ar bed. eul lestr ha ne oa warnan nemet tud eus ar vro. Meur a viz a dremenas ha ne glevet hano ebet anezan ken. Kerent ar vartoloded dianket a yeas da gaout eur

Eur pense

vaouez koz a lavaras da nao eus an intanvezed ober tro an iliz nao gwech epad nao dervez dioc'htu hep lavaret eur ger epad ma vijent oc'h ober o zro ha goue enn ouz ar Werc'hez petra e oa deuet da veza al lestr m'edo o gwazed warnan. Da zeiz diveza an naved unan eus an intanvezed a welas a-bell eul lestr skc'et gand ar gwall-amzer ha warnez beza goue-ledet ; anaout a eure, raktal, diouz ar weladenn-se e oa beuzet ar vartoloded a c'hortozent hag aboe den ne glevas hano anezo.

G. P.

Perig hag Azilis

Tost da vloaz a zo, abaoue m'eo aet an daou briéd-ma asambles, hag en em garout a reont nauoc'h mui. N'eo ket aelez int; eur ger bennag-a zo bet a-wechou maruze e-rezo, met kement-se n'eo netra! Périg a zo aes lakat droug ennan, ha diouz ar vaouez en divije bet, e vije chomet d'ober e benn-fall; met, Azilis, bepred sioul, a vez siouloc'h c'hoaz pa wel n'ema ket mat he fried; hi, bepred laouen, a vouse'hoarz neuze en eun doare ken dudius, ma teuz, raktal, ar vuaneged e kaloun Périg, ha ma lavar, mezek : « Ouspenn eun hanter out gwelloc'h egedon, dou-sik! lugerni a res em zi, evel eur steredenn a beoc'h! »

Azilis a zonz en dra-ze, hizio, daoulinet ma 'z eo dirak kraou ar Mab'ig bihan; ur steredenn aour a zo a-us ar c'hraou : « Gri! ma teui da wir komzou va gwaz, Jezuz, « emezi; ra vezin evel ar steredenn evit beilla warnan, « e sk'erienna. derc'hel ar peoc'h en ti, hervez m'hoc'h « eus promet'et d'an dud a volentez vat. Va Doue, kargef « oun ganeoc'h d'e hentcha. hen hag ar vugale ho pezo ar « vadelez da rei d'in ra vezin atô eur skouer evid ar re « a vezo fiziet ennon; evelse bezet graet ».

Berr ha c'houek eo he fedenn; lakat a ra eur pezh bevar real er c'héf a zo e-kichen ar c'hraou, d'ar Mabig bihan evid e galanna, hag e teu er-maez eus an iliz, kenerzet gant he fennadik ehan. Disul e teuo adarre, rak meur a dra he deus da lavaret da Jezuz, deuet war an douar evit selaou hor c'hlemmou. Pedi a ray evit he zud ken beo, ken maro ; evit Moris hag Oliv a zo vont da liamma o diou vuthez; evit ar re a ra vad war an douar, beleien, leanezed hag all; evid ar re a 'z ay da anaon hag ar re a deuo er bed; er bloas nevez-man... hag aman e chomo eun tamm amzer, ha fenn etre he daouarn, ankeniet gand an amzer da zont! met, sevel a ray adarre gant fizians, evit lakat he c'halounad e dourn ar Mabig-Doue, her c'hinnig d'e Dad.

Gouel Nedeleg eo gouel ar beorien : Mestr an nenv hag an douar a zo deuet en hon touez en eur c'hraouig disto, paouroc'h eged ar paoura! evit deski d'eomp e rankomp distaga hor c'halon diouz madou ar bed-ma, a dremen evel al luc'hed ; evit diskuez d'eomp kaout truez ous ar paour dre garantez evitan. Va zâd-kunv — va digarezit da lavaret hañs anezan — araok staga gand e bred, a lake, bemdez, « lodenn ar paour » war eur plad, hag her c'hase d'ezan, raktal ; ha da c'houel Nedeleg e tenne diou lodenn; da Wener ar Groaz e roe o lein da zaouzek paour, en envor d'an daouzek abostol. Azilis he deus klevet an dra-ze gant he zad-koz, hag hi ne vank morse d'ober; evel he mamm, eun aluzen bennak da zeiz Nedeleg evid enori Hor Zalver. Klevet he deus ive penaos hon duhez Anna a dec'has, hag hi yaouankik, eun dervez, eus he falez evit mont da c'hoari gand eur bôtrezig he devoa gwelet war an hent o keuneuta a-hed ar c'hleuziou. Yen oa, derc'hent gouel Nedeleg oa ive, an diou bôtrez a reas dillo anaoudegez hag e stagjont da varvaillat:

— « Perag ez eo toull da zaé? toull da vontou? eme Anna.

— « Abalamour m'az oun paour, eme eben.

— « E pe lec'h eman da di?

Ar baourezig a ziskouezas eun lochenn fall, digor d'an avel.

— Met, riou ar peuz neuze? eme an duhez vihan; mat ha truezus en he c'haloun dener, e lammas he boutou tomm, hag ar stamm teo a oa endro dezi :

— « Greomp eur chench, emezi; kas va dilhad ganez; me a lakay da re, hag e c'houennin eun dra bennak evidout digant va zad. »

C'hoarzin ho pefe graet o welet prinsez Breiz o tont d'ar gêr, trulhou endro dezi, boutou koat re vras ouz he zreid, met laouen bras, avat, rak gouzout a rae he devoa graet vad.

Hogen, servicherien ar palez, droug enno pa ne ouient ket da belec'h oa aet o mestrez yaouank, he gourdrouzas rust :

— Klevet a reoc'h traou gant ho tad; emberr eman ar c'hiz da reketi dezan eur bloavez mat, hag e rankoc'h mont d'e gaout gant ho tilhad a baourez!

Kement-se a voe graet : ar plac'hig a grene o tostaat ous an duk Fransez, azezet war e dron...

Met, hen, an dour en e zaoulagad, a anavezaz gouenn kalonek Breiz en e benherez, ha kerkent m'oa aet an dud eus ar zâl, a raok mont da gousket, ec'h en em zilaz e kampr e verc'h; he starda a eure etre e zivrec'h ; poukat a eure dezi gant joâ :

— « Lavar d'in hano da gamaradez nevez. Annaik, emezan ma kemennin mont d'he c'herc'het warc'hoaz ; da dad a zo lorc'h ennan o welet az peus heulhet hizio ar c'henta eus deveriou eur prins pe eur brinsez : an aluzent eurus e vezo ar Vretoned dindannout; bez benniget evit beza gwelet Jezuz dindan dremm ar paour Jezuz kuzet evel en eun Tabernakl, evel e kraou Bethléem! »

Antronoz, ar prins a roas urz, da dud e balez, da glask ha da gaout ar baourez vihan, ha d'he digas be'eg ennan; ha p'oa deuet, e roas d'e verc'h : madigon, dilhad, traou a bep seurt da rei dezi ; lezel a erre an daou grouadur d'en em welet alies. hag e lakeas, da c'houde, mignounez e verc'h da veza plac'h a gampr ganti, ar pez a rae o levez. An duhez Anna a za'c'has atao, en he frez, ar boutou fall, evit derc'hel sonj eus an dervez m'he devoa si-

kouret ar paour evit ar wech kenta, hag ar bobl a anavezas an istor hag a ganas :

Bevet Anna Vreiz
Hag he botez kleiz!
Bevet hon Dukez
Gant he diou votez !
E man he daou droad
En o boutou-koad !

Mamm Azilis a oar traou brao, n'eo ket 'ta? hag he merc'h, en eur vont d'ar gêr, a zonz evel-hen: « P'am bezo eur pennad amzer, e verkin, war eur c'hayer, ar pez he deus kontet ha kanet va mamm vat d'in, evit o c'haout da gana ha da lavaret d'ar re a deuy war va lerc'h, rak pec'hed eo o c'holl! Eneou ar vugale, a rumm da rumm, a vez furmet da doareet gant marvailhou o mamm hag o c'hanaouennoù. Met, peur em bezo, amzer? n'eo ket dá d'in kregi em fluenn, pa 'z eus kement a labour a hent-all! Sell! eur menoz am eus!... Disul ez 'n d'ober eur bale betek ti va zintin Anna, hag e c'houlennin diganti ha bolontez vat he deus da skriva em flas! he-unanig eman en he zi, hag e vezo eun didu d'ezi, me zonz! »

N'he-deus ket gedet ar zul da zont, al lamponez zo 'nezi! Touellet oun ket ganti, hag ar pennad-skrid-ma n'eo ket bet pell evit dont er-maez ha beza moulet!

TINTIN ANNA.

Leoriou Nevez

HELYNT Y PIBYDD

GERAINT DYFNALLT OWEN

Al leor nevez-mañ n'eo n'e-ra n'amed eun dastumadenn gouniadennoù bet moulet e *Feiz ha Breiz* ar bloaveziou diweza tremenet e kemraeg — da lavaret eo e brezoneg Breiz-Veur gant an A. Geraint Dyfnallt Owen.

Skeudennaouet eo al leor gant ar skeudennaù a oa bet e *Feiz ha Breiz*; ar paper laket d'hen ober a zo eus ar c'henta; ar moula a zo bet graet skler ha kempenn; ar golo a zo kaset ha roet d'ezan liou rus-wenn ar *Bleun-Brug*.

An A. Y. Gwynn Jones, Xelenner e skol-veur Aberystwyth (University College of Wales), hag unan eus tud gouizteka an amzer-man war ar yezou hag al lennegeziou keltiek (sur les langues et les littératures celtiques) a ro seul vuioch a veuleudi d'al leor nevez ma kav ennan darn eus ar marvailhou en-deus klevet e-unan, p'edo bihan, gant kouerien traonienn ar ster Cluyd, e genvroiz, e Gwalarn Bro-Gembre.

NEWS CHRONICLE, ar 16 a viz genver, diweza, eur gazetenn pemdeziek eus Londrez, he deus komzet eus al leor ha diskouezet d'he lennerien darn eus ar skeudennaù a zo ennan.

Kement e plij al leor-se d'hor breudeur tramor ma 'z eus hano d'e lakat rakal etre daouarn skolaerien ar skolioù krenn (les écoles secondaires) evel leor studi hag e vezo gallet ober goulennoù outo diwar e benn da fin ar

bloaz-skol, hag ar c'helou-ze daoust pegen laouen eo a venñ lakat an daerou da zont en hon daoulagad, rak al leor-se, zoken e brezoneg, n'eo ket tost c'hoaz da veza laket etre daouarn paotred ha merc'hed skoliou kreñn *Breiz-Izel*, rak, dre amañ, renerien ha renerezed an holl skoliou-se, — pa vezo tennet unan pe zaoù er maez, — o deus meze pe aoun oc'h harpa yez Breiz. Tra sebezus, n'eo ket 'ta, eus perz tud hag a lavar emaint o klask skigna ar sklerijenn hag an deskadurez en dro d'ezo !

HELYNT Y PIBYDD a gaver da brena evit 10 lur, e Keriltud, 11, rue Algésiras, Brest; evid 11 lur, an dimezell Torcol, Renerez Keriltud, her c'haso, dre bost, d'an neher goulenno.

Al leor-man a zo graet, dreist-holl, diouz doare an dud yaouank speredok o defe c'hoant dal studia brezoneg Kembre. An istoriou a zo ennan a gavint holl e Feiz ha Breizou ar bloavezioù diweza hag en hent-se e vezo aes d'ezo lakat an oñl yez kenver ha kenver gant eben.

Setu amañ eun nebeud linennou tennet eus an *News Chronicle* hag a ziskouezo d'hol lennerien ar gerentiezh a zo etre hor brezoneg-ni hag hini Kembre.

Iaith y werin yw iaith « Feiz ha Breiz » (Ffydd a Llydaw) : *ei straeon yw jfrwyth llen gwerin canrifoedd lawer.*

Gall pob Llydawr ddarlenn y « Feiz ha Breiz » o Roscoff i Guimper.

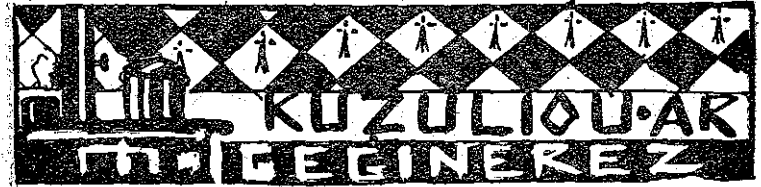
Da lavaret eo en hor brezoneg-ni : *Yez ar gouerien (ar gouerijenn; evel ma lavarer e Plougouven) eo yez « Feiz ha Breiz »* : he istoriou eo frouez lennegezh gouerien meur a gant vloaz.

Pep Breizad a c'hall lenn, ar « Feiz ha Breiz » eus a Roscoff da Gemper.

Evel a wellit, Kembreiz a c'halv hor bro *Ledaw* hag eur breizad evito, a zo eul *Ledawr*.

Eun dra vat e vefe da yaouankiz an diou vro studia kenver ha kenver ar brezoneg hag ar c'hemraeg : gounit a vefe graet diouz an daou du; ra vezo skouer vat Geraint Dyfnallt Owen heuliet gant Bretoned yaouank speredek Breiz-Izel.

V.-V. PERROT.

— Ar prejou, eme Katell, her gouzout a res, a rank beza aozet gant preder; neuze e tigoront kalon ar re a zo en dro d'an daol hag o lakeont laouen. Diou lodenn a zo en-nomp : ar c'horf hag an ene; an ene eo al lodenn wella, met arabad eo ober fae war ar c'horf; drezan ez aer d'ar galon ha d'an ene. Eur vamm, eur c'hoar eur vatez a rank aoza prejou mat evit plijout, dre-ze, d'ar re a vev en o serr hag o lakat da garet muioc'h-mui o c'hêr.

Boued mat a lavaran, ha n'eo ket friko eo; boued mat hag aozet abenn ar poent.

Ar vugale a rank kaout boued mat evit beza yac'h ha krenv; ar re vras a rank kaout ivez evit kaout nerz da labourat.

Te, plac'h yaouank, savet war ar maez, az peus an eur vat da gaout pep tra dindan da zourn : laez, amann, kig-moc'h, kig-lapin, kig-yar, legumach, frouez, viou fresk, bleud saladenn, ha dour eien !

Trugarekaat a c'helles an Aotrou Doue, e lec'h kaout gwarizi ouz ar re a zo er c'heriou o tounka poultrenn.

— Katell, en hano Doue, livirit d'in penaos...

— Peoc'h ! n'am eus ket amzer, fenez. Sonj mat er pezh am eus lavaret d'it ha lavar yao - Ar re goz a rank mont gouestad hag ar re yaouank a fell d'ezo mont re zilllo ! er wech ken a e teski ganen penaos kempenn eun tamm kig, met kement a zo amañ n'eo ket ranellerezh eo !

— O ! nann, Katell, emeze, gedal a rin ha bennoz Doue a lavaran d'eooc'h atao.

LIZIG.

KUZULIOU AR MEDISIN

Yann ar Mezeg a lavaras
d'e gamarad pa zihunas :

— Kleo 'ta, Paol, araok staga da rei kuzulioù d'as lennerien, ro eun ali d'ezo eus va ferz : lavar d'ezo evelhen : « evit derc'hel ho yec'hed, kenta ho peus da ober eo beza net! »

An n-tradurez eo ar penn kenta d'an dud koulz ha d'al loened; ar c'hienvejou hag ar bizadou n'o deus ket kement a grog war eun den bepred dilastez evel war eun den hag en deus aoun o lostaat ouz an dour.

Red eo gwalc'hi bemdez ar penn hag an daouarn gant dour fresk; kempenn an dent; lakât savon ouz ar c'hroc'henn; ne lavaran ket, avat, lakât bleud ha liouach, traou ha n'int mat nemet da ziskar gened an den.

N'eus dale ebet evid en em zerc'hel net; red eo en em walc'hi pa zaver eus ar gwale, hag a-raok mont ouz taol da zebri: ar re bacura a c'hell ober kement-se: ar viskoul ne vije ket ker stank war ar maez, ma karfe an dud derc'hel netoc'h o daouarn; nevez paret em eus eur vacuez hag he devoa bet eur gwall hini; pa deuas d'am c'haout ec'h anzavas ouzin n'he devoa ket kredet gwalc'hi he daouarn pemzek dervez a oa!

Eur wech all, eur gwaz, trouc'het e zourn gand eur fals, a zispakas dirak va daoulagad, eur gouli heugus da we't ha du evel man'ell ar chiminal: « Petra ho peus laket outan? » emebe.

— « Kaoç'h-moc'h, respet d'eoc'h, Aotrou », emezan. Setu aze louzeier, avat, ha ne ehanin ket da enebi outo, keit ha ma vezin beo! Na gwiad-kevnid, na lous'oni all ebet, evel-se, mar plij; netra nemet dour, dour, dour!

— « Entetet eo, Aotrou medes'n; merka a rin ho komzou war *Feiz ha Breiz*.

PAOL AR RIOUALLON.

Tud yaouank Breiz-Izel!

Buhez ar brezoneg a zo etre ho taouarn; ma n'hen harpit ket e varvo, hag e varo a vezo mezus evidoc'h; evit hen harpa gwella, skignit **FEIZ HA BREIZ** en dro d'eoc'h.

ANZARCH

FIL KENTEL

I. AR VRETONED FALLGALONET. — II. SKOUER AR ZENT KOZ. — III. AL LABOUR-DOUAR. — IV. AL LABOUR-SPERED. — V. AR MAEN-KORN. — VI. SEIZ SANT BREIZ.

I. - Ar Vretoned fallgalonet

Sevel eun tiegez, diwar an douar noaz, daoust peger poanüs eo, n'eo netra e-skoaz sevel eur vro.

Hon tud koz, pa zouarjont, dre aman, war devenniou hon Arvor, breman ez eus 1.500 vloaz, a oa fallgalonet ha n'eo ket sonez. Gouela a raent d'ar vro gaer a laere diganto ar Zaizon fall, d'ar chatal, d'an dillhajou, d'an arreburi ha d'an holl vadou a jome war o lerc'h; pa rank tec'het, a-raok ar skod tan hag ar c'hleze dir, eun den n'en devez ket amzer da gas kalz a dra gantan; gouela a raent d'o c'herent a oa chomet eleiz anezo eus o dilere'h; en eur freuz difreuz, evel ma 'z eo ar brezel, an tad hag ar vamm, alies a-walc'h, a vez dispartiet diouz o bugale, ar wreg diouz an ozac'h, an antezien an eil diouz egile.

II. - Skouer ar zent koz

Hon tud koz a oa fallgalonet; ar veleien a oa ganto, a lavaras d'ezo: « kemeromp skouer war ar merien; pa vez freuzet o c'hrugell d'ezo e stagont raktal d'he ad-sevel; ma vez freuzet diou wech, hen adsavint diou wech; an hini a zispenn o labour a c'hell fallgaloni; ar merien ne fallgalonint ket; greomp eveldo; labouromp! »

Sant Kaourintin, sant Gwenole, ar Roue Galon
ha Gwerc'hez Rumengol

III. Al labour-douar

Hag e piljont gwez, hag e savjont tiez hag e labourjont an douar; ar venec'h eo a droas hon tud koz war al labour-douar rak o manatiou a oa tiez ha kement hini a veve enno a c'houmeze e vara diouz c'houezenn e dal; al labour-douar, desket deomp gant hor zent koz, na pebez labour venniget: gwella micher a zo evid ar c'horf, gwella hini a zo evid an ene.

Sant Paol Aurelian hag an Dragon

IV. - Al labour-spered

Ar zent koz eo a droas ivez hon tud war al labour-spered: o manatiou a oa skoliou e tesked enno kement tra a c'hell pinvidikaat spered an den.

Poblou a zo ha ne glaskont nemed eun dra: gounit arc'hant.

Ni, Bretoned, gant m'hon devezo peadra da ober hon treuz a vez laouen. Redek a reomp warlerc'h madou, ar spered kals kentoc'h eget warlerc'h madou ar c'horf hag hor ger a-bell 'zo eo:

Gwell eo deski mabig bihan
Eget dastum madou d'ezan!

V. - Ar maen-korn

Hor zent koz eo o deus diazezet ar vro-man war ar c'halet. Broiou eleiz a zo bet savet, brudet ha doujet: aet int d'an traon! kouezet int en o foull; n'eus hano obet anezo ken!

Perak?

N'oant ket savet war ar c'halet; savet e oant war an traez; skubet int bet gant ar gwall-amzer.

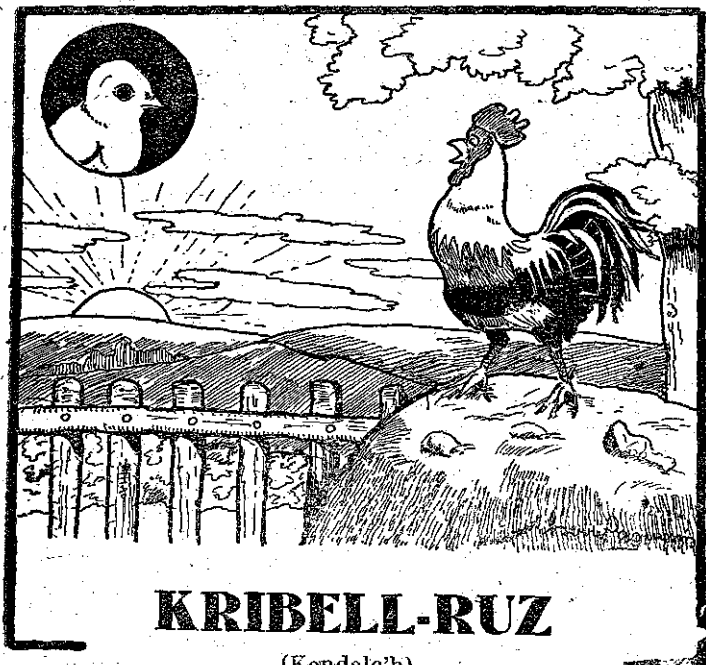
Hor zent koz, hag a wele an traou a-bell, a zavas Breiz war ar maen-korn ma 'z eo Hor Zalver Jezuz-Krist, ha Breiz, daoust peger gwasket eo bet hag ez eo bepred, a zo alao en he sav!

VI. - Seiz eskopti Breiz

Ar Vreiz nevez savet gant hor zent koz, war dismantrou an Arvor a voe rannet e seiz eskopti; ar seiz sant a zavas ar seiz eskopti-ze, — sant Samson, sant Malo, sant Brieg, sant Tugdual, sant Paol, sant Kaourintin ha sant Padarn, — eo a c'halvomp seiz sant Breiz.

Dre anaoudegez vat evito, hon tud koz, gwechall, a gare ober Tro-Vreiz, eur wech, da vihana, epad o buhez; p'aniomp da vont eveldo, eun dro bennak, da bedi, en hon ilizou meur, war beziou diazeourien hor Bro.

Er miz a zeu: ROUANTELEZ BREIZ.

KRIBELL-RUZ

(Kendalc'h)

Breman ar c'hoad a zo tremenet, hag en tu-all d'eun draonienn, e weler gwintet war eun dorgenn uhel, palez kaer ar Roue.

Diskennet en draonienn, Kribell-Ruz a welas e renke-treuzi eur ster. A drugare-Doué oa warni, eur pont, striz marteze, met ledan awalc'h goulskoude evitan da c'hel-lout mont en tu-all.

Pa gerzas war ar pont koat e chomas avât sabatuet-nêt, o klevout ar ster o komz outan:

« Deiz-mat, Kribell-Ruz! oa belec'h ez ez ken kaer-gwisket?

— Mont a ran da balez ar Roue, Itron Sterig!

— O! eme ar Sterig, nag e karfen mont ganez! Daoust.

ma tremenan dre aman pell'zo, n'em eus ket gellet c'hoaz pignat betek ar Palez-se!

— Deus ganen-me Itron.

— Gant plijadur ez afen, eme ar Ster. »

Neuze Kribell-Ruz a zigoras e veg, hag ar Sterig a-bez a ruilha e-barz.

Nebeut amzer goude edo Kribell-Ruz o skei war dor ar Roue. Eul lakez a zigoras an nor: « Petra'fell d'eoc'h, emezan.

— Gwellout ar Roue eur pennadig, eme Gribell-Ruz.

— Deuit arvan mar plich, er zal-gortoz hag ez an da lavarout d'ezan. »

Hag al lakez da gaout ar Roue.

« Grit, eme ar Roue, d'an estranjour-se, dont aman d'am c'haout. »

Se'n Kribell-Ruz dirak ar Roue, ha goude beza stouet dirazan hag e saludet gant komzou flour e lavaraz:

« Aotrou Roue, me eo Kr'bell-Ruz, a roas dise'hlae d'eoc'h warlene. Prestet am oa d'eoc'h hanter-kant mil skœd, hag e teuan p'eo tremenet an amzer merket, d'o gouern gent an interest. »

O klevout kement-se, ar Roue a yeas e kounnar-ruz.

« Piou eo emezan, ar mec'hieg a gred dont da c'houlenn arc'hant d'gant ar Roue bras ? Me ne dleant netra da zen. N'hoc'h anavezan ket. »

Neuze ar Roue a bouezas war eur boutoun, ha kerent e tegouezas er zal, daou archer. « Stlapit herman, eme ar Roue, e klud ar yer, hag eno va daou gilhog bras na vezint ket pell evit ober e stal outan.

Hag ar naour-kêz Kribell-Ruz a voe stlapet e klud ar ver, ha prenet warnan an nor.

Kerkent e voe gwelet daou gilhog bras ar Roue o tont d'ezan, prest d'hen drailha. Kribell-Ruz avât a savas e askell g'eiz, ha neuze, va bugale, pebez skrab ha pebez reiz e klud ar yer! Al Louarn a laboure start: eun taol dant a glez; eun all a zehou; eun taol nao aman, eun all ahont, ha setu lazet-mik an daou gilhog bras hag holl ver ar Roue, hag al Louarn, goude beza karget mat e gov, a yeas adarre dindan askell Kribell-Ruz.

**

Antronoz viññ, ar Roue a lavaras d'eul lakez :

« It, da zisplunva Kribell-Ruz, ha d'hen lakat er pod, rak me' gred e tle beza maro-mat a-benn breman. »

Met pebez souezenn en devoe al lakez pa 'z eas e klud ar yer, o welout Kribell-Ruz seder-kaer, an daou gilhog bras hag holl yer ar Roue astennet maro-mik en dro d'ezan. Mont a reas dillo da gaout e Vestr da gonta d'ezan an darvoud.

Heman nec'het-marô, a skrabe e benn, rak ne gomprens ket penaoz ez oa deuet Kribell-Ruz a-benn d'ober kemend-all.

« Ah ! emezan, drouk bras ennan, ken was-se eo Kribell-Ruz ! Met, gortozit, en noz da zont c'houi hel lakay e kraou an denved ; eno ez eus bouc'hed ha n'eo ket gwall-vrao kaout afer outo. Ar re-ze sur a doull-gofô anezan, ha ne vezint ket pell c'hoaz. »

**

Diouz an noz e voe taolet Kribell-Ruz e kraou an denved ha prenet warnan an noc. Kerkent e voe gwelet ar bouc'hed drouk enno o welout rei d'ezo eur seurt kamarad. Edont holl prest d'e frigasa dindan o zreid ha d'e doull-gofa gant o c'hermiel, pa savas Kribell-Ruz e askell zehou ; ha neuze, bugale, ar bleiz, ruz-tan e zaoulagad, ha lemm e skillfou a reas freuz ha reuz e kraou an denved. Ar re-man penn-follet a en em daole an eil war egile, hag a en em laze ken etrezo ; ar bleiz en eur choari a deuas a benn eus ar re-all, hag goude beza leugnet e gov, e tistroas adarre dindan arkeit Kribell-Ruz.

**

Antronoz, ar Roue a lavaras d'eur pastor :

« It, da welout e pe stad eman Kribell-Ruz, ha ma n'eo ket re galkennet, lakit anezan er pod a-benn lein. »

Peger mantret avât, e chomas paotr an denved, o-welout stad truezis e loened, ha Kribell-Ruz, pignet war gein unan anezo a ziskuize, evel en eur gwele plunva.

Ar Roue, en taol-man, kounnaret da vat, a c'hour-c'hemennas tomma ar forn epad seiz eur, ha stlepel Kribell-Ruz e-barz ez-veo, da fritâ.

Hen, gant holl dud e balez azezet en ti forn a c'hoar-ze leiz e gornañhenn, d'ar c'hilhog-kêz o-welout daou lakez ouz hen stlepel er forn c'horêt.

Ar c'hoarzedenn avât ne badas ket pell, rak kerkent e voe gwelet Kribell-Ruz o tigi e veg, hag anezan, en eur eonenna gwasoc'h eget an tarziou mor war ar c'her-reg, e tiriuilhas ar Sterig, ken buhan, ha ker founmus, ma lazas-krenn an tam ha ma leugnas an ti-forn a-bez. Ar Roue gant e dud a voe beuzet ; Kribell-Ruz avât, en eur nijal a dec'has dre ar prenestr.

**

Holl dud ar vro a saludas gant levanez, mavo ar Roue drouk ha fall. Kribell-Ruz, diwar an dervez-se a deuas c'hoaz da veza brudetoc'h, hag evel ma voe ret henvel eur Roue all er vro, hen eo an hini a voe anvet en eur vouez gant an holl.

Ar Roue Kribell-Ruz, goude beza digollet-kaer e zraou vadoberour, a renas e rouantelezh gant leal ded ha madelez e-pad pell-amzer. Karet e oa gant e holl zujidi, ha pa varvas, ne glevet ne met dre ar vro : « Tremenet eo gwella Roue hon eus het biskoaz. »

**

An istor-man, va bugale, a ro d'eomp eur gentel eus ar re gaera. Deski a ra d'eomp ne vez morse chans-vat gant an arc'hant laeret.

Al laer abred pe ziwezat a vez atao kastizet gant Doue ; ha Person santel Arz a lavar : — « Daou dra a gas an den da baour e berr-amzer : Laerez ha labourat da zil. »

BREURIG.

Skeudennaouet gand an Alarc'h.

An hinkin Benniget

II. - Jili ha Franseza

Ha Jili kuit ac'hano, d'ar red; Godig a glevas eur pennad trouz e dreid o skei, stank, stank, dre ar c'hoad. Abenn eur pennadig ne glevas mui trouz ebet. Hogen n'he devoa ket a enkrez. Ne anaveze ket ar paotrig yaouank-se: hogen ker mat en devoa doare da veza, ma

krede, start n'en devoa ket klasket ober goap anezi.

Godig a jome atô, war he daoulin, o pedi patronez an dud reuzendik, hag he c'halon a oa leun a fizians.

Pa he devoa pedet eur pennad e klevas trouz:

— Ema erru! emezi.

E gwirionez, Jili a oa o tont d'ar red, aet berr e halan ha rus evl eur gerezenn; n'edo ket e-unan; ouz e heul e oa eur verc'hig koant, eun dimezellig eiz pe nao bloaz.

— Godig, eme Jili, pauez da ouela, setu Franseza amañ deuet d'as sikour!

Godig a zavas he daoulagad da zellet ouz an dimezell.

— O! va Doue, emezi, lavaret a rafed, eun ael eus ar baradoz.

— Lavaret mat a res; eun ael eo ivez, eme Jili.

— Jili, eme an dimezell, gouzout a rit he deus an itron.

va mamm, difennet ouzoc'h komz ac'hanoun evel-se: Hag e trei ouz Godig:

— Da werzid, emezi, az peus kollet?

— Ya! dimezell, aze, aze eo kouezet er ster.

— Kléo, eme Franseza, ma keres prometti d'in e liviri, bemdez, diouz ar beure da diouz an noz, eur bedenn evit mad Breiz, me 'roio d'it eur werzid all.

Daoulagad Godig a deuas laouen. Franseza a ziskouezas d'ezhi eur werzid vras, eur vozad neud warnan.

— O! hounnez a zo kals kaeroc'h eget va hini-me! Hag ho pefe ar vade'ez d'he rei d'in, dimezell?

Godig ne grede ket kregi enni; met Franseza he lakeas d'ezhi en he dourn.

— O! na c'houi a zo mat, dimezell! Ha penaos e c'hellin-me ho trugarekat? O! ar Werc'hez he deus selaouet mat va fedenn!

— Ha ma oufec'h 'ta eus a belec'h e teu hinkin, ar werzid-se? Unan eus va maimmou koz, an itron Hue'ina Zinan ar yeas da bardona d'an Douar Santel. Evel ma oa eur vaouez ha ne chane tamm, o veza atô o neza pé o c'hwriat evit gwiska ar beorien, he devoa c'hoant e vije benniget ar beuviachou ma en em zerviche anezo. Kas a reas ganti d'an douar santel eur strollad hinkinou hag e lakeas o bennigen hag o steki ouz bez Hor Zalver, en eur bedi Doue da rei e vennoz d'ar merc'hed yaouank a nesje ganto, gant ma vijent fur hag aketus d'al labour. Unan eus an hinkinou benniget-se a zo er werzid a gin-nigan d'it hizio, Godig. Diouall, avat, n'her c'ho'lfes!

— Doue ra viro, eme C'hodig, en eur boket c'houek d'an hinkin.

— Me 'm eus klevet, eme Jili, e teu an neudenn da derri dalc'h-mat gand an hinkin-se, pa vez etre daouarn eur plac'h ha n'eo ket fur: gwir eo Franseza?

— Ya! an itron, va mamm, he deus lavaret an dra-se d'in meur a wech.

— Met, ganeoc'h-hu, Franseza, an neudenn n'eo ket bet-torret morse.

— Me 'ra va galloud evit servicha mat hor Zalver Jezuz hag e vamm ar Werc'hez, eme Franseza. Me 'gred, ervat, Godig a raio ivez. Alo! Jili, d'eomp ac'han d'ar

c'hastell, rak nec'het e vefor ganeomp ha neuze miret a reomp ouz Godig da labourat.

— O! nann, nann, dimezell; met kement a blijadur ant eus o kaout ar werzid vras-man, ma ne ouzon ket ha me a c'hello labourat ganti.

— Eo! eo! labour ganti ha buan, eme Jili; amzer az pezo c'hoaz da ober da gegeliad ha neuze da lezvamm ne....

Godig a reas eur zall ouz Jili hag a gasas he bez d'he muze'hou evit diskouez d'ezan ne felle ket d'ezhi e vije tamallet he lezvamm ha Jili a davas.

Neuze Godig a c'hlebias he bez, a stagas penn an neudenn a oa war ar werzid ouz ad lin a oa war he c'hegel-hag en em lakeas da neza.

— O! nak hi a zo skanv, emezi! Breman n'em eus ket a geuz d'an hini a zo kouezet er ster! Nak hi a zo mat ar Werc'hez Vari! Roef he deus d'in kals muioc'h eget na c'houlennen!

Va mamm, eme Franseza, he deus lavaret d'in e tifenn atao ar vugale a zo mat ha devoi. Me a en em gav eurus da veza gallet dont d'az sikour.

Jili ha Franseza ne skuizent ket o welet hinkin Godig o vont en dro. An dimezell, koulskoude, a lavaras eun eil gwech da Jili, e vije nec'het o c'herent ganto hag e leverjont kenavezo d'an nezerez vihan.

Godig a lavaras kel lentik ha tra:

— Aotrou, ha c'houi dimezell, livirit d'in hoc'h-hanoiou evit ma c'hellin kaout sonj ac'hanoc'h em peden-nou.

An daou vugel a reas eur mousc'hoarz an eil ouz egile-ha Jili a lavaras:

— Va hano eo Jili-Breiz (1) ha Franseza a zo merc'h da Aotrou Dinan, perc'hen ar c'harter-man.

— Mab hon Duk mat, Yann V? eme C'hodig, estlam-met hoil. O. Jezuz! penaos em eus-me meritet eur c'hras-ker bras? Ha c'houi, dimezell, c'houi eo ar brinsez vihan-se ker koant a leverer kement a vad anezi er vro-ma?

— Komz a-raer ac'hanoun? eme Franseza; me 'zo c'hoaz koulskoude eur lugel disterik.

1) Ganet er bloaz 1425 ha marvet er bloaz 1450.

— An hini a dle beza prunsez e Breiz n'eo ket eur bugel disterik eo, eme Jili.

Franseza ne lavaras ger; ne reas nemet mousc'hoarzin. Astenn a reas he dorn d'an nezeres evit kimaada. Godig a lammaz gant dorn gwenn an dimezell hag a bokas kaonek d'ezan en eur lavaret: bennoz Doue!

—Kenavezo, Godig! eme an daou vugel.

Neuze ez ejont adarre d'ar red, a-dreuz ar c'hoad.

(*Da genderc'hel*).

KELEIER AR MIZ

Jubile Hor Zalver Jezuz-Krist 1933

Dre al lizer « Quod nuper », skrivet d'ar 6 a viz genver diweza, ar Pab Pi XI, a gas kemennadurez da gristenien ar bed-holl, e Nigoro e Rom Jubile bras naontekvet kantved Pasion, Maro ha Resurreksion Hor Zalver Jezuz-Krist, d'an 2 a viz ebrel a zeu evit beza klozet d'an 2 a viz ebrel 1934 : « Ra vezo ar bloaz santel-se, eme Bi XI, eur bloaz hag a zigaso ar peoc'h er sperejou, ar frankiz dre holl d'an Iñiz, an emgleo hag ar gwir eurusted d'an holl boblou ! »

Ar Skridou kristen

D'an 11 a viz kerzu diweza Hon Tad Santel ar Pab en deus digemeret, en e lez, eun toullad studieren ha studierezed eus an Iñali : komzet en deus d'ezo eus an ezomm a zo da harpa, dre holl, ar c'hazetennou mat.

Er Holland, eme ar Pab, ar gristenien o deus er gaze-tenn eus ar re wella; e Frans ez eus meur a hini; er Beljik, en Alamagn, hag en Autrich eo henvel; en Iñali, ne raer netra koulz lavaret; kazetennou a zo, mar kirif, met n'in ket skoazellet, evel ma tlefen beza!

Re nebeud en holl a dud a zo ouz o frena diouz ar bloaz!

Hag ar Pab o kloza e brezegenn a roas eur bennoz ispisial d'ar re a bren o c'hazetennou diouz ar bloaz!

Gwella-ze ma teu eleiz a Vretoned da gompren ar gentel vat-se a ro ar Pab ha 'da harpa gwelloc'h hiviziken o c'hannad miziek *Feiz ha Breiz*.

Ma ne harp ket ar Gristenien ar skridou kristen, piou her gray?

Ma ne harp ket ar Vretoned ar skridou brezonek, den n'her gray.

Iwerzon

An Aotrou Bewley, kannad Iwerzon e lez ar Pab, en deus kinniget, e hano gouarnamant e vro, d'ar c'hardinal Lauri, rener-meur goueliou ar Zakramant e Dublin, e mezeven diweza, eur c'hatur aour eus ar re gaera, kizellet war gourc'hennenn ar A. de Valera.

E kampr ar Gannaded, e Dublin, ar brezegerien, war a leverer, a gomz muioc'h-mui ar yez keltiek hag a zilez ar saozneg.

Pegouls e vezo gellet lavaret kement all eus kannaded Breiz?

Abenn neuze hag ac'han di

En devo harzet meur a gi!

KANVOU

Erbedi a reomp ouz hon lennerien an A. Madec, beleg Leanezed an Drugarez, maro e Lenderne d'an 11 a viz Kerzu diweza, d'an oad a 72 vloaz hag an A. Kerebel, person Poulleouen, maro e Keraez, d'an 12 a viz genver d'an oad a 55 bloaz.

Dizrei a raimp er miz a zeu war o buhez ha war o oberou.

EUREUJOU

An A. Roparz Micheau, eus a Vrest, kelenner war an treserez e lycée Bastia, hag an dimezell Lysa, eus an Naoned, a zo bet eureujet, d'an 28 a viz kerzu, da 11 eur, e iliz Itron Varia ar Porz Mat, en Naoned.

An A. Stephan Boucher, eus a Blougerne, hag an dimezell Jann Connan, eus a Vrieg, bet mestrez-skol gristen epad seiz vloaz, a zo bet eureujet d'an 3 a viz genver da 11 eur, e iliz Plougerne.

Hor gwella gourc'hennou d'an dud nevez-se.

Ar Brezonek dre daolennou

Dans notre *Feiz ha Breiz* de janvier, nous avons commencé notre série de Cours de Breton par l'Image. — Jusqu'à présent, nous remarquons que nos lecteurs et lectrices : Parents, maîtres et maîtresses d'écoles, n'y ont pas porté une attention suffisante.

Cependant ! Si vous aimez la Bretagne, il est de votre devoir de maintenir sa langue, l'expression la plus noble de sa nationalité. — Apprenez donc le Breton à nos enfants. — C'est un devoir qui s'impose à vous !

Dans ce but, *Feiz ha Breiz* vous aidera, en donnant chaque mois un *cours de breton par l'image*.

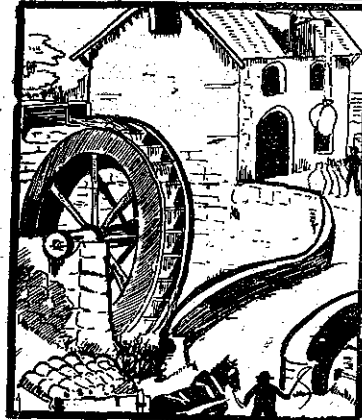
C'est une méthode: NOUVELLE, FACILE et AGREABLE.

D'après quelques bonnes critiques de maîtres et maîtresses d'école, nous avons apporté à notre règlement quelques légères modifications.

a) COURS ELEMENTAIRE (jusqu'à 11 ans). — L'élève devra: Choisir 2 des 4 tableaux présentés, en apprendre le vocabulaire et en faire la description en BRETON.

b) COURS MOYEN (de 11 à 13 ans). — L'élève devra: Choisir 3 tableaux, en apprendre le vocabulaire et en faire la description en BRETON.

c) COURS SUPERIEUR (au-dessus de 13 ans). — L'élève devra: Prendre les 4 tableaux, en apprendre le vocabulaire et en faire la description en BRETON.

1. *Ar vilip.*

2. *An bi-Fourn.*

3. *Ar voulamjerez*

4. *Ans alusen.*

Dans les 3 catégories, l'élève devra enfin rédiger une petite moralité bretonne, d'après le tableau n° 4.

Les devoirs devront être remis avant la fin du mois, à M. LE CHANOINÉ GRILL, inspecteur de l'Enseignement libre, impasse de l'Odet, Quimper. Joindre 1 franc pour les frais.

ET, SUIVANT LEUR CLASSEMENT, LES ELEVES GAGNERONT DES BONS-PRIMES, QUI LEUR DONNERONT DROIT A UN JOLI CADEAU OFFERT PAR « FEIZ HA BREIZ ».

Nous y reviendrons! Allons, vite au travail. *Evit hon Breiz eo!*

VOCABULAIRE

TABLEAU N° 1. — Le moulin: *ar vilin*. — Le meunier: *ar milliner*. — L'eau: *an dour*. — La roue: *ar rod*. — La rivière: *ar ster*. — Le pont: *ar pont*. — La charrette: *ar c'harr*. — Le cheval: *ar marc'h*. — Le sac: *ar sac'h*; pluriel: *sehter*. — Le grain: *ar greun*. — Tourner: *Trei*.

TABLEAU N° 2. — Le fournil: *an ti-fourn*. — Le four: *ar fourn*. Le fournier: *ar fornier*. — L'apprenti: *an deskard*. — Le pétrin: *al laouer-doaz*. — La farine: *ar bleud*. — La pâte: *an toaz*. — Le levain: *ar gwell*. — La croûte: *ar c'hreun*. — La mie: *ar milfig*. — Les pelles: *ar pallou-forn*. — Le son: *ar brenn*. — Cuir: *poazat*. — Pétrir: *merat*. — Mettre au four: *enforma*. — Four-née: *forniad*. — Fermenter: *goñ*.

TABLEAU N° 3. — La boulangerie: *ar vouloñjerez*. — Le boulanger: *ar boulonjer*. — Les clients: *ar brenerien*. — Un monsieur: *eur aot'g*. — Une dame: *ean itron*. — Une fillette: *eur verc'hig*. — Le comptoir: *an daol*. — Les balances: *ar touezerez*. — Le poids: *ar pouez*. — Un encrier: *eur pod-liou*. — Une livre de pain: *eul lur vara*. — Pain blanc: *bara gwenn*. — Pain de ménage: *bara tiegez*. — Pain rassis: *bara diazezet*. — Cor-

beille: *paner*. — Acheter: *prena*. — Vendre: *gwerza*. — Payer: *paed*.

TABLEAU N° 4. — L'aumône: *an aluzen*. — Faire l'aumône: *ober aluzen*. — Charitable: *karantezus*. — Charité: *karantez*. — Couper un morceau de pain: *trouc'ha eun tamm bara*. — L'hiver: *ar godiv*. — Il fait froid: *yeñ eo*. — Les pauvres: *ar beorien*. — Mendiant: *klas-ker-bara*. — Un vieillard: *eun deñ koz*. — Un enfant: *eur bugel*. — Des guénilles: *piñhou*. — Un bâton: *eur vaz*. — S'appuyer (sur un bâton): *en em harpa war eur vaz*. — La porte: *an nor*. — Tendre la main: *astenn ar dourn*.

Donner en Breton la morale de ce dernier tableau.

Divinadennou Miz C'houevrer

1. —	x	x	x	x	Unan a vibien Adam hag Eva.
Douar karet gant pep hini.
	x	x	x		
	x	x			Kenta a weler e Landerne.
	x				
2. —	x	x	x	x	Gwreg Abraham
Kenta den a varvas
Badezour Klovis
Rei kuzul.
	x	x	x	x	
	x	x	x	x	
	x	x	x	x	
3. —	x	x	x	x	Brasa bevans an dud,
Hano eun den.
Boued gwella Yann Zoudard
Sklaer da welout.
	x	x	x	x	
	x	x	x	x	
	x	x	x	x	

An teir divinadenn-man a zo degaset gant Yann Gos-tarreun eus a Eusa.

An divinerien o deus lizerennou da lakât e lec'h ar c'hroaziou bihan.

IV. — Ar werc'hig-man
he deus kollet he sac'h-ler.
Pevar real a oa ebarz
evit prena *Feiz ha Breiz*.
E pelec'h eman he sac'h?

V. — Arzür, Roue Breiz,
a zelaou en e gastell, e
varz brudet Marzin o te-
lenna war e deñenn.
E pelec'h ema ar barz?

Degaset gan: Ronan Pleyber-Krist, Paris.

Feiz ha Breiz

PARDON BARABBAS

pez en eun daolenn hag eun arvest

C'HOARIERIEN :

Barabbas, al laer bras, kondaonet d'ar maro ha le-
zet da redek gant Pilat e lec'h Jezuz. (40 vloaz.)
Abbas Ephraïm, tad Barabbas, hostiz. (70 vloaz.)
Eliud, mab Barabbas. (11 vloaz.)
Kleophas { Diskibien d'hor Zalver. (30 vloaz)
Simon { (19 vloaz)
Eun tremeniad, da lavaret eo Jezuz. (33 bloaz)
An traou a dremen e bourc'h Emmaüs, teir leo
diouz Jerusalem, da abardaez ar Zul Fask, d'an trede
deiz ma oa maro Jezuz war ar groaz.

Taolenn Hor Zalver savet eus e vez

*Dirak leurenn pe e kosteziou leurenn ar c'hoariva
ar ganerien a gan:*

Klevit, tudou ar c'helou mat
A gresko sked Doue an Tad
Hag ho laouenaio ervat,

Alleluia !

Alleluia ! Alleluia ! Alleluia !

Unan eus ar ganerien :

An Aotrou Jezuz a zo beo
Swelet eo bet e tal ar c'heo,

Savet eus a varo da veo !
Alleluia !
Alleluia ! Alleluia ! Alleluia !

Ar gouel a zav hag e weler taolenn Hor Zalver savet eus e vez, ar zoudarded a-stok o c'horf en e gichen : ar ganerien a gan epad ma chom an daolenn a-wel: **KLEVIT TUDOU**....

PARDON BARABBAS

E bourc'h Emmaüs d'ar zul Fask da noz. War lez an hent, eun ostaleri.

A-zehou, gwez palmez hag eur maen-harz. A-gleiz, eul liorz gant eun tell ebarz hag eun daol; en dro d'ar daol feir skaon-goad.

E kreiz, ostaleri Abbas-Ephraïm, an nor e kreiz leurrenn ar c'hoariva.

ABBAS EPHRAÏM hag **ELIUD**, e vab bihan. (*Abbas Ephraïm, e-unan, da genta, a zo war an hent o selout en tu-dehou, da lavaret eo etrezek Jerusalem, evel pa vije o c'hedal unan bennak.*)

ABBAS

Den ebet !... den ebet atao !

ELIUD (*o tont a gleiz*)

Doue r'ho pennigo, tad koz !

ABBAS

A! bennoz Doue d'it, Eliud, va mab bihan. Gwall bell out bet chomet e kêr. Ha klevet ez peus eun nevezenti bennak?

ELIUD

Ne glever kelou ebet atao eus va zad.

ABBAS

Ha koulskoude eo niverus an dremenidi; leun chek eo an ostaleri; hor breudeur a zo deuet a-strolladou, eus ar Syria hag eus an Egypt, da dremen goueliou Pask da Jerusalem.

Ya! ha kals anezo breman, p'eo echu ar goueliou a zo e penn an hent da zizrei d'ar gêr; gwelet em eus re Joppe, Ptolemaïs, Tyr ha Sidon.

Komzet ez peus outo?

ELIUD

Ya! Holl e leveront henvel, ar pezh a ouezomp hon unan a-benn breman: ar bobl, emezo, bodet dirak lez-varn Pons-Pilat a c'houlenne ma vije lezet Barabbas da vale; dor ar prizon a voe digoret d'am zad; goudeze, avat, ne ouezan mui petra zigouezas.

ABBAS

Mat eo! p'eo gwir e leveront holl an hevelep tra e rank beza gwir. Ya! va mab Barabbas, da dad, Eliud, eo a zo bet lezet e frankiz, gant Pons-Pilat, en derc'hent dec'h. Ar gouarner en divije kavet gwelloc'h lezel Jezuz Nazareth da vale, met henman a oa degaset dirazan gant pennadureziou Jerusalem hag ar re-man o devoa troet ar bobl en e eneb; ar bobl a c'houlennas Barabbas ha Pilat a rankas plega dirazi (*o sevel e zivrec'h gant laouenedigez*). Ya! va mab a zo torret e ereou. (*Tenval e benn*). Met, perak ne deu ket d'ar gêr?

ELIUD

Chomet e rank beza da dremen goueliou Pask e Jerusalem.

ABBAS

Mar d'eo evelse eo ne zaleo ket da zont. Gortozomp

hen eta, heb en em enkrezi re en holl. N'eus nevezenti vras all ebet e kêr?

ELIUD

O! eo; n'eus hano gand an holl nemed eus ar Mestr.

ABBAS

Eus Jezuz Nazareth, mab Joseph, ar c'halvez, o deus staget ouz ar groaz?

ELIUD

Ya! ha meur a hini, a-du gantan, a lavar en deus graet kals burzudou.

ABBAS

An holl a gomz eus an dra-ze eus an eil penn d'egile d'ar Jude.

ELIUD

Kalon dener en doa, a leverer; an holl, bras ha bihan, paour ha pinvidik, a gave digemer laouen, en e gichen; ne c'houlenne nemed ober vad.

ABBAS

Hag ar bobl he deus graet d'ezan eun digemer eus ar re gaera, e Jerusalem, hizio ez eus eiz dez.

ELIUD

Perak neuze, pa grede an holl e oa eur zant eo bet staget ouz ar groaz?

ABBAS (*diskredik*)

O! eur zant?

ELIUD (*gant nerz*)

Eur profet, tad koz!

ABBAS

N'em eus ket a aoun o lavaret, avat, an dud hen heulie a-vagad.

ELIUD

An holl her c'harie.

ABBAS

Ha setu perak e teuas pennou bras Jerusalem hag ar Pharizianed da lakât her chadenna; aoun o devoa n'en divije savet ar bobl en o eneb.

ELIUD

Me ne garan ket ar Pharizianed; pa vezomp o c'hoari war an hent, ma tigouez gand unan bennak anezo tremen, e rankomp skarza ha buan pe hon divije tao-liou.

ABBAS (*o c'hoapaat*)

Ar re-ze eo a ziuall al lezenn!

ELIUD

Tud lorc'hus int, tad koz, prest atao da ober fae war ar re all.

ABBAS

Jezuz Nazareth a skoe warno dizamanit gant komzou hag a strake evel ar gurun hag a zeve evel an fan ha setu perak o doa droug outan ha n'o deus ket ehanet ken na int deuet a-benn d'en em zizober anezan.

ELIUD

Tud a oa e ker hag a lavare e oa dleet da Bilat beza e lezet da redek e lec'h va zad; poan am eus bet o klevout an dra-ze, kement all e karan va zad; koulskoude, me a gav d'in em bije karet ivez ar Mestr. Perak n'en deus ket Pilat o lezet da redek o daou?

ABBAS

N'helle ket hen ober.

ELIUD

Gwas a-ze ! Met mar d'eo chomet va zad e Jerusalem, en devezo gwelet, marteze, Jezuz o vervel.

ABBAS

Chomet e tle beza kentoc'h da welet lidou kaer an Templ da zeiz bras Pask ar Yuzevien.

ELIUD

Ya ! kaer e tle beza an traou dre eno. Er bloaz a zeu pa 'm bo daouzek vloaz ez in ivez da ober va Fask kenta da Jerusalem. N'eo ket 'ta, tad koz ?

ABBAS

Da dad a 'z ay ganez. (*azeza a ra, o sonjal*)

ELIUD

Hag e klevin an trompilhou arc'hant hag ar c'ha-naouennou kaer hag e welin ar beleg bras .

ABBAS (*ne zelaou ket e vab bihan*)

Perag ne deu ket ? Daoust ha mez en divije o tizrei da di e dad ? Laouen e vezin outan. Gwelloc'h e vije bet ganen, sur a-walc'h, ne vije ket bet en em daolet da ober freuz ha da laerez, evel m'en deus graet ; met va mab eo evelato, hag ar gwad a red em izili a red en e re. Kea da welet, Eliud, eur pennad, war an hent ; da zaoulagad a zo gwelloc'h eget va re-me ; marteze her gweli o tont. (*Klevout a raer eur c'horn-boud o voudal ; Eliud ne finv ket ; Eliud a zav en e zav.*)

ABBAS

E gorn-boud, glaoustre ? evel gwechall. N'her gweles ket o tont ?

ELIUD (*o sellout war an hent*)

Eo ! eo ! d'ar red e teu.

ABBAS

Hen eo !

ELIUD (*o vont d'ar red da ziambroug e dad*)

Va zad !

ABBAS (*gant levezet*)

Barabbas, va mab !

II

BARABBAS (*o tont dre an tu dehou, e vab etre e zivrec'h*).

Va zad !

ABBAS

Va mab !

(BARABBAS *o pokat d'e dad hag o lakat e zourn war dal e vab*)

Da welout a c'hellan, pelloc'h, va mabig paour.

ABBAS

E pelec'h out bet chomet ? Pell a zo e oamp ouz da c'hortoz.

BARABBAS (*souezet*)

Petra ? C'houi a ouie e oan lipr ?

ABBAS

Ya ! ar bardonerien o tremen o deus hel lavaret d'eomp.

BARABBAS

Chomet oun du-hont e ker : n'oan ket evid en em denna ; c'hoant gwelet am oa ha gwelet em eus (*oc'h ober an neuz da ouela*) O ! pebez Pask ! pebez Pask ! euzus eo !

ABBAS

Maro Jezuz Nazareth ?

BARABBAS

Ya ! derc'hent Pask, dirgwener diweza, em frizon, youc'hadennou ar bobl e kounnar a deue betek va diskouarn ; he c'hlevet a raen, bodet en dro d'al lez-

varn, o c'houlenn, evel hep bloaz, e bardon evid eur prizonier, ha Pilat a lavare : — Piou a fell d'eoc'h kaout ? Jezuz Nazareth pe Varabbas ?

Hag ar bobl a youc'he : — Barabbas ! Barabbas ! ha Pilat a gendalc'he : — Ha petra 'rin ouz Jezuz a hanvit ho Roue ?

Gwasoc'h gwas ar bobl a youc'he : — Kasit hen d'ar maro ! Ni ne fell ket d'eomp kaout roue all, ebet nemet Kezar. Kasit Jezuz d'ar maro ha stagit hen ouz ar groaz ! (*gand eur c'hoarz goapaüs*)

Pobl hedro laket pennadou enni gant aotronez Jerusalein. Petra en devoa graet an den-ze d'ezi ? Ne-tra..... nemet vad.

ELIUD

Parea ar re glany, rei ar gwelout d'ar re zall, ar c'hlevout d'ar re vouzar, ar c'homz d'ar re vut ; eun dervez zoken, war am eus klevet p'edont ouz e heul, er gouzeri, en deus o maget gand eun dorz vara hag a greske dre ma trouc'het diouti.

BARABBAS (*an anken en e galon*)

Hen ! n'en doa graet biskoaz nemet vad d'ezo..... e lec'h me, em oa o laeret, o diwisket, o skoet ; me 'm oa laket an tan warno, diskaret o ziez, freuzet o hent-chou. Me, n'em oa nemet eur mennoz, p'o c'hleven eus goueled va frizon : kregi adarre em micher goz, dal ma vijen digabestr, d'o laerez ha d'o laza, hep damant, na truez ! A ! pobl digalon z' ac'hanout, Barabbas en divije desket d'it petra goust terri d'ezan e jadennou ! Me....

ELIUD

O ! va zad !....

BARABBAS (*o kenderc'hel gant kounnar*)

Me em oa savet dispac'h ha meur a hini a gollas enni o buhez ; me em oa lazet (*eur mousc'hoarz trenk*

war e vuzellou) hag o deus bet truez ouzin hag o deus va lezet da redek.

ABBAS

P'eo gwir out libr breman petra ra an dra-ze ? Diskuiz breman, eur pennad, ha kemer da laouenedigez evel ar re all.

BARABBAS (*oc'h heja e benn*)

Nann ! Nann ! laouenedigez ebet ! Me ne vin morse nemet Barabbas al laer ! (*o sevel e zaoulagad warzu an nenv, gant feiz*). O ! ma vije, e gwirionez, Jezuz, mab da Zoue, evel ma lavar e ziskibien, neuze e vije bet gwelloc'h d'in beza bet marvet, en e gichen, evel Dismas, al laer dehou, eget beza beo aman.

ABBAS

Petra leveres ?

BARABBAS

Ya ! gwelloc'h e vije bet d'in mervel, va zad ; pa dennas Jezuz e huanadenn ziweza, an douar a grenas ; pallenn bras an Templ a rogas, dre e hanter ; tenvalijenn an noz a guzas an heol. Me a oa eno. Me 'm eus gwelet. Me 'm eus klevet. Kabiten ar zoudarded o welet an holl draou-ze a lavare : « Ya ! e gwirionez, henman a zo Mab da Zoue ! » ar zoudarded, daoust ma 'zint gwazed ha n'o deus ket a aoun rak o skeud, a grene, evel eur bern deliou, ker strafuilhet e oant. Ya ! tad, va c'hredi a c'hellit, an den-ze a zo, e gwirionez, Mab da Zoue !

ELIUD (*goude eur pennad*)

Darn eus e ziskibien a lavar e savo eus a varo da veo : Hen e-unan en deus hen lavaret.

ABBAS (*diskredik*)

Piou a c'hell sevel eus ar bez.... Goude beza bet ennan tri dervez ?

BARABBAS (*goude eur pennad*)

Jezuz a c'hell hen ober, goude eur maro evel an hini en deus bet.

ABBAS

D'eomp en ti, va mab ! ezomm az peus da ober eun tamm gourvez ; an holl draou-ze o deus skuizet da benn.

BARABBAS

Ya ! d'eomp en ti ! Brevet eo va c'horf ouzin.
(*o daou ez eont en ti.*)

III

ELIUD (*e-unan*)

O ! na kaera tra ! ma teuje, e gwirionez, Jezuz Nazareth, er maez eus e vez, rak neuze e vije sklaer hag anat e vije eur profed bras hag ar Mesias zoken mar-teze, ar Mesias e klevomp hor beleien o komz anezan hag emaoamp holl o c'hortoz. O ! na karet em bije anaout Jezuz, mont d'e heul, gwelout e vuzudou, klevout e gomzou ; gwall vihan oun c'hoaz ; koulskoude, me gred en divije va digemeret en e gompagnunez, ker mat all ha ma oa. Va zad zoken goude beza her gwelet o vervel a zo troet evel eun all en e lec'h ; me 'gred e chomo breman ganeomp ha ne 'zay mui da laer.

(*edo o vont en ti pa wel tremenidi o tont*)

Setu aman daou berc'hirin all c'hoaz ; diwezat eo ; an heol a zo kuzet adre kern ar menezioù ha koulskoude n'eus ket kals a brez warno : skuiz e tleont beza.

(*Mont a ra en ti.... tenvalaat a ra an amzer*)

IV

KLEOPHAS HA SIMON

SIMON (*adre ar speurenn*)

Emaomp digouezet, Kleophas.

(*Dont a reont o daou war al leurenn*)

KLEOPHAS

Azezomp aman, eur pennadig, an hent a zo skuizus.

SIMON

Ya ! Nerz ha kalon n'int ket evit herzel atao ouz ar skuizder.

KLEOPHAS

Azezomp 'ta, eur pennad, aman, war ar maen-man. (*azeza a ra*) Kaout a raimp goudeze eun ostaleri ben-nak da dremen an noz.

SIMON

Sell, aman, dres, ez eus unan. (*o tiskouez ti Abbas*) Gwelomp petra eo. (*o lenn war an ti*) Abbas-Ephraim.

KLEOPHAS

Diwezat eo ! Warlerc'h gouelioù Pask, ar birc'hirined a vez niverus. Bec'h hon do o kaout plas, Simon.

SIMON

N'eus fors. Evidon-me breman ne ran van ebet ken, gant netra !

KLEOPHAS

Na me, ken nebeut. Kaout a ra d'in ne c'hell mui netra glac'hari va c'halon, er stad m'emaon !

SIMON (*o tenna eun huanad*)

Siouaz ! (*Eun tremeniad a deu en o c'hichen*)

V

KLEOPHAS, SIMON HAG AN TREMENIAD

AN TREMENIAD

Doue r'ho pennigo, breudeur !

KLEOPHAS HA SIMON

Bennoz Doue d'eoc'h, tremeniad.

AN TREMENIAD

Doare gwall drist, a gavan d'eoc'h, breudeur. E kanv emaooc'h da unan bennak ? pe eur gwall zarvoud a vije digouezet ganeoc'h ?

KLEOPHAS (*sebezet*)

Petra ? Ken dianaoudek-se oc'h eus an traou a zo tremenet e ker Jerusalem, ma ne ouezit netra eus ar pez a zo digouezet eno en deizioù diweza-man ?

AN TREMENIAD

Petra 'zo en em gavet 'ta ?

KLEOPHAS

Petra ? Laket o deus Jezuz Nazareth d'ar maro ouz her staga ouz eur groaz.

AN TREMENIAD

Ha neuze ?

KLEOPHAS

Eun den galloudus bras oa henez en e gomzou hag en e oberou, dirak Doue ha dirak an dud.

SIMON

Ya ! eur profed oa hag en doa graet eun niver bras a vuzudou. Mont a rea eus ar Jude, d'ar Galile, o prezeg d'an holl eul lezenn nevez diazezet war ar garantez hag ar pardon.

KLEOPHAS

Eur zant.

SIMON

Deuet a berz Doue.

KLEOPHAS

Ha koulskoude, pennou bras ker o deus laket e gondaoni d'ar maro hag e staga ouz ar groaz.

AN TREMENIAD

Daoust hag ar profed Isaias n'en doa ket lavaret ech en em gavje an dra-ze gantan ?

Doue, emezan, a zammo warnan pec'hejou an holl (1). Henvel e vezo ouz eur bod a zav en douar skarnilet ; n'en devezo gened ebet (2); laket e vezo *da ziweza* etouez an dud (3) bez'e vezo eun den a boan ha gouzout a raio petra eo kaout poan. Gouliet e vezo evit hor bec'hejou ha bruzunet evit hon torfejou (4).

SIMON

Ni a zonje hon tennje a dre daouarn ar Romaned.

KLEOPHAS

Hag e roje he frankiz d'hor bro Israël.

SIMON

Ha padal eo maro.

KLEOPHAS

Ha tri dervez a zo abaoe...

AN TREMENIAD (*o truezi warno*).

A ! breudeur keiz.

SIMON

E gwirionez, eun nebeud eus ar merc'hed a oa ouz e heul o deus hor-sebezet gant o marvailhou.

KLEOPHAS (*diskredik*)

Ya ! marvailhou merc'hed ha n'eus netra da d'ezo.

AN TREMENIAD

Petra 'lavare ar merc'hed-se ?

(1) Isaias, LIII, 6.

(2) LIII, 2.

(3) LIII, 3.

(4) LIII, 5.

SIMON

Traou sebezus! Er beure-man, kerkent ha goulou-deiz int aet d'ar bez gant louzeier c'houez vat. Dir-gwener, gant ar prez a oa da zebelia ar c'horf a-raok ar gouel, n'o devoa ket bet a amzer da brena louzeier a-walc'h. Ha setu, emezo, digouezet, e tal ar bez, n'o deus kavet korf ebet ennan.

KLEOPHAS

Hag ouspenn, — hervez o marvailhou atao, — daou ael a zo en em ziskouezet d'ezo hag a lavare e oa beo an hini a glaskent er bez.

AN TREMENIAD

Ha petra o deus i graet neuze?

KLEOPHAS

Unan anezo a zo diredet da gaout Simon, mab Jonas, hanvet Per gant Jezuz, ar c'henta ac'hanomp, goude ar Mestr. Kerkent Yann hag hen a zo aet o daou d'ar red, beteg ar bez, ha Yann, ar yaouanka, a zo en em gavet da genta.

SIMON

Hag o deus gwelet edo an traou evel ma lavare ar merc'hed.

KLEOPHAS

Met Hen, den n'en deus ket her c'havet.

SIMON

Ha setu perak n'ouzomp ket petra e teuimp da veza, rak hor fizians hon doa laket ennan ha breman eo maro hag e gorf, zoken, a zo kollet.

KLEOPHAS

Setu perak, va den mat, eo tental hor penn. Te da-unan, ma vijes bet en hol lec'h, petra 'z pije graet ?

AN TREMENIAD

O va breudeur me a ouie an holl draou-ze a-raok m'ho peus lavaret hano anezo, ha truez am eus ouzoc'h o welet peger poud (1) eo ho spered war ar skritur sakr hag ar pezh o deus diskleriet ar brofeted.

KLEOPHAS

Petra ez peus c'hoant da lavaret?

AN TREMENIAD (o sevel e vouez)

Pegouls e tigoroc'h ho taoulagad d'ar wirionez, tud dallet zo c'hanoc'h pa ne fell ket d'eoc'h gwelet breman eman lavarou ar brofeted o tont da wir.

KLEOPHAS

Petra livirit?

SIMON

Ho komzou n'int ket sklaer!

AN TREMENIAD

Daoust ha n'eo ket skrivet, mil bell a zo e oa red d'ar C'hrist gouzanv ar poanicu-ze a-raok pignat da c'hloar an nenvou?

SIMON (souezet)

Hag e kav d'it, va den mat, e tle Jezuz Nazareth mont kuit?

AN TREMENIAD

Kement tra a zo c'hoarvezet hag a laka ho pennou da veza ken tental a oa embannet pell a oa gand ar brofeted. Daoust hag ar roue David n'en doa ket lavaret kement-man, diwarbenn ar Mesias, breman ez eus mil bloaz : « Henveloc'h oun ouz eur prenv eged ouz eun den; (2) c'hoarzin o deus graet ouz va gwelet hag heja o fenn o tremen ebioù d'in; toullet o deus va daouarn

(1) poud, e Kerne pover.

(2) Psl. XXI.

ha va zreid ha niveret o deus va holl eskern... rannet o deus va dillad ken etrezo hag evit gwelet gant piou ez afe va sae o deus tannet d'ar plouz berr.

KLEOPHAS

Ni, n'eo ket evelse eo ec'h ententemp ar geriou-se.

AN TREMENIAD

Isaias (1) en deus skrivet ouspenn: « Kinniget eo bet, dre m'eo bet falvezet mat gantan: n'en deus ket digoret e c'henou; kaset e vo d'ar maro evel eun danvadez d'ar gigerez; ne ranno ket eur grik evel eun oan emæer o touza. » Livirit d'in ha n'eo ket evelse eo tremenet pep tra gant Jezuz Nazareth?

KLEOPHAS HA SIMON

Eo ! Eo ! pep tra a zo en em gavet evel ma livirit.

AN TREMENIAD

Ha mar d'eo gwir kement-se, perak e kollit fizians? Mar d'eo deuet da wir, betek hen, lavarou ar brofeted, gortozit hag e weloc'h traou estlammusoc'h c'hoaz.

Daoust hag ar profed Hoseah n'en deus ket lavaret: « En trede deiz goude e varo e savo da veo hag her gwelout a raimp e buez ! » Fizians start eta, breudeur, ha feiz krenv.

(An diskibien ne leveront ger; an tremeniad a ra an neuz da vont pelloc'h).

SIMON (ouz e c'helver)

Den mat, eun dudi eo klevet da gomzou; nerz ha frealzidigez a roont d'eomp.

KLEOPHAS

Pardæz eo ha re ziwezat evit mont pelloc'h. Ni a zo o vont da ober hon diskenn en ostaleri-man; chom

(1) Isaias, LIII, 7.

ganeomp ivez da dremen an noz ha warc'hoaz e kendalc'himp gant hon hent adarre hon tri.

AN TREMENIAD

Ma fell d'eoc'h!

KLEOPHAS

Galvomp an hostiz.

SIMON (a sko war an nor hag a c'halv)

Ephraïm ! Ephraïm !

VI

AN HEVELEP RE HAG ELIUD

ELIUD (e toull an nor, o stoui dirak ar veachourien)
Doue ra vezo ganeoc'h, Aotroned.

SIMON

Te, paotrig, eo mestr an ostaleri ?

ELIUD

Nann, va zad koz, eo, Aotrou, met evel m'eo aet war an oad, me a vez ouz e zikour. Setu aman dour da walc'hi ho treid... hag eun torch; goudeze, petra vo?

KLEOPHAS

Eun toull da loja hag eun tamm da goania.

ELIUD

Hag ho pezo, Aotroned, ha dioc'htu.

KLEOPHAS

Ouz an daol-man, aman, er mæz, e vezimp brao da zebri; digas an traou d'eomp aman.

ELIUD

Mat! azezit eta, Aotroned.

(Mont ha dont a ra epad an diviz warlerc'h o kas hag o tigas ar plajou. An tri veachour a azez ouz taol,

an tremeniad e kreiz, dirak an dud, gant an daou ziskib unan a bep tu d'ezan.)

VII

SIMON, KLEOPHAS, ELIUD HAG AN TREMENIAD

SIMON

Breur, startaat a rae ar fizians bremañk en hor c'halon endra ma tispleges dirazomp lavarou ar brofeted. Kendalc'h da gomz d'eomp rak ouz da zelaou e kav d'eomp e klevomp ar Mestr.

ELIUD (*o tigas bara*)

Setu ar bara, Aotrou.

AN TREMENIAD

Ha n'eo ket skrivet: « An heol a gerzo da greisteiz ha Doue a c'holoio an douar a denvallijenn. »

SIMON HA KLEOPHAS

Holl hon eus lennet kement-se.

AN TREMENIAD

Ha n'eo ket c'hoarvezet dirak ho taoulagad ar burzudou a raje ar Mesias hervez skridou Isaias (1) : « En amzer-ze an douar fall ha gouez a vleunio evel al lili. Bleunia a raio hag e raio hag e trido gant an dudi hag ar veuleudi. Bez' en devezo sked al Liban ha roet e vezo d'ezan gened Karmel ha Saron hag e welint sked hon Aotrou ha gened hon Doue. Neuze daoulagad ar re zall a welo an deiz ha diskouarnou ar re vouzar a glevo; an hini kamm a lammo evel eur c'haro ha teod ar re vut a vezo distagellet mat.

KLEOPHAS

Tri bloaz a zo abaoe ma welomp burzudou evelse.

(1) Isaias, XXXV, 1, 5, 6.

SIMON

Kredi a raemp e vije ar C'hrist an den galloudus a dorrje hol liammou, a ziskarje ar Romaned villiget hag a lakaje hor bro da vestrez war holl rouanteleziou an douar.

KLEOPHAS

Hag hon doa kollet pep fizians rak gwelet hon doa e lakaat d'ar maro, hep na vije deuet Doue d'e ziframma eus a dre daouarn e enebourien.

SIMON

Breman avat, war ar pezh a livirit d'eomp e kreomp start e oa hen, e gwirionez, ar C'hrist.

KLEOPHAS

(Eun tamm c'hoaz en entremar epad ma teu Eliud en o c'hichen).

Koulskoude, ha kredi a res n'eo ket bet faziet ar merc'hed hag eo beo hor Mestr?

AN TREMENIAD (*o poueza war e c'heriou*)

Suk a-walc'h. Ya, m'hel lavar d'eoc'h, Jezuz Nazareth a zo savet eus e vez leun a vuhez.

VIII

AN HEVELEP RE

ELIUD (*d'an tremeniad*)

Aotrou, eus Jezuz Nazareth, n'eo ket 'ta eo e komzit? Hag e livirit eo savet eus a varo da veo?

AN TREMENIAD

Ya! savet eo ! va mabig. Perag e c'houlennes an dra-ze?

ELIUD

Me garfe e vefe gwir kement-se... ha va zad ivez. Va zad... ma kirit ez in, d'ar red, da lavaret d'ezan dont d'ho kaout.

KLEOPHAS (*groz e vouez*)

Sell 'ta, paotr bihan, perak e teues te d'en em em-mell eus ar pezh a leveromp-ni?

ELIUD (*mezok*)

Aotroned, pardonit d'in ; re hardis oñn bet.

AN TREMIAD (*ker kunv ha tra*)

Mat ez peus graet, va mabig-me. Ya ! ya ! kerz da gerc'hat da dad ; ni a gomzo d'ezan eus Jezuz Nazareth.

ELIUD

O! bennoz d'eoc'h, Aotrou; mont a ran d'ar red da lavaret d'ezan.

(*Hag ez a*).

IX

AN HEVELEP RE NEMED ELIUD

KLEOPHAS

Mignon, re vat oc'h ouz eur c'houtous fall evelse; hizio ar vugale n'o deus doujans ebet ken evit den.

SIMON

Ker brao all edomp aman hon tri; hag ez a da gerc'hat e dad...

AN TREMIAD

Peoc'h, va mignoned; an hini a c'halvit ho Mestr ne gare ket pellaat dioutan ar vugale; n'eo ket gwir?

O c'harout a rae dreist ar re all ha lavaret a rae e oa ar baradoz d'ar re a oa henvel outo. Perak ober an heg ouz henman ha ne glask nemet klevet komz eus ar Mestr?

SIMON

Gwir eo ! Gwelloc'h egedomp-ni ec'h heuliit kente-liou ar Mestr.

X

AN HEVELEP RE.
BARABBAS HAG ELIUD OUSPENN

ELIUD (*o tigouezout*)

Deus, va zad. An Aotrou-man a lavar eo beo adarre ar Mestr.

BARABBAS (*o saludi an tremeniad*)

Doue ra vezo ganez, tremeniad. Ha gwir e vefe ar pezh a lavar d'in va mab? Eo savet Jezuz Nazareth eus ar bez? Poan am eus o kredi...

AN TREMIAD

Eo, savet eo Jezuz eus ar bez. Kredi a c'helles ha kemer fizians.

BARABBAS (*krena a ra e vouez*)

Gwir? O! komz d'in anezan. Me 'm eus e welet o vervel du-hont, hag abaoe va buhez tremenet a bouez kement war va c'halon ma teuan da gredi n'eus nemetan da c'hellout tenna ar zamm-se diwarnon. A-raok hizio, a dra zur, pa zonjen em fec'hejou em eus bet aoun a-wechou, ha keuz marteze; morse avat eur wir c'hlac'har n'he doa treuzet va c'halon ken na eo breman. E glevet am eus o pardoni d'al laer a oa stag ouz ar groaz, en e gichen, hag e kav d'in e c'hellfen, me ivez, ren eur vuhez vat evel an dud all. O! komz d'in anezan. Lavar d'in ha gwir eo e pardon ar pec'hejou?

AN TREMIAD

Ya! gant ma vije glac'har ha keuz d'ezo.

BARABBAS

Lavar c'hoaz petra vije dleet d'in da ober evit kaout ar pardon digantan.

AN TREMIAD

Beza izel a galon, anzav da zempladurez, kaout keuz d'as pec'hejou.

BARABBAS

Me gred eman va c'halon en doare-ze.

AN TREMENIAD

Red eo ouspenn kaout ar vrasa fizians en e drugarez divent.

BARABBAS

O! Bennoz d'eoc'h, va den mat; mont a rin d'egout, rak fizians am eus ennan. Koulskoude ha ne gav ket d'eoc'h e vefe pec'hejou a zo kals re vras evit ma vije gellet o fardoni.

AN TREMENIAD

Nann, hini ebet, rak lavaret en deus : muioc'h a levenez a vezo en nenv evid eur pec'her hag a ra pini-jenn eget evit dek den mat ha n'o deus graet pec'hed ebet.

BARABBAS

Aotrou, eur goulenn all c'hoaz. Ha gwir eo e tigemmer an holl, hep lezel den a gostez?

AN TREMENIAD

Pardonet en deus da vaouez Samari.

SIMON

Hag eun dro all, en templ, d'eur vaouez all, tapet oc'h ober an droug, e kreiz an noz, hag edod o vont da laza a daoliou mein.

BARABBAS

Ha Barabbas, kaout a ra d'eoc'h en defe truez outan?

AN TREMENIAD

Ha perak n'en defe ket? Judas e-unan ma karje beza bet keuz d'e bec'hed, e lec'h en em rei d'an dizesper, en divije bet e bardon.

BARABBAS (*nerzus*)

Mar deo evelse eo me a 'z ay da gaout Jezuz Naza-

reth, me a en em daolo e-harz e dreid hag em bo va fardon digantan. O! bennoz, bennoz d'eoc'h, den mat, evit ho komzou frealzus, rak me eo Barabbas, al laer bras Barabbas! (*An diskibien souezet a ya a-dreñv*). Ya! me a 'z ay; ne fell ket d'in beza ken ar muntrer, an den fallakr a denn warnan malloz ar varc'hadourien, an dremenidi, an intanvezed paour hag ar mammou glac'haret, malloz ar bobl a-bez. Va fec'hejou a vezo lammet diwarnon hag e vijen du evel ar mouar, gwenn e teuin da veza evel an erc'h. Va breur, bennoz d'it evid ar fizians vras ez peus c'houezet em c'halon.

KLEOPHAS

Penaos e kredes lavaret, a-raok beza e wellet, e pardono Jezuz da bec'hejou d'it ?

AN TREMENIAD (*souezet*)

Ha te, n'out ket unan eus e ziskibien, den difeiz z' ac'hanout. E glevet ho peus ho taou o lavaret e oa deuet evid an den dister ha dic'halloud hag evit kement hini en doa ezomm anezan evit chom en e zav hag a c'houlennje sikour digantan. Ya! m'hel lavar d'eoc'h, kement hini a lakaio ennan e fizians hag a zelaou e gomzou, a vezo salvet hag e roio d'ezo nerz.

BARABBAS

Met, neuze, hennez eo ar Zalver a dle dont?

AN TREMENIAD

D'ar goan ziweza a reas gand e ziskibien, o kemerout truez ouz an den ken dinerz, ken dic'halloud, ha n'eo ket bet falvezet gantan beza e-unan e nerz ha lakat da goueza en e gorf dister hadenn ar vuhez a bado da viken?

Ha n'en deus ket roet d'e ebestel e gorf hag e wad dindan doareou ar bara hag ar gwin, evit o maga?

KLEOPHAS

Piou oc'h c'houi, pa ouezit gwelloc'h egedomp arpez a reas ar Mestr?

SIMON (*outan e-unan*)

N'eo ket unan eus an daouzek abostol ha koulskoude e komz eus pep tra evel p'en divije gwelet ha klevet e-unan.

AN TREMENIAD

An tremeniad, en e zav, ne respont ket. E zaoulagad warzu an nenv, ec'h en em ro da bedi hag o kemeret bara ec'h astenn e zaouarn warnan d'her beniga. Hen terri a ra goudeze hag e ro peb a damm d'an daou ziskib. Hor Zalver e-unan eo ; kerkent eur sklerijenn skedus a barr tro-war-dro d'ezan evel pa deufe anezan.

JEZUZ

Kemerit ha debrit.

AR GANERIEN, e kuz, a gan war don ar Baradoz:..

Na pebez dudiou

A gav an eneou,

Pa vezont e Doue

Ha pa vez o Roue !

KLEOPHAS HA SIMON (*ouz hen anaout hag o koueza e harz e dreid*)

Mestr.

ELIUD (*laouen hag estlammet holl*)

Jezuz Nazareth!

(*An holl a gouez d'an daoulin*).

BARABBAS (*o sevel e benn, goude eur pennad*)

Mestr, m'ho ped, kemerit truez ouz Barabbas.

JEZUZ (*gand eur vouez krenv*)

E gwirionez, m'hel lavar d'it, Barabbas, pe gwir ez peus bet keuz d'az pec'hejou ha pa peus fizians en-noun m'o fardon d'it (*rei a ra e vennoz da Varabbas a zo stouet beteg an douar*). Kerz e pecc'h ha n'es ket da bec'hi ken.

(*Skedusoc'h c'hoaz eo breman ar sklerijenn ; p'eman ar sked en he brasa, Jezuz a ya kuit, evel teuzet er*

sklerijenn. Tenvalijenn an noz a gouez adarre war bep tra. Barabbas a jom beteg ar fin evel beuzet er bedenn ; Abbas Ephraïm a en em ziskouez war dreujou an nor, sebezet o welout e vab war e zaoulin. Eliud hag an daou ziskib o sevel en o sav).

SIMON (*laouen bras*)

Kleophas, ar Mestr oa hennez.

KLEOPHAS (*laouen bras ivez*)

Ha ne gave ket d'it, bremaik, e tride hor c'halonou, en hor c'hreiz, dre ma komze ?

ELIUD (*estlammet holl*)

Jezuz Nazareth! Hen oa.

SIMON

Ya ! Hor Mestr, hor Mestr !

AR GANERIEN

Sul Fask eo sul al levez

Sul all ne ra evel hennez

Dudi an dud hag an Elez

Alleluia !

Alleluia ! Alleluia ! Alleluia !

EUR C'HANER:

An dud vat n'o deus ket gwelet

Zo brao d'ez a m'o deus kredet

En nenv e vint digemeret!

Alleluia !

Alleluia ! Alleluia ! Alleluia !

AN HOLL

Sul Fask eo sul al levez

Sul all ne ra evel hennez

Dudi an dud hag an Elez

Alleluia !

Alleluia ! Alleluia ! Alleluia !

— : N'ouzes ket, Lizig, petra 'm oa graet da lein ar pardon, er bloaz tremen? Gwella ma c'hellen, na petra 'ta, ha kempenna ma c'hellen ivez. Eur yar am oa lazet hag hanter boazet en dour-feunteun rak gwelloc'h eget dour-puns eo d'ober soubenn; ne livirin ket d'it hizio penaos em eus peur-boazet ar c'hig-yar, nak e gempennet, na pebez lipig am eus laket gantan : ne gomzin, en de-man, nemet diwarbenn ar zoubenn.

Soubenn an dienn

Ober piz silet; poazat riz en dour; lakat en eur gastoloren war an tan : eun tamm aman; eun dourmad triñchin ha sarfilh (cerfeuil) drailhet, c'hoalenn ha pebr ha lezel da virvi hep rouza; lakat dour tomm, an hini n'en deus ket a zoubenn ar c'hig-yar evel m'am oa-me. Lezel eur pennad da virvi; lakat ar p'z silet hag ar riz poaz, abalamour d'ezo da heur-boazat asamblez.

Tapa ar pod-soubenn diwar al listrier; lakat ennan eur melen-vi; e veski gant dienn teo ha teurel ar zoubenn domm ebarz. Kempennet e ranker ober an dra-se; anez e teuio ar melen-vi da drei ha da galedi; a-nebeudou eo red teurel ar zoubenn vero er pod-soubenn.

— P'az pezo aozet ar zoubenn-se, merc'hig, eme Gatell, e weli an dud o lipat o mouro p'o devezo tanvet ... hag e kavi eur gwaz a-raok an eost.

LIZIG.

An trouc'hiou

Evit chom yac'h n'eus netra gwell eget an ér-vat a gaver war ar maeziou ! nebeutoc'h a glenvejou a spig en den a zo o chom war ar maez eget en den a zo o chom e kêr ha m'am eus eun all da rei d'am lennerien, hag em eus, eo chom stag ouz o c'hornig-douar, pa c'hellont ; eun ti dister war ar maez a zo sasunoc'h eget eun ti kaer e kêr !

War ar maez, emaez pell diouz ar medesin, a-wechou, hag en em gaout a c'heller da veza flemmet, skaotet, distreset pe c'hlazet en eun doare bennak, hag ez eo mat neuze gouzout penaos diboania an hini glazet.

Lakomp en deus ho mab trouc'het e viz gand eur fals ; kenta a reoc'h eo gwalc'hi ho taouarn en dour net ha frota savon outo a-zoare. Da c'houde e taoloc'h eur banne dour net en eur skudell ; dour bet bervez a zo gwelloc'h ma c'hellit kaout ; teurel a reoc'h ebarz eun nebeud diveraden-nou « teinture d'iode » pe dour « oxygéné » ; ma n'ho peus nag am eil nak egile, lakit eur banne rhum pe eur banne kognac ha gwalc'hit mat biz goullet ho paotr gand eun tamm ouat pe eun tamm lien soubet en dour-ze. Eur wech kempennet mat ar gouli, her golloc'h-gand eun tamm lien tano bet soubet en dour louzaonet ha gand ouat ha lien sec'h.

Mar deo an trouc'h eur gwall hini gwella ho peus da ober eo starna ho kar ha mont da gaout eur medesin bennak gant ho mab.

Gant a reoc'h, avat, n'it ket da goll ho penn ; bez ez eus tud hag a rank sempla, youc'hal, krena, pa welont traou evelse ! Setu aze eur sikour d'an den mac'hagnet, avat ! Daou a zo da bredria outo e lec'h unan ! Chomit en ho sav, sioul ; bezit trec'h d'ho spount ; grit vad d'an hini a zo en em gavet droug gantan ha kasit da vale, diwar ho tro, ar re ne reont nemet gouela hag huanadi hag a zo a-wel da gaout eur fallaenn.

Paol ar Rionallon.

◀ AN DIOU GALON ▶

Ar galon az poa d'in roet
Ma dousig koant da viret
N'em eus kollet na distroet,
Na laket da uz fall 'bet;
He mesket 'm eus gant va hini
Ken n'anvean, mui da hini.

Perak c'hoantaat an disparti,
Ar zonz-se ra d'in krenan,
Hep poan 'gav d'it c'hallfemp terri
Ar skoulm zo ouz o stagan!
Red vefe rannan va hini
Marteze ive da hini.

Ma vefent breman distaget,
Hon daou e vefemp poaniet,
O lezomp eta unanet,
Ha ne glaskomp ken gwelet
Ne glaskomp ken gwelet p' hini
Eo da hini pe ma hini.

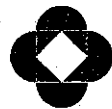
*Ar c'homzou-man a zo bet savet gant JANIG
'AR MEUR, eus a Blestin hag an ton gand an A.
MAYET, ograouer iliz-veur Kemper.*

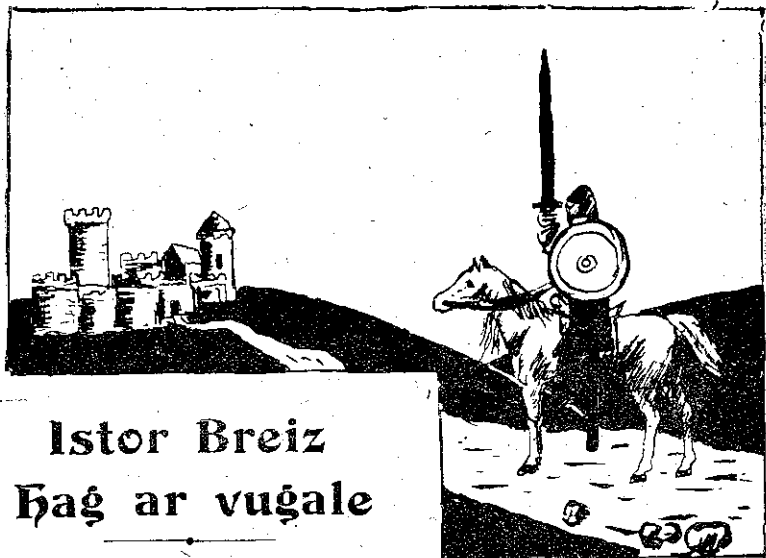

AN DIOU GALON

Ar Ga-lon az poa d'in ro-et. Ma dou-sig ko-ant da vi-
-ret N'em eus kol-let na dis-tro-et. Na la-ket da uz fall
'bet He mes-ket 'm eus gant va hi-ni Ken n'an-vean mui da hi-ni

AN ZARC'H 23

Istor Breiz Hag ar vugale

Petra lavar unan eus hor Mistri-Skol.

Komzet am eus d'ezo allies eus Istor gaer o Bro, hag e selaouont gant kalz-kalz a evez kement komz a gouez diwar va muzellou. Gwellout mat a ran e plij d'ezo kenan Istor Breiz.

Pebez dudi eo evito klevout ano eus sant Rogasian, sant Donasian, sant Judikaël, seiz sant Breiz, sant Herve, sant Erwan pe sant Jeun, evel a lavarer aman... Eus Morvan, Yann Landevenneg, Arzur, Yann IV, Jañnedig Flamm Yann V, hag an Dukez vat Anna!...

Pebez tan a sked en o daoulagad pa glevont an taoliou kaer a reas ar Vretoned er brezeliou ! N'oun ket evit mirout outo da sflakal o daouarn gant ar joa a ra d'ezo gwelout o zadou koz o c'hounit en emgannou; met ivez, pa glevont o c'hollou, e seblantont beza tizet gant ar mevez gwall-eur.

Eaket em eus d'ezo etre o daouarn, Istor an Aot. Pois-

son. A! m'ho pije gwelet ar fouge hag ar joa a oa enno en dervez-ze! Gant pegement a brez gant pebez aked e voe distaget ar pajennoù, ha sellet ouz ar skeudennou a zo warno! Hag o c'hleven o lavarout ken-etrezo: « Sell, Sant Judikaël eo gant Hor Zalver war e choug! — Hag aman. Sell-ta, eo skrivet Morvan! » Hag an holl zellou a gouez war daou baotr hanvet Morvan a oa etouez ar vandenn. — « O! eme eun all, aman ez eus ano eus sant Kaourintin, sant Paol, sant Gwenole, sant Tugdual!... » Ha lod all a c'houlenne diganen: « Hag aman, Aotrou, skeudenn piou a zo? — Hennez, bugale, emeve, eo ar Bârz brudet Kalloc'h, lezhanvet Blei-mor, a voe eur c'hristen hag eur Breizad penn-kil-ha-troad anezan. Marvet eo war dachenn ar Brezel bras evel eun den kalonek. »

N'eus ket da lavarout nann, *Istor Breiz* a blij kalz d'ar vugale, rak ar pezh a welont hag ar pezh a lennont enni a gomz d'o c'halon. Ra vezo eta, hervez m'eo gourc'hemennet gant hon Eskob mat, desket an Istor gaer-ze en holl skolioù Breiz; dre eno eo e lakaimp, a gav d'in, ar vugaligou d'en em staga ouz o Bro, ouz o yez, ha da heul, ouz o feiz. Evelse eo e vo salvet Breiz.

BREURIG.

◆ AN HINKIN BENNIGET ◆

Godig a jomas da zellet onto keit ha ma c'hellas o gwelet; goudeze e chomas da zelaou keit ha ma c'hellas o c'hlevet; ha pa n'o c'hleve mui e teuas puilh an daelou eus he daoulagad.

— : Marteze n'o gwelin mui! emezi.

Ar pezh a c'helle beza gwir a-walc'h, rak Janned Frans, pried Yann V a Vreiz n'oa nemed eun derveziou bennak aboe m'edo gand ar prins Jili e Kastell an Hardouinae, kastell hag a oa da aotronez Dinan hag e tleq mont ac'hano, daou zervez goude, d'an Naoned, da c'houel sant Donasian ha sant Rogasian a oa, hervez ar bobl, eus a wad duked Breiz.

Aotronez Dinan a jomeq t'vez, peurliesea e Kastell Gwildo ha ne deuent nemed eur wech an amzer da gastell an Hardouinae e lec'h ma tremene ar pezh a verkomp aman. Dibaot e vije 'ta, da C'hodig, gwelet eno ken an daou

vugel mat-se. Ar verc'hig, en eur huanadi a yeas da azeza e troad dervenn an Itron Varia hag en em lakeas da neza, en dra c'helle. Abenn m'oa deuet ar mare d'ezi da vont d'ar gêr he devoa rinset he c'hegel. Pa zigouezas eur penn tenva a vaouez a oa ouz he gortoz, war dreuzou an ti hag en he c'hichen eur paotr divalo, eur pennad bleo rus biskoulet d'ezan. An daou-se oa Fant Madek lez-vamm Godig ha Per Madek, he lezvreur.

Fant a lavaraz eur gomz trenk bennak d'ar plac'hig : Godig ne lavaraz ger. Da c'hortoz koan en em lakeas da c'hoari gant he hanter-breur, met henman a oa eur bugel kintus ha ginet hag e lec'h c'hoari, en em lakeas da lenva. Al lezvamm, ha ne glasse nemed eun digarez evit kanna ar verc'h, a gemeras eur vaz ha goude beza he bazatet, e silapas d'ezi eun tamm bara du hag he c'hasas da gouzket.

Godig a oa he gwele en eur c'horn eus an ti, e kichen eur c'hoz toull preneustr. Ar gwele-se ne oa warnan nemed eur c'hoz tamm linsar bennak war eun nebeud kolo. Eno, koulskoude, e kouske c'houek, daoust ma oa kizidik he izili gand ar bazadou a reseve bemdez.

Godig a oa devot hag a gare staga taolennou sent ouz he gwele. Al lezvamm a ouie kement-se hag a lammas an taolennou-se kuit. Neuze Godig a bede muia ma c'helle dirak Gwerc'hez an dervenn ; da noz avat e oa eur boan eviti o veza ma n'helle ket, a-raok kousket, poket da dreid skeudenn hor Zalver hag hini e vamm zantel. En nozvez-se avat e oa laouen meurbet dre ma c'hellas poket d'an hinkin a oa bet stoket ouz bez mah Doue :

— Daoust peger reuzeudik oui, emezi, n'em bezo morse kement da c'houzany hag en deus gouzanvet va Jezuz karantezus evidon! hag en em roas neuze da gouzket o sonjal en tenzor he devoa bet digand ar brinsez Franseza.

Da gendelc'her.

Ar Brezoneg dre daolennou

Eiz skol gristen a zo stag da ober bep miz, labourioù AR BREZONEG DESKET DRE DAOLENNOU : Ergé-Gabé-ric, Lannurvan, Langolen, Ploudiern, Poullan, Sant-Goazeg, Sant-Thegonneg ha Skrignag; n'eus ket hanter diouz ma tlefe beza... Evit rei amzer d'ar-re a zo nec'het c'hoaz o klask gouzout petra d'ober e c'hedimp *Feiz ha Breiz* miz Ebrel, araok embann gounideien labouriou tri miz kenta ar bloaz...

Rak-se, kement mestr ha mestrez-skol ha kement fad ha mamm a zo abred awalc'h c'hoaz da lakat o bugale da staga gand AR BREZONEG DESKET DRE DAOLENNOU.

Ra gasint labouriou genver, c'houevrer ha meurz d'an A. GRILL, *inspecteur de l'enseignement libre, impasse de l'Odet, Quimper*, ABENN AN 20 A VIZ MEURS DA ZIWEZATA.

Prizioù kaer a vezo da c'hounit bep tri miz hag an AOTROU 'N ESKOB E-UNAN EO A ROIO PRIZ ENOR KENTA PEP KEVRENNAD VUGALE.

E pep pakad labourioù lakat 4 realad timbrjou evid ar mizou.

VOCABULAIRE

TABLEAU N° 1. — Un bûcheron : *eur c'hempenner keuneud*. — Un arbre : *eur wezenn*. — Coll. gwez. — Du bois : *keuneud*. — La forêt : *ar c'hoad*. — Une scie : *eur*

heskenn. — Scier : *heskennat*. — Abattre : *diskar*. — Une hache : *eur vouc'hal*. — Un tronc d'arbre : *korf eur wezenn*. — Une charrette : *eur c'harr*. — Charger : *karga*.

TABLEAU N° 2. — Un mineur : *eur glaouer* (pl. *glaouerien*). — Une mine de charbon : *eur vengleuz glaou-douar*. — Un pic : *eur bigell*. — Charbon : *glaou*. — Un tunnel : *eun hent-keo*. — Lanterne : *letern*. — Puits : *pufis*. — Descendre : *diskenn*. — Petits chariots : *kirri bihan*. — Pousser : *bounta*. — Creuser : *toulla*. — Travailler sous terre : *labourat dindan an douar*.

TABLEAU N° 3. — Le foyer : *an oaled*. — La famille : *an tiegez*. — Le père : *an tad*. — La mère : *ar vamm*. — La sœur aînée : *ar c'hoar hena*. — Les frères : *ar vreurdeur*. — Lire : *lenn*. — Lecture : *lennadenn*. — Un livre : *eul leor*. — Un journal : *eur gazetenn*. — Une chaise : *eur gador*. — La cheminée : *ar chiminal*. — Les flammes : *flammou-tan*. — Chaleur : *tommder*. — Chauffer ses mains : *tomma e zaouarn*. — Assis autour du feu : *azezet en dro d'an tan*.

TABLEAU N° 4. — Le froid : *ar riou pe an anoued*. — Trembler de froid : *krena gand ar riou (anoued)*. — La crémaillère : *an drezenn*. — Le père est malade : *klanv eo an tad*. — Il est sans travail : *heb labour emañ*. — Des guenilles : *pihou*. — Leurs vêtements sont déchirés : *Roget eo o dilhad*. — La misère : *ar baourentez*. — Le foyer est sans feu : *n'eus tamm tan ebet war an oaled*. — Pitié : *truez*.

BREURIG.

Faziou ar miz tremenet

Meur a fazi a oa e Feiz ha Breiz miz c'houevrer; hol lennerien o devezo o divanket a gredomp buan a-walc'h, o-unan; pajenn 63, en trede linenn, e lec'h *tremenet e kemraeg*, eo red lenn ; *troet e kemraeg*.

Ar golven

Setu, ar wech-ma 'vat, ar goanv dizroet;
'N eun nozvez, ar maeziou, en gwenn 'zo bet livet;
Erc'h ez eus war an hent ha war dôenn pep ti,
War ar gêr, ha zoken war gilhog ar c'hloc'hdî.
E fri ouz ar prenestr, Alanig, gant estlamm,
A zell hag a ziskouez, a c'hoarz, a gan, a lamm...
Tok, tok, tok, gant e veg, eul labous, eur golven,
O kestal eun tamm boed a sko war ar werenn.
'Vid ober plijadur d'an evn ha d'he mabig,
Ar vamm a damziger ar prenestr goustadig;
Kerkent, er gambr e nij al loenig dievez.
An ezomm hag an naon a ro hardizegez !
Met gweladenn an evn, teir neur n'eo ket padet;
Eur begadig milvig war an daol 'n eus tapet
Ha dioustu, hep lâroul trugarez na ken ' berr,
Dre lec'h ma oa deuet eo dinijet gant herr.
« Perak, eme Zanig, eo aet kuit an evn kaez ? »
- Ken brao ha m'eo aman, ken vil ha m'eo er-maez ! »
— « Gwelloc'h, eme ar Vamm, eo gantan beza skuiz
« Ha mervel gant ar riou eget koll e frankiz ! »

EVNIG-PENN-AR-C'HOAD.

KELEIER AR MIZ

An A. MADEC (1860-1932)

An A. Madec, ganet, e Lambaol-Wimiliau, er bloaz 1860, beleget er bloaz 1884, a voe kure e Plougin, person e Treflevenez hag e Sant Segal ha chapalan e Kerinou hag e Landerne, el lec'h m'eo marvet, goude seiz miz klenved, d'an 11 a viz kerzu 1932.

N'eus ket kals a skrivagnerien hag o defe savet, er « *C'hourrier* », e *Kanna*, ar *Galon-Zakr* hag e *Liziri Breuriez ar Feiz*, kement a skridou brezonek hag hen hag e leoriou : *Buez Hor Zalver Jezuz-Krist*, *ltron Varia Lourd*, *Buez ar Zent*, *Miz Mari an ene devot*, ar *Gelenadurez kristen*, *Aviel ar Zul*, *Katakiz ar Gêr*, *Isforzantel*, *Buez santez Tereza*, *Buez santez Jann d'Ark*, a zo lennet hag anavezet gand an holl.

Gwasa pezh a zo dre ma tiskenn er bez ar veleien a ouie mat yez o bro evel m'her goñe an A. Madec ne weler ket a re yaouank o vale war o roudou hag o kemeret o fluenn vrezonek eus a dre o daouarn skournet gand ar maro.

An A. Madec en devoa desket e vrezoneg war barlenn e vamm, gwella mestrez-skol a oufe kaout eur bugel; ne lavaran ket e vefe dreist atao ar brezoneg desket war barlenn ar vamm, rak fazia a rafen, met an hini n'en devoze ket desket eno e vrezoneg, da genta, n'her gouezo morse dreist!

Breman, siouaz, eleiz a Vretoned ne zeskont mui yez o bro, na war barlenn o mamm, nak er skoliou, nak er skolachou; divroidi int e Breiz-Izel, hag ez 'eo fentus o gwelet, i, tud dall, o klask ren re all hag a wel sklaeroc'h egeto!

An A. KEREBEL (1877-1933)

Ma oa aet eun tamm war an oad an A. Madec, e kreiz e vrud eo ez eo bet diskaret an A. Kerebel, d'an 12 a viz

genver diveza; aet e oa, en deiz-se, da Geraez, da gerc'hat bara-kan hag endra m'edo leanez an hospital o leuna e glozenn d'ezan, e kouezas, a-fardigleo, d'an douar, hep gellout lavaret eur ger, maro-mik.

Ganet d'an 30 a viz du 1877 e Ker-ar-Barz, e Plouarzel, an A. Kerebel ne glaskas biskoaz nemed eun dra : mont da veleg. E Pont-Kroaz e reas e studi; d'ar 25 a viz gouere 1902 e voe beleget: goude beza tremenet eun nebeut mizion e Konk-Leon, evel beleg yaouank, e voe hanvet da gure e Kemeneven, el lec'h ma chomas 4 bloaz; ac'hano ez eas da Blougerne; eno e chomas 21 bloaz; e miz gouere 1928 e voe kas'et da berson da Boullouen el lec'h ma chomas 4 bloaz 5 miz ha 12 dervez.

Unan eus gwella haderien komzou Doue e amzer eo bet an A. Kerebel; e brezegennou a veze aozet atao gand ar brasa preder; e 103 barrez e tisklerias taolennou ar mision. *Feiz ha Breiz* a stago hep dale da embann e skridou kaera hag evelse, goude beza graet vad, epad m'eo bet war an douar, e kendalc'ho da ober vad goude e varo. E gorf a zo bet sebeliet, e bez e vamm, e gwasked iliz e vaziziant.

*Eno e kreiz eur parkad tud,
Eur parkad tud, ema kousket,
Da c'hortoz trompilh ar burzud
A vo gand an Elez sonet!*

Erwan BERTHOU (1861-1933)

Tra sebezus! E Breiz, ar re a nac'h o bro hag a labour, heb ehan, da laza he yez, n'eo ket bara nak arc'hant eo a vank d'ezo; e Breiz ar Judazed a c'hell mervel ouz ar groug; ne varvont ket gand an naon!

Erwan Berthou, drouiz-meur ar Gorsez, unan eus a varzed hon amzer a labourer ar muia evit difenn Breiz-Izel, a zo bet kavet maro, en e di, gand an dienez hag ar riou, d'an 29 a viz genver diweza; eur vez eo hen anzav.

Er barrez m'eo marvet, e Pleuvian, e bro Dreger, eo e oa bet ganet, er bloaz 1861; martolod e oa bet e penn kenta e amzer ha skrivet en deus:

*Teir gwech am eus graet tro ar bed
 Rak, war ar mor, pell ec'h oun bet,
 Ha teir gwech gwetlet ar maro
 Etre an dour hag an nenvo!
 Pa gudo 'n avel en ho tor,
 Pedet evid an dud a vor,
 'n Itron Varia Wir-Zikour
 D'o savetei eus an dour.*

Eur wech graet e amzer vartolod gantan, e labouras
 evel ijinour en Havr-Nevez hag e Paris ; evid eur breizad
 penn-kil-ha-troad eveldan, divlaz e kave beva dre eno rak :

*Gwech ebet evidomp, ne vez sul, na gouel-berz ;
 N'hon eus ket eur beleg pa deu an eur euzus
 Da lakat hon ene etre daouarn Jezuz!*

Distrei a eure d'e vro, gand e bried, ha gand ar bluenn
 aour en devoa, ec'h en em roas da skriva : *Dre an Delen
 hag ar C'horn-Boud* hag eur bern leoriou all.

Diskouez a ra d'e lennerien peger red eo d'ar Vretoned
 dihuna ha stourm ouz o eiebourien milliget ma ne fell
 ket d'ezo klevet hep dale glazou o bro o seni eus an eil
 tour d'egile :

*Me 'lavar d'ac'h eo erru an deiz
 'Vit mervel pe trec'hi en Breiz!
 Kabestr ebet a-berz Bro-C'hall,
 Mestrez, na Mestr ken nebeud all,
 D'imp-ni eo da zibab eun den
 Mar fle unan warnomp-ni ren!*

Ma n'en devoa ket kollet, daoust da drubuilhou bras e
 vuhez, hent e Vreiz, n'en devoa ket kollet, ken nebeut, hent
 e feiz :

*An distera a vo krenv
 Ma lak e holl esper en nenv!*

En unan eus gwerziou kœera *Dre Delen hag ar C'horn-
 Boud*, hag hanvet gantan *Eil maro Renan* e laka e genou
 an Tregeriad reuzeudik-se en devoa nac'het douelez *Hor
 Zalver Jezuz-Krist* hag a zo skeudennaouet, koz ha tuzum,

azezet war eur skaon e-tal iliz-veur Landreger, ar c'homi-
 zou kalet-man :

Klevet a ran malloziou en-dro d'in o sevel,
 Hag abalamour d'in, ma bro 'zo en brezel,
 Sant Erwan 'zo aze, enoret mesk ar zent
 Ha me chomo bepred, heb enor, kreiz an hent.
 Gand ma daoulagad bras ha ma chotennou teo,
 Kement e vin kaseet, en maro 'vel en beo.
 Jezuz, douger ar groaz, trec'hour d'an holl amzer,
 En despet difam spered, te 'ren war an aoter;
 Me, maro, den maget, me 'ziskenn d'an douar
 Ha te, Jezuz, divag ha treut, te 'zav d'ar c'hloar!
 N'houllan ket chom pelloc'h amañ :
 Santout a ran c'h an da gouezan,
 Pa n'oun me ken netra ebet,
 Krist, te zo c'hoaz Roue ar Bed!

Gand e genvreudeur eus ar Gorsez o deus laket pedi
 evitan, e Pleuvian, d'ar 6 a viz c'h'uevrer, goulennomp
 ma vezc an Aotrou Doue laouen ouz e ene ha ma chomo
 beo gouenn

Ar Varzed helavar

A oar ober ker brao levenez gand glac'har.

Y.-V. PERROT.

Ar re o defe c'hoant da rei an dourn da zikour sevel eur
 maen-bez da Erwan Berthou a zo pedet da gas o frof d'an
 A. Even, noter e Landreger.

NEVEZENTIOU DIVEZA

— An A. L. Brochen, Kelenner e Kloerdi bras Sant-
 Brieg a zo o paouez beza bet hantvet chaloni gand an A.
 Serrand. *Feiz ha Breiz* hag ar *Bleun-Brug* a ginnig o
 gwella gourc'hemennou d'ar Chaloni nevez.

— An A. Mark ar Berr, eus a Bont 'n Abad, sekretour-
 meur ar *Bleun-Brug* a zegas kelou d'eomp eus e zimezi
 gand an dimezell Anna-Mari Kerloc'h, eus a Gemper. Eu-
 reujet e vezint da veurz-Fask a zeu e iliz Sant Vaze
 Kemper.

Hor gwella gourc'hemennou d'an dud-nevez-se, ha ra
 deurvezo gand santez Anna o benniga.

— An A. Yann Sohier, mestr-skol e Plourivo, a zo o

paotrez sevel eur gelaouenn hanvet gantan ar *Falz*, ha les-hanvet: *Bulletin mensuel des instituteurs laïques parisiens de l'enseignement du breton*. — Kredi a reomp e raio kalz vad ar gelaouenn-ze ha reketi a reomp buhez hir d'ez; 10 lur er bloaz eo he friz; evit he c'haout skriva d'an Aotrou Yann SOHIER administrateur d' « Ar Falz », Plourivo (Côtes-du-Nord). — Chèques Postaux 13.346, Rennes.

— An A. G. Savina, eus à Bont-Kroaz, a zo o paouez em-bann niverenn genta kelaouenn studierien Breiz skolveur Angers, hanvet gantan : « NATION DE BRETAGNE » ; skeudennaouet kaer eo bet an niverenn-se gand an A. Herve Kerhor; reketi a reomp buhez hir d'ez, koulz ha da Vreuzier studierien vrezat Angers — hag a zoug an hevelep hano gand ar gelaouenn — bet adsavet breman ez eus daouzek vloaz gand an A. Cornic, Renner meur ar Bleun-Brug.

— Plijadur hon eus bet o welet en deizioù tremen eo aet holl brizioù divinadennoù ALMANAG AR BREIZAD gand hon lennerien, ar pezh a ziskouez, sklaer hag anat, o oa tennet an ugent divinadenn-se eus hor FEIZ HA BREIZOU koz!

— D'ar merc'her eiz a viz c'houevrer diweza hon deus bet ar blijadur vras da glevout, e « *Poste Parisien* » ar skign-gomzerez, ar barz brudet Emile Cuff hag an Itron Cuff: eul lodenn vras eus o sonioù a oa e brezoneg. Trugarez d'ezo evid ar vrud a reont d'hor Maman-Vro.

J. K.

— An dienez a ya war gresk etouez an dud hag ac c'hlemmou a zav krenfoc'h krenfa, dre holl. Ar c'houarnamant a deu da veza ker marlounk ma ne c'heller ket rei hanter d'ez; kaer e vez teurel en he yalc'h e vez atao goullo.

War an 200 miliard a c'hounit an holl Fransisien, bep bloaz, eme L. A. Pagès, 90 miliard a gouez raktal e kef ar C'houarnamant. Ha n'eo ket souez, p'eo gwir diwar eul litrad « essence » hepken e kouez e godell Marianna 19 real nemed eur gwenneg, ha c'hoaz e kav d'ez e kouez re nebeud.

Dont a ra an dud, evelato, da zigeri o daoulagad abeudou; kouerjadet Kerne ha Leon, 20.000 anezo, a zo

bet en em vodet e Kemper, d'an 29 a viz genver; re Dreger ha Sant-Brieg, 12.000 anezo, a zo bet en em vodet, e Sant-Brieg, d'an 19 a viz C'houevrer: lavaret o deus ne oant ket evit padout ken! Prezegennou a zo bet graet d'ezo... e galleg!

Gwir eo, ar C'houarnamant hag a zispigne, er bloaz 1880, 45 million evit deski galleg d'an dud, a zispign breman 5.343 million, — da lavaret eo 119 gwech muioc'h eget breman ez euz tri bloaz hag hanter kant; — gand an dra-ze, avat, ne gav ket eur gwenneg toull evit deski d'ar Vretoned lenn ha skriva yez o bro ha pa ne ouezont na lenn, na skriva, penaos e ouesfent prezeg?

Ar pezh a zo trista n'eo ket an dra-ze eo zoken; ar pezh a zo trista eo gwelet ar Vretoned, pa vez votadeg da gas kannaded pe da Gemper pe da Zant-Brieg, pe da Wened, pe da Paris, o rei o mouezioù da dud ha ne reont ket eun holl vad ouz eun hevelep displeaded.

— E Dublin, ez eus bet votadeg vras d'ar 24 a viz genver di eza, evit gouzout gant piou e chomfe an trec'h, pe gand an A. de Valera, a oa breman e penn ar C'houarnamant pe gand an A. Cosgrave, an hini a oa bet er garse, en e raok. Daou gristen mat int o daou. An A. de Valera a c'houlenne ma vije Iwerzon da Iwerzoniz; an A. Cosgrave a gave gwell gwelet Iwerzon o chom dindan galoud ar Zaozon; gand kostezenn an A. de Valera eo aet an trec'h hag a gals p'eo gwir ez eus bet kement a ganaded hanvet d'ez — hag unan ouspenn — hag o deus

Doue ra viron Iwerzon, enezenn ar zent!

Gouelioù Bleun-Brug 1933

Ar gouelioù kaer-se a vezo graet er bloaz-man e Pont'n Abad d'an 3, 4 ha 5 a viz gwengolo a zeit; dervez bras ar ganerien, al lennerien hag ar brezegerien a vezo d'ar meurzh 5; ar c'hanaouennoù a zo goure hemennet o deski evit kenstrivadeg ar c'han eo Kanaouennoù Bleun-Brug Gwengamp 1930, a gaver da brema evit 20 real e ti an dimezell Torcol, 11, rue Algésiras, Brest.

Divinadennou miz Meurzh

- I. — Me am eus pa n'am eus ket
M'am bije, n'am bije ket;
Me 'z ay da glask 'vit n'am bo ket!

(Lennet e Plouidiern, e penn diweza teor
badianchou ar bloavezh 1706). J. T. Landivisiau.

- II. — Pe seurt kemm a zo etre eur zoudard hag eur
sac'h-fars?

Degaset gant Barba Lez Bodilis.

- III. — x x x x x Hano plac'h
x x x x x Hano plac'h
x x x x x Aozet gant raz
x x x x x Hano plac'h
x x x x x Ehen.

Degaset gant Y. Gostarreun, Enez Eusa.

IV. — Ar vaouez-man a
zo o c'hortoz he gwaz; ha ne
welit ket hag ar pesketaer o
tont?

V. — Haunter-noz eo ; ar
sorserez a ya d'ar c'hastell-
koz a welit dirazoc'h.

E pelec'h ema ar zorse-
rez?

*Ar c'hoajou-man a zo bet kizellet gant Ronan Pleyber-
Krist.*

Degas responchou divinadennou tri miz kenta ar bloaz,
abenn an 19 a yiz meurzh, deiz gouel sant Joseph, da Rener
Feiz ha Breiz, Scrignac (Finistère).

Feiz

Breiz

HA

33 Ar zizun Veur 1933

Er bloaz-man 1933, e vezo naontek kant vloaz abaoe
ma 'z omp bet dasprenet ha tennet diwar hent an ifern
gant Hor Zalver Jezuz-Krist ha setu perak Hon Tad
Santel ar Pab hor ped da zevel hon daoulagad, en dei-
ziou-man, warzu « ar menez santel m'eo diskennet di-
warnan ar zilvidigez. »

E gwirionez, n'eus nevezenti ebet, war an douar-man,
par d'an hini a zo bet gwelet pa deuas Penher an Ao-
trou Doue da guzat e sked betek en em lakat e renk an
den, ar sklav hag an torfetour stag ouz ar groaz.

Ar bed n'oa ennan nemet fallagriez hag ar fallagriez-
se n'oa nemed ar gwad gouest d'her gwalc'hi ha setu pe-
rak ez eus bet eur c'halvar ha war ar c'halvar-se eur
groaz ha war ar groaz-se eun den ha ne gouezas e pe-
c'hed ebet biskoaz hag a varvas evit lemmel diwan ga-
lon e vreudeur samm pounner ha saotr mezus ar pe-
c'hed.

Dere'hent sul Bleuniou

D'ar gwener a-rack sul Bleuniou, Hor Zalver Jezuz-
Krist a gemeras penn hent Jerusalem hag a reas e zis-
kenn e Bethani, e ti Lazar hag e ziou c'hoar Martha ha
Mari: eno eo'h en em gave etouez tud hag her c'hare.

Antronoz e voe pedet da vont da goania gand e zis-

kibien da di Zimon al Lor, eun amezog da Lazar. Epad ar pred-se, Mari-Madalen, distroet gant Hor Zalver, diwar hent ar pec'hed, tri bloaz a oa, a skuilhas eur podad louzou c'houez vat eus ar re gera, war e benn, hag an diveradennou diveza, war e dreid, a zec'has, goudeze, gant he fennad bleo kaer. Judas a lavare: « Perak koll eul louzou evelse hag a vijé bet gellet gwerza tri c'hant diner ha rei e briz d'ar beorien? » (1)

Jezuz a respontas: « Perak kaout abeg er vaouez-se? Hano a vezo eus ar pezh he deus graet evidoun betek pen-nou pella ar bed. »

Sul Bleuniou

D'ar Sul Bleuniou, Hor Zalver a guiteas Bethani, wardro kreizteiz evit pignat da Jerusalem; eur bern tud o klevet an nevezenti a yeas d'e heul.

E Bethphage, o niver a greskas c'hoaz hag e ledent dilhad war an hent ma tremene hag e tistagent skourrou diouz ar gwez palmez a hejent, er vann, en eur youc'h al: « Ra vezo benniget an hini a deu en hano an Aotrou, ra vezo benniget Roue Israë! »

Tud Jerusalem o klevet edo o tont d'ar goueliou an hini en devoa nevez laket Lazar da zavel eus ar bez, m'edo ennan pevar dervez a oa, a deuas d'e ziambroug. Hor Zalver, azezet war gein eun azen, a bignas neuze e ker, e kreiz al levezon hag ar meuleudiou; e enebourien a gounnare o welet an enoriou a veze graet d'ezan hag e lavarent: « Lakit ho tiskibien da rei peoc'h! » Ha Jezuz a lavaras: « Ma chomont sioul, ar vein a youc'ho en o lec'h.

O welet kêr, Hor Zalver a ouelas warni: « O! ma oues-fes, en dervez-man, an diveza a roer d'it, piou a c'hell rei d'it ar peoc'h, met ne vezi ket evit her gouzout! Ha setu perak e teuo da enebourien a ziskaro da diez ha da vugale ha ne jomo ket aac'hanout eur maen war eur maen dre ma n'eo ket bet mat d'it anaout an amzer ma teuas Doue d'az gwelet. »

(1) Sant Mark XIV.

Diouz ar pardaez, Hor Zalver a zistroas da Vethani da dremen an noz.

Lun Bleuniou

Hor Zalver distro da Jerusalem a bignas d'an Templ; kaout a eure eno gwerzerien gand o zaoliou hag o marc'hadourez; kemeret a eure kerdin hag e reas ganto eur skourjez hag o skel warno ganti e lavare: « Daoust ha n'eo ket skrivet, va zi a zo eun ti a bedenn evid an holl boblou hag ho peus graet anezan eun toull laeron! »

Hor Zalver a gelennas ar bobl ar rest eus an deiz ha diouz an noz e tistroas da Vethani.

Meurz Bleuniou

D'ar meurz, Hor Mestr a roas adarre da anaout e gelennadurez en dro d'ezan; e enebourien, rannet e diou gostezenn, kostezenn an Herodianed, da lavaret eo ar re a c'houzanve ar Romaned hag hini ar Pharizianed, ar re n'oant ket evid o gouzanv, a c'houlennas outan: Ha mat eo, pe ne d'eo, paea ar gwir da Gesar?

— : Roit da Gesar, eme Jezuz, ar pezh a zo da Gesar ha da Zoue ar pezh a zo da Zoue!

— : Mestr, eme eun all; eur pharizian, pehini eo kenta gourc'hemenn al Lezenn?

Hag ar Mestr a respontas :

— : Karet a ri an Aotrou da Zoue, eus da holl galon, eus da holl ene, eus da holl spered hag eus da holl nerz; setu ar c'henta hag ar brasa gourc'hemenn a zo el Lezenn hag an eil a zo henvel outan : karet a ri da nesa, evelout da unan.

Merc'her Bleuniou

Hor Zalver a sko war e enebourien gant komzou hag a strak evel ar gurun hag a zev, evel an tan:

— Malloz d'eoc'h, Doktored ha Pharizianed, tud chouchet z'ac'hanoc'h, a brenn ouz an dud rouantelez Doue; ne 'z it ket ebarz ha miret a rit zoken ouz ar re o deus c'hoant da vont enni.

— : Malloz d'eoc'h, Doktored ha Pharizianed, tud chouchet z'ac'hanoc'h, a gemer digarez eus ho peden-

nou hir evit debri danvez an intanvezed; nemet strisoc'h a-ze e vezo ho parnedigez!

— : Malloz d'eoc'h, Doktored ha Pharizianed, tud chouchet z'ac'hanoc'h, a red an douar hag ar mor evid ober eun diskib nevez, ha p'ho peus her c'havet e rit anezan eur mab an ifern diou wech gwasoc'h egedoc'h!

— : Malloz d'eoc'h, Doktored ha Pharizianed, tud chouchet z'ac'hanoc'h, a bae an deog diwar ar ment hag al louzeier all hag a lez a-gostez traou brasa al lezenn, ar justis, an drugarez hag al lealded.

— : Malloz d'eoc'h, Doktored ha Pharizianed, tud chouchet z'ac'hanoc'h, a gempenn diavaez ar bladenn hag en ho tiabarz n'eus nemet laeroni ha loustoni.

— : Malloz d'eoc'h, Doktored ha Pharizianed, tud chouchet z'ac'hanoc'h, henvela ma 'z oc'h ouz netra eo ouz beziou gwennet, kaer en diavaez ha n'eus nemet breinadurez en ho tiabarz!

— : Malloz d'eoc'h, Doktored ha Pharizianed, tud chouchet z'ac'hanoc'h, a zav beziou kaer d'ar brofeted, lazet gant ho tadou; penaoz, a gav d'eoc'h, e c'helloc'h en em viret da veza barnet da vont d'an ifern?

Er pardaez-se Judas a yeas da gaout prinsed ar veleien hag a lavaras d'ezo:

— Petra rooc'h d'in ha me hen gwerzo d'eoc'h?

Kinniget e voe d'ezan tregont pez arc'hant; kaout a eure en devoa bet tra a-walc'h!

Diouz an noz, p'edo o tizrei da Vethani gand e ziskibien, Jezuz a lavare d'ezo:

— Abenn daou zervez aman ema Pask, ha Mab an den a vezo gwerzet evit beza staget ouz ar groaz.

Ar Yaou Gamblid

D'ar yaou Jezuz ne deuas da Jerusalem, nemed evit debri Oan Pask hag e goan ziveza, gand e ebestel.

A-raok staga gand ar pred e vennas gwalc'hi treid e dud ha rei d'ezo eur gentel:

— Ar brasa ac'hanoc'h, emezan, a en em c'hray ar bihana ha an hini a o'hourc'hemenn a vezo servicher ar re all!

Epad ar pred, Jezuz evit lakat Judas da ober buanoc'h a-ze e daol fall a zisklerias:

— E gwirionez, e gwirionez, pa lavaran d'eoc'h, unan ac'hanoc'h am gwerzo. Mab an den a dremeno, evel m'eo bet skrivet, diwar e benn, met malloz d'an hini her gwerzo; gwelloc'h e vije bet d'ezan ma ne vije ket bet ganet biskoaz!

— : Petra, eme Judas o sevel, ac'hanoun-me eo e komzit, evelse, Mestr?

— : Ac'hanout-te, dres; te eo!

Judas, strafuilhet a yeas er maez; noz-du oa.

Raktal goude koan oan Pask, Mor Zalver a dapas bara, her bennigas hag her rannas etre an unnek:

— Kemerit ha debrit, emezan, an dra-man eo va c'horf, luriet ha bruzunet evidoc'h!

War eur c'halur leun a win e lavaras:

— Kemerit hag evit holl rak an dra-man eo gwad an emgleo nevez, skuilhet evit pec'hejou eleiz! Grit an dra-man e koun ac'hanoun.

Dre ar c'homzou-ze Jezuz-Krist en devoa savet sakramant an Urz ha sakramant an Aoter, testeni brasa karantez Doue evid an dud.

Dek eur bennak e c'helle beza pa zavas ar Mestr diouz taol. Diskenn a eure traonienn Kedron hag ac'hano e pignas Menez an Olivez; war hent Bethani edo, met, Jezuz ne dlee ket dizrei ken da di e vignoned; mont a eure en eul liorz hag eno endra ma kouske e Ebestel, ec'h en em daolas da bedi dirak e Dad hag e c'hilac'har a oa ker bras ma tivere dioutan eur c'houezenn a wad:

— O! va Zad, mar gellit, pellañ ar c'halur-se diouzin; koulskoude, ra zigouezo pep tra hervez hoc'h youl ha nann hervez va hini!

Gwener ar Groaz

E liorz Jetsemani eo e voe tapet Jezuz; d'her rei da anaout d'e enebourien, Judas en devoa poket d'ezan hag e voe stlejet eus an eil lez-varn d'eben, eus a di Hananus da di Gaïphas, eus a lez ar gouarner Pilat da lez ar roue Herodez ha daoust ma ne gaved netra da

damall d'ezan e voe, war goulenn ar bobl, sanket penna-
dou enni gant prinseid ar veleien, kondaonet gant Pons-
Pilat d'ar maro.

Kreisteiz e c'helle beza pa voe staget ouz ar groaz,
war menez Kalvar e kreiz etre daou laer; teir eur goude,
diwasket gantan ar poaniou heugusa, e lavaras e c'her
diveza: « Peuro'hraet eo pep tra ! » hag o veza soublet
e benn e tremenas.

Kerkent an douar a grenas; pallenn bras an templ a
zaou-hanteras; eun denvalijenn euzus a c'holoas an
douar hag a reas d'ezan kemeret eur vantell zu da ober
kanv d'hor Zalver pa ne venne ket an dud hen ober!

O welet an traou estlammus a c'hoarveze, an ofiser a
oa e penn soudarded Rom, war ar menez, a youc'has:
« An den-se sur a-walc'h, a oa didamall ! » hag e zou-
darded, ker sebezet hag hen a hopas gantan: « An den-
se a oa, e gwirionez, Mab Doue!

Kristenien, e-harz troad ar groaz bet savet, e kreiz
etre diou all, breman ez eus 1.900 vloaz, daoulinomp eur
pennad da ziskenn ennomp hon-unan.

Klaskomp Doue, evel ma lavar Isaias, keit ha ma
c'heller e gaout hag en em erbedomp outan keit ha ma
'z eo tost d'eomp !

Evit hor pec'hejou eo en deus diwasket, war ar me-
nez, ar poaniou skrijus en deus diwasket; unanomp eta
her poaniou gand e re rak p'o gouzanver, a galon vat,
e lakont an den war hent ar baradoz.

Anzavomp hor pec'hejou; troet eo an Aotrou Doue d'o
ankounac'haat p'o anzaver; war an douar-man n'eus
nemet daou rumm dud: ar zent hag a gred ez int pe-
c'herien hag ar bec'herien hag a gred ez int sent; be-
zomp eus ar re a gred ez int pec'herien ha gwalc'homp
hor pec'hejou e gwad Oan Pask, e lez-varn ar binijenn,
ouz o anzav d'eur beleg, evel m'emañt, emañt, hep
lorc'h hag hep mez, ha neuze « trubuilh ebet ne vezo
gouest da ober gaou ouzomp pa ne vezo fallagriez ebet
ken o kaout an trec'h-en hor c'halon ! »

Y. V. PERROT.

Ar gouelvan war gorf an Aotrou Doue

(Diwar eun daolen graet e Padoua gant Giotto wardro ar blouz 1305).

KLEMMOU AN AOTROU DOUE

Me 'm eus roet d'it gwalenn ar rouaned ha te peus laket war
va fenn eur gurunenn spern.

O va fobl

Me 'm eus laket va holl galloud d'az tibrada a-zioc'h an holl ha
te peus va laket da istribilha ouz post-kroug ar groaz.

AR BASION

disklaeriet gant hon Tadou koz

P'eo gwir e tigouezi er bloaz-man an 1900^{vet} bloavez aboe m'eo bet c'hoarvezet estlammusa burzud a zo bet gwelet biskoaz, war an douar : — maro Mab Doue, war ar groaz, evit gwalc'hi en e wad holl bec'hejou an dud, — greomp eur zell da welet petra a zo bet graet e Breiz-Izel evit disklaeria Pasion an Aotrou Krist, aboe m'eo diskennet enni ar veleien genta a zigasas daveti Iwerzon ha Breiz-Veur.

Hor Zent koz, Paol, Gwenole, Ronan, Goulc'hen, Kaou-pintin, Tudi,, Tugdual hag eleiz a re all a ouie an tu da zisklaeria ar Basion dirak hon tud koz gant komzou ker birvidik ma c'houezent tan karantez Doue e kaion ar re o c'hleve.

I. - Ar c'hroaziou

Adalek ar c'houec'hvet kantvet e stagjod da zével ilizou ha kroaziou e Breiz-Izel; an ilizou hag ar c'hroaziou kenta a oa e koad; breinet int pell a zo; en hanter-n hent etre Lesneven ha Plougerne e kaver eur groaz hag a hanver atao ar **GROAZ PRENN** daoust m'ema e mein, ar pez 'a verk e oa eno, gwechall, eur groaz koad rak prenn ha koad a zo daou c'her brezonek hag a dalv da henvel an hevelep tra.

Kosa kroaz, marteze, a zo bet savet e Breiz oa an hini a oa gwechall, e Montroulez, e traon hent ar Feunteunio; savet e oa bet eno, war a lavared, gant Drennalus, diskib Joseph Arimathi, pa deuas, e bloaveziou diveza ar c'henta kantved, da brezeg ar feiz d'an Arvoriz; en he sav edo c'hoaz, breman ez eus seiz ugent vloaz; an Dispac'h, dre gasoni ouz an Aotrou Doue, hen diskaras.

A drugarez Doue, e chom c'hoaz, evelato, en hor c'hroaz-hentchou, ha dreist holl e Leon, eleiz a groa-

1, 2, 4, 5, 6, — Kroaziou Kistreberz (Questembert). 3. — Kroaz Plourivo. 7. — Kroaz Poull-ar-Gilly, e Tremaouezan. 8. — Kroaz ar Vourc'h Nevez, e Gwipavas. 9. — Kroaz ar C'here, e Plouider. 10. — Kroaz an Treiz, e Plougastell. 11. — Kroaz Lanorven, e Plabennec.

ziou berr, kizellet heb ijin, e mein pe e sklent, hag a zo eno o venniga ar vro, ouspenn mli bloaz a zo. E Kri-
treberz (Questembert) e Bro-Wened, e kaver kroaziou,
benviou-brezel skeudennaouet warno, hag a verk e voe
trec'het ar Normaned, dre eno, gand ar Roue Alan Veur,
er bloaz 888.

E eskopti Treger, e lanneier Plourivo ha Lanc'haro
e kaver kroaziou all savet goude ma oa bet trec'het an
Normaned eno ivez gand Alan-Varvek, mab bihan Alan-
Veur, er bloaz 936.

E Lok-Maria Plouzane, e kaver Kroaz an Norman ;
war aochou Plougerne hag e kichen Goule'hen, ez eus
kroaziou dem-henvel euz re Blourivo pe Gistreberz, hag
a verk e voe trec'het eno gouezidi an hanter-noz; ma-
nati Lokrist-an-Izelvez a voe savet ivez en enor d'ar
groaz, evit trugarekaat an Aotrou Doue da veza roet an
trec'h d'ar Vretoned, war o enebourien kriz.

Leor diellou Landevenneg, (1) skrivet wardro ar
bloaz 1040, hag a virer atao e Kemper, a zo skeuden-
naouet ennan Hor Zalver e kroaz, sant Yann hag ar
Werc'hez a-bep tu d'ezan; an daolenn-se, hag e kavoc'h
eur skeudenn anezi aman, a zo unan eus al labouriou-
spered kenta graet e Breiz goude ma oad deuet a-benn
da beudrec'hi an Normaned.

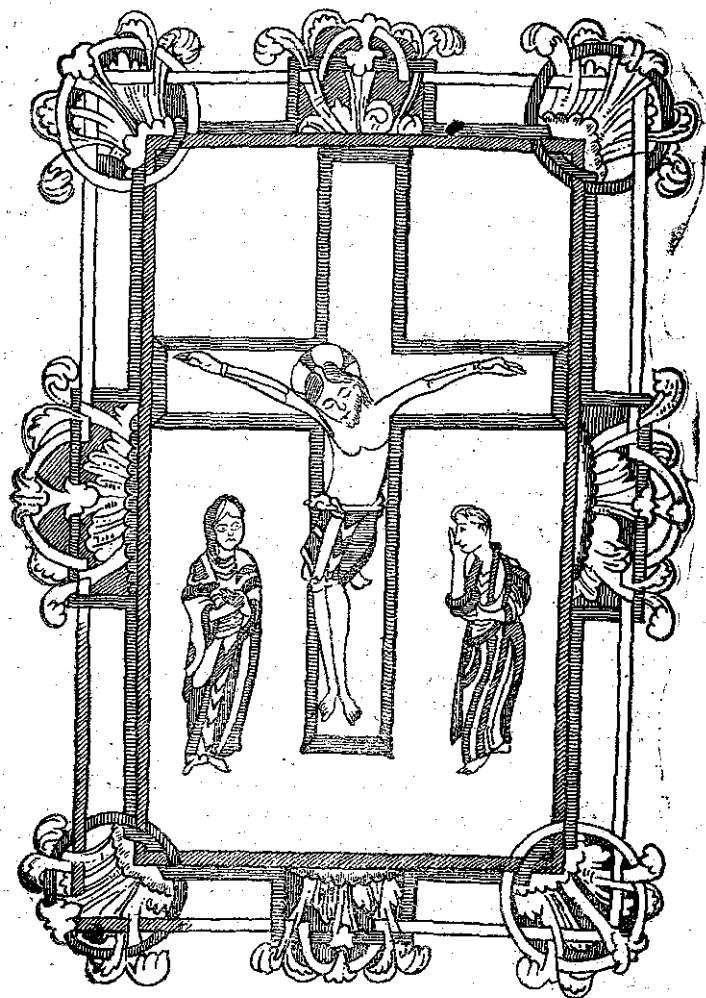
Kroaz an Daouzek Abostol, e kreiz etre an Hospital-
Kamfroud ha Logonna-Daoulas, a die beza bet savet
ivez en amzer-se.

II - Ar C'halvariou

Eus an XII^{vet} XIII^{vet} ha XIV^{vet} kantved ne die ket beza
nemeur a groaziou deuet betek ennomp; adalek ar XV^{vet}
kantved avat, e voe gwelet kroaziou nevez o sevel eus
an douar, stank ha stank, kouls lavaret e kement kroaz-
hent a oa e Breiz-Izel, ha n'eus bro ebet var an douar
hag e vefe bet enoret enni, evelse, an Aotrou Doue ke-
ment hag en hon hini.

Ar groaz ne voe ket lezet he-unan; en he c'hichen e

(1) Le cartulaire de Landevennec.

Krist leor diellou Landevenneg
Christ du Cartulaire de Landevennec

kaved sant Yann, ar Werc'hez, ar merc'hed santel, ar zent karet ar muia er barrez; dont a rejod zoken gand an amzer, da voda, tro-war-dro da sichenn ar groaz, skeudennou mein hag a verke buhez Hor Zalver penna-da-benn; ar c'halvariou-se a zisklaerie d'ar gristenien pegement a boan en devoa gouzanvet Mab Doue evid o frena hag a lake gwir geuz d'o fec'hejou da ziouan en o c'halon; taolennou kaera an Testamant koz a wel led kizellet e porchedou an ilizou evel e Gwimiliau, e Landivisiau, e Bodilis ha Penc'hrañn ha taolennou kaera an Testamant nevez a veze war ar c'halvariou; an taolennou-se an holl a oule o lenn!

C'houec'h kalvar kaera Breiz-Izel eo re Dronoen, e sant Yann Drolimon, Plougouven, Gwimiliau, Plougastel-Daoulas, Sant-Thégonneg ha Pleyben.

Taolennou ar Basion eo ar re niverusa a gaver kizellet warno; e Gwimiliau, war 25 taolenn, 6 a zo diwarbenn bugaleach Hor Zalver, 1 diwarbenn e vadiziant, 17 diwarbenn e Basion hag 1 diwarbenn e Rezurreksion.

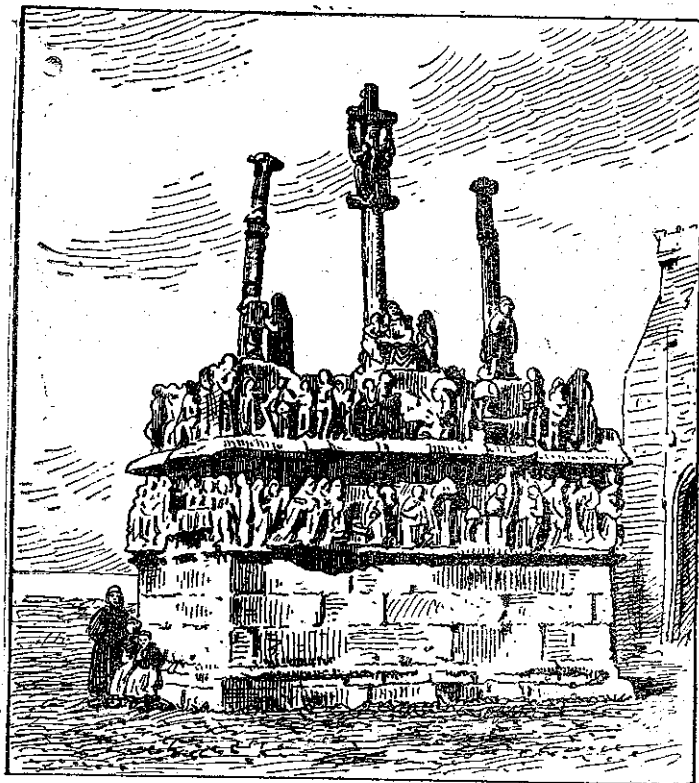
An nao taolenn a gaver e Sant Thegonneg a zo o nao diwarbenn ar Basion.

War ar c'halvariou bras-se ha n'o deus ket o far e bro all ebet, e kaver kroaziu an daou laer, tu ha tu da hini Hor Zalver, soudarded war varc'h, pharizianed ha Lonjin, en e zourn, ar goaf ma toullas ganti kalon an Aotrou Doue.

Kalvariou all disteroc'hik, ha kaer, evelato, a gaver c'hoaz, niverus, evel e Sant Wenneg, e Brieg; e Kili-nenn, e Landrevarzeg, gand o sichennou tric'horn; e Itron Varia ar Feunteuniou, e Gouezeg; e Itron Varia Gonfort, o Meilars; e Itron Varia Gergoat, e Kemeneven; e Kloden-Poher; e Braspart; e Guengat.

Eleiz, evel e Kervreudeur, e Sant HERNIN, a die beza bet kaer mat; hanter gouezet int hag o skeudennou a zo bet torret pe laeret, evel e Sant Vaodez, e Edern.

Ar c'hiz kaer da zewel kroaziu war lez an hentehou a zo deuet betek ennomp; an Aotrou Rolland de Neufville; eskob Leon, epad bloaz hag hanter kant, 1562-1613, a lakeas sevel tri mil kroaz en e eskopti; war darn anezo e kaver skouejou tudchentil ha war darn all ha-

Kalvar Trohen e Sant Yann Trolimon

neiou ar goueriaded, ozac'h ha gwreg, o deus laket o sevel, evel ar c'halvar gand aoter a gaver e Gorre-Bloue e Plouescat.

III. - Ar gwer-a-liou

Ar gwer a liou a voe implijet ivez a-bred da zisklaeria taolennou ar Basion ha d'o sanko er pennou kaleta; ar gwer a liou, a leverer, en eun iliz, eo gwella leor eferenn a oufed lakaat etre daouarn ar re ne ouzont ket lenn!

An taolennou bet treset warno alies a taolennou ar Basion.

War 112 prenestr e chom gwer a liou koz warno c'hoaz, en eskopti Kemper ha Leon, pe en o fez pe eun tamm torret, (hep konta 37 prenestr iliz-veur Kemper), taolennou ar Basion, pe da vihana, taolenn ar C'hrist stag ouz ar groaz, a gaver 42 wech, da lavaret eo war an hanter, pe dost, eus ar prenestrou; alies a-walc'h, taolenn ar C'hrist e kroaz, a veze laket da skedi e gwer ar prenestr a veze a-dre kein an aoter vras.

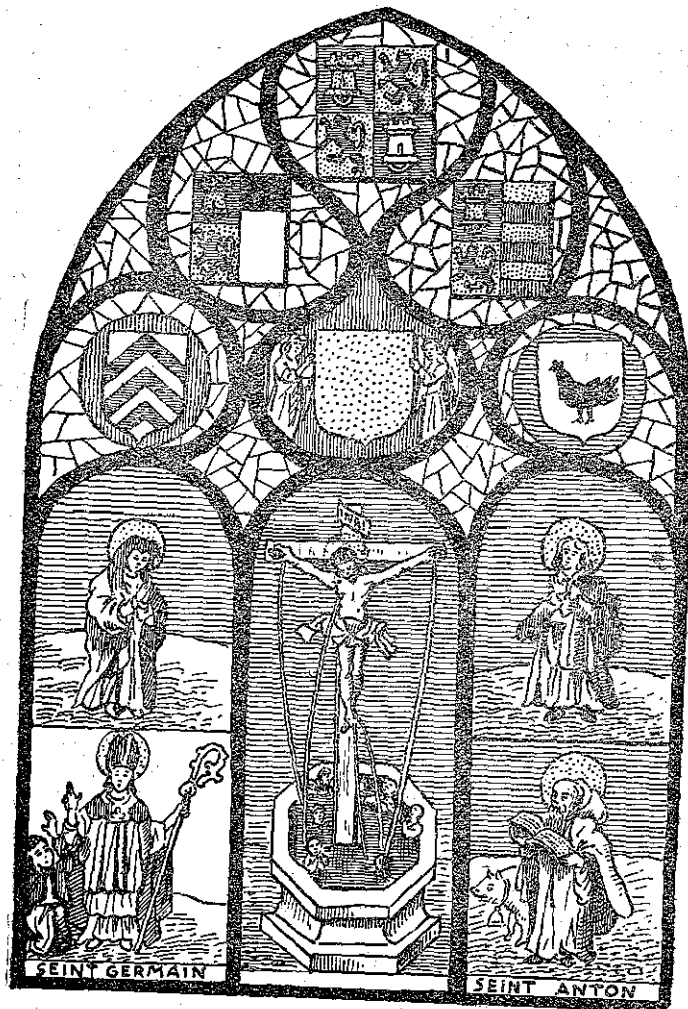
Kaera gwer a liou evelse a gaver c'hoaz eo re Zant Vaze Kemper, ar Roc'h, ha Pleyben ha Gwimiliau.

Re Langolen a vire e mirdi Kemper.

E Bro-Leon n'eus ket kals ken a wer a liou koz; ilizou kaer an amzer gwechall a zo bet diskaret hag, en e lec'h, ez eus bet savet re vrasoc'h ha n'eo ket bet roet d'ezo ar vraventez o devoa ar re a oa en o raok.

E Plouedern hag e iliz menec'h Karmel e Kastell-Paol e kaved taolenn Hor Zalver e kroaz, ar gwad o redek eus e bemp gouli en eul laouer m'ema enni eneou ar purgator o neunv, d'en em walc'hi, abarz mont d'ar baradoz. Ne gaver, e nep lec'h all ebet en eskopti eun taolenn henvel ouz hounnez.

En eur werenn a liou a oa en unan eus prenestrou iliz-veur Kastell-Paol hag a zo torret pell a zo, e wled ar pelikan, a-uz ar groaz, o vaga e laboused bihan gand ar gwad a zunont eus e galon; an daolenn-se ivez ne vez ket gwelet kals; n'em eus he c'havet nemed war eur groaz a gaver e chapel sant Sebastian e maner Kerloaser, e parrez Lanneanou.

Gwer a liou prenestr bras iliz Plouedern gwechall

IV. - *Beziou Hor Zalver hag an*

I. V. a Druéz.

Dirak ar gador-brezeg, e kaver, en darn vrasa eus an ilizou, eur groaz vras, evit ma c'hello daoulagad ar beleg a zo er gador koueza allies war ar O'hrist a zo stag outi, ha ma teuio, dre ar gwel-se da gomz gant muioch a nerz, d'ar gristenien a vezo ouz e zelaou, eus ar garantez divent en deus bet an Aotrou Doue evid an dud.

Kroaziou a zo hag a zo truezus da welet; e Treger, e leverer: trist, evel Doue Pleuveur!

A-dre an aoteriou e weler, e meur a lec'h, taolennou kaer hag ez eo disklaeriet enno ar Basion, evel e Goulc'hen, e Roscoff, e Lambaol-Wimiliau, e Sant Jalm Bannalec, e Kleden-Poher, e chapel Itron-Varia ar Joa hag e Chapel-Krist, e Guimaec, e Loc-Melar-Sizun, e Gwi-kourvest hag e Berven.

E Sant Servez peder gostezenn sichenn ar groaz a zo kizellet warno Hor Zalver skourjezet, kurunet a spenn, o tougen e groaz hag o sevel eus e vez leun a vuhezi.

Taolennou ar Basion a gaver ivez kizellet, en dero, war speurinier ar c'heur, e Lambader, e Plouvorn e Sant Herbod, e Plounevez ar Faou hag e Berven, e Gwitevede; aelez, hag a zoug binviachou ar Basion a weler o tifoupa eus mogerioù chapel marer Keryann, e Sant Noug.

Arabad eo d'eomp ankounac'haat, ken nebeud, ar beziou kaer a zo bet savet d'hor Zalver, e iliz-veur Kemper, e Koadry, e Skaer, e Sant-Thegonneg, e Lambaol-Wimiliau, hag e Plougerne. Ar c'haera anezo, m'oarvat, eo hini Sant Thegonneg.

E Ploeven hag e Treflaouenan, e weler taolennou eus ar Basion livet war mogerioù ar c'heur.

Skeudennou an Itron Varia a Druéz a gaver stank ivez en ilizou ha war ar c'halvariou, e maen pe e koad, evel e Penc'hran, e Bodilis, e Lambaol-Wimiliau, e Landerne, e Lokronan, er Forest-Fouesnant, e Kilinenn, e Plounevez-Porzay hag all.

A-wechou e kaver Hor Zalver e-unan, e porched an

ilizou, gwisket gand eur zae hir, hep gwri hag hep gouriz, evel e Gwimiliau, e Lambaol, e Landivisiau, e Bodilis, e Braspart hag e Pleyben, pe a istribilh ouz ar groaz, eur zae hir en dro d'ezan hag eur gurufenni a roue war e benn, e dreid noaz harpet war boul ar bed: tri Grist evelse a gaver e Plouegat-Moysan, Lok-Maria-Gemper hag e Santez Anna Lambaol Wimiliau.

V. - C'hoarierien ar Basion

Ouspenn ar c'hoaziou mein hag ar gwer a liou hag a zisklaerie heb ehan Pasion Hor Zalver Jezuz-Krist, e kaved e Breiz tud, a beb oad; hag a lake ar pez o devoa a ijin, en o spered, hag a garantez, en o c'halon, evit disklaeria war leurenn ar c'hoariva maro estlammus Mab Doue d'o c'henvroiz a jome euriou hag euriou d'o selaou heb en em skuiza.

En holl broiou kristen, adalek an XIII^{vet} kantved edo ar c'hiz da c'hoari ar Basion da c'houeliou brasa ar bloaz; Breiz a reas, war ar poent-se ivez, gwella ma c'hellias evid enori an Aotrou Doue.

Unan eus al leorioù kenta a zo bet moulet eo c'hoariadenn ar Basion, embannet e Paris, er bloaz 1530, gand eur mouler leonad, Eozen Gillevere, ginidik, sur a-walc'h, eus a Winevez Lokrist hag a oa e stal, — stal ar Groaz-Zu he hano, — e Paris, e kichen ar Pont Eihan, e straed ar « Bûcherie », pe an emgann, ar pez a ziskouez pegement a vrud en devoa ar Basion-se e Breiz-izel. Eozen Gillevere o voula al leor-se n'eo kef gounit arc'hant eo a glaske, met kentoc'h startaat ar feiz e kalon e genvroiz, evel m'hen diskouez gwerzioù diveza e leor :

Aman ez achief an lefr man
Meurbet devot da peb unan
Da lenn dan re a Goelet Breiz
Egyt chom fermoch en ho feiz.

Kant vloaz goude, Tanguy Gueguen, eur beleg ginidik eus a Gastell-Paol, hag a oa chapalan hag ograouer

Itron Varia ar Vur e Montroulez, a advoulas pezh-c'hoari ar Basion e ti George Allienne, eun norman, a oa neuze mouler, er gêr-se, ar pezh a ziskouez e veze disklaeriet alies, c'hoaz, en amzer-se.

Diwar an daou levr-se eo e tennas, an A. Kervarker, er bloaz 1866 e « grand mystère de Jésus » levr talvoudus evid ar re a venn studia istor ar c'hoariva brezonek. C'hoant kosaat ar pezh-c'hoari, re en holl, en deus bet, evelato, p'en deus skrivet e ranke beza bet c'hoariet evid ar wech kenta, e iliz-veur Kastell-Paol, er bloaz 1865, dirak Yann Vontfort, nevez gounezet e rouantelezh gantan war e enebour touet Charles ar Bleiz.

Ar pezh-c'hoari-se a zo skrivet e gwerziou hag o deus 5, 8 pe 10 syllabenn gant rimou diavaez ha rimou diabarz.

A-raok pep diviz eun test a deu da rei d'an dud an d'verra eus ar pezh emañ o vont da c'hoari.

Goude ar Basion e veze c'hoariet Rezureksion Hor Zalver ha disklaeriet penaos e voe kastizet Pons-Pilat hag ar Yüzevien goude o zorfed.

An A. Kervarker a gloz evelhen divizou ar Basion :

Neb a c'hoari ar Basion
Pe he diskan a wir galon,
En deus tri c'hant dervéz pardon

Neb n'he c'hoari hag he selaou
En deus lod eus an dellidaou (1)
A c'hounez ar breurieziaou.

An Tad Maner er XVII^{vet} kantved da gloza ar misionou a roe er parrezioù a lakae ober eur prosesion vras hag e veze gwelet enni Hor Zalver o pignat gand e groaz da venez Kalvar; eur beleg eo a veze oc'h ober Hor Zalver; pa welet Kaïphas, Herodez, Pons-Pilat ha Judas o tremen, e veze youc'het warno.

Betek ar bloaz 1850 e veze c'hoariet c'hoaz ar Basion e Montroulez hag e kostezioù Lanhuon.

Siouaz! strolladoù c'hoarierien ar Basion a zo koue-

(1) Dellidaou = meritaou.

zet; daoust ha ne vije ket mat kemeret tro eus bloavezh santel ar Jubile evid o adsevel da zisklaeria d'an holl ar burzudou bras a dremenas e Jerusalem breman ez eus 1900 vloaz?

Na pet chapel-Krist ha na pet kroaz ne welomp-ni ket a-stok o c'horf a-uz hon aochou, a-hed hon hentchou hag e kern hor menezioù ha ne vije ket mat adsevel ar pezh a zo da adsevel ha nevezi ar pezh a zo da nevezi evit ma ne c'hell den ebet lavaret emañ ar Feiz e Breiz o vont war ziskar?

Da vihana, gand ar gouelioù Pask a zeu kouezomp d'an daoulin dirak ar groaz deuet da veza an tron ma wel Hor Zalver Jezuz-Krist diwarnan ar rouantelezh en deus e Dad roet d'ezan hag a ya eus an eil penn d'egile d'ar bed-man.

Trugarekeomp hon tud koz da veza karet an Aotrou Doue evel m'o deus graet ha da veza klasket hol lakaat, war o lerc'h, d'e anaout, d'e garet ha d'e zervicha evel-do; ra gendalc'hint da bedi e barr ar baradoz, ma chomo ar feiz diouanet diwar gomzou ha gwad merzer-meur ar Golgotha gwresus ha skedus atao e Breiz.

G. P.

Ar merc'hed santel o vont d'ar bez
da c'houlou-deiz ar zul Fask.

Alleluia ar Zul-Fask

*Surrexit, non est hic. Mark xvi.
Savet eo a varo da veo; n'ema mui
er bez.*

Va Breudeur ha va c'hoarezed kristen.

Ar bez eo penn beach an den; eno ema termen e c'hloar, e c'halloud, e blijadureziou hag e follenteziou war an douar-man. Eur wech m'eo astennet dindan ar maen a zigas sonj eus e hano hag eus e oad, n'eus mui nemed eur ger da lavaret: « Doue hepken a zo bras! Doue hepken a zo galloudus! »

Hag abalamour ma' z eo an Doue holl c'halloudek, ar maen n'en deus ket gellet delc'her Jezuz dindannan; ar maro n'en deus ket gellet e drec'hi. Mann! deuet eo Salver ar bed eus ar bez daoust d'ar ziell laket war ar maen ha daoust d'ar gwardou karget d'e ziouall; oc'h en em ziframma eus a-dre divrec'h ar maro eo en deus diskouezet e nerz hag e c'halloud: « Ha breman, maro, a c'houlenn sant Paol, e pelec'h ema da viktor? MORIS,

ubi est victoria tua ? » Trec'het out ; renta ' rankes d'ar vuhez an hini az poa diskaret ha prizoniet! Rak savet eo Jezuz eus a varo da veo; n'ema mui er bez; sur-arexit, non est hic: savet eo ac'han; n'ema mui aman.

Gwelomp eta da genta, ha gwir eo ez eo resusited Hor Zalver ? ha mar deo resusitet, pe seurt kenteliou tenna eus e rezurreksion.

I. — Ha gwir eo ez eo resusitet hor Zalver?

Selaouit, eur pennad, me ho ped, komzou an Aviel, komzou leun a wirionez ha ne c'hell ket eur c'hristen o diskredi: Daou zervez a oa m'edo korf Jezuz er bez; met, d'an trede deiz, kerkent ha goulou-deiz, abred-abred, an douar a grenas hag Hor Zalver a zavas eus ar bez, leun a vuhez. Eun ael a oa diskennet eus an nenv da lemmel ar maen a oa bet laket da stanka ar bez, ha goudeze e oa azezet warnan gwenn evel an erc'h ha skedus evel an heol ; ar gwardou spontet ha strafilhet holl gand ar pezh a dremene a gouezas a-stok o c'horf d'an douar evel tud hanter-varo gand o enkreiz ha goudeze e tec'hjont kuit kenta ma c'helljont.

Koulskoude Mari Madalen, Mari Mamm Jalm ha Salmé a deuas ivez en deiz-se d'ar bez, kerkent ha sav-heol, evit skuilh louzou c'houez vat war gorf Hor-Zalver.

Hag i a lavare etrezo, en eur zont gand an hent : « Piou a zavo d'eomp ar maen a zo o stanka war ar bez? »

Hogen pa errujont e weljont ar maen lammet eus e blas hag ar bez gullo. O welet kement-se, Mari Madalen a yeas dioc'htu en dro da gas ar c'helou d'an ebestel ; ar gwragez all a jomas eno ; met, o veza remerket an ael, e kemerjont kement a aoun ma ne gredent ket sevel o daoulagad dioc'h an douar. Hag an ael a lavaras d'ezo: « N'ho pezet aoun ebet; me 'oar e klas-kit Jezuz Nazareth, met perak klask etouez ar re varo an hini a zo leun a vuhez? Savet eo a varo da ved n'ema mui aman ; setu al lec'h m'eo bet laket e gorf ! »

Kelou burzudus meurbed. Broiou ar Sav-Heol o deus e glevet hag e gaset betek broiou ar C'huz-Heol. Hag

epad triwec'h kant vloaz ar gristenien o deus kredet ar c'helou-se deuet d'ezo gand an Ebestel.

1) — Daoust ha ne oa ket faziet an Ebestel?

Nann ; p'eo gwir Jezuz, goude m'oa savet a varo da veo, en em ziskouezas, n'eo ket hepken da unan, met da eleiz eus e ziskibien. En em ziskouez a reas da Vari Vadalen, deuet evid an eil gwech da glask e gorf sakr, hag ankeniet bras abalamour ma n'her c'have mui el lec'h m'oa bet laket ; da zant Per en devoa e nac'h'et, vit lavaret d'ezan en devoa bet e bardon ; en em ziskouez a reas d'an daou ziskib a oa o vont da Emmaüs ; d'an unnek abostol, bodet en eur zai ; en em ziskouez a reas nann e tenvalijenn an noz, pa gemer eun den aounik eur skeud evid eur c'horf, met, e kreiz an deiz hag e meur a lec'h ; el liorz m'edo bet toullet e vez ; war an hent bras a gas da vourc'h Emmaüs ; e kêr Jerusalem ; war ribl Ienn Jenezareth hag, er fin, war menez Olivez ; ac'hano e tlee kimiada diouz e ebestel ha pignat er nenv. N'eo ket eur wech, met, meur a wech e voe gwelet gand e ziskibien : kaozeal ha debri a reas ganto e-pad an daou ugent dervez ma chomas war an douar goude e rezurreksion. N'oa ket posubl eta nac'h ar burzud ! Evelato sant Thomas a voe diskredik ; n'edo ket gand an ebestel all pa oa bet en em ziskouezet Hor Zalver d'ezo ; n'en deus ket gwelet e Vestr gand e zaoulagad e-unan ; ne gred ket e vignoned ; ne gredo ken n'en devoa gwelet.

Ne anavezit-hu ket tud hag a lavar ar memez komzou hag a ra da Zoue ar memez dismegans : « Ni a zo red d'omp gwelet a-raok kredi ! » Mat, setu Jezuz, eiztez goude, oc'h en em ziskouez adarre etouez e ziskibien ; mont a ra, war eun, da gaout an abostol diskredik, hag e lavar d'ezan, hep rebech c'houero : « C'houi, Thomas, ne gredit ket oun savet a varo da veo ; sellit ouz va daouarn hag ouz va zreid ha lakit ho piz e gouli va c'hortez ; ha me eo ? »

Hag an abostol, ar garantez en e galon, an daelou en e zaoulagad, en em strink da dreid Hor Zalver, en eur lavaret : « Va Mestr ha va Doue ! » Savit en ho

sav, abostol, selaouit komzou ho Mestr ; o selaouit ivez, tud ha ne fell ket d'eoc'h kredi ar burzudou graet peil diouzoc'h : « Kredi ho peus graet, Thomas, eme Jezuz ; eurus ar re a gred, hep beza gwelet ! »

Sklaer eo eta : an ebestel o deus gwelet Jezuz ; n'int ket bet faziet o lavaret e oa savet eus a varo da veo !

2) — Ha n'o defe ket klasket fazia? Ken nebeud, Daoust hag eun dra bennak o douge da lavaret gevier ? Nann ; ar c'hontrol eo ; n'o devoa netra da esperout digant Doue, a gar ar wirionez hag en deus kas ouz ar gaou ; netra ivez da esperout digant an dud a dlee o bourrevi hag o lakat d'ar maro ; netra da c'hortoz digant Jezuz-Krist p'eo gwir ne vije ket resusitet ; ha p'o divije bet an ebestel interest o prezeg Rezurreksion Hor Zalver, daoust ha ne vijent ket bet deuet da fallgaloni o sonjal er boan a vije o rei da gredi eun hevelep burzud. A-walc'h oa da unan diskulia ar gaou bag edont holl goapaet gand an dud ha kastizet gand mistri ar vro.

Sklaer eo c'hoaz : an ebestel n'o deus ket klasket trompla.

3) — Hag ouspenn-se, n'o divije ket gallet hen ober.

Rak, evit-se, e oa red d'ezo da genta laerez korf Jezuz ha goudeze rei da gredi e oa resusitet.

Met, penaoz o divije e laeret? Dre nerz? Tud ken aounik hag o devoa eun nebeud a-raok lezet Jezuz e-unan, a vije deuet, en eun taol, kalonek a-walc'h evid en em gemeret ouz eur vandenn soudarded ?

Dre bromesa ? Met, o klask gounit ar gwardou gand acur hag arc'hant e tiskouezent petra oant ha petra glaskent.

Lakomp e vijent deuet da laerez korf o mestr, met, ha rei da gredi d'an dud e oa resusitet ?

— Sklaer eo c'hoaz : an ebestel n'o deus ket gallet trompla !

Ha neuze ? Neuze eo red anzae eo savet Jezuz a varo da veo'vel m'en devoa lavaret. Red eo hen anzae gand an ebestel a zo bet klevet etre daouarn ar vourrierien o lavaret : « Surrexit : resusitet eo ! » Red eo hen an-

zav gand ar verzerien, o deus, a vilierou, skuilhet o gwad kentoc'h eget nac'h ar wirionez-se !

Evidomp-ni, kristenien, a gred testou hag a ya d'ar maro 'vit renta testeni eus ar wirionez a zifennont ; ha setu perak e kanomp bep sul, en ofereñn-bred : Resurrexit tertia die : resusitet eo d'an trede dervez !

II. — Peseurt kelennadurez a ro deomp ar burzud-se

1. — Da genta, rezureksion Hor Zalver a ro d'eomp esperans vat da zével eun deiz, hon-unan, eus a varo da veo. Jezuz a zo resusitet ; ni a resusito ive, rak n'eo ket evid atao e vezo kemmesket an dud vat gand an dud fall e tenvalijenn ar maro hag e breinadurez ar bez. Nann ! Eun deiz an holl gorfou maro a zavo hag a vezo unanet gand an eneoù o devezo bet war an douar. Setu, war ar poent-ma, komzou an abostol Sant Paol da gristenien Korinth : « Eur myster am eus, emezan, da ziskleria d'eoc'h : holl e savimp a varo da veo.... Siouaz ! ne zavimp ket holl er c'hloar ! »

Ya ! eur myster eo vefe gellet kaout an nebeudig Iudu a jom diouz pep korf, e vefe gellet o dastum hag ober gant a-nevez ar memez korf, unanet gand ar memez ene. Evelkent kompren a reomp n'ema ket al labour-se dreist holl c'halloud Doue. P'eo gwir en deus gellet ober an den gant netra e c'hello hen resusita, aesoc'h c'hoaz gand an nebeudig a jom dioutan : « Petra eme zant Paol, den diskiant, ne weses ket an had a daoles en douar a vrein a-raok nevez ? » Doue hag a ra ar burzud-se evid eur c'hreunenn, perak ha penaos n'hen grafe ket evit korf an den ?

Ya ! ker kent ha m'o devezo an Aelez embannet urz Doue, gand o zrompilhou skiltr e tihuno Adam hag Eva gand o holl vugale ; en eun taol-lagad an holl dud a en em gavo beo ha dastumet er memez lec'h da veza barnet, war ar mad pe an droug o devezo graet, gand Jezuz-Krist e-unan.

Ar gredenn-man eo a ra d'eomp, kristenien, gouzanv gant pasianted poaniou ha trubuilhou ar vuhez-ma, heulia, gand evêz, lezennou Doue hag an Iliz, stourm, gand aked, ouz enebourien hor silvidigez, da

lavaret eo a-eneb an drouk-spered, ar c'hig hag ar bed ; ar gredenn-ma eo hor c'hennerzo hag hor frealzo e kreiz spount hag enkreziou an tremen diveza. Ha pa zantimp dourn sklaset ar maro o tont da ziframma diganeomp ar vuhez, e livirimp, gant fizians, ar c'homzou a lavare gwec'hall an den santel Job, astennet war eur gwele a boan : « Me 'gred eo beo va Salver ha d'an deiz diveza me a zavo adarre eus ar bez leun a vuhez, me 'oar sur e welin gant daoulagad va c'horf va Zalver berniget ! »

2. — Ouspenn, rezureksion Hor Zalver a ro d'eomp asurans e vezo an Iliz trec'h d'an enebourien a ra brezel d'ezi. Mar deo henvel poaniou an Iliz, en hor bro, ouz ar poaniou a c'houzanvas Jezus epad e angoni hag e varo, e tleomp esperout ive e vezo he viktorez henvel ouz hini he Mestr. Pegoulz e c'helled kredi e oa gounezet ar viktorez gand enebourien Jezuz, ma n'eo ket d'ar Zadorn Zantel ? Hogen, d'ar zul, e save eus ar bez leun a c'hloar. Ar memez tra ivez a c'hoarvezo gand an Iliz. Mou-ma a bado keit ha ma pado ar bed e-unan, rak diazezet eo war ar wirionez hag ar vein a zo ouz he ober a zo evel pa lavarfen, staget an eil ouz egile gant gwad Jezuz-Krist, gant gwad an ebestel, gant gwad mit ha mil merzer.

Arabad eo d'eomp koll fizians ! Breman ez eus kant vloaz e kreded ivez e oa graet da viken gand an Iliz katolik ; met an dud a dremen gant kentchoù ar bed-man ha Doue a jom evit barn ar re veo evel ma varv ar re varo....

Arabad eo d'eomp koll fizians ! A-zloc'h kriadennoù an enebourien a embann viktorez an droug, klevomp mouez Hor Zalver o lavaret : « Kemerit fizians ! trec'h oun bet d'ar bed ! » E kreiz ar brezel, sonjomp er c'homzou-man eus ar prophet David : « Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania... adversus Dominum et adversus Christum ejus : petra dalv d'ar boblou a-bez en em zével a-eneb Doue hag a-eneb e Vab Eun dervez ar Mab-se o c'hemero holl etre e zaouarn hag o bruzuno evel ma vrurun ar poder ar pod en deus graet.

Petra dalv d'an enebourien en em zavel a-eneb an Iliz santel ? Eun dervez ar Vamm-se, ma plij gant Doue rei d'he enebourien ar c'hras da reseo diganti o sakramanchoù diveza, a gano, dirak o c'horfou, pedennou an Anaouen hag o sebelio en he bered.

Hag o veza sonjet e kement-se, evidon-me a c'hor-toz, a gred hag a esper !

P'eo gwir eo savet Jezuz a varo da veo dre e nerz e-unan, e rankit anzav eo Doue, rak eun Doue hepken a oa gouest a gement-se.

Ha mar d'eo Doue eo ar wirionez memez ; hag evel-se e tleit kreui ar pezh en deus desket d'eomp p'edo o vev war an douar hag a zesk d'eomp breman eus e perz an Iliz santel.

Mar d'eo Doue eo mestr d'an den, en deus gwir da ober gourc'hemennou ; rak-se ho fever eo senti outan hag ivez ouz an Iliz a zalc'h e lec'h war an douar-man.

Hogen an Iliz, en hano Doue, a ro urz d'he holl bugale da reseo ar gommunion en amzer Bask. An Iliz hor galv ; nemet c'hoant ho piñe da ober dispiljadur d'ezi ha droug d'eoc'h hoc'h unan, deuit da zigemeret Jezuz en ho kallon.

Deuit d'Hen reseo, den yaouank a zo en oad ma verv ar gwall foullou : Jezuz a roio d'eoc'h grasou en o eneb evit o simplaat, grasou eneb plijadureziou fazius ar bed evit ho tistaga diouto.

Deuit ivez den e kreiz e oad, a zo er boan ha dindan ar bec'h : Jezuz ho tizammo hag ho kennerzo.

Deuit d'hen reseo, pec'her, a zo dindan galloud an drouk-speredou, ha klanv gand ar plegou fall ; Jezuz a roio d'eoc'h grasou a-eneb an drouk-speredou, vit beza trec'h d'ezo ha remejou a eneb ho plegou fall evit dont a-benn d'o zenri.

Deuit ivez, den koz, a zant dijà ar maro, o labourat ennoc'h : Hen en deus graet joa ho yaonankiz ha prest eo da rei d'eoc'h ar vuhez a bado da viken.

Deuit holl ha deuit gant feiz, fizians ha karantez. Hag o veza resevet Jezuz en hoc'h ene, dalc'hit d'ezan evel ma talc'her da eur mignon, evit ma chomo bepred ganeoc'h. Hen, d'e dro, a zalc'ho d'eoc'h ivez, hag eun deiz e roio d'eoc'h en e varadoz ar gurunenn en deus lavaret rei d'ar re o devezo diskouezet d'ezan o c'harantez war an douar. Evelse bezet graet.

Prezegenn graet e Tremaouezan d'an 12 a viz ebrel 1903, gand an Aotrou Kerebel, 1877-1933.

Periğ hag Azilis

I. - Eured Moris hag Oliv

D'ar 17 a viz genver e voe eureujet Moris hag Oliv ; pardon Pont-Mean a oa en deiz-se, rak d'ar 17 a viz genver 1871, an Itron Varia a en em ziskouezas eno da vugale hag a viras, sur a-walc'h, ouz ar Brusianed da zont gant o zreid pounner da flastra douar Breiz ; ra vezo diouallet an hevelep douar-se ganti, atao, diouz an enebourien c'haro en deus breman : an dud difeiz ha divreiz!

An daou bried nevez n'int ket henvel ouz ar re-se ! Eun eured vrago o deus bet ; eur brezegenn, eus ar re re gaera, a zo bet graet d'ezo gand an Aotrou Person ; tad Oliv hag hen a oa asamblez epad ar brezel hag abalamour d'an tad en deus graet enor d'ar verc'h.

Eun toullad merc'hed yaouank o deus kanet, war eun ton dudius savet gand eur nestr-muziker, ar c'han eured nevez ho peus lennet war *Feiz ha Breiz* miz kerzu. An dud a jome sebezet o klevet eun dra ker kaer !

Dont a rae an douar en daoulagad o selaou ton ha komzou pedennou ker c'houek savet e brezoneg ker reiz.

Atao e kav d'in klevet an diskan-man :

Evel ma roit buhez da bep nevez amzer

E ti ho vugale, takit buhez seder

Hag ato levenez

E serr ho karantez !

Goulenn a raen start kement-se evito : levenez e karantez Doue ha buhez en dro d'ezo.

Ar re n'o devoa ket gwelet Oliv, aboe friko Azilis, n'he anavezont mui. Petra ? Hounnez eo ar plac'h diboeil ne ouie nemet damc'hoarzin hag en em ficha ! Ar c'hlabourez skanv-benn a varvailhe a-dreuz hag a-hed, heb ehan ! N'eo ket hi a zo dirazomp, koant evel eur zantez, he bleo di-fuilh, dindan he c'houef, he dremm hegarat, he zeod sioul ! Ha pegen dereat eo gwisket ! N'eo ket henvel ouz

merc'hodennou kêr! Nann, nann, dilhad ar vro a zo ganti, gwiskamant he farrez ha den ne zonje na ne lavare e vije bet koantoc'h hep he c'houef skanv! Moris a zoug ivez e dog ledan, n'eo ket hepken hep mez, met gand lorc'h, evel m'en divije c'hoant da ziskouez, dirak an holl, e ra fae war an dud diskiant, hem, penher ar Stank, peadra a-walc'h d'ezan, koulskoude, da heulia ar gizioù nevez, ma karfe.

Eur vamm a lavaras d'in, da zeiz ar friko : « Burzudus eo gwelet penaos eo deuet Oliv da veza! eun dimezi mat a ra; eun den eus ar c'henta eo Moris ha pinvidik; m'en divije bet goulennet unan eus va faotrezed n'em bije ket bet miret outi da vont gantan. Me, piou en deus gallet degas kement-se a wellaenn er plac'h yaouank-se e ker berr all a amzer? Difallakr oa, met n'em bije ket bet aliet va mab da vont ganti ha breman e leverer n'eus ket gwelloc'h egeti! »

— « An aliou mat, galloud ar skouer va dreist-holl, emeve, o deus laket Oliv da zont enni he-unan ha d'en em zizober eus he flegou fall!

Gwir e vezo atao krenn-lavar ar re goz :

Lavar d'in gant piou ez es
Ma livirin petra res!

Eur gamaradez eus an dibab he deus bet an eurved da gaout; digant Azilis ar Geruhela n'he deus bet nemet skoueriou mat! »

II. - Kresket eo ar zikour er Geruhela

— : Mat a-walc'h a livirit, va zintin; met m'o deus Oliv hag Azilis kement-se a joa an eil ouz eben, n'ouzoun ket perak n'eman ket Azilis aman, etouez mignonned ha kerent an dud nevez?

— : Chezuz! paourez kêz! ne ouies ket eta e oa kresket ar zikour er Geruhela? Eur verch vihan a zo bet; deiz ar bloaz nevez edo ar vadiziant; en hano ar re goz eo bet laket ar baotrez, evel just; Youenn, tad Per ha Mari-Jann, mamm Azilis a zo bet ouz he derc'hel ; setu m'eo bet hanvet an hini vihan Mari-Yvona : hano an tad koz hag eun hanter eus hini ar vamm goz.

— : Brao o deus graet oc'h enebi ouz ar c'hiz fall a zo breman da rei hanoiou klcgorennok d'ar yugale! O rei an hano o deus roet d'o merc'h vihan, Perig hag Azilis o deus diskouezet e karent o bro hag o zud ha plijadur o deus graet d'ar re goz. Daoust ha gwelloc'h eo « Sylvine » gant he hano distrustell? N'he deus ket gallet dont a-benn eus he zaol; redek a c'hello a-raok ma kavo eur gwaz.

— : Estreget Moris a zo mat, Soaz, a drugarez Doue, emeve; da verc'hed yaouank a zo fur; ne vezint ket nec'het evit kaout peb a bried; pa glevin hano eus eun den yaouank fur bennak e sonju enno ; « Sylvine » gêz, avat, ne vijen ket hardis oc'h alia eun den yaouank d'he goulenn; arabad d'eomp, koulskoude, barn ar re all ma n'hon eus ket a c'hoant da veza barnet. Eun tamm truez a ran-ker da gemeret ouz ar plac'h yaouank kêz-se! ez-vihanik he deus kollet he mamm; sant Fransez a Zal a lavare : Klaskomp en nesa ar pezh a zo mat ha na zellomp ket ouz e ziou! Kerzomp war roudou ar zent-se ivez; bezomp madeleuz ha karanteuz ouz an nesa, evel m'eo bet Hor Mestr hag eur wech all e kontin d'it istor « OLIFANTED AR ROUE » az lakay da gompren e c'hellomp fazia pa n'hellomp barn nemet war ar pezh a welomp. Kenavo! Soaz, mall eo d'eomp mont pep hini diouz he zu; eman da waz ouz da glask evit mont d'ar gêr, a-raok m'en devezo bet re en holl a vanneou ; ne gar ket beza e tro da eva rak anaout a ra ar c'hrenn-lavar :

Miret sec'hed
Miret yec'hed!

TINTIN ANNA.

Lennit er miz a zeu, Pajennou Kaer

Feiz ha Breiz ar Yaouankiz

AN HINKIN

BENNIGET

Abenn eun nebeud bloaveziou goude ar pezh hon eus merket er pennadou diaraok, Godig ne oa mui ar bugel hon eus gwelet e kichen ster Itron Varia an Dervenn, he liou fresk ha ruz evel ar roz. Evel ma oa tenn he buhez, ma oa red d'ezi dioueret kals traou, ma oa gwall-gaset alies ha m'he devoa kals nec'hamanchou da c'houzanv, e oa aet he nerz da netra. He dremm a oa atao koant, met ken drouklivet, ker gwenn, ken treut oa ma oa eur skrij he gwelet. He daoulagad glas a oa eur c'helb'h brondou en dro d'ezo hag he c'horf a oa kroummet warzu an douar evel pa vije koz.

Ar re he gwele war an hent a drueze d'ezi hag a lavare:

— Godig ne d'ay ket a-bell ken!

Pa lavared an dra-ze dirak Fant Madek, houman a zave he diousoaz hag a lavare:

— Ne garfen ket he maro, ar vero'h kêz! Koulskoude, ma teufe Doue d'he c'has gantan, e ve eur zamm tennet diwar va c'hein!

O welet he c'halon griz, hiniennou a responte d'ezi:

— Me 'gave d'in, koulskoude, e rae Godig kals sikour d'eo'h, rak dalc'h mat ema o neza pe oc'h ober traou all, e lec'h ho mab, ar Ruzik, ne ra nemeur a dra a zonj d'in.

— Ma ne c'hounesfe ket he bara ivez, eme Fant; a-walc'h eo, a gredan, he gwiska hag he loja evit netra. En ti ne ra vad ebet d'in, rak n'he deus na nerz, na kallon; ma kredfe, a lakan, e lesfe ganen he gwele da aoza.

Etre daou, Godig a droe atao he hinkin, ha pa ne ve-

ze ket he lezvamm war al lec'h, e rae eur c'hrav bennak en he dilhad, rak eur burzud oa ne daent ket a dammou, keit he lezed hep rei d'ezi re nevez.

Eun nozvez, e miz meurz, Fant hag ar Ruzik, (ar mab oa bet leshanvet evelse, abalamour d'e vleo ruz,) en em lakeas gwasoc'h eget biskoaz war buhez ar vinorez paour. Kas a rejont ar grisderi bete bihannaat an tamm bara du a roent d'ezi bemdez evit poan he dervez. Godig en em dennas da dal he gwele evit kuzat he daelou. Eno stouet war an douar gleb, he daouarn e kroaz ganti, war he hinkin muia karet, e chomas pell da bedi.

N'oa trouz ebet mui en ti; Fant hag ar Ruzik a oa kousket ha Godig a bede atao. Souden e reas eur skrijadenn; kaout a rae d'ezi he devoa klevet skei eun taol war an nor. Sevel a reas hag e tigoras eun toull preneustr a oa eno e kichen. Lakat a reas he fenn hirra ma c'helle da zellet er maez. An noz a oa yen, rak ar goanv n'oa ket aet c'hoaz ebiou. Met al loar a oa skaer hag e c'helle gwelet splann kement a oa a-dost d'an ti. Ho-

gen kaer he devoa sellet, ne wele den.

— Ne ouzon ket petra am eus klevet, em eus aoun, emezi; hag hi o serra ar prenestr, hag o sonjal en em lakaat en he gwele.

Fa edo o tiwiska he dilhad e klevas eun taol all. Neuze e chomas da zonjal ha da zelaou eur pennad evit beza sur n'eo ket hunvreal eo a rae. Lakaat a reas neuze, buan, an dilhad he devoa diwisket hag e redas da gaout gwele he lesvamm.

— Va Mamm, emezi, en eur grena, aze emaer o skei war dor an ti; n'hoc'h eus-hu ket klevet? Digoret e vezo?

— : Pe seurt diotach a zo adarre tremenet dre da benn-te? Ne glevan netra nemedout-te aze o vatouilhac; kerz alese da gousket ha ro peoc'h d'in-me.

— Va mamm, ha mar deo eur paourkaez bennak chomet dindan an amzer ha ne garfec'h hu ket rei digon d'ezan? Mar kirit me 'ya da welet petra a c'houlenn.

— Me 'm eus lavaret d'it out oun diodez ha ne zigori ket pe me 'wele. Marteze ez eus eul lampon bennak aze. Na jom ket da derri va fenn d'in-me pe bremaik.

Godig he devoa c'hoant da lavaret eun dra bennak c'hoaz; met n'he devoe ket amzer. Al lezvamm a oa keuneud e kichen ha gwele. Kemeret a reas eur pennad keuneud kordenn hag her stlapas a-drojou oc'h he les-vec'h. Gwella pez a oa, an noz a oa sklaer, ha Godig a c'hellas trei diwar hent an tamm keuneud hag a yeas adarre da gichen he gwele hep lavaret ger all ebet ken.

Godig a oa nec'het meurbed. Mont a reas adarre da zellet dre an toull prenestr, met kaer he devoe, ne welas netra. Koulskoude n'oa ket evid en em rei da gousket.

— Petra 'rin-me? emezi. Va lezvamm ne fell ket d'ez e tigorfen ha koulskoude, marteze, ez eus aze unan bennak er boan!

Dont a reas da zonj de'zi e oa, e kichen he gwele eun nor hag a skoe war ar c'hraou zaout. Setu-hi eta oc'h ober he sonj da vont dre 'n hent-se da welet hag hen a oa, a-dost d'an ti, unan bennak o c'houlenn sikour.

— Mar deo, emezi, eur paour hag en deus naoun, e roin d'ezan va zamm bara; rak n'he devoa ket debret an tamm bara roet d'ez e vit he c'hoan. Morse ne deuas, en he spered, e c'hellje beza eno eul laer pe eul

lampon bennak. Ne zonje nemet da ober

vad da eun den reuzeudik chomet er maez dindan an amzer.

Setu-hi eta o vont gouestata ma c'helle evit na zihunje ket he lesvamm hag he hanterveur. Ober a reas an dro d'an ti; sellet a reas piz a-bep tu; met ne welas netra. Kement-se e lakae

nec'het.

— Koulskoude, emezi, klevet em eus skei war an nor hag a dra zur e tle beza aze unan bennak hag en deus riou ha naoun pe marteze enkreuz.

Setu hi, e lec'h mont d'an ti endro, hag o vont warzu ar c'hoad, warzu Itron Varia an Dervenn. Eun dra bennak a lavare d'ez e oa unan bennak hag a c'houlennet sikour diganti. An Avel a c'houeze hag a voude: lavaret e vije e klevjed moueziou tud oc'h en em glemm. Godig a zonje en eneo ar Purgator hag a valeo en eur lavaret ar chapeled hag an **DE PROFUNDIS**.

Da gendero'hel.

Ar Brezoneg dre daolennou

VOCABULAIRE

1. — Le Jeudi-Saint: *Ar Yaou Gambrid.* — La Paque: *ar Pask.* — Jesus: *Jesus.* — Le Maître: *ar Mestr.* — Les disciples: *an diskibien.* — Douze: *daouzek.* — Souper: *kozn.* — Bénir: *benniga.* — Rompre: *ranna.* — Prendre: *kemeret.* — Manger: *debri.* — Boire: *eva.* — Pain: *bara.* — Vin: *gwin.* — Mon sang: *va gwad.* — Mon corps: *va c'horf.* — Le calice: *ar c'halur.* — Vendre: *gwerza.* — Traître: *treitour.*

2. — Vendredi-Saint: *Gwener-ar-Groaz.* — Croix: *Kroaz.* — Crucifié: *staget ouz ar groaz.* — Clous: *tachou.* — Mains: *daouarn.* — Pieds: *treid.* — Voleur: *laer, pl. laeron.* — deux: *daou.* — Couronne d'épines: *Kurunenn spern.* — Souffrir: *gouzañv.* — Mourir: *Mervel.* — Mort: *maro.* — La Ste Vierge: *ar Werc'hez.* — Marie-Magdeleine: *Mari-Madalen.* — Jean: *Yann.* — Pleurer: *gouela.* — Chagrin: *glac'har.* — Agenouillé: *daoulinet.* — Soldats: *soudarded.* — Juifs: *Juzevien.*

3. — Pâques: *Pask.* — Au matin: *diouz ar beure.* — Tombeau: *bez.* — Garder: *diwall.* — Ouvert: *digor.* — Rocher: *Roc'h.* — Ressuscité: *Resusitet.* — Effrayé: *spontet.* — Le Sauveur: *ar Zalver.* — Fils de Dieu: *Mab Doue.* — Louange: *meuleudi.* — Glorieux: *skedus.*

AR YAOU GAMBR-ID

GWENER AR GROAZ

AR ZUL PASK

Gounideien ar Brezoneg dre Daolennou

KEVRENNAD A.

Erge-Gaberic (merc'hed)

— genver —

A. Monfort	9
<i>Lannurvan</i> (M.)	
— genver-c'houevrer —	
Y. Quere, 6 + 6 1/2 =	12 1/2
A.-M. Lety, 6 + 5 1/2 =	11 1/2
A.-M. Le Gall, 5 + 4 1/2 =	9 1/2
<i>Pont 'n Abad</i> (paotred)	
— c'houevrer —	
J. Sinou	7 1/2
C. Signor	7
A. Guitric	7
L. Guéguinat	6
Plouhinec	5 1/2
J. Kerviel	5 1/2
J. Enouenan	5
J. Daniel	5

Sant-Goazeg (M.)

— genver-c'houevrer —

L. Morvan, 9 1/2 + 9 1/2 =	19
M. Le Berre, 8 + 8 =	16
A. Guiffès, 5 + 5 1/2 =	10 1/2

Scrignac (M.)

— genv.-c'huev.-meurz —

A. Scouarnec, 5 + 6 =	11
L. Rousvoal, 4 1/2 + 5 1/2 =	10
Y. Bernard, 5 + 5 =	10
V. Fer, 4 1/2 + 4 1/2 =	9
Y. Cam, bourk, 3 + 4 1/2 =	7 1/2
D. Masson, 3 + 4 1/2 =	7 1/2
H. Caignard, 3 1/2 + 4 =	7 1/2
F. Cam, bourk, 3 + 4 1/2 =	7 1/2

— meurz —

Y. Cam, Kerboulou	6 1/2
L. Urvoas	6
H. Guillou	6
S. Auffret	5 1/2
F. Coant	5
H. Pors	4 1/2

KEVRENNAD B.

Erge-Gaberic (M.)

— genver —

A. Quelven	8
L. Le Menn	8
<i>Langolen</i> (M.)	
— genver —	
M.-J. Douguet	8
<i>Plomodiern</i> (M.)	
— genver-c'houevrer —	
M. Pennec, 9 + 7 1/2 =	16 1/2
J. Guidal, 8 1/2 + 6 =	14 1/2
— genver hepken —	
M. Drogon	8 1/2
M. Pelliet	8 1/2
J. Blaise	7 1/2
<i>Pont 'n Abad</i> (paotred)	
— c'houevrer —	

J. Calvez

H. Corre	6
J.-L. Strullu	6
J. Guellec	5 1/2

Poullan (M.)

— genver-c'houevrer —

M. Canevet, 8 1/2 + 9 1/2 =	18
F. Vigouroux, 8 + 9 1/2 =	17 1/2
T. Clauquin, 8 1/2 + 9 =	17 1/2
L. Moal, 8 1/2 + 8 =	16 1/2
E. Sergent, 6 + 8 1/2 =	14 1/2
M.-A. Cosquer, 6 + 8 =	14

— c'houevrer —

A. Kerivel	9 1/2
A. Le Brun	9
L. Gourlaouen	8

Sant-Goazec (M.)

— genver-c'houevrer —

A. Le berre, 7 1/2 + 9 =	16 1/2
S. Corfa, 7 + 8 =	15
M. Le Dall, 6 + 7 1/2 =	13 1/2

J. Herve, 6 + 7 =	13
M.-A. Rivoal, 7 1/2 + 6 =	13 1/2
M. Flejou, 6 + 6 =	12
F. Le Page, 3 1/2 + 7 1/2 =	11
M. Cochenec, 4 + 5 =	9
M.-A. Salaun, 3 1/2 + 5 =	8 1/2

— genver-hepken —

M. Hemon	5 1/2
L. Parquic	5
M.-J. Saitaün	6

Sant-Thegonneg (P.)

— genver —

E. Madec	8
----------	---

KEVRENNAD C.

Langolen (M.)

— genver —

M. Henriquet	9
--------------	---

Lanhouarne (P.)

— genver-c'houevrer-meurz —

J. Le Goff, 5 1/2 + 5 + 5 1/2 =	16
---------------------------------	----

Lannurvan (M.)

— genver —

J.-L. Le Meur	6
---------------	---

Lesneven (P.)

— genver-c'houevrer-meurz —

P. Ropars, Carpontes,	
8 + 8 + 8 1/2 =	24 1/2

Plomodiern (M.)

— genver-c'houevrer —

M.-A. Plouzennec,	
9 + 8 1/2 =	17 1/2

Pont 'n Abad (paotred)

— c'houevrer —

L. Breton	8
J.-M. Thomas	6
A. Stéphan	5 1/2
H. Buhanic	5 1/2

Daou c'her, Bugale Breiz

72 élèves, dont 53 filles et 19 garçons, ont participé jusqu'ici aux Cours d'Ar Brezoneg dre daolennou. Ces enfants, cités ci-dessus, recevront des *Bons-Primes*, qui leur donneront droit au choix d'un joli cadeau offert par *Feiz ha Breiz*, dont la valeur se rapportera au nombre de points. — (La liste des cadeaux leur sera soumise).

Prix d'honneur. — Les devoirs de mars ne nous étant pas tous parvenus à temps, nous n'avons pu décerner les prix d'honneur pour une raison d'égalité entre tous les élèves...

Pour obtenir les prix d'honneur, il faut avoir pour trois devoirs mensuels 25 à 30 points.

Prière d'écrire pour le Service des Récompenses à Herri Caouissin, rédacteur à « *Feiz ha Breiz* », Scrignac.

Aux autres... qui ont hésité, qui ont prétendu peut-être qu'étudier la langue bretonne, c'est trop difficile... un mot : Ne dites pas cela...

Soyez des nôtres, et ralliez-vous à vos camarades au cri de *Feiz ha Breiz*, si vous aimez vraiment votre Patrie et si vous voulez qu'Elle revive.

Tous, vous le voudrez, n'est-ce pas ?

Kinniget d'ar vrogarourien

EUN TAMM DISKUIZ DIOUZ AN NOZ

Nao eur. Edo ar skingomzerez o vont en dro, en abar-daevez-se, goude koan.

Pegen dous n'eo ket gallout selaou ar sonerez, goude eun devez labour Yann! Eur sigaretenn, etre ho muzellou, ha n'eo ket bet digouezet morse ganeoc'h, — aet ar vugale da gousket, sioul an holl draou, en ti hag er maez, — ha n'eo ket bet digouezet ganeoc'h chom da selaou, hanter-sorennet, ouz eur sonadeg flour bennak? Eo? Neuze, ec'h ouzoc'h pegen kunv, pegen plijadurus ha pegen diskuiz ez eo.

En abardaev-se eta, edon sañket doun en eur-gador-vrec'h, o selaou ouz eur sonadeg vras rôet, em eus aoun, en Stuttgart. Ha seul welloc'h em boa plijadur ouz ar sonerez-se ma oa bet skuizus va labour en devez-se. Edod, dres, o e'hoari eul « Largo » gant Haendel. Echu al « Largo »-se. « Selaouomp, emezoun-me va-unan, petra a va ar galver da lavarout bremañ? »

Eur vunutenn, diou vunutenn...

Ha souden ! Allo, allo, radio Breiz, emaoch'o vont da glevout eus Kemper, eun dibab soniou ha gwerziou a vro-Gernew, kanet gant ar barz brudet Yann Goroller! » Ha me souezet! Abaoe pegoulz, emezoun, ez eus eur skignlec'h breizad... ha brezonek? O hunvreal emaoñ! Nann, klevout a ris soniou

o'houek, e brezoneg. Ha lamont a rae va c'halon em c'hreiz gant al levenez. Kaerat burzud e oa hennez!

Radio Breiz, abaoe pegeit ne oan ket o sonjal ennan! Pebez skoazell evit hon yez, evit hon sonerez. Hunvre meur a hini deuet da wir!...

Edo Yann Goroller o paouez kana eun « Hoilaika » dudioz, setu me dihunet en eun taol gant eur pezh « Gute Nacht ». (Noz vat.) Edo hanter-noz o son. Eun hunvre n'em boa graet ken, hag ez is, trist ha skuiz va fenn, d'am gwele.

Berr e vez levenez ar brogarour hirio!

Jadim KONAN.

KELEIER AR MIZ

Leor an A. GWILHOU

Eul leorig a c'houec'h pe seiz ugent pajonn, ment kantikou an Eskopti d'ezan, hag e oa ennan marvailhou, mojennou ha gwerziou kaera an A. Gwilhou, a zo diank d'in abaoe an eost ha setu petra vir ouzin, — pa rankan hen anzañ, — da gas d'ar vouterez Oberou an A. Gwilhou hag a zo rakprenet tri miz a zo gand eur milierad Bretoned vat ha gredus.

Ma 'z eus, etouez hoj lennerien, unan bennak hag en dese al leorig, golo glas, a glaskan, en aner, keit all a zo, her pedan da gaout ar vadelez d'hen degas d'in, kenta ma c'hello; ar brasa evez a gemer'in anezan hag hen distrei rin d'e beroc'h, dal ma vezo peure'hraet ar pezh-labour kaer emaoñ o klask sevel en enor da gantiker bras Breiz-Izel: adresi al leor da: M. LE RECTEUR DE SCRIGNAC (Finistère).

BUHEZ AN TAD ABGRALL

An A. Perennes, chaloni a enor, hag en deus skrivet kement a teoriou talvoudus a zo o paouez sevel buhez an Tad Abgrall, ar misioner kalonek-se, breizad peñn kil ha troad, ginidik eus a Lambaol-Wimiliau hag a oa brour da Vari Anna Abgrall, gwella skrivagnerez vrezonek hon amzer ha d'ar chaloni Abgrall, dean chaloniad Hiz-Veur Kemper.

Eul leor bras IN-OCTAVO a raio; ouspenn 400 pajenn a vezo ennan ha ne gousto evelato nemed 20 lur d'ar re her rak-

preno ha mizou ar c'has, dré bost, da lavaret eo 10 real ous-penn.

Talvoudegez vras en devezo koulz diouz an tu « Mission » evel diouz an tu « Feiz » hag an tu « Breiz », ra gavo eta al leor nevez-se kals rakprènerien etouez hol lennerien :

42 ANS SOUS LE SOLEIL DE L'INDO-CHINE

UN GRAND BRETON

JEAN-FRANÇOIS ABGRALL
Provicaire du Tonkin Méridional

PREFACE DE MONSIEUR DE GUEBRIANT

Archevêque de Marciopolis

Supérieur général de la Société des Missions Etrangères

Prix du volume: 20 fr.; le port en sus: 2 fr. 50.

Cet ouvrage, qui sera abondamment illustré, se recommande à plusieurs points de vue :

1° Au point de vue **BRETON**: « Le Père Abgrall, dit Mgr Duparc, était un Breton pur sang, et par l'intelligence comme par le cœur il appartenait au **BLEUN-BRUG** dont il représentait parfaitement les aspirations. »

2°) — Au point de vue **MISSIONNAIRE**. Le Comité de lecture de la Direction littéraire de la librairie Ernest Flammarion, écrit à M. Pérennès :

« Les rapports des Lecteurs ont été unanimes à apprécier l'importante documentation que vous avez réunie avec tant de fervente piété concernant la vie et l'œuvre de cet admirable Abbé Abgrall, A QUI LA PROPAGANDE FRANÇAISE ET CATHOLIQUE EN INDO-CHINE DOIT TANT. Vous avez réussi à camper une figure appelée à devenir légendaire. Votre travail est un monument littéraire et historique d'une incontestable valeur. »

Le Père Abgrall ne fut pas décoré; on ne lui a pas élevé de statue; ce monument en tiendra lieu et lui permettra de prolonger son apostolat, après sa mort.

3°) — Au point de vue **SURNATUREL ET CHRÉTIEN** le livre se recommande aux fidèles, spécialement aux Institutions Catholiques et Communautés religieuses où il peut servir de livre de **LECTURE SPIRITUELLE**. Aujourd'hui on préfère les livres un peu longs, qui peuvent réjouir l'esprit et le cœur pendant de longues heures. Le livre lu, on peut faire beaucoup de bien en le passant à d'autres.

SOUSCRIPTEURS AU VOLUME : LE P. ABGRALL

Nombre
d'exemplaires

En mémoire de Sainte Thérèse de l'Enfant-Jésus, Patronne des Missionnaires, le Carmel de Lisieux.....	3
M. le Chanoine Cogneau, visaire général, Quimper.....	1
M. le Chanoine Joncour, vicaire général de Quimper.....	1
M. le Chanoine Gorst, du Chapitre Cathédral de Quimper.	1
M. le chanoine Livinec, du Chapitre Cathédral de Quimper	1
M. le Chanoine Mesguen, curé-archiprêtre de Saint-Corentin	1
M. Quersy, ancien Directeur de l'Imprimerie Cornouaillaise, Quimper	1
M. Le Roux, recteur de Poullan.....	1
M. Seznec, vicaire à Plouider.....	3
Mlle Daniel, Quimper.....	1
Mlle Perrat, hôpital de Quimper.....	1
Mlle Ansquer, hôpital de Quimper	1
Mlle Le Mienn, hôpital de Quimper.....	1
M. Brochen, professeur au Grand Séminaire de St-Brieuc...	1
M. Perrot, directeur du « Feiz ha Breiz », Scrignac.....	3

Total..... 21

Adresser les souscriptions, à M. Perrot, Directeur du **FEIZ HA BREIZ**, Recteur de Scrignac, Finistère.

Naontek kant vloaz a zo, oa e poaniou garo
Laket gant tud fallakr Mab Doue d'ar maro ;
E wad war gals eneo n'eo ket bet skuilhet c'hoaz;
Ro nerz kalon, o Mestr, da Obladed warc'hoaz,
Ma torrint, e pep lec'h yeo an diaoul milliget,
Ma vo da sakrifis, e pell bro, kinniget.
Ha, gant hini da Dad, da hano benniget.

26-2-33

St. Briek.

J. L'Helgouac'h.

O. M. I.

DIVINADENNOU

Responchou Genver, C'houevrer, Meurz

I. - Responchou Divinadennou Genver

1. — Ar ster.
2. — Eun den dall.
3. — Daouzek gweneg.
4. — Ar steredenn a weler war benn ar c'hanval etre ar Roue hag ar wezenn zehou.
5. — Ar Bloaz-nevez dindan stumm eur plac'h yaou-ank a zo he fenn d'an traon, hag ar wezenn a ra d'ezhi he bleo.

II - Responchou Divinadennou C'houevrer

1. — A B E L
B R O
E O
L
2. — S A R A
A B E L
R E M I
A L I A
3. — B A R A
A L A N
R A T A
A N A T
4. — Traon-sae ar werc'h vihan eo a ra ar zac'h-ler.
5. — Ar barz Marzin a weler e traon ar skeudenn dindan ar Roue Arzur.

III. - Responchou Divinadennou Meurz

1. — Komzou ar paour : Me am eus naon, pa n'am eus ket a vara ; m'am 'bije bara, n'am 'bije ket naon ; me zay da glask bara evit n'am bo ket naon.

2. — Eur soudard a vez laset dre e greiz, hag eur sac'h farz a vez laset dre e benn.

3. — B A R B A
A N A I S
R A Z E T
B I E L A
A S T A L

4. — Tavancher ar vaouez eo a ra ar vag gant he gouel gwenn.
5. — E kreiz an daolenn eman ar zorzerez, war he genou.

Hanoioù ar c'hounideien

O DEUS RESPONDET MAT DA 14 WAR 15

1. — LOEIZ AR FLOC'H, Plomeur.
2. — J. F. GUENNEGAN, Kernonen, Sant Noug.
3. — J. L. FLOUHINEC, bourk Plomeur.

O DEUS RESPONDET MAT DA 13 WAR 15.

1. — M. F. LARS, Prat-Loas, Plouzané.
2. — AUGUSTE LEON, Plouguerne.
3. — JACQUES LEON, Plouguerne.
4. — M. LE PARC, Louargat.
5. — MARIE RENEE Polard, Keradraon, Plouzané.
6. — FRANÇOISE SEGALEN, Gourin, Gouesnou.
7. — YANN GOIC, Kerlec'h, Plonéour-Lanvern.
8. — M. PELLEN, Krc'az-nevez, Tréouergat.

O DEUS RESPONDET MAT DA 12 WAR 15.

1. — TANGUY CREIGNOU, Vourn, Gléder.
2. — J. AR GOFF, Penn-al-Iann-vras, Lashouarne.
3. — FANCH LEON, Enez Vrac'h, Plouguerne.

O DEUS RESPONDET MAT DA 11 WAR 15.

1. — HERVELINE JEZEQUEL, Skol-I. V. Lourd, Les-neven.
2. — SUZANNA SIMON, gar Gwitevede.

O DEUS RESPONDET MAT DA 10 WAR 15.

1. — AUGUSTE GOAREGUER, Krec'h an Neven, Louargat.
2. — TERESA FAVE, Verjez, Folgoat.

DIVINADENNOU NIZ EBREL

I. — GERIOU HENVEL, NEMED AL LIZERENN GENTA.

1. — A vez e mesk ar bleud. 2. — A vir ouz an nor da zigeri. 3. — Etre bras ha bihan. 4. — Peb baz he deuz daou. — 5. — Kenta a vez desket er skoi. — 6. — A vez laosket gant ar fusuilh.

II. — DAOU C'HER HENVEL, NEMET INT SKRIVET PENN EVIT TROAD.

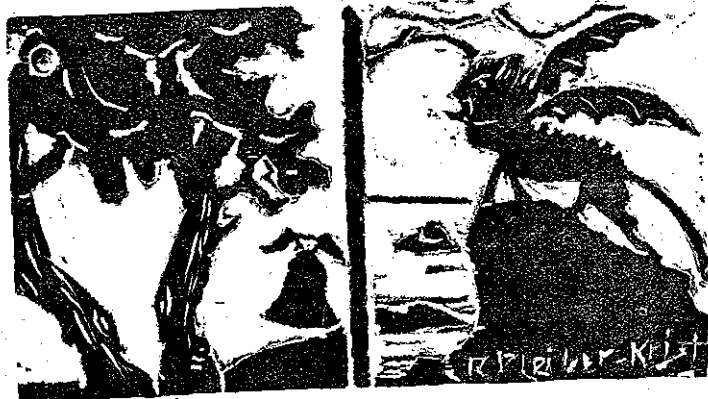
..... a lavaran pa glasker va gwalla.

Goude laza an ouc'h e ranker e.....

DEGASET GANT YANN GOSTARREUN, ENEZ EUSA.

III. — Bleo war groc'hen, kroc'hen war bleo, divinit d'in-me petra eo ?

DEGASET GANT AUGUST LEON, PLOUGERNE.

IV. Ar c'hloc'h a zizro eus a Rom ; e pelec'h ema e chapel ?

V. Gwelet a rit war ar roc'h aerouant sant Paol ; e pelec'h ema ar zant ?

AR C'HOAJOU-MAN A ZO BET KIZELLET GANT RO-MAN PLEYBER-KRIST.

Arabad degas ar responchou ken na vezo moulet divinadennoù an tri miz.

Feiz ha Breiz KLEDER

Miz Mae : Miz ar Werc'hez

E Istor

Ar c'hiz da ginnig eur miz a bez eus ar bloaz d'ar Werc'hez Vari Mamm da Zoue a zo deuet d'eomp eus an Itali. Wardro ar bloaz 1750 oe voe graet e Rom gant kloer ar Skol Veur (Collège Romain) renet gant tadou a Gompagnunez Jezus ar c'henta miz Mari. An devosion en astennas tro dro da Rom, er broiou a oa e dalc'h Hon Tad Santel ar Pab d'an ampöent, ac'hano d'an Itali, hag er hed a-bez.

En Hor bro, ar c'henta leor « Miz Mari » anavezet a voe troet diwar eul leor ialalian nebeut araoek an dispac'h vras (1789).

Er bloavez 1815 voe staget induljansou ouz an devosion-ze a oa dre-ze kavet mat gant hon Tad santel ar Pab. An induljansou-ze a zo bet renevezet ha kresket abaoe.

Mar deo deuet aboue ar c'hiz eus miz ar galon-zakr, miz ar rozera, miz an anaoun, hini ebet koulskoude n'eo heuilhet kement gant ar gristenien eget pedennoù miz Mari.

Bez ec'h en gav d'ar mare brava eus ar bloaz pa vez an hanv o tont, ar gwez hag ar bleun en o c'haera.

Bep hini ac'hanomp a rei eus e wella evit enori ar Werc'hez epad ar miz-man o tont da chapel Intron Varia n'Esperans ma c'hell dioueret eur pennad amzer evit kement-se, pe oc'h ober pedennoù birvidikoc'h d'an Intron Varia en ho ti a hent all.

Setu digor Miz Mari
Ar miz kaera
C'houi holl a gar anezi
Hirio eo d'eooc'h kana.

Ha grasou presius
A gouezo evel gliz
Eus a zourn Mamm Jezus
Warnomp epad ar miz.

Pep pater pep Ave
Pep kantig pep boked,
A vo douget d'an nenv
Dre zaouarn an eled

Da vamm dous hor Zalver
Kanomp Meleudiou
Skuilhomp war he aoter
C'houez vat ar bokedou

An Aot. Guillou — **Kantig evit digeri Miz Mari.**

Tôlit Evez: Evit ober miz Mari en tho ti e c'hellit
kaout e saketeri hg parrez: **LITANIOU AR WER-**
C'HEZ, eul leor kaer ma vez diskleriet ennan evit par-
dervez hini pe hini eus an anoiou roet d'ar Werc'hez el
litaniou, gant eun istor warlerc'h. Al leor-man renket
evit miz Mari a c'heller lenn a hent all ive epad ar
bloaz. **Al levr 20 real.**

A NEVEZ GANT AR C'HLEIER

BET BADEZET: Miz meurz: **19.** — **Christine Le Roux,**
Streat-Aleg; Paer., **Christophe Bellec;** maer., **Anne-**
Marie Le Roux. **29.** — **René Le Saint,** Kerbost; P., **Jean-**
Marie Le Saint; M., **Marie de Kersauzon.**

Miz Ebrel: **2.** — **Anne Kersauzon,** Kerider; Paer.,
Paul Corre; Maer., **Anne-Perrine Coadou.**

9. — **Jean Calvez,** Boung; Paer., **An aot. abad Calvez;**
Maer., Elisa Boulc'h.

Bet Eureujet: **Nikun.**

BET BEZIET: Miz Meurz: **17.** — **Catherine Le**
Vouro'k, Kerrien, 69 bloaz. — **20.** — **Marie-Jeanne Le**
Bras, Kervargar, 79 vloaz. — **22.** — **Anne-Yvonne**
Guéguen, Kastel-Paol, 31 bloaz. — **31.** — **Jean-Fran-**
cois Abhamon, Pont-Jegu, 33 bloaz.

Miz Ebrel. — **6.** — **Victor Le Squin,** Boung, 31 bloaz.
— **9.** — **Jean-Louis Guivarc'h,** Kreaoc'h-Avel, 57 bloaz.

Feiz

Breiz

HA

Miz Mae ! Miz Mari !

Ni deu d'ho saludi,
Gant dudi,
Mari!

Gwerc'hez santel, gant levez,
Gant an holl zent, hag an Elez,
Ni ho pedo, bemdez, bemdez!

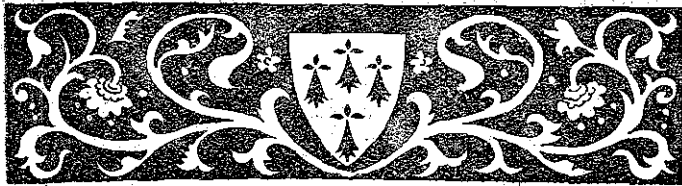
Kanomp bugaligou
Gant an Eledigou
Hor c'haera kantigou
D'hor Mamm eus an Nenvou.

Mamm garet, hed miz Mae, skuilhit war hor Breiz,
Ha war he Bugale, grasou kaer e-leiz. —

Ra vezo, Mamm venniget, Ra vezo gant ar mammou,
Ar Brezoneg hor yez, Desket d'o bugale;
Komzet bemdez, ha skrivet Ra vezo en hor skoliou
E Breiz-Izel a-bez. Studet hep dale.

Nann, biken hor yez karet
Ne varvo:
Evel hon dero kalet
E pado.

YVONIG.

Evit digemer an Aotrou'n Eskob

Ton: *Pegen kaer ez eo Mamm Jezuz.*

Diskan:

Sent Breiz-izel, eus bar an Nenv
Mirit d'eomp pell, seder ha krenv
Hon Eskob mat,
Hor gwella Tad.

I

Aotrou n' Eskob, joa 'zo e-leiz
E kalonou bugale Vreiz
D'ho kaout herio, aman' n'hor c'hreiz

II

Piou' lavaro, nag a breder
A gemerit daoust d'ho skuisder
Gant ho tenved, o Tad tener!

III

Mil bennoz d'eoc'h, ah trugarez:
Digas a rit d'eomp levenez
Dre ar spered a garantez

IV

Hoc'h aliou, ieun a furnez
A heuilhimp, holl hed hor buhez,
Dre c'hras Doue hag ar Werc'hez.

V

Kent ho kuitaat, holl unanet,
Hon lezit c'hoaz da lavaret:
« D'eoc'h buhez hirr, Eskob karet! »

YVONIG.

Sant Erwan Tad Breiz

« Ni holl ho meul, ni holl ho kar,
« A greiz hor c'halon ni a lar:
« Meuleudi d'eoc'h, o Sant hep par. »

(Eus Kantig St-Erwan, gant J. K.)

D'an 19 eus ar miz-man, etigouez gouel Sant Erwan. An deiz-se, Bretoned, a die beza evidomp eur gouel kaer ; rak daoust ha bez ez eus eur Zant hag en de-fe roet muioc'h a enor da Vreiz eget Sant Erwan ? Ha neuze, Sant Erwan eo Tad hor Bro ; hon Tad santel ar Pab e-unan, er bloaz 1924 eo en deus roet d'ezan ar garg-se :

- « Er bloaz mil nao c'hant pevar war'n ugent.
 « Eo bet dibabet etouez an holl zent ;
 « Eo bet dibabet gant hon eskibien
 « Da veza Tad Breiz ha skouer he Mibien.
 « Pi Unnek en deus meulet an dibab
 « Ha kaset d'eomp holl e vennoz a Bab. »

Taol lagad war buhez Sant Erwan

Sant Erwan Melouri, hanvet Sant Eozenn pe Sant Yvon e Leon, ha Sant Yeun e Kerne a deuas er bed er bloaz 1253, d'ar mare m'edo Breiz en he frankiz hag e peoc'h dindan renadur he Duk, Per ar Rouz.

E dud, kristenien eus an dibab, a oa o chom e Maner Kervarzin, tostik da Landreger, ar vro-se, bet santelaet gwechall gant Sant Tugdual.

E vamm, Azou ar Genkiz, o c'houzout pegen bras. tenzor a oa fiziet enni, a savas he mabig e karantez Doue hag ar Werc'hez Vari. Abredik e teskas d'ezan, anaout, karet ha servicha an Aotrou Doue. Lavarout a rae d'ezan alies ar gomz gaer-man :

« *Va mabig, ret eo beva, en hevelep doare, ma c'helli enn dervez beza eur zant.* »

Erwanig a lake e holl aked da zenti ouz e vamm ; bi-ken n'en defe kredet mont a eneb he aliou fur ha leun a zantelez, hag e tiskueze dija ez-vihanig petra dlle beza diwezatoc'h.

... Eur wech, Erwanig a oa karget gant e dad, da ziwall ouz al laboused, ar parkajou gwiniz nevez hadet. Hogen, eun dervez e teuas mignonedô d'e di, hag ar paotrig a yeas ganto, n'eo ket da c'hoari, met da glevout en oferenn ha da lenn leoriou devot. Met epad an amzer-se, n'edo ket diwallet ar parkeier, ha goulskoude, labous ebet ne ziskennas enno, rak eun El eus an Nenv, gant eur wialenn, a vire outo.

Ar burzud-se, a verk d'eomp, pegen uhel edo dija e skeul ar zantelez an hini a dlle araok pell teuler e sked war Breiz a-bez, ha zoken war meur a vro all.

Kerkent ha ma tigoras e spered, e voe kaset d'ar skol da di e eontr, Yann Gerangoz : « Kemerit kalz soursi eus ar c'hrouadur-se, eme ar vamm, rak Doue en deus dikleriet d'in, e teuo eun dervez da veza eur zant bras. »

D'e bevarzek vloaz ez eas gant e gelenner da skol-Veur Pariz, da gendelo'her e studi. Kalet e voe evitan kuitaat ar gêr, ker yaouankik evit eur vro ken dianavezet evitan ; met Erwan, o welout eno bolontez Doue ne reas ket eur glemmadenn.

Er bloaz 1277, her gwelomp, e Orléans, o studia a-zeyri an Teologi hag al Lezennoù. Pa zistroas da Vreiz, pevar bloaz goude, n'oa den ebet gwirionez o kaout eun deskadurez trec'h d'e hini.

Aotrou 'n Eskob Landreger, o c'houzout e ouiziegezh hag e zantelez hen hanvas da varner en e eskobti, goude beza roet d'ezan an Urziou santel er bloaz 1285. Er memes amzer e fizias ennan ar garg eus parrez Tredrez da c'headal beza er bloaz 1293, hanvet da bersoun e parrez vras Louanneg.

E Kervarzin, dinerzet gant e labouriou tenn hag e binijennou bras, eo e rentas e ene kaer da Zoue d'an 19 a viz mae 1303. En dervez warlerc'h, e voe douget e gorf da Iliz-Veur Landreger, ha beziet eno dirak eur bobl diniver, diredet eus pevar c'horn Breiz, da lavarout eur c'henavo diweza, d'an hini a dremenas en he c'hreiz en eur ober kement a vad.

Pedennoù ha pinijennou

Sant Erwan

Dre ar bedenn hag ar binijenn eo e savas St Erwan ken uhel e skeul ar zantelez. D'ar mare ma studie e Pariz, ne weze eürus e gwirionez, nemet pa c'helle kaout eur pennadig amzer da c'hellout pedi en e gambr pe en

eun iliz bennak. E vrasa plijadur a veze o klevout an oferenn ; ha diwezatoc'h, deuet da veza beleg, n'ez ae ouz an Aoter nemet goude beza preparat e ene dre bedennou hirr ha birvidik, ha d'ar Gorreou, e veze gwelet alies e zaoulagad leun a zaerou.

Er bedenn e veze ken unanet gant Doue, ma tigoueze gantan awechou, ankounac'haat e brejou. Eur wech e chomas evelse, en e gambr, beuzet e Doue epad eiz dervez penn-da-benn hep debri na kousket.

Mat da bedi, kenkouiz all oa St Erwan d'ober pinienn. Ar binijenn oa reolenn vras e vuhez. Komprenet en doa mat, n'hell den ebet dont a benn da gabestra e youlou-fall nemet dre gastiza ar c'horf hep paouez gant a bep seurt pinijennou.

Ar re a vevas gantan, a lavar ne gouske morse en e welo, met war an douar kalet. Morse kennebeut ne zebre kig, gweloc'h e kave her rei d'ar paour. Eivt evach ne gemere nemet dour sklér, ha bep gwener e yuno.

Pebez skouer dispar eo Sant Erwan, evit kalz tud eus hon amzer, ha ne glaskont dalc'hmat, nemet o ézant e pep lec'h, hag a zo o klemm pa gouez warno. an distera kroaz.

Sant Erwan hag ar Beorien

Ma klaskas St Erwan, beza ken desket war skianchou ar bed, oa evit gellout diwezatoc'h, beza barrek atao da zifenn ar beorien, an Intanvezed hag ar vinored, a eneb an Aotrouien galloudus o gwaske re alies.

Ar berlezenn a die skedi ar muia, e kurunenn St Erwan er Baradoz, eo a dra-zur, an hini a deu d'ezan eus ar garantez vras a zougas hed e vuhez, d'ar beorien reuzeudik. Arre-man a zirede a villerou da Vaner Kervarzin e-leo'h ma kavent atao, bevans, dilahd ha lojeiz. Ar maner o veza re vihan d'o digemer holl, Sant Erwan a reas sevel e-kichen, eun ti evito. En ti nevez-se e veze maget kement a beorien ma 'z oar douget da gredi e kreske ennan ar bara, en eun doare burzudus, evel gwechall etre daouarn Hor Zalver Jezuz.

Meur a wech e voe gwelet, o rei e zilhad d'ar paour pa n'en deze netra all ebet ; ha morse n'en em gave eurusoc'h eget pa veze en o c'hompagnunez. E wele a oa evid arbeorien, hag hen a gouske epad an amzer-se war an douar yen gant eur maen pe eul leor santel a zindan e'benn. Kemerout a reas en e garg, eur familh baour eus Gwened a rede ar vro en eur zen hag en eur gana a-zor-da-zor. Dre vadelez, e reas eus tud ar familh-se, kristenien eus an dibab.

Doue a falvezas gantan meur a wech, diskouez dre vurzudou, pegement e plije d'ezan aluzennou bras e zervicher fidel.

Eun dervez edo o rei an tamm diweza eus eur fourniad vara d'e beorien, pa deuas en ti eur paour all, truezus meurbed e stad, hag a c'houlenne an aluzenn en hano Doue. Erwan dre druez outan a ginnigas d'ezan e skudellad voued. Ar paour, goude beza debret eun nebeudig, a zavas evit mont kuit, en eur lavarout: « Kendus da wetet, ma voe leuniet an ti gant eur sklerijenn dudius. « Gwelet a ran breman, eme Erwan, ez eus deuet em zi, eun El a-berz Doue. » N'eo ket eun El e oa, met Hor Zalver Jezuz Krist e-unan. Erwan, epad pell amzer goudeze, ne gredas mui azeza ouz an daol-ze, bet santelaet gant Mab Doue.

Eun dervez all edo St-Erwan o vont eus Tredrez da Gervarzin, pa zigouezas gantan teir maouez, a oa oc'h ober Tro-Vreiz. Chom a eure da gomz ganto eur pennadig eus a Zoue. Epad an amzer-ze e tremenas eur paour dre-gichen o c'houlenn an aluzenn. Ar Zant n'en doa netra, ha setu ma tennas e vantell evit he rei d'ar paour. « Doue ho paeo! » eme ar paour, o reseo ar poz dilhad, hag ez eas kuit. Erwan a gendalc'has gant e hent, met pegen souezet e voe an teir maouez, o welout war gein ar zant, ar vantell edo a-nevez rei d'ar paour!

Evit echui

E Tredrez edo o chom an Itron a Geranreiz, mamm unan eus marc'heien kalonek emgann an Tregont. Erwan a yeas eur bloavez gant an Itron-ze, da bardona da Zant Ronan. An Itron o veza skuiz, e chomjont da ehana en eur c'hroaz-hent. Epad an amzer-ze, ar Zant a zisplege Aviel an deiz d'ar re a oa ouz e-heul. An aotrou a Goatpont, o tremen dre eno a fellas d'ezan ober goap euz ar zant, hag euz ar re a oa ouz e zelaou : « Gwelit, eme ar zant, ar fae a ra an den-ze, war gomzou an Aotrou Doue ! Ma vije bet aman em lec'h, pemp pe c'houec'h plac'h yaouank, da zansal gant tambour an diaoul, e vije chomet a-zav, evit dansal ganto. » Warlerc'h ar c'homzou-ze, an Aotrou Iorc'hus a gouzas d'an douar, seizet e holl izili outan, hep gellout finval an distera. Ar c'hastiz a reas d'ezan anaout e bec'hed; goulenn a reas pardon digant Doue hag e pedas ar zant da gaout truez outan. Erwan her pareas ha divar neuze, ar marc'heg a renas eur vuhez fur ha kristen betek e varo.

Filhor Sant Erwan.

SKEUDENN A WELER WAR BEZ SANT ERWAN.

I. V. GOADKEO, skeudennaonet gant Yv. ar Floc'h, kizellet gant Fr. Chauris ha benniget gant an A. Duparc, e Kemper, d'ar 6 a viz ebrel 1933.

Pedenn da I. V. Goadkeo

War an ton: *O Kalon Zakr.*

Diskan

*Rouanez veur Menez Are,
Ni deu d'ho kwelet adarre,
Kemerit truez ouzomp holl,
Mirit ouzomp da vont da goll!*

I

Mil bloaz a zo, mar ho peder,
E chapel Koadkeo, mamm dener,
Evel hon tadou koz, fenez,
Ni ' c'houlenn ouzoc'h ho pennoz!

II

Test aman e oa eur c'hastell
A oa d'ar vro holl eur skoazell;
Danjer warnomp pa zigouezo,
Ouzoc'h ni en em erbedo!

III

Lakit ar peoc'h en hor parrez,
Etre an holl gwir garantez
Ma 'z ay pep tra war well hepred,
Feiz en ene; er c'horf, yec'hed!

IV

Grit ma vezo bugaligoù
Ker koant hag an eledigoù,
E pep kêr o sevel, seder,
Evel nevezennou tener!

V

Ar zul eo deiz al levenez
Deiz bras an diskuiz eo hennez;
C'houec'h deiz war zeiz a zo d'an den;
Ar seizvet da Zoue hepken.

VI

Diouz al labour start en iliz,
D'ar zul eo e kaver diskuiz,
Grit ma lezimp pep labour tenn
Edoug an deiz-se penn da benn!

VII

Grit ma vezo tud a-vernioù,
Bep sul e-harz hon aoterioù,
Ar zul! ar zul! na pebez deiz
Da lakat da vleunia ar feiz.

VIII

Grit ma 'z aimp holl, gant ho skoazell,
Da iliz an Dreinded santel
Evid ar zul, hep fin ebed,
Ma welimp Doue en e sked!

Y. V. PERROT.

Imprimatur:

Kemper, 8 a viz ebrel 1933.

A. COGNEAU,

v. g.

An nevez amzer, eur vuhez nevez

En despet d'an taoliou avel yut o deus c'houezet c'hoaz war hor maeziou, an traou endro d'eomp a weler, a-zeiz da zeiz, o chench doare hag o c'hlazvezi. Ar c'hreunienned sec'h-se, bet taolet er parkeler e penn kenta ar goanv, he deus echuet, pell zo da vreina e kof an douar; mervel he deus ranket, met warni ez eus savet eur c'heotenn veo, eur c'heotenn a zo breman glas ha livrin ha goest da ober penn d'an avel; hep dale e kresko evel eur wezenig, mall ganti dougeu frouez ha danvez bara d'an den en deus he hadet. Ar melchen-se bet ken karnac'h, ken kaztiz, ma kave d'eomp oant aet en douar, dindan frim ha reo ar goanv, sellit outo hirio, na pegen brao eo o liou, na pegen digor o deliou; pa z'er en o zouez e savont uheloc'h eged ar boutou. Abarz pell, ar falc'h, evel skuiz oc'h ehana, a vezo diskennet diwar ar sanailh hag henchet gant divroc'h krenv hag ampart, e redo a-hed ar strew evid ober he labour didruer. Ar c'haeou, gand ar bodou lann e bleun, a zo melen-aour da welet; trelli 'ra an daoulagad o sellet outo; al le-tounennou, ar prajou a zo glazvezet kaer ha marellet gant mil ha mil boked a bep seurt liou; ar gwaz a zindan ar gliz, gand o deliou glan ha tener, a zo henvel ouz menezlou perlez e kreiz hor maeziou, pa vez an heol mintin o para warno. Deuet eo ar gwennilled er vro, ha souezus eo ne zialanjent ket, ken buan e c'hour-nijont a-us d'hor penn; ar goukour, an eostig, an drask a zo divorflet ive, ha lakaat a reont, mintin ha noz, ar girzier, ar brouskoajou, da dregarni gand o bom-mou kan ken laouen. Ya, pep tra en e c'hiz hag en e yez a lavar d'eomp eo deuet an nevez-amzer. An nevez-amzer a zo deuet, ha ganti e tigas ar vuhez, ar glazvez, ar bleuniou d'hor maeziou; an nevez amzer a zigas ganti ive al levenez, an esperans, ar peoc'h d'hor c'halonou.

War dreujou an nevez amzer, an Iliz he deus lakaet

an amzer-Fask. Bet ez eo evit rei d'eomp eur gentel dalvoudus. O welet pep tra endro d'ezan o chench doare, o nevezi, ar c'hristen ive a die poagna da chench, ha da veva eus eur vuhez nevez.

Hon douarou, goloet, flastret int bet, edoug ar goanv, a zindan an denvalijenn, ar glao, an avel-stourm, ar c'hazarc'h, ar skourn met gand an nevez-amzer, eo dizroet warno ar sklerijenn, an heol, ar gliz, an avel glouar ha d'o heul, ar vuhez, an deliou, ar bleuniou, ar frouez. Hon eneou paour, flastret, brevet int bet ive a-zindan bec'h ar pec'hejou ha taoliou yut enebourien hor zilvidigez, met gand an amzer-Fask eo dizroet adarre d'ezo ar yec'hed, ar vuhez; kouezet eo warno gliz an nenv hag a-us d'ezo eun heol skedus a bar, heol ar c'hras. E deiz hor Pask, omp aet da zaoulina ha da anzaou hor faziou, klevet hon deus geriou ar pardon ouz hor gwalo'hi hag omp savet, savet evit ren eur vuhez nevez, evit beva eus buhez Doue hag evit Doue. Ar vuhez gant Doue hag evit Doue, an hini en deus miritet d'eomp Jezuz-Krist dre e varo war ar groaz, buhez ar c'hras, houn-nez hepken eo ar gwir vuhez, ar vuhez leun, an hini a dalv ar boan beza bevet. Gand Jezuz-Krist resusitet, gand an nevez-amzer dizroet, ni ive a zo savet eus maro ar pec'hed da vuhez ar c'hras. Da zero'hel beo ar vuhez-se en hon eneou, e tleomp beilha deiz ha noz, d'he lakaat da greski, da zougen bleun ha frouez, e rankomp labourat a-zevri. Pa welomp an traou krouet, o tis-kouez kemend a vall da ober vad ha plijadur d'eomp, da veva evidomp, penaos ne garfemp-ni ket beva holl evit Doue ha klask traou an nenv el lec'h m'eman Jezuz-Krist ouz hor gortoz?

Holl evidoc'h eta
Doue a garantez

Poan melkoni ha joa
Hirio hag epad va buhez.

L. BLEUNVEN.

Evit Sul bras ar Pantekost

*Emitte Spiritum tuum et creabuntur
i renovabis faciem terræ.
Degasit ho spered d'ezo hog e vezint
krôuet ha doare ar bed a vezo nevezet.*

Hanter kant dervez a oa aboe m'oa savet Hor Zalver benniget a varo da veo ha dek dervez hepken aboe m'oa pignet d'ar baradoz. An ebestel en em gave bodet holl asamblez, e Jerusaleme, er gambr-lid, da lavaret eo er gambr ma en devoa Jezuz graet ar goan ziveza ha savet Sakramant an Aoter. Ar Weñc'hez Vari a oa ivez ganto; eno, pell diouz trouz ar bed, e pedent gwella ma c'hellont hag e c'hortozent donedigez ar Spered Santel.

Ha setu, en eun taol, eun trouz bras o tont eus an nenv, henvel ouz trouz eun avel foll hag o karga, o leunia al lec'h m'edont ennan. Er memez amzer e weljont evel teodou tan oc'h en em ranna hag o chom a-zioc'h penn pep hini anezo: ar Spered Santel eo a ziskenne enno 1) d'o sklerijenna, 2) d'o o'hrenfaat, 3) d'o laouennaat.

I

Ezomm o devoa sklerijenn, an ebestel, rak dibabet eus a douez an dud distera, ar re-man n'o devoa ket kals a zeskadurez. Red eo hen anzae. Zoken pa felle da Jezuz o c'helenn e kemerent peurliesha an tu eneb eus e genteliou, henvel war gement-se, ouz kalz eus hon amzer a entent atao pik e lec'h bran. Ezomm o devoa eta da veza sklerijennet evit gellout kompren lezenn o mestr hag he displega goude dirak an holl, hep fazi hag hep douetans ebet.

Ezomm o devoa ivez nerz; tud aonik oant; tud gwer, tud lent. Dilezet o devoa, sonj hoc'h eus, o mestr santel da zeiz e basion ha koulskoude den ne lavare ger d'ezo; sant Per zoken en devoa e nac'het betek telr

gwech; en em guzat a raent en aoun rak ar Yuzevien. Krena a raent rak o skeud. Ezomm o devoa eta da veza kennerzet, — hag ezomm bras, — evit gellout prezeg hep spount ha gant hardisegez dirak an holl ha respount d'ar brinsed a felle d'ezo, o lakat da devel: « Gwelloc'h eo ganeomp, emezo, senti ouz Doue eged ouz an dud! »

Hag ezomm o devoa ivez laouenedigez, rak war c'hed edont eus kals trubuilhou. Hor Zalver e-unan pa dostae ouz e dremenvan en devoa disklaeriet d'ezo: « An dud, emezan, n'ho kouzanvint ket en ho c'hompagnuneziou; ober a raint d'eooc'h gwasas ma c'hellint hag hiniennou a vezo diskiant a-walc'h evit kredi e plijont da Zoue ouz ho lakat d'ar maro! » Ma ne oa ket aze peadra da ober d'an ebestel faligaloni? Ezomm o devoa da veza laouenaet, evit kenderc'hel gant o labour ha gellout lavaret e kreiz o foaniou: « Leun barr eo hor c'halon a jec, abataamour m'omp bet kavet din da c'houzanv eun dra bennak evit Jezuz-Krist. »

II

Evel an Ebestel, ni ivez hon eus ezomm sklerijenn, nerz ha laouenedigez.

1). — Ezomm sklerijenn hon eus. Drezomp hon-unan omp douget d'ar fazi; douget da draou ar bed.

a). — Ezomm hon eus sklerijenn evid anaout an deveriou hon eus da ober war an douar-man. Nebeud a zo hag a anavesfe mat o deveriou. Bez' e vez anezo eun tammig anaoudeg; mes o anaout evel m'eo dileet, n'eus ket kals hag her grafe.

b). — Ezomm hon eus sklerijenn evid anaout an danjeriou hon eus da ziuall outo. Hag an danjeriou-se a zo stank; ar bed-man a zo karget a bechoù stignet gand an drouk-spered evit koll an eneou. An dud yaouank, dreist pep tra, o deus da ziuall na vefent tromplet gand ar bed, ha touellet gand e c'hiziou milliget. Hag ar re vras o deus ivez da veza war evez.

c). — Ezomm hon eus sklerijenn evid anaout an hent a dileomp heulia evit mont d'ar baradoz.

2). — Mes, n'eo ket a-walc'h gwelet an hent, red eo kerzet gantan: n'eo ket a-walc'h gwelet ar mad, red eo hen ober. Nag eno ema an dalc'h. Rak, siouaz, dinerz omp holl ha douget d'ar pec'hed.

Ezomm hon eus nerz.

a). — evit stourm ouz enebourien hor silvidigez. An enebourien-ze a zo galleoudus ha fallakr. Ema an diaoul, ar bed hag ar c'hig; An diaoul a zo deuet a-benn eus a Judas: eun abostol, koulskoude; ar c'hig a zo deuet a-benn eus ar roue Salomon, a oa lezhanvet ar fur; ar bed a deu a-benn eus eur maread tud, dreist-holl en hor amzer-ni, dre skoueriou divalo ha kenteliou milliget.

b). — Ezomm hon eus nerz evit trec'hi ar vez o deus kalz oc'h ober ar mad; nag a bet den a rafe ar mad p'nefe m'o deus aoun na vefent goapaet; nag a bet kristen a deu da lezel a-gostez an deveriou brasa, abalamour da zoujans ar bed: petra lavaro an dud? Ha war an digarez-se e vezint kristenien hepken nemet hervez ma plijo gand an nesa. Kristenien dreut!

c). — Ezomm hon eus nerz n'eo ket hepken evit te-c'het diouz an droug, mes c'hoaz evid ober ar mad; rak ober ar mad a zo poanius; koustout a ra d'ar c'horf ha d'an ene; spountet e vezomp abarz kregi el labour ha pa grogomp, o welet ne d'a ket an traou e-giz m'hon divije c'hoant, e skuizomp buan; gwelet a reomp n'eus ennomp nemet sempladurez hag e teuomp da fallgaloni hag ec'h en em lezomp da vont: evel deliou maro kouezet eus ar wezenn er ster hag en em lez da vont gand an dour.

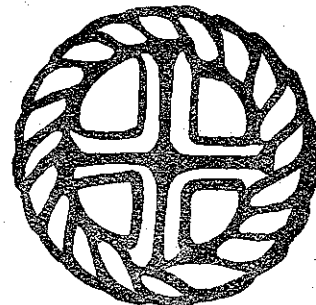
3). — Ezomm hon eus laouenedigez. Kaer hon devezo, da stourm hon devezo atao! betek ma vezo serset hon daoulagad ganeomp. Ha poan a gavimp war an douar; poan-gorf; poan-spered; enkre; fallagriez a-berz an dud; da ouela hon devezo; n'hon eus ket skuilhet hor holl daelou en hor c'havell. Piou a laouenaio d'eomp hor c'halon? Piou a zec'ho hon daelou? An dud? Va Doue! Keit ha ma ho pezo plijadur, danvez ha kargou uhel da rei e kavfot mignoned e-leiz; met pa n'ho pezo nemet paourentez ha poan da ranna, bezit sur, an holl a bellaio buan diouzoc'h, evel ma tec'h ar gwenneli ha

darn laboused all a-raok ar goanv; lakomp e chomfe ganeomp mignoned fidel, mes ar vignoned fidel a zo dic'halloud... Piou 'ta hon laouenaio nemed ar Spered Santel? Hen eo dreist pep tra laouenaer an ene: « Consolator optime ». Hen eo ar joa e kreiz an anken: « in fletu solatium » an diskuiz e kreiz al labour: « in labore requies ». Ar freskadurez en domder: « in aestu temperies ».

En em droomp eta ouz ar Spered Santel, pedomp hen da lakat laouenedigez en hor c'halon, nerz en hor bo-lontez, sklerijenn en hor spered. Ha neuze e kerzimp gand an hent eun hag an hent eun eo e gas d'ar. b'aradoz..

Evelse bezet graet.

Prezegenn graet gand an **AOTROU KEREBEL**, e Poulliaouen d'ar 15 a viz mae 1932.

Perig hag Azilis

Eman deuet an nevez-amzer; al laboused a gan war-dro ar c'hoadou hag er girzier, ha pell a zo, he devoa gouennet Azilis diganen, lakat aman, eur ger bennag diwar o fenn, evit difenn o neziou diouz daouarn kris ar botred diempenn, ne anavezont ket a-walc'h, ar vad a ra al laboused d'al labour-douar. — Hogen, ne rin ket hizio adarre, rak komz a rankan eus an teodou fall.

An teodou fall

Evidon-me, ne 'z in mui etouez an dud! koz oun hag ar bed a falla ato!

Tud a zo ha ne ehanont ket da zispenn brud-vat an nesa; n'ez eus evito, nag hanv, na goanv, na « chomaj » na seurt! o zeodou, lemm evel aotennou, o deus labour bepred, mont a reont endro noz-delz!

Ne vezont ket pell evit ober dilhad nevez d'an dud! barnet e vez eun den war eur zell, eur gammed, eur mousc'hoarz, war neubeutoc'h c'hoaz.

Tud dall, e reomp anezo, rak komz a reont eus ar pez ne ouzont ket; diskleria reont traou ha n'o deusi morse gwelet, ha n'o gwelint morse, rak Doue hebken a wel kaloun an den, a anavez ar plegou kuzet a zo enni: an dud a fazi hanter-amezr, pa varnont an nesa, rak ne welont nemed an diavaez eus an oberou!

Anjea, va amezogez, a zo kempenn war he zraou hag he gwenneien; gwall a ze d'he fried pa n'eo ket troet war an dispignou, evel e' verc'hed all; mestrez eo war he teadra, met kement-se ne vir ket eus an teodou da c'hlabousa:

— « Eur vez eo beza piz evelti, pa vezer ker pinvidik! n'he deus prenet tamm dilhad ebed abaoe he friko, pemp bloaz a zo bet a-raok Morlarjez! sellet a ra diou wech araok lakat daou vi er fars founn! war he zroad e vez er marc'had, pa c'hellfe mont gant ar voue dra dan... ha kant tra all! »

— « Ha c'houi a oar petra ro Anjela evit diner ar relijion, evit ar skolioù kristen? pemp kwech muioc'h eged ne roit c'houi, tud berr-welet! Ma 'z eus ezomm ac'hanoc'h da zikour barn an dud, evit ar varn ziveza, an Aotrou Doue a ouezo e pe lec'h ho kaout, met bezit sioul da c'hedal! »

— « Marc'harit a zo eur bilpouzenn! n'eo tamm ebet gwelloc'h eged ar re all! ha Perinaig a gav diaes abalamour ma n'he deus ket gellet mont d'ar Stank da verc'h-kaer. Perig a zo ailhon! e welet em eus o tont er maez eus an osteleri! »

— Pilpouzenn da-unan, te ha da genseurtezed, Mari, emeve; ne liviri ket diou wech dirazon da verniou gevier! Perig a vez alies o welet Jerôm, mab an hostiz, a zo klanv war e wele, daou viz a zo; met morse, n'en deus evet eur banne-re! ha Perinaig, Doue he bennigo, a zo bet ato en he spered, ar menoz da vont da leanez; hogen, pa wel an deiz o tostaat ma ranko kuitaat he zud hag he farrez, e vez tenval he fenn ha doaniet he c'hallon! Ya dâl! c'houi holl a zo dall, Mari gêz! Ken dall hag ar re oa bet wardro olifand ar roue; henvel-buhez oc'h outo! »

Er eur vro estren, pell ac'halen, e rene, war e sujedi, eur roue just ha mat. Diaes e kave kevet tud e lez o lavaret traou eus an dud war an distera digarez. Eun dervez, e lavaras da unan eus e zervicherien:

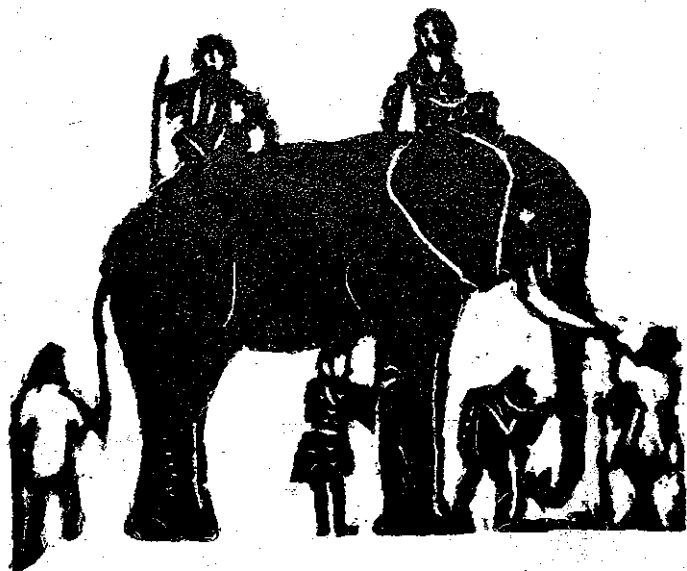
— « Ké dre ar vro a zo dindannon, da glask an holl dud dall, hag o digas beteg ennon. »

Ar serviche en em lakeas en hent, raktal; boda a reas ar re zail en devoa kavet, hag o digas a reas d'ar roue. Hen-man a lavaras:

— « Daou olifant a zo er marchosi; kas an dud keizma beteg eno, rak me a fell d'in gouzout o sonj diwar-benn al loened-se. »

An olifanted a oa potred chentil: ar re zail a c'hellas tostaat outo, steki enno gant o daouarn: unan a grogas e beg al lost; eun all en diwesker; eun all a stokas ouz ar c'hof ouz ar c'hein, ouz ar fri.

P'o devoa dournatet epad eur pennad, e voent digaset endro daved ar roue, hag a c'houlennas diganto:

- « Pe seurt menoz hoo'h eus diwarbenn va olifanted ? ouz petra int henvel a gav deoc'h ? »
 An hini a oa bet krog ouz beg al lost a youc'has ;
 — « Olifant hor roue a zo henvel ouz eur skubellenn ;
 — « Ouz eur post eo henvel ! eme an hini a oa bet krog en e c'har ;
 — « Ouz eur born douar ! eme eun all, en devoa stoket ouz e gof ;
 — « Ouz eur skoultr ! a lavaras an hini en devoa krogget e penn teo al lost ;
 — « Ouz eur voger ; eme an hini oa bet harpet ouz e gosteziou ;
 — « Ouz lein eur menez ! eme an hini en devoa dournatet e gein ;
 — « Ouz eur gordenn deo ! eme an hini a oa bet krog en e fri ;
 — « Ouz eul lestr-frik ! eme an hini a stokas ouz e benn ;

— « Ouz korn eur vioc'h ! eme an hini a grogas en e skiifou.

— « Ouz eur c'hrouer-dourgen ! ous eur sac'h-ludumeien, ouz eun tavancher-ler ! a lavaras ar re oa bet krog en e ziousskouarn... »

Hag holl e stagjont d'en em hegal, d'en em groza ! d'en em chilpa ; pep hini a gave dezan edo ar wirionez gantan ! en eur vouc'hoarzin, ar roue o p'hasas kuit, goude beza roet peb a ugent real dezo ; lavarout a reas d'e servicher : « Laka ar re-man da azeza er zâl, endro d'an daol, ha ro dezo o merenn ; eur gentel vat o deus roet deoc'h, emezan, ouz en em drei ouz aotroned e lez ; n'oc'h ket dishenvel diouto pa vennit barn ho nesa ha n'anavezit nemed eun tu eus e oberou, eul lodennig eus e vuhez. Klaskit en em zizober eus ho siou, a-raok klask abeg er re-all. »

Daoust hag unan bennag a denno vad eus an danevell-se ? n'ouzoun ket ; met, ar chaokérez-se a zo eur gwall-dra ; sal e teufe ar re a zo troet da lavaret traou eus an nesa, da zonzal alies en olifanted hag er re zall.

Bezomp bepred madelezes ha karantezes e-kenver an nesa ; hon unan hon eus ezomm eus madelez an dud !

Ha d'ar re a vez taget gant an teodou fall, e livirin ar pezh am eus lavaret da Azilis disul, pa fall-galoune o welet n'oa ket ešpernet he gwaz gant ar c'homzou flemmus : « Kemer da leor **IMITATION JEZUZ-KRIST**, « **KAERA LEOR A ZO BET SKRIVET GAND AN DUD**, hag a zo nevez troet e brezoneg evit hor brasa mat. Lenn ar gentel-ma hag e vezi frealzet : « Lakaat ar fiziants e Doue pa vezer tagt agnt teodou an dud. » Setu eur pennad anezi :

« Ha goude ma vije lavaret enep deoc'h kement a gav « fallagriez an dud da lavaret, pe seurt droug a rafe « an traou-ze d'eoc'h, m'o lezit da dremen heb ober « muioc'h a van outo eget ous eur blouzenn kaset gand « an avel ? ».

TINTIN ANNA.

Kuzuliou ar Medisin

— « Paol ? »

— « Petra, Aotrou ? »

— « Ma stag da fri da wada, penaos e ri ? »

— « Fedam doustig, va Mestr, ne rin netra, rak hiskoaz n'en deus graet ! E derchi a rafen da genta, ha da c'houde ez afen er miz, hag e lezfen va fri da zivera ken a vije echu gantan ! »

— « N'eo ket en doare-ze e ve d'id ober, paour kêz ! Mont er miz en ear a zo mat, met c'houeza da fri n'eo ket, plega da benn n'eo ket ive ! Der-c'het a rankfez da benn, *uhela ma c'helfes*, lia sevel da vrec'h en nec'h, an tu diouz ma wad da fri ; ar vrec'h kleiz, ma 'z eo ar fronell gleiz ; ar vrec'h zehou ma 'z eo ar fronell zehou ; c'houesa dour yen a zo mat ive ha glepia gant dour yen, da benn ha da fri.

Ma kendalc'h, e laki traou tomm ouz da diwesker hag ous da dreid, da jench plas d'ar gwad, hag e laki, da stanka ar gwad, eun tammig *ouat*, soubet en dour, p'o pezo lakeat er banne dour-ze, eun neubeudig « anti-pyrin » (10 gwech neubeutoc'h a antipyrin eged a zour). Ous red, e c'helfes lakat ive dour « oxygéné » (eun drederenn evit diou drederenn a zour. Hogen, ma ne baouesfe ket, e rankfes kas unan bennak, d'ar red, beteg ennon, rak ne vezer ket pell evit beza diwadet. potr ! ha neuze, eur c'hlenved bennak a c'hellfe beza war da dro, hag ato eo gwelloc'h mont abred da glask ar medisin, eged chom re gwezat.

Eul douzou all, araok kloza :

« Kemmesk kement ha kement a gwin-êgr hag a zourenn ognoun ; souba er c'hemmesk-ze, eun tamm lien tano, eur beg lemm dezan, hag e fourra er fri da stanka 'r gwad ; brema out barreg, emichans ? »

— « Ya, Aotrou ! »

PAOL AR RIOALLON.

Kuzuliou ar Geginerez

Ar c'hig rost

Ober a c'heller kig rost n'eus forz gant pe seurt kig : kig-yar, kig-lapin, kig-ejen, kig-leue, kig-moc'h hag al ; met war evez e ranker ezb gant aoun ne ve re boaz, re griz, re galedet.

Ar c'hig-moc'h a rank beza poaz mat ; diou eur bennag e ranker e zerc'hel er fourn ; ar c'hig-saout a c'hell beza debret araok ma vez re boaz ; gwelloc'h e vez zoken pa vez ruz ar c'hig ; ar c'hig-maout a zo henvel ; red eo lakat eur banne dour gant ar c'hig araok e lakat er fourn, ha teurel eun tamm holen gwenn varnan.

Ma ne vez ket debret an tamm kig-rost en hevelep pred, e c'heller e astomma abenn antronoz ; graet e vez lipik, pe soubilh hanvet : *soubilh Roparz* pe, e galleg : sauce Robert, setu penaos e reer :

« Trouc'hit eun dousen ognoun e tammou kaer ; o lakit war an tan, en eur gastoloren gant eun tamm amann, ha goloit ho kastoloren ; pa stago an ognoun da deuzi, ha da freuza, lammit ar golo ha kemmeskit ken o devezo kemeret liou ; lakit eul loiad vleud, ha kemmeskit adarre. Goude, e lakeoc'h dour, ma n'hoc'h eus ket a zouben da lakât ; kemmeskit ato, lakit holenn ha pebr. Taolit ho tammou kig da domma er gastoloren hag araok diskenn ho lein diwar an tan, e c'helloc'h lakat eul loiad voutard. — Lod a laka ive eun neubeudig gwinn-êgr ; pep hini a ra diouz an dud a zo endro d'an daol »

D'ar zul war-lerc'h m'am boa klevet gant katell, am eus graet an esa. — Mad eo, me lavar deoc'h !

LIZIG.

Keleier ar Miz

EUN ESKOB NEVEZ EUS HOR BRO

An A. Gourtay, bet ganet er C'hastellin er bloaz 1874, beleg eus a urz Tadou ar Spered Santel a zo bet sakret eskob e Iliz-veur Kemper, d'ar 23 a viz meurzh diweza.

Tri ugent vloaz a oa abaoe ma n'oa bet sakret eskob ebet e Kemper hag an diweza hini oa an Aotrou Loreleuc, eus e Gastell-Paol, hanvet da eskob e Autun, er bloaz 1873.

Er Guyan, e bro ar C'haleourien, eo emma eskopti an A. Gourtay; ar Vretoned a vez kavet e kement lec'h ma 'z eus vad da ober.

« SUR LES PAS DE SAINTE THERESE DE L'ENFANT-JESUS. Une petite « Sœur Bleue » de Vernon: Adrienne Fichoux, 10909-1930, par Mgr David, ancien vicaire général d'Evreux.

Al laor-se eo buhez merc'h Kervent, eur vleunvenn zantelezh digoret eme Aotrou 'n Eskob Kemper da sklerder an deiz e parrez Plougerne ha kutuilhet d'he bloaz war n'ugent evid ar baradez e parrez Sant Mikael Lesneven.

Vad a ray da gement hini hel lenno ha diskouez a ray talvoud dezegz kentelioù eun tad hag eur vamm gristen.

Evid her c'haout dre bost kas S lur pemp gwenneg d'an adres-man : Religieuses Gardes-Malades, Lesneven.

EUR SKOL NEVEZ E PARIS

Bretoned Paris a zo o paouez sevel eur skol nevez hanvet **KENVREURIEZ AR VINIAOUERIE** evit deski d'ar Vretoned seni gand ar biniou da zeni keftiek.

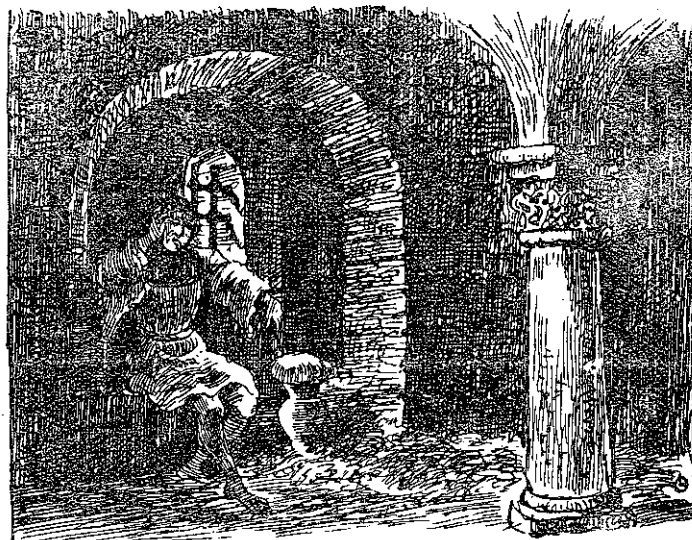
Rener ar skol-se eo hor c'hemlabourer mat Herve ar Menn hag ar sekretour: Dorig Le Voyer; darempredet so gant paotred yaouank a glask an tu da veza ken ampart ha Matilin an Dall, gwechall, gand o biniou hag a bombard.

Gourc'hemennou kalonek ha buhez hir d'ar genvreuriez nevez a zo he zi e ti Dorig Le Voyer, 14, rue Lanneau, Paris.

An Hinkin benniget

Godig n'oa ket aounik. Ne o'helle ket miret koulskoude da veza strafuilhet eun tammig o klevet an avel o sourral hag o sonjal er pezh a deue en he spered.

Goude beza pedet eun nebeud dirak Gwerc'hez an Dervenn, Godig en em gave dienkrezet hag e sonje se-

Jili Breiz en e brizon

vel ha distrei d'an ti, pa glevas eur griadenn skiltrus, eur youc'hadenn glemmus hag a yeas betek he o'halon.

— Daoust, emezi, ha va fenn a ya e berboell, daoust petra zo en noz-man? ha neuze eur baourez kêz evel-doun-me, pe seurt vad a oufen-me da ober da zen? Koulskoude mar d'eus unan bennak e poan, eo red d'in

e zikour. N'eo ket evit netra en deus Doue va degaset betek aman.

Ha Godig, he chapeled en eun dourn, hag he hinkin benniget en eun dourn all, en em lakeas da dreuzi ar c'hoad.

Kastell an Hardouinae ne veze tud ennan nemed eur wech en amzer. Aboe ma oa tremenet Janned Frans dre eno, tud ar c'harter n'o devoa gwelet nemeur digor doriou ar c'hastell, en hovelap doare ma o devoa evel aoun o tremen obiou d'ar mogerioù dilezet-se.

F'he devoa treuzet ar c'hoad, Godig en em gavas dirak ar c'hastell; an amzer a oa yen; hogen ar verc'h paour n'he devoa ket a riou. Kent-se, divera a rae ar c'hoez diouz he zol, rak cuspenn ma oa aet buan, aoun he devoa ive. Klevet a rae ato, beb ar mare, ar griadenn he devoa klevet e kichen Gwerchez an Dervenn hag ar vouez a oa ato truezusoc'h truezusa.

— Ar vouez-se, hep mar, a deu eus ar C'hastell, eme C'hodig; our prizonier bennak a rank beza aze; o va Doue! ha me n'em eus netra da rei d'ezan!

Ar plac'h yaouank a lamme he c'halon en he c'hreiz; mont a reas betek an doufez hag e selle o klask gwelet eun dra bennak; neuze e klevas fraes ar c'homzouman:

— Truez! truez evid eur prizonier! abalamour da Zoue, eun tamm bara da vab Breiz!

Me ho loz da zonzal peger mantret e othomas Godig; eur mab da zuk Breiz o c'houlenn bara! Koueza a reas a'ar douar fatet; mes an daelou a ziruilhas eus he daouagad hag e c'hellas neuze sevel en he sav; tamm bara he c'hoan a oa c'hoaz en he godell; red e oa, e giz pe c'niz, e gas da vab Breiz.

Ar c'hlemmou he devoa klevet a due eus a eun tour a skoe war eul lec'h distro eus ar c'hoad. Evit mont betek eno e oa red treuzi an doufez; a drugarez D... oa nebeud a zour enni; hogen, hag e vije bet taun, Godig ne vije ket chomet da varc'hata; diskenn a reas aruz, en doufez, hag en tu all e kripas, gwella ma c'hellas. Ar prizonier a oa eno oa Jili Breiz e-unan. Tamallet e oa bet da veza a-unan gand ar Zaozon a oa neuze e brezel ouz e vreur, Fransez kenta, Duk Breiz. An duk

a oa en em lezet da veza tromplet gand e ofiserien a rae al lez hag al lezenn d'ezan; unan anezo dreist-holl, en devoa kasoni ouz ar prins Jili abalamour d'ar brinsez Franseza en devoa bet c'hoant da gaout e-unan evit pried. An dostennerien-se a reas kement war spered an Duk, ma hen lakejont da gasaat e vreur ha ma hen lezas etre o daouarn; hag ar re-man hen diskennas en

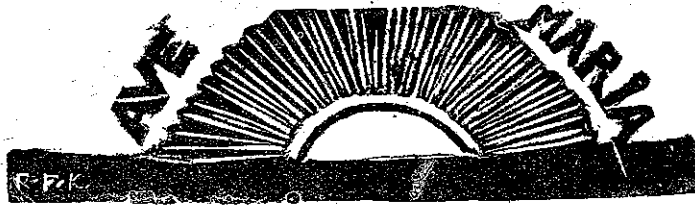

— M'em eus naoun! m'em eus naoun!

eur c'hae eus ar c'hastell dilezet evit ma varvje eno gand an naoun.

Pa zigouezaz Godig e kichen prenestr ar c'hastell, e welas eno eun den drouklivet, toullet holl e zivoc'h, e zaouarn treut ha sec'h evel re an ankou. Kregi a rae en dra c'helle er barrinier houarn a oa a dreuz hag a hed er prenestr evel eur c'hrih, hag e lavare gand eur vouez grac'harus m'em eus naoun! m'em eus naoun!

(Da genderc'hel).

Madelez ar Werc'hez

e kenver eur paourkêz pec'her

Laouen e vezoc'h, me zo sur, bugale, o kaout aman er miz-man, eur skouer dispar, eus madelez divent ar Werc'hez e-kenver ar paourkêz pec'herien.

Piou a lavaro niver ar bec'herien, distroet gant ar Vamm vat-se, diwan hent ar pec'hed, hent an ifern ! Ar barzudou he deus graet, hag a gen-dalc'h d'ober bemdez e-kenver ar bec'herien, a zo eur merk sklêr eus a gement-se ; ha setu aman unan ha n'eo ket eus ar re vihana.

E-touez ar skridou dudius, savet gant Sant Alphonso Ligor (1696-1787) en enor d'ar Werc'hez, e lennomp an istor souezus-man :

E PALEZ EUR PRINS

Eun den yaouank pinvidik a gollas abred e dad, sammet, e-kreiz e vrud gant an ankou didruez.

Gantan e chome e vamm, eur gristenez eus an dibab. Houman a zouge eur garantez vras d'ar Werc'hez, hag ar garantez-se a silas ivez a nebeudou, e kalon he mab.

An den yaouank, goude maro e dad, a voe kaset gant e vamm, da balez eur prins pinvidik, evit e zervicha.

Araok kimiada diouz he mab, ar vamm a reas d'ezan prometi, e lavarje bemdez eun « AVE MARIA » en enor d'ar Werc'hez, gant ar c'homzou-man warlerc'h : « **GWERC'HEZ SANTEL BEZIT EM O'HICHEN DA EUR VA MARO.** »

An den yaouank a asantas, hag a brometas heulia aliou fur e vamm, ha lavarout bemdez ar pedennou-se.

Met siouazi ! ne pegen bresk ha pegen dister eo an den ! A vec'h digouezet e palez ar prins, ma 'z ae ar paotr yaouank dija a eneb aliou fur e vamm. E-lec'h ren ar vuhez santel, gouc'hemennet d'ezan, e kavas owelloc'h heulia mignoned fall her c'hasas pell war hent ar pec'hed.

Koueza a reas e ken bras dizurziou, ma voe ret mat d'ar prins, her c'has kuit eus e di.

— LAER —

Drouk-bras ennan, dallet gant e youlou direiz ha gand ar vez, ne reas nemet mont dounnec'h-dounna e lagenn ar pec'hed.

Teo'het a reas diouz palez ar prins, ha pell-pell diouz ti e vamm ec'h en em roas d'ar vicher euzus a laer.

Na pegen spontus oa e stad ! Epad an noz e laere, skoazellet gant eun nebeudig kanfarted, hag e-pad an deiz e veze kuzet en eun toull-tenval bennak e-kreiz ar c'hoajou, hag eno e veve evel al loened gouez.

Met, tra souezus, e-kreiz e vrasa dizurziou, an den yaouank reuzeudik, ne vanke, dervez ebet, da lavarout eun « Ave Maria » d'ar Werc'hez gant ar bedenn-man-warlerc'h : « **Gwerc'hez santel deuit war va zikour da eur va maro.** »

— EN TOULL-BAC'H —

Pegait e renas ar vuhez divalo-se ? N'ouzoun ket. Ar pezh a zo sur eo e voe kroget ennan eun nozvez a-greiz m'edo oc'h ober eun taol-fall. Chadennet e voe, ha kaset e-kreiz e-tre daou archer, dre ruiou eur ger vras, d'eun toull-bac'h tenval, pe d'eur prizon.

Pebez dizenor evitan,
hen, eun den a rank-
uhel, koueza ken izell!
Hen bel savet gant eur
vamm ken santell! Hen
hag a rene eur vuhez ken
pur, ken glan, p'edo gwe-
chall er gêr, d'indan
daoulagad e vamm de-
ner! Ha breman, petra
eo? Eun torfetour, eur
forban, eul laer kaset
etre daou archer, d'eur
prizon tonval. Ha koueza
a c'heller izeloc'h?

Setu petra' zigouez, zo-
ken gant an dud santela,
p'en em lezont da veza
renet gant o youlou fail,
o boazamanchou fail.

PRINS AN IFERN

Kondaonet d'ar maro,
ar paourkêz paotr yaou-
ank a jomas en toull-
bac'h da c'hortoz e zer-
vez diweza, e-pad meur
a zizun.

E - unan astennot
peurvuia war an douar
yen, dalc'hmat e-kreiz an
denvaljenn, an torfetour
a deue d'ezan ar sonjou
dûa. Sonjal a rae dreist-
holl en dizenor a oa o
vont da goueza war e
vamm vat, hag ar zonj-
se eo a rae e vrasa dizes-
per... Edo o vont d'ober
d'e vamm, marteze mer-

vel gant ar c'hiaç'har hag ar vez, hi ha n'he doa bet bis-koaz evitan, nemet madelez! Hag e zaelou a rede puilh, eus e zaoulagad hanter-varo.

En eun taol, an nor houatnet a zigoras hag a zerras en eur strakal, ha dirazan e welas eur prins pinvidik, gwisket holl e ruz hag a zelle outan gant daoulagad a zeve evel daou gef-tan.

« Anaout a ran ho poan, eme an estranjour, truez am eus ouzoc'h, hag e teuan da ginnig d'eoc'h ar frankiz, al liberte! »

O klevout ar c'homzou-ze, an den yaouank, evel re-susitet, a lammas en e-zav, prest d'en em deuler gant joa etre divrec'h ar prins dianav. Met heman a genalc'has:

« Araok ma tigorin d'eoc'h an nor war ho prizon, ret-mat e vo d'eoc'h ober daou dra.

— Pere? eme ar paotr yaouank.

— Da genta, nac'hit ho Toue, hag ar zakraman-chou. »

O klevout kemend-all, ar paotr a c'hinias, met evelato e sentas.

« N'eo ket awalc'h, eme ar prins, ret-mat e vo d'eoc'h ouspenn nac'h ar Werc'hez Vari, rak me, klevet a rit, eo Lusifer, prins an ifern, hag ar Werc'hez eo an hini a ra ar muia poan d'in, hag ar muia gaou ouzin!

— Nac'h ar Werc'hez va Mamm! eme an den yaouank spontet, ô biken! biken! Ar maro kentoc'h! Penaoz, trei kein d'ar Werc'hez an hini a zigas d'in da zonj ar muia, eus ar vamm a zo bet ker mat evidoun, hag a zo breman du-ze er gêr, o tizec'hi gant ar c'hiaç'har, o c'houzout petra eo deuet he mab da veza; Nann! nann! Ne fell ket d'in nac'h va mamm! »

Warlerc'h ar c'homzou-se e kouezas d'an daoulin, e zaoulagad beuzet en e zaelou ha troet warzu an nenv, en eur lavarout:

« SANTEZ MARI, MAMM DA ZOUÉ, PEDIT EVIDOUN PEC'HER, BREMAN, HA DA EUR VA MARO. »

Ar bedenn-man a reas d'an diaoul mont e kounnar-ruz ha tec'hout eus ar prizon ken dillo hag eul luc'he-genn.

An den yaouank avât, chomet e-unan a nevez a oa rannet e galon o sonjal er pec'hed skrijus edo o tont d'ober en eur nac'h e Zoue. Met en em erbedi a reas ouz ar Werc'hez, ha Mari a zelaouas e bedenn. Sevel a reas en e galon, eur c'heuz ken bras d'e bec'hejou, ma c'houlennas eur beteg.

Gant an absolvenn, e tiskennas en e galon eur peoc'h eus ar re-vrasa, ha breman hanter veuzet e Doue, e c'hortoze sioul hag hep klemm, eur poanuis e varo. Pedit a rae hep pacuez, evit e ene ha frealzidigez e vamm.

WAR HENT AR MARO. — BURZUD! BURZUD!

Eur vintinvez e teuas daou archer d'an toull-bac'h, da gemenn d'ar paotr yaouank oa digouezet e zervez diweza.

Nebeudig amzer goude, e zaouarn chadennet, e benn stouet, e kerze dre an hent her c'has d'ar maro.

O welout war e hent, en eur dremen dre gichen eur japel, eur skeudenn gaer d'ar Werc'hez, her saludas evel-hen:

« SANTEZ MARI, VA DIOUALLIT DA EUR VA MARO. »

Ha neuze, ô burzud! e voe gwelet ar skeudenn, deuet evel beo, o stoui he fenn, dirak ar bobi tud souezet, a oa eno.

Dirak ar burzud-se, an den yaouank a c'houlennas aotre da vont da boket da dreid ar skeudenn, ha setu ma voe lezet da dostaat.

An den yaouank a zaoulinas dirazi, hag a bokas d'he zreid benniget. Epad an amzer-se, ar Werc'hez a astennas he divrec'h, a grogas en den yaouank, hag hen dalc'has eno gant kement a nerz ma n'helle den ober d'ezi diskregi.

O welout eur seurt burzud, an holl dud a oa eno, a grias en eur vouez:

« Pardon! Pardon ha frankiz d'an den yaouank! »

Neuze e voe torret ar varnedigez her c'hase d'ar maro ha kerkent e tiskrogas ar Werc'hez eus he zervicher.

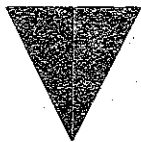
GOUDEZE

An den yaouank-man
salvet gant Mari korf
hag ene, ne ehanas, hed
ar rest eus e vuhez
d'ober pinijenn ha da
drugarekaat ar Wer-
e'hez.

Dent a reas, d'ar gêr
da gacut e vamm, ha
gant, e renas eur vuhez
santel meurbed da c'hor-
toz ma piljas gant Doue
digeri d'ezan doricou e
varadoz.

BREURIG.

Koajou Kizellet gant
Ronan Pliher-Krist.

Ar Brezoneg dre daoulennou

« Vocabulaire »

1. — Le printemps: *an nevez-amzer*. — Pêcher: *pesketa*. — La pêche à la ligne: *ar besketerezh gand al linenn*. — L'eau: *an dour*. — L'étang: *al lenn*. — Le pêcheur: *ar pesketaer*. — Mordre: *kregi*. — Un panier: *eur baner*. — Filet de pêche: *roued*. — Le chien: *ar c'hi*.

2. — La rivière: *ar ster*. — Sortir de l'eau: *tenna er-maez eus an dour*. — Vieux soulier: *boutou-lêr koz*. — Poêle: *pillig*. — Poissons: *pesked*. — Se moquer: *ober goab*. — Étonné: *souezet*. — Chapeau: *tog*.

3. — La pêche à la ligne: *ar besketerezh sardined*. — La mer: *ar mor*. — Calme: *sioul*. — Les bateaux: *ar bagou*. — Aller en bateau: *mont gand ar vag*. — Voile: *gouel*. — Filets de pêche: *rouedou*.

4. — Un naufrage: *eur pense*. — La tempête: *gwall amzer*. — La nuit: *an noz*. — L'orage: *arne*. — Le tonnerre: *ar gurun*. — Eclairs: *luc'hed*. — Nuages: *koumoul*. — Vagues: *gwagennou*.

MIZ MAE AR BESKETEREZ

1. Ar besketerez gant al lierez

3. Ar besketerez sardinez

2. Eur pesketaer souezet

4. Eur perse.

Vent : *avel*. — Lumière : *sklerijenn*. — Phare : *Tour-tan* — Rocher: *Roc'h*, pl. *rec'hier*. — Ecueil: *karreg*, pl. *kerreg*. — Plein d'écueils: *leun a reier*. — Couler: *goueledi*. — Secours: *zihour*.

Goulenn: Petra sonjit eus micher ar besketerien war vor?

Gounideien ar Brezoneg dre daolennou

O deus gounezet **PRIZIOU ENOR** tri miz kenta ar bloaz, roet gant an Aotrou 'n Eskob:

Kevrennad A. — Loëiza **MORVAN**, skol-gristen **Sant-Goazeg**: 28 poent.

Kevrennad B. — Mari **CANEVET**, skol-gristen **Poullan**: 27 poent 1/2.

Kevrennad C. — Anna-Mari **PLOUZENNEC**, skol I V. Menez-Hom, **Plouidiern**: 26 poent 1/2.

KEVRENNAD A

A. Le Bihan,	7 1/2
Y. Brenaud,	7
L. Mao,	7
R. Plassard,	7
Y. Guillou,	6 1/2
R. Lallaouret,	6 1/2
J. Morvan,	6 1/2

KEVRENNAD B

<i>Landivisiau</i> (Paotred)	
Genver, c'houevrer, meurz.	
E. Mer, 4 1/2 + 8 1/2 + 8 1/2 =	21 1/2
Genver, c'houevrer.	
J. Guernigou, 7 1/2 + 7 1/2 =	15
Genver	
J. Croguennec,	8
<i>Sant-Goazec</i> (Merc'hed)	
Genver, c'houevrer, meurz.	
M. Le Berre, 16 + 8 =	24
A. Guiffès, 10 1/2 + 5 1/2 =	16
<i>Plouidiern</i> (Merc'hed)	
Genver, c'houevrer, meurz.	
M. Pennec, 16 1/2 + 9 1/2 =	26
J. Guidal, 14 1/2 + 9 =	23 1/2
J. Blaise, 7 1/2 + 6 1/2 + 7 1/2 =	21 1/2

Poullan (Merc'hed)

<i>Pleyben</i> (Paotred)	
Meurz.	
P. Stervinou,	8 1/2
J. Gourmelon,	7 1/2
<i>Poullan</i> (Merc'hed)	
Genver, c'houevrer, meurz.	
T. Claquin, 17 1/2 + 8 1/2 =	26

F. Vigouroux, $17\frac{1}{2} + 8 = 25\frac{1}{2}$
 H. Moal, $16\frac{1}{2} + 8\frac{1}{2} = 25$
 E. Sergent, $14\frac{1}{2} + 8 = 22\frac{1}{2}$
 M.-A. Cosquer, $14 + 8 = 22$

C'houevrer, meurz.

A. Kerivel, $9\frac{1}{2} + 8\frac{1}{2} = 18$
 A. Le Brun, $9 + 8 = 17$

Sant-Goazec (Merc'hed)

Genver, c'houevrer, meurz.
 A. Le Berre, $16\frac{1}{2} + 7\frac{1}{2} = 24$
 S. Corfa, $7\frac{1}{2} + 15 = 22\frac{1}{2}$
 M.-A. Rivoal, $13\frac{1}{2} + 8 = 21\frac{1}{2}$
 J. Herve, $13 + 7 = 20$
 M. Fléjou, $12 + 6\frac{1}{2} = 18\frac{1}{2}$
 F. Le Page, $11 + 6 = 17$
 L. Parquic, $10\frac{1}{2} + 5 = 15\frac{1}{2}$

M.-A. Salaün, $8\frac{1}{2} + 5 = 13\frac{1}{2}$
 M. Cochennec, $9 + 4 = 13$
 M.-J. Salaün, $6 + 6 = 12$

KEVRENNAD C

Langolen (Merc'hed)

Genver, c'houevrer, meurz.
 M. Henriquet, $8\frac{1}{2} + 8\frac{1}{2} + 9 = 26$

Pleyben (Paotred)

Meurz

J. Benoit, $8\frac{1}{2}$
 M. Gallou, 7
 J.-L. Lallaouret, 7
 Y. Autret, $6\frac{1}{2}$
 Y. Gourmelon, $5\frac{1}{2}$

Landivisiau (Paotred)

Genver, c'houevrer, meurz.
 P. Derrien, $8\frac{1}{2} + 3 + 7\frac{1}{2} = 24$

Tennet eus labour miz meurz Marie Canevet,
 eur baotrezenn ha n'he deus nemet daouzek vloaz:

EUN TIAD TUD EN DRO D'AN TAN

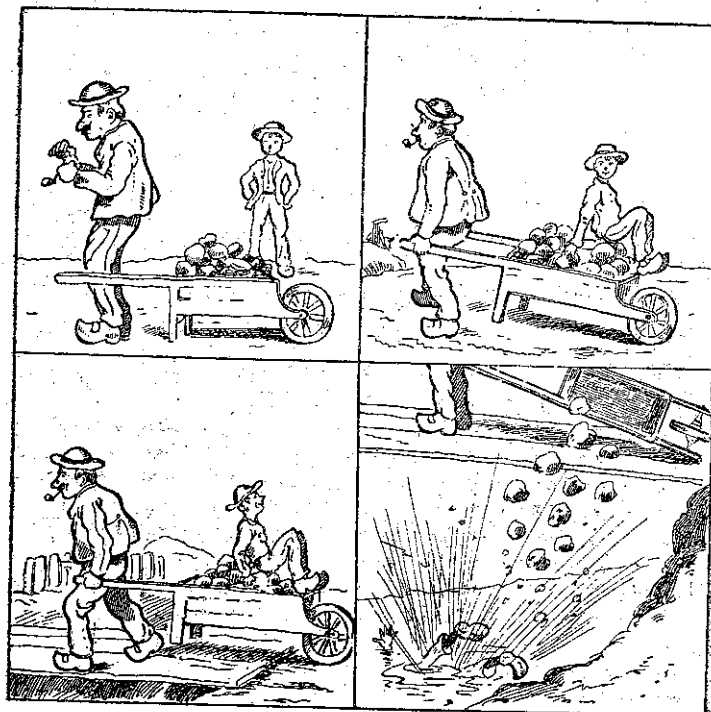
« Deuet eo ar goanv, ar goanv tenval, ar goanv kriz.
 « Kerkent ha m'a z'eo dastumet traou koan, an tie-
 « gez a ya da azeza en dro d'an tan. Pep hini a glask
 « e blas. An tan a zo bras. Ar flammou-tan hag ar mo-
 « ged a zav er chiminal uhel. Tomm eo an ti. An tad,
 « en tu dehou d'an oaled a zo o lenn eur gazetenn vre-
 « zonek. Ar vamm ganti he faotr bihan war he barlenn
 « a zo o kaozeal gant eur paotr all azezet war eur ga-
 « dor. Heman astenn e zaouarn evit o zomma. En tu
 « kleiz d'an tan ar c'hoar hena a zesk lenn d'he breur
 « bihan.
 « Nag eurus eo ar re o deus eun ti, hag a c'hell pa
 « deu an noz, azeza e kichen an oaled leun a dan. »
 Bugale all, kemerit skouer war ar verc'hig-man.

FEIZ HA BREIZ a ginnig e wella gourc'hemennou
 d'ar re hag o deus kemeret perz er BREZONEG DRE
 DAOLENNOU. — KENDALC'HIT.

Kasit al labouriou d'an Aotrou CHALONI GRILL;
 inspecteur de l'enseignement libre, Impasse de l'Odet,
 Quimper, abenn AR 15 A VIZ.

E PEP PAKAD LABOURIOU LAKAT, 4 REAL TIM-
 BRJOU EVID AR MIZOU.

AR GARRIGEL

Eun ailhon gwall dapet o klask tapa kozoc'h egetan.

◆ Divinadennou Miz Mae ◆

I. x x x x x x x Eur zant hag a blij d'ar Vugale.
 x x x x x x Unan hag en deus ivinou.
 x x x x x Unan hag a zivoad loened.
 x x x x Eur vioc'h yaouank.
 x x x Kroc'hen kivijet.
 x x A ya da heul Per.
 x A zo e kreiz ar Russi.

Degaset gant Yann Gostarreun, Enez-Eusa.

II. — An Aotrou hag an Itron a zo o tont en dro en o zi.
 Piou a ya en ti da genta?

Degaset gant L. Plouzanc, Brest.

III. — M'e m'eus prenet 100 loen,
 Gant 100 lur hepken:
 Gedon, koulined ha klujerl
 Er maro'had digant Tintin Mari.
 4 lur ar c'had, 3 lur ar c'houlin, hag 3 gwenneg ar
 glujar. Ped gad, ped koulin ha ped klujar am eus pre-
 net?

Degaset gant Tanguy Creignou, Kleder.

Ar c'hoajou-man a zo bet kizellet gant Roñan Pleiber-Krist.

IV. — Setu aman sant Er-
 wan gand ar paour dirazan; e
 pelec'h eman ar pinvidik?

V. — D'an daou vugel-man,
 sant Erwan en deus roët eun
 tamm bara hag eur yalc'ha-
 dig arc'hant; e pelec'h eman
 ar zant?

— Arabat degas ar responchou ken na vezo moulet divinaden-
 nou an tri miz.

Ar C'hermess d'ar 14 a viz Mae e Traonjoly

Bete vremen ar gouel kenta a zete evit Klederiz gant
 an hany a veze pardon bras an Dre evit ar yaou-Bask
 er bloaz-man ar gouel kenta a vezo evito holl kermess
 ho farrez d'ar 14 eus ar miz da genver gouel Santez
 Jann a Arc.

Da genver an dervez-ze sonerien ar patronaj n'oa ano
 ebet anezo mut abaoe an 11 a viz kerzu hag o deus
 daoust da ze desket toniou nevez edoug ar goanv a ge-
 mero perz en ofereñn-bred.

Goude lein da eun eur hanter ec'h en em vodint er
 patronaj da vont da ziambroug an dukez Anna diweza
 mestrez hor Bro Breiz a deuo da gemeret perz er gouel
 gant he dimezellid enor da tud he lez. Pedet eo bet paot-
 red yaouank ar patronajou diwardro da zont d'he di-
 ambroug gant paotred Sant Ke, Patronaj Ploueskad en
 deus lavaret dont.

Paotred Sant Ke, Paotred Sant Per Ploueskad. An dukez Anna gant tud he lez a yelo neuze war du Tronjoly hag an holl d'o heulh ouz son ar muzikou.

E Tronjoly beteg 6 eur eus an abardaeg c'hoariou stalioù a bep seurt ma vezo gounezet enno eur bern traou kouls lavarout bep tro.

Traou da zibri ha da eva beteg naonteg kwanieg, ha plijadur war ar marc'had.

Kiaout a reot da brena ive leorioù ha kanaouennoù-brezoneg eus ar re gara.

N'ankounac'hait ket pedi da zont diho kwelet evit an deiz-ze ho kerent n'emaint ket er barrez hag ive hoc'h amezeien goz ha mignoned, a bello war eun dro ho kwelet, ha kemeret perz er gouel.

Aliou ha keleier

Er bloaz-man ez eus 75 vloaz abaoe m'e o bet en em ziskouezet ar Werc'hez e Lourd da Vervadette Soubirouz. Dre-ze thon Tad Santel ar pab a ro da c'hounid e Lourd induljans ar Jubile evle ma c'heller he gounit e Rom.

Perc'hirined eskopti Kemper a loc'ho eus Landerne d'ar zul 25 a viz even evit dizrei d'ar zadorn warlerc'h. Perc'hirined hor parrez a vezo renet er bloaz-man gant an Aotrou Queffelec.

Ar re o deus graet o sonj da vont da Lourd a roio o ano ar c'henta ar gwella.

Pask ar Vugale a vo er bloaz-man d'ar yaou kenta dervez a viz mae. Ar retréd a zigoro d'al lun arpaok, da eiz nemet 1/4 diouz ar mintin.

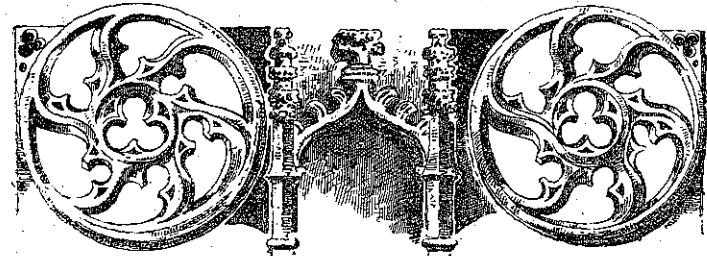
Kerent kristen c'houi a wisko modest o pugale evit an deiz se. M'o peus difhad nevez da lakat ober en em gement e poent; ar vugale na vezint ket distreset diwar o retréd gant an aoun ne vefe ket pounchaset pep tra hag ar vicherourien a vo aesoc'h d'ezo ober labour vat hag e poent.

Feiz

Breiz

HA

Tri goulenn Kalon Zakr H. Z. Jezuz-Krist

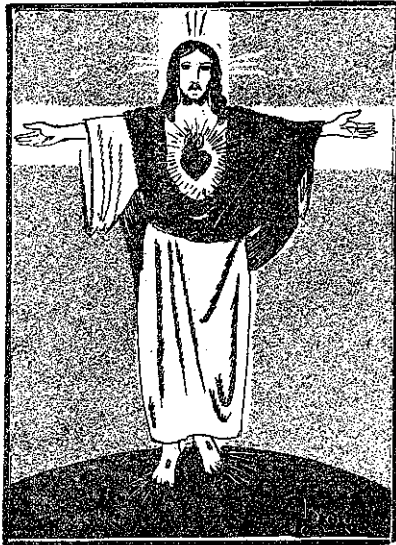
Breman ez eus wardro daou c'hant vloaz hag hanter kant, en eur gouent a Frans, eur gouent nevez savet, e veve eul leanez yaouank. Dister oa hervez ar bed; he zud n'oant ket eus ar re binvidika hag he deskadurez n'oa ket eus ar re vrasa. Graet oa evit beva didrous ha mervel dianavezet, evel eur berad glao hag a gouez eus an nenv er mor bras.

Koulskoude, petra bennak m'eo maro pell a zo, al leanez-se a gomzer bepred anezi etouez ar griste-

nien; hano a zo anezi atao, hizio, kals muioc'h eget biskoaz.

Ha perak eo ker brudet-se ? Abalamour m'he deus renet-eur vuhez santel ? Ya ! sur a-walc'h, met dreist-holl abalamour m'eo bet servicherez ha kannadez ar Galon-Zakr.

Drezi Hor Zalver a zo en em ziskouezet alies hag

he c'harget en deus da ziskulia eur maread traou dudius d'ar bed hag ivez d'hor Bro.

Bloaz a-raok ma varvas, e miz eost 1689, Marc'harit-Mari a glevas Jezuz o lavaret d'ezhi: « Fel-lout a ra d'in e teufe ar Frans d'am digoll eus an dismegans am eus gouzanvet hag am eus c'hoaz da c'houzanv dre ar bed abaoe va maro war ar groaz; roit eta da anaout d'ar Roue kement-man:

c'hoant bras am eus e vefe; 1°) Goestlet ar Rouantelez d'am C'halon Zakr; 2°) Laket skeudenn ar Galon-ze, war banniel ar vro; 3°) Savet eun iliz en enor d'in! »

Kenta Goulenn

N'oa ket eno traou aes da ober dioc'htu; al leanez a voe laketa gwall nec'het; n'eus fors ; p'eo gwir oa bolontez Doue, Mac'harit-Mari ne varc'hatas ket evit kas ar goulenno-se betek ar roue Loeiz XVI; henman n'o selaouas ket; Loeiz XV nebeutoc'h c'hoaz; koulskoude en dro d'ezan Kalon Jezuz a rae eleiz a vuzudou hag e pep korn eus ar vro, kouls lavaret, met dreist-holl e Marseilh,

Eur c'hlenved spontus, ar vosenn p'eo red he henvel a oa kouezet war ar gêr-man; setu an tiez leun a dud klanv hep den da entent outo ha setu ar ruiou, an tachennou goloet a gorfou maro, hep den d'o sebelia. Marseilh a zo er brasa anken ; a drugarez Doue ez eus ouz he gouarn eur pastor mat, eun eskob santel, an Aotrou Belzunce; henman a ziskouezas neuze e nerz-kalon; mont a rae, heb aoun ebet da welet an dud klanv; rei a rae d'ezo o sakramanchou ha pa vezent tremenet hen e-unan a gase o c'horfou d'ar vered, epad ma rede kuit kerent ha mignoned ha gant-se ne ehane da brezeg d'ar re yac'h evid o alia da bedi ha da ober pinijenn; kaer a zo stourm outan ar c'hlenved ne ya tamm war e giz; daou ugent mil den a zo dija diskaret; glac'haret holl eo an eskob santel; ne oar mui petra da ober nag ouz pe zant en em erbedi, pa deuas eur zonzj en e spered ; lakat a ra sevel eun aoter war dachenn-kêr ha da c'houel an Holl-Zent 1720, war e dreid noaz, ar grusifi gantan en e zourn, hag eur gordenn en dro d'e c'houzoug, e tiskennas eus e balez hag ez eas be-

tek an aoter-se gand ar pezh a jome eus e veleien hag eus e gristenien. Digouezet war an dachenn-se a zoug c'hoaz e hano, an eskob a gouez d'an daoulin. Hag eno, e kreiz daerou hag hirvoudou an holl e kinnig e vuhez evid e bobl hag e vouestl e eskopti a-bez d'ar Galon-Zakr: tra burzudus: ar vosenn a ehan e kêr raktal.

Pa zigoueze kement-man ar roue Loeiz XV a oa c'hoaz yaouank : gwir eo; poan am eus o kredi, evelato, n'en divije ket kievat komz eus ar burzudse, met hen n'oa ket troet war an tu-se. Pell a-c'hano zoken; eur vuhez trist a rene. An hini a deuas war e lerc'h n'oa ket henvel outan; henman a oa eur c'hristen mat, eun den devot zoken; ma 'z eus eur rebech da ober d'ezan eo henman: n'oa ket a wad a-walc'h dindan e ivinou; ar re fall a deuas da hardisaat; diskaret diwar e gador a roue, taolet er prizon, dare da vont d'ar maro, Loeiz XVI a zavas e spered hag e galon warzu an nenv hag e skrivas ar bedenn gaer-man d'an 21 a viz gwengolo 1792 : « Ma plij gand an Aotrou Doue, en e vadelez, renta d'in va liberte ha va c'hurunenn a roue, me 'ro va ger d'en em vouestla vanan ha da vouestla va familh ha va bro a-bez da Galon-Zakr Jezuz ha da zével gant va arc'hant an Iliz a c'houlenn! »

Allas re ziwezat oa; pignat a rankas war ar chafod ha skuilha e wad d'an 21 a viz genver 1793.

Koulskoude ma seblante mistri ar vro beza lezirek ha zoken dianaoudek e kenver ar Galon-Zakr, ar gristenien vat a hent all a ziskoueze kaout evitan muioc'h-mui a garantez.

Hiniennou a skigne he skeudenn en dro d'ezo evel al leanez Viktoria Konan a zank Luk, eus hor Bro, hag a voe dibennet, e Paris, d'an 19 a viz gouere 1794, abalamour d'an dra-ze, asamblez gant he zad hag he mamm; oc'h en em ziframma eus

a dre o diwrec'h evid en em deurel war ar chafod e lavare : « Tad ha mamm ger, c'houi hoc'h eus desket d'in beva, me a zo o vont breman, gant gras Doue, da zeski d'eoc'h mervel! » Tapet e oa bet e maner ar Bot, e Kimerc'h, d'an 10 a viz here 1793, prizoniet e Keraëz, e Kemper, treinet da Baris gant he zud, ha kondaonet d'ar maro « evel leanez hag abalamour ma skigne taolennou superstisius ar Galon-Zakr. »

Goude ar Revolution vras, pa deuas ar Rouaned da ren adarre warlerc'h Napoleon, mignoned Kalon Jezuz o devoe eun tamm fisianz. Sonjal a rejont e teuje ar roue Loeiz XVIII da zeveni ar bromesa en devoa graet e vreur a-raok mervel, met n'her sevenas ket. A gement-se Hor Zalver en em glemmas da eul leanez santel a oa neuze e Paris. Lavaret a reas d'ezi er bloavezh 1823, 21 a vezeven: « Bro-C'hall, emezan, eo atao ar vro a garan ar muia ha c'hoant bras am eus ivez e vefe konsakret d'am C'halon Zakr; goulenn a ran ma teufe ar Roue hen-e-unan, da ober ar gonsekra-sion-se ha neuze me a skuilha grasou puilh war-nan ha war e rouantelez. »

Siouaz: ar c'homzou-ma ne voent ket selaouet. Pevar bloaz goude e savas adarre freuz ha dispac'h hag ar roue Charlez X a gollas e garunen: 1830. Koulskoude an devosion a rae he hent. En em skigna a rae muioc'h-mui er c'hêriou ha war ar maez; chapelioù hag ilizou a zavet en he enor hag eskibien ar vro bodet e Paris evit badiziant mab an impalaer Napoleon III a c'houlenne ma vije lidet gouel ar Galon-Zakr e pevar c'horn ar bed, 1856. Pi IX hen aotreas; kaeroc'h zoken, eiz vloaz goude e lakeas hano Mac'harit Mari war roll an dud eurus, 1864. Diwar neuze ne voe hano nemed eus Paray-Le-Monial, ar gêrig vihan m'eo en em ziskouezet enni Hor Zalver. Ha pa voe fin

d'ar brezel 1870, bandennadou pardonerien a redas di eus pevar c'horn ar Frans, evid adori ar Galon-Zakr ha pedi evid an Iliz hag ar Vro; Breiziz ne c'hellent ket chom war lerc'h; dont a rejont ive d'ar 25 à vezeven 1873; hon deputeed a deuas d'o zro d'an 29 a vezeven 1873; eun hanterkant bennak e oant; kenta tra a rejont en eur ziskenn eus an hent-houarn a voe staga ouz o bruched taolenn ar Galon-Zakr ha dispaka o banniel, eur banniel gaer roet gant hanterkant eus o c'henvreudeur hag e oa skeudennet warni Kalon Jezuz diouz eun tu ha taolenn ar gourc'hemennou diouz an tu all; dre ma tremenent an holl a strake o daouarn ha meur a hini a skuilhe-daerou a levez. Digemeret e voent e chapel ar Visitation, gand an Aotrou Leseleuc, eskob Autun, eur breizad hag a oa bet person en eur barrez a vro Dreger, e Plougonven. Met, n'eo ket ar c'houarnamant eo a oa eno ha rak-se e c'houlenn kenta n'eo ket bet roet c'hoaz da Galon Jezuz.

Eil Goulenn

Hor Zalver en devoa lavaret c'hoaz da Vac'harit Mari: « C'hoant am eus e vefe laket skeudenn ar Galon-Zakr war banniel ar Vro. »

Pa zailhas an enebourien warni, er bloaz 1870, ar Frans ne zonjas ket dispaka banniel ar Galon-Zakr; unan a voe evelato hag her greas: ar jeneral de Sonis.

E Loigny oa, d'an 2 a viz Kerzu. Emgann a oa abaoe ar mintin hag emgann rust; gwella ma c'helle ar 37^{ec} rejimant a zalc'he penn d'ar Brusianed, met, edo breman o vont da veza kelc'het ganto. Sonis a zivizas o dilivra; urz a roas d'e zoudarded da vont war o sikour; met ar re-man, skuiz-marzo gand an hent o devoa graet, sklaset

gant ar riou hag ivez gand ar spount ne fellas ket d'ezo bale. Ha Sonis, glac'haret net da ziredet da gaout ar c'holonel Charrett hag ar zouaved: « Va mignoned, emezan, deuet eo ar mare da ziskouez petra c'hell ober tud a feiz hag a galon: war a-raok! » Kerkent e voe dispaket drapo ar Galon-Zakr. Ar gwel anezan a entanas kalonou ar zouaved, hag en eur youc'hal: « Bevet ar Frans! bevet Pi IX! » e redjont warzu ar Brusianed a denne warno heb ehan.

Sonis a gouezas diwar e varc'h, brevet e vorzed gant eur vouled. Charrett, er memez tra! Banniel ar Galon-Zakr a yeas ive d'an douar gand an hini hen douge; eur zoudard koz hen savas; eur pennad goude e voe lazet; e va a grogas enni neuze; skeet e voe ivez d'e dro; eun all her c'hemeras; e arzourn a zo torret outan; kerkent eur pempvet a zo krog er banniel; e dourn henman e chomas.

Droug enno o gwad o virvi en o gwazied, ar zouaved a gerze atao, a lamme, a nije, a denne, a stourme ha dre fors stourm evelse kalonek ha start, e giz leoned e voent, hep dale, mistri e kêr Loigny.

Ya! met ar Brusianed strafuilhet, da genta, a welas buan n'oa nemed eun dournadig eus ar zouaved-se; chom a rejont a-zav; herzel a rejont ha lakat o c'hanoliou da zislounka bouliji stank ha stank war an toennou ha war ar berniou keuneud. Ha setu an tan o kregi e pep korn eus ar vourc'h; ar zouaved a voe ret mat d'ezo tec'het kuit. Eus a tri c'hant a oa anezo pa 'z ejont d'ar stoumad rus-se, daou c'hant a jomas war dachenn ar brezel, lazet pe vac'hagnet, en eun doare mantrus. N'eus fors, holl e oant kouezet en eur ober o dever ha ruziet o devoa gand o gwad banniel ar Galon Zakr. A dra zur, ar banniel-se

o devoa hor soudarded douget, ken hardis, a jomo brudet da virviken!

Er brezel diweza ivez n'ouz pet hini eus ar re a oa e penn hon armeou a zo bet aet d'an emgann, skeudeun ar Galon-Zakr war o drapo. Hag hirio, en eur c'hals eus hon iliou e c'heller gwellet banniel ar Galon-Zakr savet a-zioc'h an aoteriou met, sklaer eo, n'eo ket sevenet, dre eno, bolontez Hor Zalver.

Trede Goulenn

Ar goulenn all, an hini diweza avat a zo sevenet penn-da-benn ; c'hoant hoc'h eus da c'houzout peur ha penaos: setu aman.

Brezel dek ha tri ugent a oa en e wasa ; eur c'histen, n'en deus ket lavaret e hano, a oa en eur gamprig vihan. Glac'haret o welet e pe stad edo hor bro bacur e klaske an tu da ober vad d'ezi. Hag e-unan, war e zaoulin, e voestlas ar Frans d'ar Galon Zakr.

Dizelei a reas d'eun all al le en devoa graet ; daou e oant neuze evit poania da c'houlenn sikour an nenv; prest e voent dek ha goude kant. Eur velijius santel, an Tad Ramière a gavjont d'o sklerijenna ha d'o hantcha hag eun arc'heskob, an Aotrou Guibert, d'o alia da vont a-raok. En eun taol-kont, ne ouezer ket penaos, e voe meneg, dre bevar c'horn ar Frans, eus al le graet d'ar Galon-Zakr.

Al le-ze eo henman, evel m'eo bet benniget gant Hon Tad Santel ar Pab Pi IX, d'ar 25 a viz ebrel 1871 : « Dirak ar reuziou a zo kouezet war ar Frans ha dirak ar gwalinier all a chell koueza warni, ma ne gar diouall, ec'h en em daolomp d'an douar, dirazoc'h, o va Doue... Poulzet gant hor c'harantez evid an Iliz hag hor Bro, ec'h an-

zavomp ez omp bet kablus hag hoc'h eus hor c'hastizet e doare. Evit digoll Hor Zalver Jezus eus an oll dismegansou hon eus graet d'ezan hag evit kaout digantan ar pardon anezo, e roomp hor ger da zevel eun iliz d'e Galon Zakr! »

D'ar mare ma tigase Hon Tad Santel ar Pab e vennoz, Paris a oa kouezet etre daouarn an Dispac'herien : ar re-man a c'houezas an tan e kêr, a lazas kalz tud hag en o zouez arc'heskob Paris, an Aotrou Darboy. Ha piou a voe hanvet en e blas? an Aotrou Guibert, arc'heskob Tours.

Henman n'en devoa ket ankounac'haet ar bro-mesa graet en hano ar Frans ; en em garga a reas e-unan d'her c'has da benn. Met, e pelec'h sevel 'an iliz-se ? E Montmartr, a respontas raktal ar c'hardinal Guibert, rak eno eo bet merzeriet sant Denez, kenta eskob Paris gand e zaou gompagnon : sant Rustik ha sant Eleuther.

N'oa ket a-walc'h dibab al lec'h-se. Aotre a-berz ar c'houarnamant a oa ret da gaout ivez ; ar c'hardinal, leun a fisians e Doue, a yeas da gaout ar re a oa e penn ar c'houarnamant hag a c'houlennas ma vije aotreet, dre eul lezenn, ar pezlabor-se ken kaer ; ar c'houarnamant a roas digemer mat da c'houlenn an arc'heskob ha tra souezus, al lezenn-man a voe votet raktal : 382 mouez a voe eviti ha 138 a-eneb ; ar gounid he devoe eta a galz, d'an 23 a viz gouere 1873.

Daou vloaz goude e voe digoret al labour, met, dre ma toulled, ne gaved, siouaz, nemet traez ha pri prad. Abarz kaout fount vat e voe red mont ouspenn kant troatad dindan an douar. Toulla ken doun-ze a oa eul labour ha ne vije fin ebet d'ezan hag ouspenn a lounkje kals arc'hant.

Petra voe graet neuze ? Toulla tri buns ha pevar ugent a gant troatad pep hini anezo, o stan-ka goudeze gant mein mansonet ; staga an tri bi-

lier ha pevar ugent-se dre eur wareg an eil ouz egile ; setu kavet eur fount krenv a-walc'h ; dinec'h e c'helled beza o tiazeza warnan iliz-veur ar Galon Zakr. Aes eo kompren pegen bras eo bet an dispign kenta : da bevar milion eo aet.

D'ar 16 a viz mezeven 1875, e voe benniget ar maen kenta gand ar c'hardinel Guibert, dirak dek eskob, kant hanter kant eus hon deputeed hag eun niver bras a veleien hag a dud diredet da Vontmartr evid ar gouel kaer-se.

Al labour a oa boulc'het, met nebeud a arc'hant a oa evit her c'has da benn. Kardinal Paris a bedas n'eo ket hepken kristenien hor Bro, met re ar bed holl da zegas o aluzen evit sikour sevel eun iliz a zoare, ar muia ma c'hellfed, en enor da Galon Jezuz.

E berr amzer e voe resevet c'houec'h kant mil lur ha kounta a raer e teuas eun dervez eun itron vras da lavaret da arc'heskob Paris : « Eun dra gaer eo gwelet gant pebez hast e teu ar Fransizien da rei o aluzen evit sikour sevel iliz ar Galon-Zakr; met, kredi 'ran e teuint buan da skuiza hag aoun am eus ne c'hellfec'h ket peurachui al labour vras oc'h eus komanset ; pegement a vank d'eoc'h c'hoaz evid an dra-se ?

— : Wardro tregont milion, a respontas ar c'hardinal.

— : Mat, emezi, me o roio d'eoc'h, rak pinvidik a-walc'h oun evit sevel an iliz-se va-unan.

— : Nann ! nann ! eme ar C'hardinal, kement-se ne c'hell ket beza, rak neuze iliz ar Galon Zakr ne vefe mui iliz hor Bro hag al le a zo bet graet ne vefe ket sevenet; roit, ma kirit, eun aluzen vras, mes an iliz-man a dle beza savet gand aluzennoù ar Frans a-bez !

Ha savet eo bet gand aluzennoù ar Frans, gand gwenneg ar paour, gand milluriou ar pinvidik ;

meur a hini eus ar vein a zo ouz he ober a zo bet paeet gant Bretoned. Kêr Vrest he deus enni eur pilier a bemp mil lur ha parrezioù Kastell-Paol ha Fouesnant o deus peb a vaen a gant skoued.

Met perak henvel ar re-ze ? N'eus ket marteze eur barrez e Frans ha n'he defe ket roet he frof ha gant gwirionez, ez eus gelliet kizella a-zioc'h an nor-dal ar c'homzou-man : « Sacratissimo Cordi Jesu-Christi, Gallia penitens et devota : Da Galon Zakr Jezuz, Bro-C'hall he deus savet an iliz-man evit diskouez he c'heuz hag he devosion. »

Echu eo breman ; konsakret eo bet, gand eul lid eus ar c'haera, d'an 13 a viz here 1919, gant kannad Hon Tad Santel ar Pab, en dro d'ezan holl Gardinaled, arc'heskobien hag eskobien Frans. Enni breman e tired poblou-tud ; bemdez e vez gwelet kristenien a gantchou o pignat betek enni. Unan anezo en deus lavaret e oa iliz Montmartr : « Eun delenn dispar, e klev an Aotrou Doue warni, noz-deiz, e veuleudiou. »

Gwir eo ! dindan he bolzou, ar bedenn ne ehan morse ; noz-deiz, war he aoter vras, ar Zakramant meulet ra vezo a jom a-wel d'an holl ; noz-deiz e vez tud stouet dirazan; en deiz e ve muioc'h a verc'hed; en noz, ne vez nemet gwazed. Pevar mil int e Paris ha tro-war-dro, tud en oad, ha tud yaouank, a bep renk hag a bep stad hag a zo en em glevet evit kement-se, a deu d'an noz merket d'ezo da veilha gant Kalon Jezuz. Abaoe an deiz kenta a viz eost 1885, n'eus ket manket eur wech a wazed evid ober an adorasion-noz.

Met an holl ne c'hellont ket mont betek iliz-veur Montmartr da adori Kalon Jezuz er Zakramant.

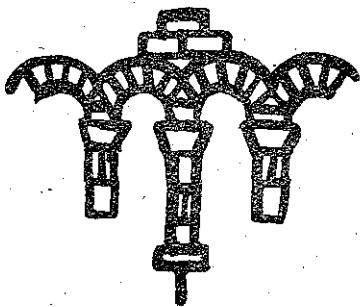
Setu deuet ar mare da ziskouez da Galon Jezuz ho karantez : ar miz-man eo miz Kalon Jezuz.

Eun dervez, Hor Zalver, en em glemme da zantez Mac'harit-Mari, eus ar yenienn, an dismegans o devoa evitan an dud hag e lavaras d'ezi ar c'homzou-man : « C'houi, da vihana, am c'haro hag am fedo ! »

Epad ar miz-man pep hini ac'hanoc'h, e pleg e galon, a glevo Hor Zalver oc'h ober outan ar memez goulen. C'houi holl, a dra sur, a respos-to d'ezan : « Ya ! va Jezuz, ar re all a c'hell ober brezel d'eoc'h, ober fae warnoc'h, ober poan d'eoc'h, met, me a fell d'in ho karet bemdez muioc'h-mui, er bed-man, evit beza eurus ganeoc'h er bed-all ! »

Evel-se bezet graet :

*Prezegenn graet e Plougerne,
d'ar gwener 11 a vezeven 1926,
da zeiz gouel ar Galon Zakr,*

PERIG HAG AZILIS

Disul eman pardon Rumengol ; Azilis a wisko he dilhad kaer, hag a yelo gant he merc'h vihan hag he fried, da bedi ar Werc'hez ha da eva dour er feunteun vuzudus. Eman deuet an hanv, al laboused a gan, levez a zo er c'halonou, mall eo d'an dud anaoudek trugarekaat an A. Doue da veza skuilhet kement a c'hra-sou, da veza berniet kement a vadoberou war an douar ! eur galon en deus roet deomp evit karout ; an hanv en deus graet d'hol laouenaat ; laboused en deus laket endro deomp evit hor sikour, hag hol lakat da zevel hon daoulagad warzu an nenv, rak, etouez an holl grouadurien tonnet eus a netra gant an A. Doue, al laboused hebken a zo uheloc'h egedomp.

Azilis a oar mat an dra-ze ; fellout a ra dazi diskouez he anaoudegez vat da Zoue ha d'ar Werc'hez.

Al Laboused

Gouzout a ra ez eo talvoudus al laboused bihan d'al labourer-douar, ha ne gar ket gwelet ar voused o tifoupa neiziu.

Al laboused bihan-se, emezil, ne reont nemed vad; dibri a reont eleiz a amprevaned fall a noaz d'an traou hadet ganeomp en douar. »

Pa vezont o sevel o zorrud greist-holl, e pakont eun niver bras a brenved hag a vuzug da rei d'o re-vihan. Epad an ugent dervez ma vez ar fouinez o kas boued d'he re-vian, e pak pemp kant prenv bemdez, ar pez a ra dek milier en ugent dervez ! 10.000 !

E Miz Mac, nemed ken, ar filip a gas seiz kant c'houil dero d'e laboused bihan ; eur c'hant eus ar filiped-ze a zakr eta dek ha tri-ugent mil c'houil. Gwelit neuze pe gement a vad a reont d'hor parkeier, ha miromp eus hor potred da freuza o neiz ! Kant milion a viou a ziskarer evelse bep bloaz, heb ober vad da zen ebed, dre sottoniach ha netra ken ! An eostig, ar boc'h-ruzik, al lost-ruz, ar penn-glaouik, al laouenanik, ar fouim, ar guennil, kanerezig an-dour, ha re-all, ar re-ze da vihana, oa dileet e vijent espernet rak ne reont nemed vad. Laboused all a zo, eun tammik brasoc'h, evel : an draski hag ar voualc'h a bigos spezard, sivi, kerez, hag all ha ne gav ket deomp, neuze e rafont vad ! met, ne c'hellomp ket hen nac'h, moueziou dudius o deus bet digant o C'hrouer ! kana' reont al levenez, an euruzded, ar garantez ; o c'hana a reont gant eun ton goapaus hol iaka da vouse'hoarzin ha da gacut berroc'h an amzer, laouenoc'h ar vuhez.

Al laboused-noz a ra vad : ar gaoüenn a wel sklêr en noz gant he daoulagad, he diouaskell he laka da nijal didrouz, hag evelse e c'hell en em gaout war al logod hag ar razed a labour muioc'h en noz egad en deiz. Hed eo eta espern o buhez hag o neiziou d'al laboused-noz, daout ma n'int ket koant.

Laboused bras a zo, avat, hag a ra muioc'h a zroug eged a vad, evel an dubeed-koad, ar piked, ar brini, ar traoed, ar sparfill, ar bargeded. Ar re-ze mar kirit, a zebr ive logod, razed, prenvéd, met dibri a reont ive laboused bihan, hag ouspenn e tennont hor patatez hag ar greun a zo gounezet ganeomp. Eun impalaer, a roas urz, eun dro, da laza ar filiped hag ar mouilc'hi a zebr holl frouez e liorzou. Rei a eure c'houec'h gwenneg

d'an neb a zigase d'ezan eur labous lazet gantan. Er bloavez kenta oa lore'h ennad, en eil bloavez e oa neuboutoc'h... hag en trede bloavez e rankas c'herc'h sôn ; rei a reas c'houec'h gwenneg da gement hini a zigase eur filip b. o pe eur voualc'h !

Pec'hed eo ober brezel da grouadurien Doue, lakat gantan etre an neyv hag an douar, evit sikour an den hag e lakât da zonzal en e vro wirion : Ar Baradoz ... met, an den a zo fallakr : ar gwiniñed a ya hag a de ; eus an eil bro d'eben, a vez paket gantan ha lazet : en eur gêr vras, e voe lazet, en eur miz, pevar c'hant trê war 'n ugent mil anezo ! Kement-se a zo beza diskiant ! An dra-ze am oa lennet war va c'hazetenn hag em eus kavet taivoudus e lakât aman lennerien Feiz ha Breiz a welo peger mat eo bet an Aotrou Doue ouzomp-ni, tud diwar ar maes ; lezei a raint o buhez hag o re-vihangant al laboused-bihan, ha disul, e Rumengol, ez aint niverusa ma c'hellint da bedi Mamm Jezus. En em gaout a raint, martreze, gant Azilis hag he familh ; aes eo da anacut, rak n'eus maouez ebed o tougen gant muioc'h a lore'h he c'hoef skanv, he gwiskamant brao-meurbed ; n'eus maouez ebed koantoc'h egeti, n'eus merc'hig ebed braveroc'h eged he hini !

Fougé a zo enni abaoüe m'he deus lennet ar pennad-skriz, kaset dezi da lenn gant he c'hoar loanez ; eul lodenn eo eus eur brezegenn graet e Paris, gant eun aotrou c'igeneret a-nevez a zo e kevredigez tud gwiziek Ereo-C'hail, an « Akademi ». Hogen, re verr oun hirio da lavaret hano eus ar c'homzou-ze, o deus plijet da Azilis, dre ma oa enno meuleudi hor Breiz.

TINTIN ANNA.

Kuzuliou ar Medisin

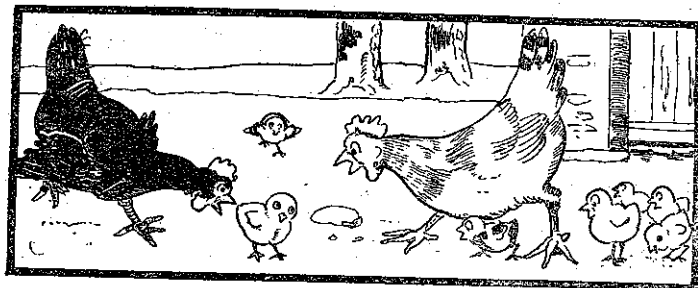
Kontammerez dre ar boued

A-wechou e vezer kontammet gant ar pezh a zeb'rer: meskl, pesked, kig, viou, dour fall, dienn trenk pe traou all! Petra c'heller ober da c'hedal ar medisin?

Basa daou pe d'ri gwenn-vi hag o c'hemmesk gant laez; rei da eva d'ar c'hlanvour, ar mui a gwella, eus an evaj-se, pe c'hoas eun hanter-gwerennad eol da zibri bep kard-er, evit e lakaat da zisteurel. Rei a c'heller ive, da c'houde, eur spurj holenn, e galleg « sulfate de soude », 15 gramm anezhañ. D'an trede, digas a ranker nerz er c'hlanvour en eur rei dezan eur banne the pe gafe tomm, rhum pe odivi enno; gwin tomm, kañell ennan; d'ar pevare : e lakat en e wele, war an tu dehou, uhel e benn, pallennou ha traou tomm endro dezan, palastrou tomm war e gof; lakat alkohol, pe esans, pe dour Kologn ous eun tamm lienn da frota ous e ziwesker.

Da ziouall ez eus ous ar meskl; alies e vezer kontammet ganto, rak fall eo o dibri epad an hanv, dreist-holl er mizjou tomm: miz gouere, miz eost, miz gwengolo; war evez e ranker beza ive eus ar c'hbellou-touseg: e broiou a zo, e vezer troet d'o c'hlack ha d'o dibri, ha n'eo ket dibaot klevet hano eus familhou a-bez kontammet gant ar c'hbell-touseg; pa n'o anavezet ket mat, mat, eo gwelloc'h chom heb o c'huitilh kentoc'h eged riskla beza tumpet gant ar c'hontamm a zo enno, rak ouz eur seurt re vat a zo en o zouez e kaver tri fall.

PAOL AR RIOUALLON.

Kuzuliou ar Geginerezh

— « Deus 'ta, Lizig, ma tiskouezin d'ld penaos am oa aozet ar yar p'oa bet lein vras ar pardon!

Ha me d'ar red da gaout Katell p'e gwir oa troet mat 'en deiz-ze.

— « Laka ar yar da boazañ er fourn; eun hanter-er araok ma 'z ay an dud ous taol, e ri tammou anezi, hag o laki war an tan en eur banne eol-dibri; pebr hag hole a laki ive, hag ognon bihan, hag eun neubeud kignen; trei an tammou kig-yar a ri p'o devezo kemeret tiou diouz eun tu; pa vezint brao diouz an daou dû, o lammi diouz al lipig, evit lakat ennan: eul loiad vleud, eun hanter-gwerennad soubenn hag eun hanter-gwerennad gwin ardant, ha kemmesk mat al lipig war an tan epad pemp munut; goudeze, e vezo silet dre eun tamoez orjal; ar c'hig a vezo renket war ar plad hag al lipig war-nan.

FRITADENN GIG-YAR GANT LEGUMAJ SILET

Da jench, e c'heiles ive, pa pezo poazet ar yar er fourn, he zrouc'ha hag he lakat da beur-boaza epad eur c'hard-er war an tan, en eun tamm amann rouz.

Aoza ri, a hent-all: karotez, irvin, ognon; o lakât a ri en eur gastolorenn gand eur werennad, sun-kig hag eur werennad soubenn vat; pa vezo poaz mat al legumat-ze, e c'helli o sila a-raok o zeurel war ar plad.

LIZIG.

◆ BLEIZI ◆

Gwechall, en hor bro, ez oa kalz bleizi, hag evit ober aon d'ar re vihan e veze lavaret d'ezo: « Taolit evez, pe me ho taolô d'ar bleiz. » Hirio eo rouez ar bleizi e Frans, hag eur wech an amzer hepken e klevet hano eus unan bennak.

En triouec'hvet kantved, er c'hreisteiz eus ar Frns, wardro kêr Mende, e bro ar Gevaudan, departamant al Lozère, e voe laket ar spont etouez an dud gant bleizi epad tri bloaz. E 1764, e miz mezeven, eur vaouez a ziwall e saout pa voe taget gant eur mell loen a glaske kregi enni. Mil boan he devoe oc'h en em zevetei eus e skilfon. Nebeut dervezioù goude, eur plac'h 14 vloaz a voe lazé ha lonket, ha betek fin ar bloaz 1764 c'houezek etre holl, paotred, paotrezed, plac'hed yaouank, merc'hed, a voe lazé gant al loen fall. An holl a grene, sklaer eo, rak al loen a goueze, pa zonzjed nebeuta, war an dud a dremene dre an hentchou, dre ar parkeier, o laze hag o lonke.

Petra oa al loen-ze ? Hiniennou a grede ez oa eun diaoul, eun aerouant bennak dislonket gant an ifern ha taolet war an douar evit kastiza pec'hejou ar bed.

Savet e voe bandennoù chaseourien da vont d'ezan. Dragoned a voe digaset eus Clermont-Ferrand, tud-jentil ar vro, boazet da jaseal ha d'ober brezel, a yeas gant ar zoudarded da redet dre ar c'hoajou, da

glask al loen. Lazé e voe 74 bleiz, met al loen divalo, an hini a laze an dud, ne voe ket paket, ha kenderc'hel a reas e daolioù fall. D'ar c'henta a viz genver 1765 e tebras eun den yaouank a 16 vloaz ; nebeut goude eur gwaz hag eur plac'h yaouank 21 vloaz. Epad ar miz e tagas 18 den hag eiz anezo a voe lazé ha lonket.

Neuze e voe goulennet sikour dre ar vro a-bez ha savet eun arme a ugent mil den a furchas pep korn eus ar Gevaudan war daou ugent leo hed. Eun denjentil eus an Normandi, an aotrou d'Enneval, brudet dre ar Frans evel lazer-bleizi (rak diskaret en doa e-unan daouzek kant) a ziredas ive d'ar Gevaudan gant e dud hag e chas. Kement-se ne viras ket ouz al loen da daga 28 den adaleg ar c'henta a viz c'houevrer 1765 betek mezeven ; eus an 28, ugent a voe debret pe a varvas dre o gouliou.

D'an 22 a vezeven, an aotrou de Beauterne, letanant ar Roue evit ar chase, a zeuas d'ar Gevaudan gant e vab, triouec'h gedour ha eleiz a chas. Daoust m'oant chaseourien eus ar re wella, seiz den a voe lazé gant ar bleiz.

Evelato d'an 21 a viz gwenngolo an aotrou de Beauterne a ziskaras eur pikol-bleiz a boueze 130 lur ; e lost a oa hir ha teo mantras. An holl a voe laouen er vro, hag e lavarent : « Bremañ e c'hellimp beza dinoc'h. »

Met siouaz ! daou viz da c'houde, d'an dek a viz kerzu, kalz tud a voe taget a-nevez ha diou blac'h vihan lazé ha lonket. E miz genver 1766 daou zen a zo taget ha pevar debret ; nao all a zo lazé araok fin ar bloaz ; eun dek bennak er pemp miz kenta eus ar bloaz 1767. D'an 10 a vezeven hepken e voe fin d'an abadenn. En deiz-ze 300 chaseour, gant an aotrou d'Apcher en o fenn, a c'hellas kelc'hia eur mell-bleiz a voe diskaret gant ar chaseour Yann Chastel. Poueza a rae 109 lur

ha liou rouz en doa. Adalek neuze ne voe mui debret tud er Gevaudan. Ret eo e vije bet daou vleiz bras er vro, ha nann unan hepken. Deuet oant da gaout mat kig den. Etrezo o daou o doa roet ar maro da 80 den ha skignet ar spont epad tri bloaz e bro ar Gevaudan.

N'eo ket ankounac'haet hirio c'hoaz an amzer ankenius-ze ha klevet e vez c'hoaz er vro kanaouennou klemmus bet savet war an dud keiz lonket.

Loen kriz ar Gevaudan a oa eta eur bleiz, pe zaou vleiz, evit lavaret gwelloc'h.

Gwechall e pep korn eus Frans hag e Breiz ive ez oa kalz bleizi ha kalz tud a veze lazef ganto. Met hiziken n'eus ket mui da gaout aon rak al loened-ze. Ar gouarnamanchou a zo bet e penn ar Frans abaoe 300 vloaz o deus holl roet urz d'ober brezel d'ar bleizi evit netaat ar vro eus an diaoulou-ze. Setu aman hag a ziskouez pegen niverus oant gwechall : e bro Orleans e voe lazef ouspenn 200 bleiz e miz gouere 1697, er bloaz 1805 e arrondisamant Thouars hepken e voe diskaref 242. E 1877-78 e voe distrujet 555 e Frans a-bez, e Breiz 110.

Evit ar pezh a zell ouz Breiz, ar bleiz diweza lazef e departamant Ille-et-Vilaine a voe lazef e 1909 ; er Morbihan, e 1898 ; er C'hôtes-du-Nord, e 1887 ; er Finistère, e 1885. Er bloaz-man ez eus bet lazef unan e departamant Pyrénées-Orientales; eun all a oa bet lazef eno e 1926. Kredi a rer ez eus hirio 77 eus hon departamanchou hep bleiz ebet enno ket.

Tostaat a ra eta an amzer ma ne vezo mui a vleizi e Frans. E Breiz ne dle chom hini ebet ken. Ha pa lavar ar mammou d'o bugale : « Me a zo o vont da c'hervel ar bleiz ; taol evez ha bez fur », ar vugale a responto : « O mammig, petra eo ar spontailh-ze ? N'eus ket a vleizi. N'eus ket bet biskoaz. »

Y. U.

Enezenn Berder

Anaout a ran, e Breiz, eun enezenn,
 Eur braoig eo, eur berlezenn,
 Ar c'hoanta, a gredan, euz an holl enezi
 A sao o fenn en dro d'ezi
 Hag en deus dorn Doue skuilhet ahont, tro-dro,
 Dre garantez evit hor Bro.

« Berder » eo he hano hag eun hano bravoc'h
 Nep lec'h, war va meno, er bed-man, ne gavoc'h,
 « Berder, Berder », na pebez son sklintin,
 Henvel euz mouez ar c'hloc'h o tintal, d'ar mintin!

Beteg enni, d'an tre, ez a an dud war droad,
 D'an uhelvor, eur vag, eur c'hozik botez-koad,
 Bleniet gant eur sturier sur euz e daol bepred,
 D'an tu all ho tougo d'ar red.

Ne baouez ket eno ar mor da richana,
 Eun dudi eo e glevout o kana,
 D'an deiziou hep avel, war an traez kunv flour,
 E ruilh musik da heul an dour,
 Ken plijus da selaou evit va c'halon goz
 Ma tremen c'hoaz em c'housk, d'an noz,
 Hag am luskell gant e doniou,
 Evel ma lusk he faotr eur vamm gant he soniou.

Met, pa red, en oabl du, koumoul a vandennou,
Pa grog an avel foll e bleo ar gwagwennou,
Etrezeg ar c'herreg pa o bunt hag o stlej,

Ar mor, kounnar ennan, a vlej,

Ha, kalz gwasoc'h eget mouez ar c'hanol-houarn,
E choleri hep fin a vouzar va skouarn.

Deut an hanv, endro d'in, d'ar sul ha d'ar goueliou,
Bagou skanv ha laouen a zispleg o goueliou,

Lien a briz pe lien paour

Beuzet e bannou an heol aour,

Ha, paket hep dale gant brec'h hir al lano,
Ez int, en eur munud, kasset pell ac'hano.

Laboused gouez a nij a hont, a-us d'am fenn,

Digor ganto o eskell gwenn,

Ha, kouezet d'an douar, goude eun diskenn aez,
Gant o zreid diampart e tansont war an traез.

E-doug miziou Ebrel ha Mae,

Bleunv a bep liou a fich ar c'hae,

Ha, da viz gwengolo,

War al leton pe ar c'holo,

Dre eun taol skoaz pe zaou, a ruilhou, diouz ar

An avalou melen a gouez [gwez

Ha chistr, a-hed ar bloaz, leun ar bolennou bresk,

A zalc'ho gleb an teod hag ar gorzailhenn fresk.

Hag, en enezenn-ze a gomzan outi d'eoc'h,

Evel en eun neizig a beoc'h,

Paotred yaouank a gresk, a studi hag a bed,

Da c'hortoz mont, eun deiz, da bep korn euz ar

E-touez poblou ruz, du, melen, [bed,

Evit o deski, o c'helenn,

Hag o blenia, naoneged kaez,

D'ar vro a red enni ar mel da heul al laez.

Sant-Briek, 22-2-33.

J. L'HELGOUAC'H, O. M. I.

Gwerz Itron Varia Goadkeo

War don Kelven.

Diskan

*Itron Varia Goadkeo,
Bezit ato hor Mann,
Klevit pedenn tud ho treo,
Eus ho tron nevez flamm;
Grit ma pignimp eun devez,
Eus traonienn an daerou,
Betek kribenn ar menez,
A zoug tron hon Aotrou!*

I. — ISTER AN AMZERIOU KOSA

I

Aman e kreiz ar c'hoadou,
E traon Menez Are,
Breman mil bloaz hon tadou,
O Mari, ho kare;
Savet o doa eur chapel
Hag e oa eun dudi,
Dont eus ar peder avel
Enni d'ho saludi.

II

Uheloc'h war an dosenn
E oa eur c'hastell krenv
Hag e weled e voundenn,
A-bell, gwintet en nenv.
Eno madou an douar
A veze diouallet
Hag en o chapel glouar,
Re an ene harpet!

III

Siouaz! an traou padusa,
 Ar vein koulz hag an dir,
 Tamm ha tamm deu da uza,
 Tri c'hant vloaz a zo hir.
 Er pevarzekvet kantved,
 Ho chapel a oa fall,
 Gand ar Pab (1) e voed galvet
 Da zével d'eo'h eun all.

IV

Hoc'h eil chapel a badas
 Pemp kant vloaz penn-da-benn;
 Hon tud enni a gavas
 Peoc'h en o foanioù tenn.
 Hag eur bern testeniou
 A lavare d'an holl,
 Staget ouz he mogeriou,
 Piou a virec'h diouz koll!

V

Pa zigoueze ho pardon
 E veze levez,ez,
 War dal koulz hag e kalon
 Kerneviz ar menez;
 A bep tu a vilierou,
 Gant bannielou ha kroaz
 E teuent dre goz hentchou
 D'ho saludi bep bloaz.

II. — ISTOR AN AMZERIOU ENTRE

VI

Pa grogas er gristenien,
 Skilfou an Dispac'h Ruz
 Ha p'edo ar veleien
 O veva dindan guz,
 Koadkeo eo a voe kalon
 Parrez Skrignag a-bez,
 Eno e kaved pardon,
 A-raok diskenn er bez.

VII

Pa oa Skrignag hep beleg,
 Prizoniet m'oant o zri, (2)
 Hag ar Re-C'hlas o redek
 Hag o furcha pep ti;
 Eur beleg, evelato,
 Hini douar Koadkeo,
 Glaoda Jegou e hano,
 A gredas chom en dreo (3).

VIII

Person Skrignag e Kemper,
 Bac'het a varvas prest; (4)
 Hini Poullaouen, merzer,
 A voe lazeta e Brest; (5)
 Korf maro 'n Aotrou Jegou,
 A voe kavet en noz, (6)
 En unan eus an hentchou
 A gas d'ar chapel goz.

IX

O zri e chomo staget
 O hano ouz Koadkeo,
 Hag o zri ez int marvet
 'Vit dere'hel ar feiz beo;
 Aman o deus bet pedet,
 Mamm Doue meur a dro;
 Dudi 'gavint o welet,
 Eo karet c'hoaz er vro.

X

E bloaveziou diweza
 An naontekvet kantved
 E voe lezet da goueza
 Ho pardon bras karet;
 Hent ho chapel bet pleustret
 Gant hon tud koz, gant pres,
 A voe siouaz dilezet
 Ha goloet a zrez.

III. — ISTOR AN AMZERIOU BREMAN

XI

Daoust da-ze, tud niverus,
 Aman war o zreid noaz
 Epad ar brezel euzus
 A badañ tost pemp bloaz
 A rae teir zro d'ho pered,
 D'ho kroaz, d'ho feunteun c'hlan
 Ha d'ho ti hanter gouezet,
 Evid o zud en tan.

XII

Er peoc'h, an traou distera,
 A wella tamm ha tamm;
 Er brezel an traou kaera,
 O devez founnus lamm;
 Hentchou Koadkeo a ouelas,
 Dindan o girzier drein
 D'an deiz a ganv ma tec'has
 Ac'hano ar zent mein.

XIII

Daoust pegen trist oa gwelet
 Koadkeo dismantret holl,
 E chome beo er spered,
 Ne 'z aje ket da goll:
 « Eun treuzou dir, a lared,
 « 'Zo bet uzet eno,
 « Eur re nevez 'vo savet,
 « Hep fin ebed d'ezo! »

XIV

Ivinou lemm an amzer,
 Lezoureges an dud,
 A labouro en aner,
 Da zispenn d'eoc'h ho prud;
 Tra ma vo mein er menez,
 Ha dero er c'hoadou.
 Ho pezo ti, o Gwerc'hez,
 E bro goz hon tadou.

Ar Brezoneg dre daolenhou

VOCABULAIRE

1. — Mois de juin : *miz mezeven*. — Les oiseaux : *al laboused*. — Le pinson : *ar pintik*. — La mésange : *ar penduig*. — Le rosignol : *an eastig*. — Le rouge-gorge : *ar boc'h-ruzik*. — Un nid : *eun neiz*; pl. *neziou*. — Plume : *Pluñ*. — Voler : *nijal*. — Prendre son vol : *Staga da nijal*. — Chanter : *kana*. — Bec : *beg*. — Brin d'herbe : *geotenn*. — Brin de bruyère : *brugenn*. — Terre : *douar*. — Aubépine : *spenn-gwenn*.

2. — Le bois : *ar c'hoad*. — Les feuilles : *an dehoz*. — Vert : *gwer*. — Dénicher : *difoupa*. — Dénicheur : *difouper*. — Casser : *terri*. — Branche : *skour*; pl. *skourrou*. — Tomber : *koueza*. — Puni : *kastizet*. — Crier : *youc'hal*. — Effrayé : *spontet*.

3. — Feu de joie : *tantad*. — Fête de saint Jean : *gouel-Yann*. — Au soir : *d'an noz*. — Sur la place : *war ar blasenn*. — Danser : *koroll*. — Plaisir : *plijadur*. — Jouer du biniou : *seni gand ar biniou*. — Sonneur : *soñer*.

4. — Le foin : *ar foenn*. — La prairie : *prad, pradou*. — Charrette : *karr*. — Charretée : *karrad*. — Charger : *karga*. — Fillettes : *merc'hed bihan*. — Fleurs : *bleuniou*. — Cueillir : *kutuilh*. — Panier : *paner*. — Un petit garçon : *eur paotrig*. — Courir : *redek*. — papillon : *balafenn*.

Goulenn : Perak e kutuilh ar vugale bleuniou e mezeven ?

XV

Eleiz a draou a gouezo
Met biken e Koadkeo,
Nann, birviken, ne vezo
Trec'h ar maro d'ar beo;
Noaz eo 'vel ar gwez dero.
Epad ar miziou du;
Sae nevez a gemero
Ha bleun koant a bep tu.

Diskan da gloza ar werz

Mil bloaz a zo ma sec'hit,
Daerou an dud aman
Chomit ganeomp ha bezit
Ato, mamm ar vro-man;
Hor c'hasit daved Jezuz
Ho Mab hag hor Barner,
Ha bezit trugarezus
Ouzomp e peb amzer.

Y.-V. PERROT.

Imprimatur:

Kemper, 8 a viz ebrel 1933.

A. COGNEAU, v. g.

SKLERIJENN

(1) Klemant VII, er bloaz 1388.

(2) An A. Bernard, gand e zaou gure, an A. Hascoët hag an A. Brelivet, a voe prizoniet e Kastell Brest d'an 3 a viz meurzh 1792.

(3) An A. Jegou a oa bet ganet er Wern-Uhel, e Skri-gnag, d'ar 15 a viz mae 1755.

(4) Eus Kastell Brest, el lec'h ma oa c'hoaz d'ar 24 a viz ar Foennou 1792, an A. Stephan Bernard a voe kaset da Gemper ha prizoniet, e Kerlot, el lec'h ma vatvas d'ar 17 a viz mezeven 1793.

(5) An A. F. ar C'hoz oa e hano; ganet e oa bet e d'uar Kollorreg, e Ploneve ar Faou, d'ar 16 a viz genver 1746; dibennet e voe e Brest d'an 13 a viz meurzh 1794.

(6) Er bloaz 1797.

1. Ezar Pinzik och ober e vez

2. Eun difouper reizioz

3. Banzad Sazô yare.

4. AR foenn.

Gounideien ar brezoneg dre daolennou

MIZ EBREL

KEVRENNAD A

Breles

Tonig de Parcevau (evit mi-
ziou gender, c'honevrer,
meurz) $5 + 6\frac{1}{2} + 6\frac{1}{2} = 18$

Miz ebrel 7

Lannurvan (merc'hed)

Y. Quere 9

A.-M. Le'y 7

A.-M. Le Gall 6

Pleyben (paotred)

P. Stervinou 8 1/2

Y. Brenaut 8

R. Lallaouret 8

J. Gourmelon 7 1/2

Y. Guillou 7 1/2

R. Plassard 7

A. Le Bihan 7

J. Morvan 6 1/2

L. Mao 6 1/2

Sant-Goazeg (merc'hed)

L. Morvan 8

M. Le Berre 7 1/2

A. Guiffès 5

Scrignac (merc'hed)

M. Plassard 8

F. Cam, Kerboullou 7 1/2

J. Benjamin 7 1/2

T. Floch 7

Y. Cam, Kerboullou 7

Y. Bernard 7

F. Coant 7

Y. Syllard 7

F. Cam, bourk 6 1/2

A. Fouquat 6 1/2

L. Rousvoal 6 1/2

Adèle Scouarnec 6 1/2

L. Urvoas 6 1/2

S. Cornec 6

H. Caignard 5 1/2

Alice Scouarnec 5

H. Guillou 5

D. Masson 5

Y. Cam, Quilivel 4 1/2

M. Corre, Kermare 4 1/2

H. Pors 4 1/2

F. Cam, Kergreac'h 4 1/2

L. Le Gall 4 1/2

M. Coant 4

H. Corvez 4

G. Coant 4

KEVRENNAD B

Langolen (merc'hed)

M.-J. Douguet 6 1/2

Poullan (merc'hed)

M. Canévet 9 1/2

A. Le Brun 9 1/2

H. Moal 9 1/2

T. Clauquin 9

E. Sergent 9

M.-A. Cosquer 8 1/2

A. Kerivel 8 1/2

F. Vigouroux 8 1/2

L. Gourlaouen 7 1/2

M. Guillou 7

Sant-Goazeg (merc'hed)

S. Corfa 7

J. Hervé 7

F. Le Page 6 1/2

A. Le Berre 6 1/2

M. Le Dall 6

M. Flejou 6

L. Parquic 5 1/2

KEVRENNAD C

Langolen (merc'hed)

M. Henriquet 9 1/2

Lannurvan (merc'hed)

J.-Y. Le Meur 6

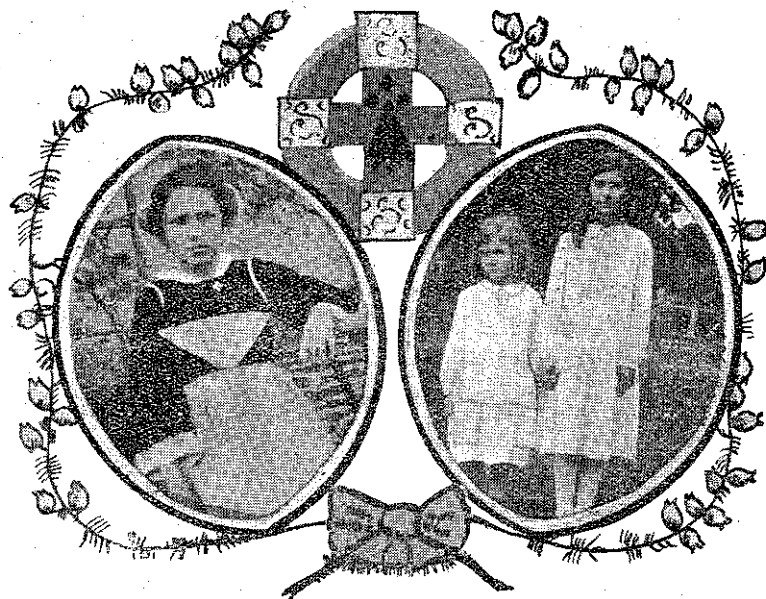
Pleyben (paotred)

J. Benoit 9

M. Gallou 7 1/2

J.-L. Lallouet 7

Y. Au'rer 6 1/2

Loeiza MORVAN

eus skol gristen Sant-Goazeg.

Mari CANEVET

eus skol gristen Poullan,
gand he c'hoar vihan.

Loeiza Morvan, Mari Canevet ha Anna-Mari Plouzenec (eus skol gristen Ploudiern) eo a c'hounetas priz enor an Aotrou 'n Eskob, epad tri miz kenta ar bloaz.

TAOLIT EVEZ : Ar Brezoneg dre daolennou miz mezeven eo an hini diveza. Distagit ar baperenn genta a gavit o tigeri ho **FEIZ HA BREIZ** ha stagit hi ouz baperenn ho tever. — **NE VEZO SELLET NEMET OUZ DEVERIOU AR-RE A VEZO AR BAPERENN-ZE STAG OUTO.** Ma vank **FEIZ HA BREIZ** ben-nak deoc'h goulnnit dioc'htu d'an Ao. **GEORGELIN**, 4, rue du Château, **BREST**.

Er miz a zeu **FEIZ HA BREIZ** a zigoro eur kenstrivadeg nevez evidoc'h bugale : **KENSTRIVADEG AR VANKANSOU.**

MALLOZ SANT HERVE

Gouel sant Herve a zigouez d'ar 17 a vezeven

E Goueled-Leon, e kreiz etre Lanriouare, Plourin, Treouergat ha Plourin, ez eus eur c'hoadig fao harp en eur geriadenn a hanver Kosthouarne (1).

E kreiz ar c'hoad-se ez eus eul lochenn izel toet gant mein, evel ma vez toet ar farniel, gwez savet warni gand an amzer hag hanter kant troatad diouti eur feunteun gaer: al lochenn hag ar feunteun-se eo lochenn ha feunteun sant Herve; eno e vevas, breman ez eus trizek pe bevarzek kant vloaz hag, en hanv, da zul, goude ar gousperou, ar yaouankiz a deu di d'e bedi, da gana, da c'hoari ha pa vezer skuiz o c'hoari, da zelaou marvailhou ar re goz ; setu kaera ha kenteliusa hini a glevs eur zulvez-hanv ma oamp bodet eno niverus e disheol ar gwez fao.

Sant Herve, evel a ouzoc'h a oa dall; eur c'hi bihan hen hentche hag ar zant d'e heul a veze gwelet o vont a zor da zor, a di da di, da glask an aluzen; eun dervez en devoa kemeret penn hent Lanriouare; evit kaout berroc'h e amzer e komze ouz e gi Kabor:

(1) *Kosthouarne*, da lavaret eo *Koat-Houarne*.

— Kaborik, gand a ri, klask d'in ar ravent aesa : ar c'henta tamm bara hor bezo a vezo d'it ; gant pinvidikoc'h mestr ez pije gwelloc'h pred, met gant hini all ebet ne vezi ken karet ha ma 'z out ganen-me ; tremenet eo Penn-an-Drev ; ha fazia a ran kals ma n'emaomp ket e bali Kerilaouen.

En eun taol, ar paourkaez dall a jomas a-zav ; klevet en devoa klemmou ; eur baotrezenn azezet war eur wezenn goz, eo a oa eno o lenva, ma oa eun druez he c'hlevet :

— Perak e lenves, evelse, merc'hig vihan ? eme ar zant.

— Mamm a zo klanv ; n'eus tamm ebet ken, en ti, da zebri, hag oun bet aze e Kerilaouen o c'hou-lenn bara ; kaset ouñ bet kuit, a daoliou dourn, gand an ozac'h drouk.

— N'es ket da lenva, evelse, eme an dall, me

a zo o vont da welet an ozac'h-se ha marteze e teuin a-benn d'e lakat da ziskouez e vadelez en da genver !

Ar verc'hig a gemeras fizians hag a zec'has an daerou a goueze eus he daoulagad ; e keit-se ar zant a zigouezas e Kerilaogen ; an ozac'h, dal m'her gwelas, a en em lakeas da youc'hal warnan :

— Da betra 'ta, dallik, e redes evelse, a-zor da zor, a di da di, gant da gi dizoare ? Eun den en oad evelhout a zo eur vez d'ezan mont da glask an aluzen.

*An neb a had a ved hag a leun e irc'hier
Peb den a dle beuz diouz labour e vicher.*

Ma 'm eus poaniet n'eo ket evid eun all em eus laket ar c'houezenn da zivera diouz va zal ha ma 'm eus seiz torz vara o poazat em founn, n'em eus ket bet ar bleud a zo aet d'o ober o redek ar straejou ; labour dallik, kemer da bal ha da varr ha stag da gi barbet ouz sparl an alar.

— Ozac'h chentil, eme ar zant ; n'it ket da ober goap eus eur paourkaez den a zo bet pouneraet dourn Doue warnan, rak ar Mestr en deus renet an amzer dremenet a ren an amzer vremen koulz ha ma reno an amzer da zonet.

— Ro peoc'h, eme ar fournier, gant da breze-gennou moredu ha kerz ac'halese dillo ; fred em bije da rei, ma rojen aluzen da gement paour a dremen ebioù Kerilaouen.

— N'emaoc'h ket heb va anaout, eme Herve ; er c'hoad tosta ema va lochenn ; eno e kanan meuleudi an Aotrou Doue da c'hortoz an deiz bras ma roio digemer d'in en e varadoz.

— Ma 'z peus mall da vont eus ar bed-man, m'az lakay, pa giri, war hent bras ar bed all !

— Mall am eus, a dra zur, eme ar zant met c'houi n'ho peus bet gourc'hemenn ebet da rei d'in taol ar maro: roit d'in eun tamm bara, en han 'Doue ! P'en deus laket danvez etre ho taouarn, Mestr an nenv hag an douar en deus lavaret : « Madou a roan d'eoc'h, met, bezit anaoudek, ha rannit gand an dud ezommek ! »

Ne c'houlennan ouzoc'h nemed an tamm kreun kaleta chomet da loueda e korn an armel ; me her soubo e dour skler va feunteun hag a lavarero eur bedenn evidoc'h.

— N'em eus ezomm ebet eus da oremusou.

— Bennoz ar paour, ozac'h, a zo bennoz Doue ; vad a raio d'ho korf ha dreist holl d'hoc'h ene.

— Kerz, buan, diouz treuzou va dor, pa lavar an d'it ; me n'em eus ket amzer da goll o chom d'az selaou.

— *Kemerit hoc'h ivourn ha lemmet mat ho tent
Aoun am euz ne jomfe ho torziou en o ment.*

Ar fournier kounnaret a gemeras e ivourn hag a vennas skei ganti war benn ar paourkaez, met e vrec'h a gollas raktal he nerz hag ar zant, gand e gi, a dec'has hep kaout glaz ; p'en em gavas gand ar verc'hig e lavaras d'ezi :

— N'es ket da ouela ken ha kerz d'ar gêr ; en arc'h du-ze e kavi bara gwenn, eus ar gwella, kaset d'it gand an Aotrou Doue !

Frealzet ha laouenaet, ar bugel a redas d'ar gêr hag e kavas, en he arc'h, evel m'en devoa lavaret sant Herve, seiz torz vara eus ar re gaera.

Epad an amzer-ze, an ozac'h piz ha drouk a youc'he gand ar gounnar ; p'oa aet da denna e fourniad, ar seiz torz vara en devoa laket er fourn a oa troet, o seiz, e mein !

*Setu 'r pez a glevis, eur zulvez, er c'hoad fao ;
beb an amzer 'me gred, her c'honter c'hoaz atao.*

*Gwirion eo kement-man, an tadou d'o mibien,
O deus bet lavaret, burzud Kerilaouen,
Kentel fur ar paour dall a zo bet selaouet
Aluzenusoc'h tud a zo diaes da gaouet
Eged ar re o deus an eur vat da vevan
Tro-war-dro d'ar c'hoad fao, lochenn Herve ennan.*

*Gwirion eo kement-man ha ma ne gredit ket.
Ar pez a rumm da rumm hon eus ni bet desket
It da vered ar Zent, da vourc'h Lanriouare
Kaout a reoc'h ar seiz torz, bepred en o doare.*

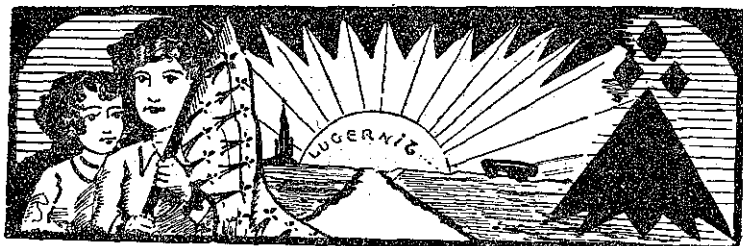
Erwan Berthou ha Minor Kerbriek.

WAR ZAO !

BUGALE BREIZ

WAR-ZAO TA ! MI-GNO--NED, BE-zomp
 GWIR Vre-to-ned : ha - KRENV e-vel de-
 RO, Ni oll A - zi-Pen-NO - Gwi-riou hor BRO

1

WAR ZAO 'TA! mignon'ed,
 Bezomp gwir Vretoned,
 Ha krenv evel dero
 Ni holl a zifenko
 Gwirioù hor Bro.

2

DIFENNOMP kalonek
 Gwirioù ar Brezoneg;
KOMZOMP yez hon Tadou
 Kêrzomp a vagadoù
 War o roudoù.

3

STUDIOMP yez hor Breiz
 Va bugaligoù geiz,
 Ma c'hellimp lavaret
 E vezo yez karek
 Breiz adsavet.

4

LENNOMP hon leorioù
 Karget a istorioù;
LENNOMP holl en hor yez
 Istor hor Breiz a-bez
 Hep kaout tamn mez.

5

LENNOMP buez hor Zent,
 Ma kavimp ar gwir hent
 Hon feno da Jezuz
 D'e Varadoz skedus
 Ha peurbadus.

6

LENNOMP kelaouennoù,
LENNOMP kazetennoù
 Zo savet en yez Breiz
 Da zifenn Breiz ha Feiz
 Eneb ar Bleiz.

7

PEDOMP mintin ha noz
 En yez kaer hor Zent koz;
E BREZONEG dalo'hmat
 Pedomp Doue hon Tad
 Hag hor Mamm vat.

8

KANOMP holl en yez Breiz
KANTIKOU kaer e-leiz;
KANOMP er pardonioù
 War ar c'haera tonioù
 Gwerzioù, sonioù.

9

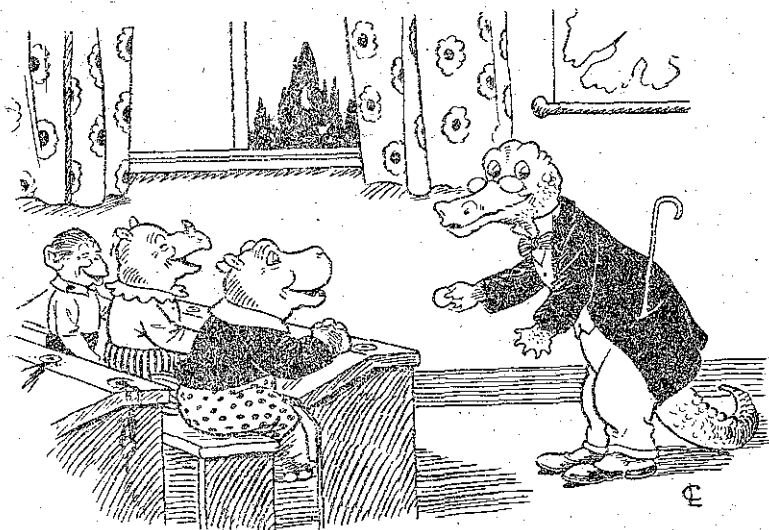
SKRIVOMP ar Brezoneg
 Ma vo trec'h d'ar galleg;
GOULENNOMP, Bugale,
 M'hen deskor hep dale
 Er skol bemde.

10

HOPOMP HOLL a-bouez-penn:
 Bevet Breiz da viken!
 Bevet hor yez santel!
 Enor da Vreiz-Izet
 Bro hor c'havel!

Ar c'homzou-ma na zo bet savet gand **YVONIG**, hag an ton
 gand an **A. MAYET**, ograouer iliz-veur Kemper.

Feiz ha Breiz ar Vugale vihan

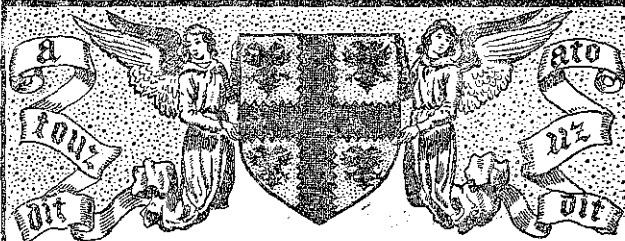
Diwar Cymru 'r Plant Bach.

An Aotrou Krok. — Me 'm eus kavet eur gwenneg war leur ar porz-c'hoari. Daoust hag unan bennak ac'hanoc'h c'houi en defe her c'holllet?

Rhino Bihan. — Ya! sur; me eo.

An Aotrou Krok. — E pelec'h ho peus her c'holllet?

Rhino Bihan. — El lec'h m'ho peus c'houi her c'havet, sur a-walc'h!

† *Breiz e Rom* †

Sant Erwan ar Vretoned

Ha gouzout a rit ez eus e ker-benn ar Bed Katolik eun iliz gwestlet d'hor Zant Broadel, Sant Erwan, hag a zo — lavaromp kentoc'h, *a dlefe beza* — iliz broadel Breiz e Rom ?

Meur a Vreizad o deus desket kement-se gant souez d'ar sadorn 21 a viz Ebrel.

Hennez a oa deiz diweza Perc'hirinaj Kelennerien Katholik Bro-C'hall e Rom. En o zouez, e oa meur a Vreizad eus ar pemp eskopti, ha dreist-holl eus eskopti Kemper.

An Ao. Chal. Gwilhermit, Rener Kelenni di S. Loeiz Brest, a sonjas ne vije netra dereatoc'h eget mont da enori Sant Erwan en e Iliz. Ober a reas ar pezh a oa ret ; ha setu perak d'ar sadorn d'an noz — war-dro 6 eur — e oa leun-chouk an ilizig (evid ar wech kenta marteze) pa zigoras al lidou gand ar c'han brudet :

« N'ez eus ket e Breiz, n'ez eus ket unan, N'ez eus ket unan, evel Sant Erwan !.. »

An Abad Fournier, Person an Iliz, a lavar da c'houde eun neubeut gerioù da reketa digemer mat da Vreiziz en o iliz, ha da zisplega eun tamm eus he istor. Ma ne fazian ket, n'eo ket Breizad dre ar ouenn, an Ao. Fournier : dre ar galon a-vat, ne lavaran ket...

An Ao. Gourtay (eus Kastellu) eskob ar Gwiana a ro Bennoz ar Zakramant. — An holl a bed gand youl bras evid an Iliz, Hon T. S. Ar Pab, an Eskibien, ar Vro.

D'an diwez eur c'han da Zantez Anna ha da St Erwan « meulgan kloareged Breiz e Rom » — meulgan savet er bloas 1925 gand an T. Jakez Kerrien eus a Zant Thegonneg, a oa er mare-se o studia e Rom — (J. Kerrien a skrivas — eun neubeut bloaveziou 'zo — romantou evel « Ar Roc'h Toull », hel lakas neuze « e penn-araok bagad hor skriva-gnerien yaouank ». — Abaoue avat eo tavet. Ha gwaz a ze evid an holl vrezonegerien !).

— Ar peb brasa eus Bretoned Rom a danvas eno eur bijadur dispar, ha seul' brasoc'h ma' z eo roue-soc'h. Hag o c'henvroiz, a gemere an deiz warlerc'h hent an distro warzu Breiz a vo bet evurus, hebbmar, o welet ken birvidik e touez o breudeur en harlu spered ar vamm-bro. En eur ger, bez e voe, ar gouel-se, a-berz pep-hini, eun testeni a vro-garantez : eur skouer ivez, eur skouer a bouez. Lavaret a ran adarre : salo ma teufe St Erwan ar Vretoned da veza a-nevez eun « oaled » evid hon holl genvroiz o chom pe o tremen e Rom !

A. K.

◆ Divinadennou Miz Mezeven ◆

I. x x x x x x x
x x x x x x
x x x x x

x x x x
x x x
x x
x

Tad koz Jakob.
Eun dra da veza lodet.
A zo e Rumengol. Parez ar c'hil-
[hog].
E peb amzer.
Pell an eil peñ diouz egile.
An hanter eus eun hano.
A gaver e Montroulez, nann e
Plourin.
Degaset gant Yann Gostarreun, Enez-Eusa.

II. — Dre n'eus fors pe seurt amzer e teuont atao, ha den ebet n'hell kregi enno ha n'o deus ket bet morse na loj, na ti, ha bemdez, an eil da heuil egile e teuont atao o zri. Piou int?
Degaset gant Tanguy Creignou, Kleder.

III. — Perak al loar en deus atao liou fall?
Degaset gant L. Plouzane, Brest.

IV. — Dirak Ker-Iz beuzet, ar Roue Galon gant sant Gwene'e, a lamm eus ar mor. E pelec'h emañ Dahut, ar brinsez daonet?

V. — Dirazoc'h e well banniel Breiz ; klaskit bre-man e pelec'h emañ he douger?

Skeudennou savet gant Ronan, Pleiber-Krist.

Degas responchou divinadennou ebrel, mae ha mezeven abenn Gouel Yann da: M. le Directeur du « Feiz ha Breiz » Scrignac, (Finistère).

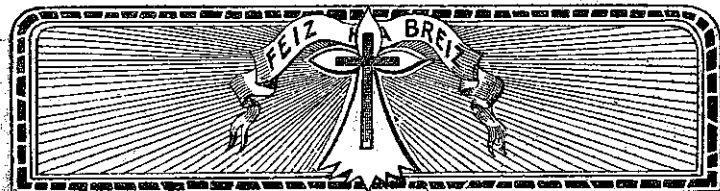
Souscripteurs au volume : le P. Abgrall

M. Lozac'hmeur, aumônier au Likès, Quimper	1
M. Breton, recteur de Telgruc	1
M. le chanoine Bihan, directeur au Séminaire	1
M. Kerbrat, directeur au Séminaire	1
M. Cotten, secrétaire de l'évêché	1
M. Herry, curé-doyen de Sizun	1
Le Comité catholique des Amitiés Françaises à l'Étranger, Paris	1
Le Carmel de Morlaix	2
M. Bédéric, aumônier du Carmel, Morlaix	1
M. Rolland, recteur du Bourg-Blanc	1
M. Gourlaouen, auxiliaire Bourg-Blanc	1
M. Caroff, vicaire, Plouhinec	1
M. Lozac'hmeur, vicaire, Pont-Croix	1
M. Le Berre, chapelain, Plougasnou	1
M. Parcheminou, vicaire, Cléden-Cap-Sizun	1
M. Colin, recteur d'Esquibien	1
M. Marc Le Berre, boulevard Kerguelen, Quimper	1
Mlle Bernet, Ploaré	1
M. Lemoine, notaire, St-Pol-de-Léon	1
Anonyme, Hôpital, Quimper	1
Communauté des Filles du St-Esprit, Hospice, Douarnenez	1
Communauté des Filles de la Charité, Tréboul	1
M. Hénaff, vicaire à Douarnenez	1
M. Pelleter, vicaire à Tréboul	1
M. Kérouanton, recteur de La Martyre	1
M. Sellin, recteur de Tréguennes	1
M. Le Roy, vicaire à Penllan	1
M. Martin, vicaire à Tréboul	1

29

Exemplaires souscrits jusqu'ici: 59 + 29 = 88.

Prière d'adresser les souscriptions à M. le Directeur
du FEIZ HA BREIZ, Scrignac, (Finistère).

Feiz ha Breiz KLEDER

Ar Plac'h Euris Bernadett Soubirous a ra daou vuzud nevez

Er bloaz-man ez eus 75 vloaz abaoe m'en em ziskouezas ar Werc'hez e Lourd da Vernadett Soubirous. Eus ar plac'hig-man e komzin deoc'h er miz-man, n'eman dres ar berc'hirined o tizrei eus Lourd.

Goude beza gwelet ar Werc'hez, Bernadett a zeuas da veza leanez e Nevers, e lec'h ma varvas. D'ar 14 a vezeven 1925 e voe laket e renk an dud eurus, gand hon tad santel ar pab Pi XI.

D'an deiz diweza a viz mae tremenet hon tad santel ar pab, goude eun enklask pis graet warno a zigemere evel gwir vuzudou daou virakl graet abaoe gant ar plac'h eurus. C'hoarvezet int bet gant an aotrou Lemaitre ar-c'heskob Carthaj, ha gant eul leanez eus Lourd.

An aotrou LEMAITRE en doa eur c'hlenved tapet gantan en Afrig m'edo enni misioner. Ar vedesined a lavare n'oa evitan kouls lavaret pareans ebet, ha n'helfe houman dont nemet dre hir amzer.

Daoust d'ezan da veza gwal eskinet gant ar c'hlenved, ar-c'heskob Carthaj, d'an ampoent e Paris, a fellas gantan dont da Nevers, (an eskopty m'oa ginidig anezan) evit ar goueliou en enor d'ar plac'h eurus nevez, d'an 8 a viz eost 1925. Eno epad ar prosesion graet gant relegou Bernadett Soubirous, an arc'heskob a gavas ar pare en eun taol, ha n'en deus bet netra da c'houzantv aboue eus e glenved koz. An holl vedesined bet war e dro o deus anavezet n'helle beza bet pareet evelse nemet dre vuzud.

Ar Sœur Marie de Saint-Fidèle, eus Lourd a oa gwall glanv, er bloavez 1926. Eun operasion evid an « appendicite » a oa bet graet warni, pa gouezas warni daou glenved all : unan (mal de Pott), en he livenn-gein, egile (tumeur), en he fenn-glin. Ar c'hlenvejou a yeas war wasaat betek ar bloavez 1928. Hag eviti ivez, hervez ar vedesined, n'oa pareans ebet, nemet dre hir amzer. Dre ma yea falloc'h falla e voe staget d'ober eun naved eviti, en enor d'ar plac'h eurus Bernadett. D'ar pempvet dervez eus an naved, d'ar 6 a viz c'houevrer, setu ma voe pareet al leanez en eun taol trumm hag evit mat. Antronoz e savas; gellet e voe skei war he livenn-gein, en derc'hent ken gouridik; poueza a c'helle war he gar; tec'het mat oa ar c'hlenved.

Goude an daou vurzud-man studiet a dost gant medesined ha tud eus an desketa e c'hellomp kaout fisianz e vezo hep re hir dale, pa blijo gant an Iliz, laket ar plac'h eurus Bernadett war renk ar zent.

Prezegennou ar Meurz-Fask (Kendalc'h)

Goude lein Y. Daniélou, eus ar Vourn eo a gomz d'omp diwarbenn an tempsiou da lakat en douar en hor c'hornbro.

Komz a ra d'eomp eus ar pezh a dleomp rei d'an douar. An « AZOTE » a zrusa an trevajou, o laka da gaout al liou glaz tenval a welomp d'ezo d'an nevez-amzer, e leac'h ma vez dem-velen an deliou pa vez diouer « azote » en douar. An « Acide Phosphorique » a lak da voueda ar greun, a ro dalc'h d'ar gorzen o doug. Dre-ze ez eus kalz ezomm a « Phosphate » en hon douarou rak nebeut e ro d'ezo an teil. Ar « Potasse » ma c'houlenn dreist-holl anezi ar betterabez hag an avalou douar.

Goude-ze e lavar an tempsiou gwella evit ar brokoli, ar gwiniz, an avalou douar, ar betterabez.

Evelse d'ar gwiniz goude teil pe bizin e c'houlenn lakat wardro 200 lur « sulfate d'ammoniaque » 400 lur « super » 150 lur « chlorure de potassium » hag an dra-ze dre zervez arad. D'an avalou douar e laka tempsiou kemmesket 6/10/5, o lakat ouspenn 10 % a « c'hlorure de potassium ». D'ar betterabez goude teila mat e laka 200 lur

Feiz

Breiz

HA

O
Mamm
hor
Bro !

*O mater patricæ,
Anna potentissima,
serva fidem sanctæ
intercessione.*

*Santez Anna, pa-
trotez hor bro, mi-
rit bepred ar feiz en
hon touez.*

Va Breudeur Ker,

Kristenien Breiz-Izel a blij d'ezo darempredi al lec'hiou santel a zo bet darempredet gand o zud koz, a gar daoulina ha pedi en ilizou m'eo bet daoulinet ha m'o deus pedet enno o zud koz hag abalamour da-ze n'oun ket bet souezet ouz ho kwelet o tiredet ken niverus warzu ar chapel benniget-man, rak enni ho tud koz, a-rumm da rumm a zo bet deuet da ziskouez o feiz hag o c'harantez, enni o deus lezet eul lodenn bennak anezo o-unan, eus o fedennou, eus o finijennou, eus o daelou marteze, eus ar boan a gemerent.

Kristenien Breiz-Izel a blij d'ezo enori ar zent hag ar zentezed a zo bet enoret gand o zud koz hag o deus graet d'ezo vad hag abalamour da-ze n'oun ket souezet ne c'hellfe netra miret ouzoc'h da zont aman da bardona, nak ar skuisder eus ar veach, nag an hirder eus an hent, nag ar gwall amzer, na zoken ar mor, rak aman ho tud koz a zo bet selaouet ; an taolennou a welit renket aze ouz ar voger, daoust pegen dister bennak e vefent, hen lavar frêz d'eoc'h holl ; degas a reont da zonzj eus an den yaouank dalc'het war e wele gand an dersienn domm ha pareet goude beza graet da zantez Anna eur bedenn, eur ar moraer saveteet gant dourn e hatronez eus an tarziou kounnaret a yea da oueledi hen hag e vag ; degas a reont da zonzj eus ar yamm gaez, miret he bugel d'ezi, p'he devoa kollet peb esper d'e welet o chom beo :

O ! ya ! war dachenn zantel ar Palud

Santez Anna he deus sikouret kals tud.

C'houi her goar, va breudeur ker, ha setu perak n'oc'h ket evit miret da gaout fizians enni, da gaout eviti devosion. Hag eun devosion vras meurbet ;

rak hervez eul lavar skignet e Kerne : neb n'eo ket bet e santez Anna 'r Palud, n'en deus ket gwelet a zevosion ! »

A zo gwir ! Hag o welet ar feiz o skedenna war ho tal, o para en ho taoulagad ; o welet ar bedenn o finval war ho muzellou, va c'halon a zo teneraet : « O *Mater patriæ*, o santez Anna hor patronez, dalc'hit atao ar feiz-se e mesk ar Vretoned », rak n'eus netra, — ez an da glask hen diskouez, — n'eus netra hag a rafe muioc'h a vad en o zouez eget ar gwir Feiz, eged ar relijion.

I. — MAT EO AR RELIJION EVIT BEVA.

a) *d'ar vugale*. — Ho klevet a raer, meur a wech, o klemm hag o lavaret : « Ar vugale, breman a zo dies kaout affer outo, dies ober d'ezo suja ! Poan a zo ganto ; pa vezont bihan e valeont war hon treid abalamour ma 'z int dievez ; deuet da veza bras, hag o c'houzout ervat petra reont, e valeont war hor c'halon ! » Gwir eo ! met petra zo kaoz ? Eun dra a vank d'eoc'h, tadou ha mammou : ar relijion ; ma ne vez ket ar relijion ouz ho sikour, ma ne lakit ket da genta doujans ha karantez an Aotrou Doue e kalonou ho pugale, na c'hedit eus o ferz, na doujans, na karantez evidoc'h hoc'h unan !

Kaer eo evid eun tad hag eur vamm kaout bugale savet mat. Ha ma c'houlennfen digant tadou ha mammou a zo aman ouz va selaou petra 'ra o joa hag o laouenedigez war an douar, me zo sur e respontfent d'in : « ne d'eo ket va danvez ; ne d'eo ket ar vrud vat am eus ; ar pezh a ra va joa ha va enor eo va bugale : « Rak douja 'reont d'in, a lavarfe an tad ; eur ger, eur sell hepken eus va ferz

a zo a-walc'h evid o lakat da zenti ; va c'haret a reont, a lavarfe ar vamm ; Doue a oar pegement ; laouen int pa welont ar mousc'hoarz war va muzellou ; gouela a reont pa welont an dour em daoulagad ; abalamour da-ze, ar boan hag ar skuider a rankomp da c'houzanv, epad an deiz, evit gounit bara d'ezo, a vez buan ankounac'haet diouz an noz, pa welomp ar vugale-ze o tont warzu ennomp, astennet ganto o divrec'h evid hor briata ! »

Ya ! joa hag eurusted eun tad hag eur vamm eo kaout en dro d'ezo bugale sentus ha karantezus.

Ar gwel anezo a laka ho kalon da dridal : « Diwezatoc'h, eme c'houi, pa vezo gwenn hor bleo, pa n'hellou mui hor c'horf daoubleget gand an oad en em rei d'al labour, ar vugale-man hor mago ; ni a gavo hor c'hozni ês c'hoaz da zougen, ha pa zouno hon eur ziweza, da vihana, eun dourn karantezus a deuy da zerra d'eomp hon daoulagad ha da skuilha dour benniget, da zul, war ar maen a c'holoio hor relegou. »

Kement-se a zo kaer, va breudeur, met, m'her goulenn ouzoc'h : « Ha sonj ho peus c'houi da gaout bugale fur ha sentus, bugale hag a raio ho levenez hed ho kozni, hep sikour an Aotrou Doue, hep sikour ar relijion ? »

Nann ! « Sevel ha skolia ar vugale hep relijion, a lavare, an Tad Santel ar Pab Leon XIII, a zo lammet, eus o ene, hadenn an honestiz ha chacha war ar vro gwasoc'h gwaleun eged ar vosenn ! »

Ar gerent ne reont nemed al lodenn zistera e kenver o bugale ; ar relijion a ra al lodenn vrasa ; en eur lakat en o c'halon doujans ha karantez evid o zad a zo en nenv, e laka ivez, er memez amzer, er

c'halonou-se, doujans ha karantez evid o zad hag o mamm a zo war an douar.

Gwelet hoc'h eus, koulz ha me, bugale hag a ra fae war o zad, a ra poan d'o mamm ; bugale ha n'o deus respet nag evit den, nag evit netra ; it d'o zi ; klaskit penaos int bet savet hag e welot raktal e vank eun dra d'ar vugale-ze : ar relijion.

b) *d'an dud yaouank.* — Koulskoude n'eo ket a-walc'h beza savet ar vugale e doujans hag e karantez Doue, betek an oad a bemzek ha c'houezek vloaz... neuze, dreist-holl, p'ema an youlou fall o koumans dihuna, birvi en o c'halon, eo o deus ar muia ezomm eus ar relijion.

Beza ez eus tadou ha mammou hag a gred n'o deus eun den yaouank, eur plac'h yaouank, ezomm ebet da veza devot hag o lez da veva hervez o frouden hag o fenn skanv : « E barr o brud emaint, emezo ; yaouankiz a rank tremen ; peb oad en deus e blijadur ; plijadur ar bed d'an den yaouank ! »

Petra zigouez peurliesia ? An den yaouank en em ro da blijadur ar bed, a ya d'an ebatou, el lec'h ne glev nemeur a gomzou onest, el lec'h ne wel nemeur a skoueriou mat. Hag alies e c'hoarvez gantan evel gand an hini a zo paket e viz en dournerez : an dourn, ar vrec'h, ar c'horf bras a ya war lerc'h... Holl e tremen ebarz ha ne jom anezan nemet tammou ha n'o deus hano ebet.

Evelse ivez eus an den yaouank a en em lez da veza touellet gant plijadur fazius ar bed ha ne jom mui netra gantan : na feiz, na vertuz. : Tamm ha tamm e koll e feiz ; deiz ha deiz e tilez ar bedenn ; nebeud ha nebeud e tec'h dioc'h an Iliz, e pella diouz ar zakramantchou. Ha neuze, e giz eul loen follet, e kerz hag e red war hent ar fallagriez ;

mont a ra a zizurz da zizurz, betek ar vreina-
du-
rez.

Kollet eo, abalamour m' eo bet re lezet. Hag an-
tad hag ar vamm diskiant a rank anzañ, — re zi-
wezat, — o deus faziet ; met keuz re ziwezat ne-
dalv ket. Int a zesk, hep dale, diwar o c'houst, pe-
gen trist eo, en eun tiegez, eun den yaouank, eur
plac'h yaouank difeiz ha direol. Pep tra a zo war
o hent ; ne fell d'ezo mui gwelet dirak o daoula-
gad nag ar groaz, na taolenn ar Werc'hez ; ne-
fell d'ezo mui klevet hano eus buhez ar Zent nag
eus ar bedenn. Goapât a reont o zad hag o mamm
o deus c'hoaz sonj eus an Aotrou Doue ; n'int ka-
ret gant den ha ne garont den !

Tadou ha mammou n'it ket da gounta, en ho-
kozni, war bugale difeiz ; eurus e viot da guitât.
ar bed-man, hep beza disenoret ganto ; eurus e
viot, ma plij ganto gervel eur beleg abred a-
walc'h evit ho sikour da rapari ar zempladurez
ho peus bet evito ; bugale hag a vezo peurluvia an-
daelou en o daoulagad hag ar joa en o c'halon
oc'h heul ho korf d'an iliz ha d'ar vered.

Daoust hag an dud yaouank a relijion a zo evel
ar re-ze ? O ! nann ! Kerzet a reont disklabez
war hent ar vuhez-man ; enor a reont bepred d'o-
zud ; sikour a reont d'ezo en eur denna ar zamm
diwar o c'hein, en eur gemeret evito al labouriou
tenn ; ober a reont pep tra evit dousaat poaniou
o zud hag en aoun emaint ato da ober d'ezo an-
distera poan ; ar gerent a zo lorc'h enno eus o
zud yaouank hag ar re all o deus avi outo !

c) *Dan dud en ord.* — Met, a leverot d'in, ar
relijion a zo mat d'ar vugale, d'an dud yaouank
hepken ; ha nann d'an dud en oad gouest d'en em
ren o-unan. Gwelomp !

Pa deu daou bried e-hars treid an Aoter da rei
dirak Doue o dourn hag o c'halon an eil d'egile ;
da ober dirazan al le d'en em garet hed ar rest
eus o buhez, d'en em zikour an eil egile da c'hou-
zanv poaniou ar bed-man, peurluvia ne zonzont ket
e c'hellfe morse beza etrezo an distera disunva-
niez. Ha koulskoude, petra 'zo stankoc'h hirio eged
ar yenienn etre ar priedou ? Ankounac'hât a reont
o devoa promettet karantez an eil d'egile dirak
Doue. Deuet int da anaout an eil mankou egile ha
n'hellont mui en em c'houzanv. Bemdez ez eus
trouz ha brezel etrezo ; ha piou 'oar ha ne d'aint
ket, hep respet ebet e kenver lezenn an Aotrou Doue,
da c'houlenn digand eun den ha n'en deus gwir
ebet evit kement-se, terri o dimezi. Met, komzou
an Aviel a zo bet lennet deiz o eured a zo aman :
« *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, ar pez
a zo unanet gant Doue, n'hell den her freuza ! »

A ! ne vije ket gwelet etouez an dud ar yenienn
hag an disunvaniez-se, ma vije e kalon ar priedou
santimanchoù kristen.

Gwelit ar priedou a zoudjans Doue : ar re-ze a
en em glev mat ; ar re-ze a zo eurus. Perak ?
Daoust ha ne zav ket a-wechou eur goumoullenn
bennak a-zioc'h o zi ? Eo, a dra sur, rak e pelec'h
kaout war an douar an den n'en deus mank ebet ;
met gouzout a reont en em bardoni, ha dre-ze e
vevont e peoc'h hag e reont evel eur baradoz eus
o zi !

II. — MAT EO AR RELIJION EVIT MERVEL

Ha mar deo mat ar relijion evit beva, eo mat
ivez evit mervel ! n'eo ket rouez an dud a vev hep
relijion ; rouesoc'h oe ar re a varv hep relijion.

Pa dosta 'vid an den ar mare da vont eus ar

bed-man, neuze dreist-holl e teu ar relijion da ober vad d'ezan.

An den difeiz d'ar mare-ze, o sonjal e rank lezel pep tra, war e lerc'h, o sonjal eo echu pep tra evid ar vuhez-man, a gouez en dizesper. Keit ha m'en devoa yec'hed, e rae an den dispount dirak Doue ; breman avat en deus aoun ; ankeniet eo rak santout a ra ne dle ket mervel a-bez ; krena a ra ha lec'h en deus, rak, eme an Abostol sant Paol : « Skrijus eo koueza etre daouarn an Doue beo ! » skrijus, dreist holl, evid an hini en deus disprijet e vadelez, graet goap eus e c'hourc'hemennou, graet brezel d'ezan keit ha m'en deus gellet. Setu o tont breman tro an Aotrou Doue. Paour kaez den ! C'hoant dont, war e giz, en deus, rak n'eo ket evit sellet ouz ar maro — (ar maro a zo evel an heol, den n'hell sellet outan en e fas) ; c'hoant en divije da azeza c'hoaz eur pennadig war hent ar vuhez, met eur vouez a lavar : « Bale ! Bale ! kerz ! kerz ! Bale, kerzet a ra... ha koueza a ra evel ar re all. Pe seurt digemer a vezo graet d'e ene ? pe seurt digemer a vezo graet d'ezan en tu all ? Ar stad a ra eur mestr ouz eur wezenn ha n'he deus ket douget frouez ; taolet e vezo en tan : « Kerz, ene milliget, eme Hor Zalver, kerz d'an tan ne vougo morse ! »

Gwelit, er c'hontrol, an den a feiz, war e dremenvan ; klevet a ra trouz ar maro o tastaat kammed ha kammed ; gwelet a ra e nerz o vont digantan tamm ha tamm ; santout a ra ar yenien, yenien ar maro, o pignat, nebeud ha nebeud, eus beg e zaouarn hag e dreid betek e galon.

Ha koulskoude ne ziskouez tamm enkreuz ebet. Perak 'ta ? Abalamour n'ema ket e-unan ; Jezuz-

Krist a zo gantan ; daou int ; an Doue krenv oc'h harpa e grouadur dinerz ; an Doue trugare-
s e rei d'ezan fizians... Ya ! fizians en deus, pa ra eur zell war e lerc'h, rak miret en deus gourc'hemennou Doue ha re an Iliz. Faziet eo bet a-wechou, gwir eo, met e zaelou hag an absolver o deus ken alies all ivez gwalc'het e ene ; fizians en deus pa ra eur zell en dro d'ezan, rak en e di en deus roet kenteliou mat : pedenn, noz ha mintin, sin ar groaz, a-rack ha goude pep pred ; buhez ar zent bemdez ; an aviel bep sul ; en e barrez, skouer vat : bep sul, bep gouel berz e blas en iliz ; bep tri miz, war e zaoulin e kichen ar gadorgovez hag ouz an daol zantel. Gand an esperans start-se en e galon, e lavar kenavo d'e dud o skuilh daelou e kichen e wele, kenavo er baradoz ! Hag e varv e peoc'h, en eur gas ar grusifi d'e vuzellou, dija sklaset, hag en eur lavaret hanoiou Jezuz ha Mari : *Beati mortui qui in Domino moriuntur* : eurus ar re a varv e doujans Doue !

Ha n'eo ket 'ta, ar gwir feiz eun tenzor evid an den epad e vuhez ; eul laouenedigez evitan war e dremenvan ? Eo sur. Ha n'eo ket estoun, en divije eun den gouzidik lavaret ar c'homzou-man : « Tra souezus, emezan, ar relijion graet evit kas an den da eurus ted ar bed-all, a ra ivez e eurus ted er bed-man ! »

O mater patriæ, Anna potentissima, serva fidem, sancta intercessionem. O ! santez Anna, patronerez hor Bro, mirit bepred ar feiz en hon touez, rak hepdi, dies eo beva, enkreuz eo mervel.

Mirit hi d'ar vugale, vit ma vezint war an douar, joa ha laouenedigez o zad hag o mamm.

Mirit hi d'an dud yaouank, vit ma chomint ato fur ha ma kendalc'hint da veza direbech dirak Doue ha dirak an dud.

Mirit hi d'ar priedjou, vit ma vevint en unvaniez ar vrasa, ma chomint en eur gichen, dourn an eil e dourn egile evit sevel ha diskenn hent ar bed-man hag en em ren etrezek ar baradoz.

Mirit hi d'an dud koz vit na grenint ket war o diwezadou, vit ma ouezint mervel evel gwir Vretoned, en eur vouchat da groaz Hor Zalver Jezuz hag en eur zerc'hel en o dourn chapeled e vamm garantezus.

Ha d'eomp-ni holl a zo en em zastumet hag en em vodet aman dre respet ha dre garantez evidoc'h, d'eomp-ni roit ho pennoz, ni ho ped, rak bennoz eur vamm goz a zegas ato chans hag eurvad ha c'houi eo mamm goz ar Vretoned. Hon diouallit, evel eur vamm ; hor skoazellit epad hor buhez ha pa rankimp mervel, Itron Santez Anna, grit ma 'z aimp d'ar baradoz ganeoc'h, da welet Jezuz, ar Zent hag hon tud koz.

Evelse bezet graet.

Prezegenn graet e pardon bihan santez Anna ar Palud, d'an 28 a viz gouere 1907, gand an Aotrou Kerebel, a oa neuze kure e Kemeneven.

Rei skoueriou mat d'ar vugale

Ata, Yvonig, ha peure'hraet eo ganez da zeveriou ?

— Ya, Mamm, ne jom mui nemet eun tammig bihan d'ober.

— Labouret mat ec'h eus epad ar zizun ?

— Oh ! ya ! Ar mestr en deus lavaret d'in e tesken buan hag en deus roet d'in ar groaz. — Kendalc'h va mabig, hag e ri plijadur d'az tad ha d'az mamm.

Epad ma komze evelse ouz he bugel, ar vamm a boanie da renka an traou en ti, da lakat koan war an tan, d'ober kant tra all evel ma z'eus d'ober en eun tiegez.

Abenn eur pennad, e lavaras da Yvonig : « Dastum breman da levriou ha da gazerou, ma z'aimp da ziambroug da dad, rak hirio eman ar zadorn, gouzout a rez. »

Ar ger-ze, « ar zadorn », a reas poan da ziskouarn ar paotr. Siouaz ! Na pet gwech n'eo ket bet o tiambroug e dad d'an deiz-ze hag e pe stuz en deus her o'havet ! Nag a drouz peurlies a en ti d'ar zadorn da noz ! An tad a zo eun den mat, pa vez diwar an dour, met eur gwall zen pa vez mezo, ha da zadorn, goude beza bet e bae, e tispign en ostaleri al locenn vrasa eus an arc'hant re-sevet evit ar zizun.

Ar vamm a oa eur vaouez eus an dibab, mat da labourat ; en he zi an traou a oa naet ; an ar-beuri a

lugerne, ar vugale gwisket dereat, daoust n'o doa ket a zilh a briz bras.

Perak ne vije ket ar wazed fur evel ar mero'hed ? Perak o deus kemeret ar c'hiz diskiant d'en em vesvi, da zispign en ostaleuriou arc'hant hag a zo ezomm anezan en o ziegez ? Anez an ostaleriou, anez ar vesventi, nag eürus e vije an darn vrasa eus an tiegeziou.

Mamm Yvonig, evit miret ouz he gwaz da zispign e holl arc'hant d'ar zadorn da noz, he doa kemeret ar c'hiz da vont d'e glask, arañk ma vije mezo dall. Hag eun duez oa gwelet eun hevelep maouez o vont dre ar ruiou gant he bugale da ziambroug an tad a familh. Klask a rae kuzat he mez hag he foan spered o komz ouz he bugale, oc'h en em ziskouez laouen outo.

Ar vugale vihana ne gomprenent ket hag o deveze plijadur, pa veze brao an amzer, o sellet ouz an traou. Met Yvonig a oa breman deuet en oad da gompren, hag ar zadorn a oa evitan eun dervez kalet meurbet. Gouzout a rae da belec'h edo e vamm o vont, gouzout a rae perak e kuitae evelse he zi d'an eur m'he doa ezomm da jom ebarz, gouzout a rae e welte adarre bremaik e dad oc'h ober e zod gant kamaraded henvel outan. Hag ar paotrig a oa tenval e benn, bale a rae o veza m'oa ret, met gwelloc'h en devije kavet kant gwech chom er ger d'ober e zeveriou ha da zeski e genteliou.

Seiz eur a zo o serni e tour an Iliz. Poent eo en em gaout, rak ar vicherourien o deus bet o fae div eur zo, hag abaoe o deus bet amzer da eva meur a vanne.

En ostaleuri n'eus nemet c'houez ar butum hag an alkool. Tad Yvonig, eur c'horn butum en e c'henou, e voned war gostez e benn, a oa o tiviz gant e gamaraded. Sevel a rae uhel e vouez, ar pezh ne rae nemet p'en deveze evet re a vanneou. En e zav edo e kreiz an ostaleuri, hag en eur denna e gorn eus e c'henou, oc'h en em lakeas d'ober eur brezegenn. « Ya, me lavar me, ar Frans a dlefe rei eur gentel da Hitler, da Vussolini ha d'ar re holl a glask he heskinat, evel m'he deus graet gwechall d'an impalaer Guillou daou. Ah ! paotred, me a zo bet er brezel bras, me am eus klevet ar c'hanoliou o krozañ. Ma vijen me chomet pell war an talbenn, ar

Brusianed o devije poket muioc'h c'hoaz d'an douar. Digaset oun bet pell diouz tachennou ar brezel da labourat en uzinou, Ezomm a oa, gouzout a rit, eus fuzuilhou, peziou-kanol ha pep seurt traou. Labourer hon eus, hag an trec'h a zo bet d'eomp. N'eus bro all ebet par d'ar Frans. Allo ! Eur voutailhad Champagn en enor d'ar Frans, hag en hon enor ive, sklaer eo. »

Ar Champagn a voe digaset, diskarget hag evet.

D'ar mare-ze just e tigoras an nor goustadik hag e voe gwelet o tont en ostaleri eur vaouez ha tri bugel ganti.

— Sell, a lavaras unan eus an everien, adarre da wreg o tont aman, Penndu ? N'out ket mui ar mestr ? En em lezel a rez da veza kaset ha digaset evel eur c'hi bihan !

Penndu a gavas dies beza goapaet evelse. Evelato n'ez eas ket e kounnar, n'en em gemeras ket ouz e wreg o welet ar groaz war bruched e vab Yvonig, e krogas en e zourn, e tigasas anezan e kreiz an ostaleri.... Ah ! paotred, emezan, me am eus eur mab hag a ra enor d'in. Deski a ra ar pezh a gar. Gwelit, ar groaz a zo gantan adarre. Allo ! Eun dro all c'hoaz. P'eo gwir va mab en eus labourat mat, e rankomp trinka c'hoaz arañk en em guitaat. Me eo a bae. Petra a gemerit, paotred ? »

Unan a gemer an dra-man, eun all an dra-hont, ha goulskoude ez eus awalc'h ganto. « Ha c'houi, va gwreg, Madame Penndu, hirio e c'hellit kemerit eun dra bennek, hag Yvonig ive, p'e gwir en deus bet adarre ar groaz. Allo, va mab, tosta, ma roin d'it eur pokig. »

Yvonig a dle rei e voc'h da baka glaourenn eus genou e dad, met santout a ra n'eo ket e dad eun tad evel ma tlefe beza. Ar pevar gourc'hemenn a Zoue a lavar d'ar vugale kaout doujans evit o zad hag o mamm. Met an tad, eus e du, a dlefe en em ziskouez eur gwir dad, rei d'e vugale skoueriou mat, beza fur e pep poent ha gelout lavaret d'e vugale : « Grit evel don. »...

Ar vamm, pedet da eva eur banne, a zisklerias n'he doa ket a zec'hed ha n'he doa ket a ezomm da eva. « Hag Yvonig, emezi, n'en deus ket kennebeut ezomm da eva.

Allo ! Deuit buan ganeomp d'ar ger, rak prest eo koan. »

Penndu a yeas droug ennan. « Gwelet a rit, emezan d'e gamaraded, va itron a ra fae warnon. Ma vije sentet outi, ne vije mui na banne na plijadur ebet. Met n'hellou ket miret ouzin da vont gant va c'hamaraded. Piou eo a labour ? Piou eo a c'hounit arc'hant ? Me. D'in me eta d'ober ev l a garan gant an arc'hant am eus gounezet epad ar zizun. Hag ar Penndu a jomas c'hoaz en ostal-eri hag a zispignas an hanter eus an arc'hant en doa bet evit e zizun.

Petra a c'hoarvezo bremaik en e di, pa vezo en em garet ? N'e ket joa a zigaso, met spont ha tristidigez. Re-bechou a raio d'e wreg ha marteze e zavo e zourn da skei.

Oh ! tech milliget ar vesventi, nag a zroug a rez en hor bro !

Ha c'houi hag hoc'h eus ostal-eri hag a zalc'h tadou a familh en ho ti evit suna o holl arc'hant hag ober d'ezo koll o fenn, ne garfen ket beza en ho plas. Lavaret a rit : « Ret eo en em denna ha gounit arc'hant »

N'heller ket gounit arc'hant dre hentchou dizonest. Ober droug a zo difennet gant lezenn Doue. Hogen droug bras a ra an hini a ro da eva da vesverien hag a taka tud da goll o fenn.

Y. U.

Deiz ar pardon

en eur barrez kristen

Gant an hany deuet en-dro, eo digoret ive amzer ar pardon-
niou. Edoug ar miziou brao, an eil goude eben, pep hini d'he
zro, ilizou hor bro Breiz a vezo graet gant lid kaer o gouel,
o dervez bras. Eun deiz a levezet santel eo gouel ar pardon en
eur barrez kristen, hag an holl, bras ha bihan, o deus mall d'e
welet o tigouezout. Evid ar gwir gristenien, evid ar gristenien
vat, ar pardon n'eo tamm ebet ar stalioù, ar c'hoarioù, ar reda-
degou a gaver war ar plasennou, nann, ar pardon evito eo
gouel an iliz parrez, an iliz-se hag a zo ive o c'hêr, hag eman
enni, o Doue, o holl zenzor war an douar. Da genver gouel ar
pardon, piou a vez trist er barrez? den ebet. Gwisket ganto o
dilhad braoa, an tal laouen hag evel yaouankaet, ar barrisioniz
holl, kôz ha yaouank, a gemer en deiz-se hent an iliz gant
muioc'h c'hoaz a lorc'h eus o feiz. A bep tu o gweler o tifour-
cha, eus ar parkeler, eus ar gwenojennoù, eus ar straejou ;
skanv o gar ha tiz warno, hini ne fell d'ezan beza diwezat en
deiz-se. Epad ar mintin, dorioù an iliz ne 'hanont da zigeñ ha
da zarra; stank eo c'hoaz, ar re a deu da ober o devoisionou
evit gouel ar pardon. Hag eo eur blijadur gwelet ar merc'hed,
ar gwazed-se, o tostaat ouz kador ar binijenn evit diboultrenna
o ene, hag o vont ac'hano d'an daol zantel, da daol o Fask
kenta, evel da eur pred eured, da zibri bara an elez. Oc'h ober
evise, ec'h heuliant ar gizioù, o deus heuliet an o raok o za-
dou. Penaos ne vefent ket eurus, « unanet gant Hor Zalver,
gwir eurus a gaver ». A! kompren mat a reont i, petra die
beza gouel ar Zant patron, gouel an iliz parrez, eun dervez a
wir pardon eus ar pec'hejou hag ive eun dervez a c'hrasou
puih evid an ene. Er zakramanchoù a resevont, an eil tra hag
egile a zo, e gwirionez, roet d'ezo. An iliz, gweha ma z'eus
gellet, koanta ma z'eus getlet, eo bet kempennet evit gouel
bras ar pardon. Pa z'er enni e kaver eo renket mat pep tra,
skeudennou ha relegou ar zent, ar bannieloù, ar c'hroazioù a zo
lakaet a-wel d'an holl hag o deus kavet brao o fiasou. An aoter
vras a zo eun drugar sellet outi gant he zoucheroù brodet, he
c'hantoleroù o lugerni, hag he bokedou, a zo heñvel euz eur
c'hoad e bleun. An aoter-ze, koulskoude, a die diskenn warni

Doue e-unan, daoust pegen skedus e c'hell beza, n'eo ket ar pezh a zo da gaëra en iliz, nanñ. Ar pezh a zo da gaëra, a galz, eo ar hobi tud a zo deuet d'an oferenni-bred; n'eus ket eur gador o'houllo; an iliz a zo leun-chouk. Eun dudi eo klevet an ilizad kristenien-ze o kana, o tiskleria, holl a-unan, o feiz hag o doujans d'o Doue; eun dudi ivez o gwelet treset ouz ar gador-brezeg, o selaou gand levez; oc'h eva evel pa lavarfen, ar gwirioneziou santel a gouez anezi. Ar feiz kristen, feiz an dud koz, hec'ha birvidik eo c'hoaz; tridal a ra e kalonou an holl; e deiz ar pardon koulskoude e teu da gemeret eur sked hag eun nerz nevez.

Da zeiz ar pardon, goude an oferenn-bred, an dud o deus plijadur oc'h en em gaout an eiz gand egile, ar gerent gand ar gerent, ar vignoned gand ar vignoned. Peurliesä, ma vez c'hoaz an tad pe ar vamm goz, ar vugale hag ar vugale vihan a yejo neuze d'o gwelet hag a leino asamblez, rak ar pardon mard'eo gouel bras an iliz parrez, a zo ive gouel ar familh a gar en devez-se en em voda holl er ger an-dro d'an daol. Gouel ar pardon eo gouel ar feiz, hec'ha eo ive gouel ar garantez.

Ar gristenien vat ne gavont ket eo awalc'h rei da Zoue ha d'o zant patron al lodenn genta eus deiz ar pardon; an dervez a-bez a fell d'ezo rei, setu perak, goude beza en em laouënaet kent etrezo er ger, e tizroont d'an iliz evid ar gousperou. Epad an oferenn o deus dreist-holl kanet o feiz hag o doujans o Doue; epad gousperou e kanint meuleudi o zant patron hag her pedint da zigas d'ezo e skoazeil hag e vennoz. En enor d'ar zant patron a zo karget gant Doue da veilha war ar barrez hag evid harpa ar pedennou, e vez graet ar prosesion. Ar prosesion, unan eo, eus pedennou kaëra an iliz, pa vez heuliet gant devozion hag urz vat. En eur barrez kristen, ne giever ket, a drugare Doue, an dud o c'hoarzin hag o kaozeal e kerc'ha prosesion, ne voter ket ar barrisioniz o chom du-man, du-hont da zigeri o ginou da zellet; kement-se a vefe divado ha divergant hag a c'hellfe rei tro da daoler dismegans war ar relijion. Ar prosesion a zo eur skeudenn eus an iliz en hent warzu bro an nenv, gant kroc'h Hor Zalver er penna arak ha skeudennou ar zent o tont goude, e verk d'ar gristenien, war roudou piou e tleont hale evid pignat ive d'ar c'hoar. Gouel ar pardon an iliz a vezo klozet dre vennoz ar Zakramant meulet ra vezo; bennoz Doue, pebra c'hell beza gwelloc'h. E vennoz war ar barrez a-bez, ha war pep hini eus an dud vat o deus santelaet dervez, ar pardon ha n'eo ket laouëna ha talvoudusa digoll a c'hellfed da c'hortoz digant Doue?

« Pegen kaër eo hor pardonlou karget a dud a vernlou. »

L. B.

Perig hag Azilis

Setu aman eul lodenn eus ar pennad-skrid am oa komzet anezan d'eoc'h, er miz tremen, hag a blijas kement da Azilis ha d'he fried, rak Perig a vez lorc'h ennan pa glev meuli e zousig. Ha goude m'en divije ar skrivagner anavezet ar wreg yaouank, n'en divije ket gallet komz gwelloc'h anezi; met, holl blac'hed yaouank Breiz-Izel o deus dalc'het d'o gwiskamant ha d'o c'hoef a c'hell ivez kemeret evita ar pezh am eus lennet en e brezegenn; n'ouzon ket e pelec'h en deus an Aotrou-ze gwelet ar pezh en deus gwelet, met e gomzou a zo kouezet diouz e bluenn ker sklaer ha dour stivell o tivera diouz ar roc'h; lennit kentoc'h :

« Deiz ar foar vras a oa, emezan; gwelet a ris
« ene Bretonezed gand o gwiskamanchou kaer;
« koant e oant ha laouen ha merc'hed ar c'hêriou,
« a oa izel ha dic'hened en o c'hichen; o spered
« uhel a skede en o daoulagad ha diouz o gwelet
« hepken e oa anat e oant eus eur ouenn dud dis-
« par evel ma 'z eo hini ar Vretoned.
« Ar merc'hed-ze a zouge war o fenn ar c'hoefou
« gwenn ha kaer a zo stank e Breiz hag a zo hen-
« vel ouz laboused-aod war ar mor: koefou Kerne,
« dantelezet ha skanv, koefou Treger lemm o be-
« gou; koefou Leon, a bep seurt anezo: sparliou,
« chikolodennou, toukennou, koefou Batz, Lesne-
« ven, Carantec ha Montroulez; holl e oant koant
« souezus ha peger koant oa ar merc'hed dindan-
« no, peger bras ha pegen lirin!
« Merc'hed all a welis c'hoaz, merc'hed yaouank

« hag o devoa kavet bravoc'h en em wiska e giz
 « kêr; c'hoantaet o devoa hen ober hag hen ober
 « o devoa graet, met, siouaz, pegen dizoare e oant
 « gand o zokou distrantell henvel ouz neziou pi-
 « ked, kestennou gwenan, goloioù podou, ya, pe-
 « gen dizoare e oant e kichen o c'henvroadezed hag
 « a oa eun dudi sellet outo gand o c'hurunennou
 « diouaskellok, traou eus ar re gaera a oufed gwe-
 « let hag a zebiante beza bet laket war bennou ar
 « re veo gant daouarn ar re varo, daouarn o zud
 « koz. Ar re a oa en em fichet evelse, hervez ar
 « gizioù nevez, o devoa bet c'hoant, sur a-walc'h,
 « da vont da itronezed ha da zimezelled ; mez o
 « devoa, m'oarvat, o chom e renk ar goueriadezed ;
 « paourkaez merc'hed ! fazia o devoa graet ;
 « n'oa ket diaes o anaout etouez ar re all ; hen-
 « vel e oant ouz rouanezed diskaret diwar o zron,
 « dilezet gand o sujidi ha va-unan e welen n'oa
 « ket kals a re vrao, en o zouez ! ne gaven koan-
 « teri ebet enno hag e sellen outo gant truez en
 « eur zonjal — : An den n'eo ket den a-walc'h
 « anezan e-unan ; evit beza en e gaer en deus
 « ezomm eus an amzer dremenet, eus skoazell an
 « dud a zo bet en e raok ; neuze hepken ma chom
 « stag ouz e ouenn, stag ouz e dud koz, e vezo
 « eun den a enor, eun den a spered ha goude ma
 « vefe dister da welet ! »

— Feiz, eme Oliv, — goude beza lennet ar c'hom-
 zou-ze skrivet gand unan eus an daou ugent skri-
 vagner gwella a zo e Frans, — evidon-me a zo bet
 tost d'in ivez beza tapet etouez ar merc'hed dis-
 kiant-ze ; anez Azilis aze e oa graet ganen.

— Ha ne vijes ket bet mestrez er Stank, eme Vo-
 ris, ha va mamm n'eo ket da lavaret e vije bet eu-
 rus evel ma 'z eo breman. Eur gamaradez vat ez

poa dibabet, eur vaouez a galon hag a relijion, a
 ya war eün gant he hent hag a zo eur skouer evid
 an holl !

— Ya ! eme Oliv, hag aoza traou mat a ra ivez,
 ouspenn ; ganti eo em eus desket ober ar gouign
 ez an da ober hirio a-benn warc'hoaz, evid ober pli-
 jadur d'az vamm.

Kouign gant frouez

Evid ober eur gouignenn da bemp den kemerit
 eun hanter lur vleud ha daou gartouroun, da la-
 varet eo eun hanter lur amann mat. Lakit ho pleud,
 en eur bern, war an daol ; grit eun toull e kreiz ar
 bern ; lakit ennan eun nebeudig hollen ; kemerit
 eun tamm eus an amann ha merit mat, en eur la-
 kat, a-nebeudou, eun hanter gwerennad zour ebarz ;
 beza ho pezo laket c'houec'h pe zeiz tamm sukr da
 deuzi en dour ; kendalc'hit evelse betek ma vo aet
 an dour a zo er werenn, hag an hanter eus an
 amann ; rollit an toaz c'houec'h gwech, gant eur
 rollenn goat, ha bep tro e lakeoc'h eun tamm
 amann ; pa vo aet an daou gartouroun amann, e
 ledoc'h ho kouign war eur plad, bet lardet gant
 amann, ha taolet eun nebeud a vleud ennan da
 viret outi da staga, hag hel lakeoc'h er fourn da
 boazat.

Ar gouign-ma a rank beza tano, rak, evel m'em
 eus lavaret, e lakeer enni, pe warni, frouez bet poa-
 zet disparti : prun, avalou, per, sivi, spezard, ké-
 rez, pechez : holl e vezont kavet mat.

Ar sivi a vez taolet epad ugent munud en eur
 gastolorenn e lec'h ma 'z eus dour ha sukr o virvi
 asambles ;

An avalou a vez trouc'het dre dammou ha
 graet henvel d'ezo ;

Ar spezard a vez lakeet da zizoura war eur zil pa vezot poaz, ha ne lakeer sukr ganto nemed goude; ar prun hag ar c'herez e vez graet kement all d'ezo ;

Ar per a boazer er gwin ruz, sukr ebarz. Lakaat a c'heller, war an toaz, eun delienn baper lardet, ha war ar paper-ze e lakeer fâ-munud, pe hariko gwen ; araok lakat er fourn e vez graet an dra-ze, ha pa vez poaz ar gouign e lammer ar paper evel just.

Tintin ANNA.

◆ LES LIVRES BRETONS ◆

Abbé J.-M. HÉNO. — BOURAPTED EN TIEGHEH (Les plaisirs du ménage). Un volume Jésus, sous couverture en deux couleurs, avec bois original de X. de Langlais. Papier Edition Montgolfier. 15 fr. 70 franco (Il reste quelques exemplaires sur papier vergé fabriqué en Bretagne: 20 fr. 70 franco). Aux Editions de DIHUNAMB, M.-L. Herriou, St-Caradec, HENNEBONT. C. C. 241.28, Nantes.

Des contes bretons savoureux, désopilants parfois, et... en breton Cela étonnera les habitués des contes dits bretons... en français! Des scènes vécues, avec des expressions, des réflexions, des attitudes typiques. Et, sous ce franc rire, la petite leçon de morale que l'auteur laisse au lecteur le plaisir de deviner lui-même. Le tout écrit dans un style imagé et personnel, d'un singulier relief, qui faisait dire à un lettré breton: M. Héno est vraiment génial: il a des trouvailles extraordinaires. Et cette œuvre nous change un peu des livres bretons austères ou mélancoliques: c'est un gai rayon de soleil sur la grisaille de l'existence.

EN SOUSCRIPTION: LE BRETON USUEL (dialecte du Morbihan), par L. Herriou, 3e édition revue et augmentée. Manuel pratique de la langue bretonne, indispensable aux commerçants, hommes d'affaires, touristes, etc. Grammaire, ceo-tioismes, vocabulaires, conversations, noms pour villas, bateaux, etc... Prix réduits pour les souscripteurs. S'inscrire chez l'auteur: St-Caradec, Hennebont.

KUZULIOU AR MEDISIN

AN DEVADUR

Alies en em gay ar yugale da veza skaotet gant dour toum, pe gant kafe ; setu aman, war-lerc'h, eun ali bennak. Ne gomzan ket eus ar re a zo gwall-devet, rak gwella zo d'ober neuze, eo mont da gerc'het ar medisin ; met komz a ran eus an devadurioù diwar c'horre, a boaz ar c'hroc'hen, hag e weler, abenn eur pennad, klogorennou o sevel. Ar c'hlogorennou-ze a zo da veza touflet, ha da c'houde e c'heller lakat warno eun tamm poultr « bikarbonat de soude » ; vad a ray ive souba an tachad klanv en dour yen, ar yena ar gwella, kerkent ha ma vezer skaotet, ha lakat « bikarbonat de soude » dioc'htu goude ; pe c'hoas, lakat dour-raz hag eol da zibri, kemmesket ; e lec'h ma 'z eus blensionn hili, e c'heller o dastum hag o lakat en eur vontailhad eol ; e lec'h zont bet daou, tri miz o teuzi en eol ne vezont nemed gwelloc'h a-ze ; o lakat da domma ous an heol, epad an hanv, bontailh hag all.

Delioù loré, drailhet manud ; teurel warno lard teuz bero hag o c'hemmesk, mutia ma c'heller ; setu aze eul louzou all.

Ar gwin, war a leverer, a zo mat ive ; souba ennan an tachad devet. Pa vez deuet ar c'hroc'hen kuit, ec'h alier lakat *vazelin boriké* ; ha, da c'hedal ar medisin, pa vezer gwall-skaotet, e c'heller lakat 10 gramm elan en eul litrad dour, da zouba an tachad tizet.

Arabad eo starda an traou war eun troad pe eun dour devet ; d'ar red e rankan rei an aliou-ma hizio, rak tud a zo ous va gedal, hag an Actrou Mezok a lavar d'in : « Kloz da beanaad, va mab ! a-walc'h az peuz merket ! ma seveaont da holl guzulioù, lenneien Feiz ha Breiz ne deny ket kalz anezo d'am c'haout. »

PAOL AR BLOUALLON.

Luskellerez d'am Dougie

Pa groz ar a-vel er gwez pin Ha pa gu-nud ar bar-rou

Va u-nan penn me a blij d'iz mont da va-le er c'hoajou d'it

evit ecbui

1

Pa groz an avel er gwez-pin,
Ha pa gunud ar barrou,
Va-unan-penn, me a blij d'in
Mont da vale er c'hoajou.

2

Kunud ar gwez 'zo 'vel eur werz
D'am spered paour glac'haret,
Ha dindan ar pin, me a gerz
Gant sonj va muia-karet.

3

O va dousig, pelec'h eman
An deiziou dous tremenet?
Gant klemm ar pin, va c'halon glavy,
Er c'hoad bras 'zo luskellet.

4

O plac'hig koant 'vel eur bugel,
An deiziou dous 'zo aet kuit,
'Met kunud ar gwez a luskell
Eur galon 'vo atao d'it !

Ton
savei
gand
an Ao. MAYET

Komzou savei
gand
JALM KONAN

Koadkidan,
gwengolo 1932.

4-AR foenn.

Kanaouenn

reiz

ar foennou

Va Falc'h

War don :
La Paimpolaise

I

'Vel pep falc'her, me 'm eus eur benveg
 Kamm e veg lemm war e droad hir,
 Bep mintin a-raok mont d'ar foenneg
 Eo red lemma e varvenn dir.

An annev a zon

Ato 'r memez ton

An trouz pounner a gas ar c'houstet
 A-bell diouz va daoulagad kêz
 Hag a zihun prim al laboused
 Barz ar pengosou hag an dréz.

II

Skany ha plen evel eur momeder
 Ar benveg mat a ya en dro
 Ha war e hent ar yeot dibreder
 A gouez er restenn dre ma sko

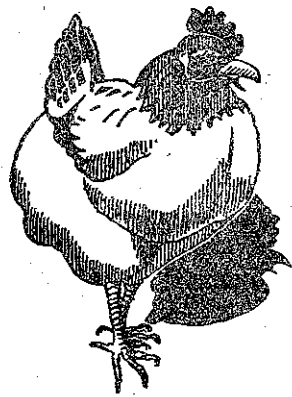
Ar falc'h dre ma troc'h
 War ar prad a roc'h
 Ha peurvuia dindan an heol bero,
 A-wechou dre ar glao bras
 Eus ar falc'her eur c'houezenn c'houero
 A ziver war an tirienn glas.

III

P'her saver en aer evit lemma
 Diverglet ha gleb gand ar gliz
 E sked koulz hag an arc'hant gwenna
 En dra ma stok ar maen gant tiz
 Diskana 'ra c'hoaz
 Ken kaer ha biskoaz
 Hag e lavar en he c'hanaouenn :
 « M'ho peus c'hoant da gaout nerz ha sked
 Labourit mat ha kanit laouen
 Hag e vezoc'h eurus er bed ! »

Kernevad Yaouank.

Kuzuliou

az

Geginerez

Kig-yar gant Legumaj

Lakit ar c'hig da boazat er fourn ; goude hen trouc'hoc'h a dammou, hag e talc'hoc'h al lipig a vezo er plad.

A hent-all, e lakeoc'h, en eur gastoloren : karotez, irvin, eur guc'henn ognon, da boazat war an tan, gant eur werennad soubenn, eur werennad lipig eus ar plad, pebr hag hollen.

Pa vezo poaz al legumaj, o frikoc'h evit o sila, hag e talc'hoc'h an dour diwarno. Lakit eun tamm kaër a amann da deuzi ha da rouza, eun nebeudig ; lakit, ebarz, an tammou kig, hag eur banne eus an dour a zo bet o poazat al legumaj ; lakit an dra-ze war an tan epad eur c'hard- eur pe ugent munud ; da c'hcude, e lammoc'h an tammou kig-yar, a vezo dalc'het tomm war gorn ar « fourno » ; lezit al lipig da virvi, pe otramant e vezo re dano, rak laket ho pezo ive ebarz, al lipig a zo chomet er plad bet er fourn ; pemp munud a-raok lein, e lakeoc'h al legumaj silet, el lipik-ze, hag e taoc'h, war an tammou kig, ar pez a zo en ho kastolorenn.

Pa ne vez ket kals a amzer, e c'heller ive lezel, en o fez, an tammou legumaj, e lec'h o frika.

Meur a zoare a zo da gempenn ha da aoza eun tamm kig ; e astomma a c'heller ive gant al lipig am eus komzet anezan uheloc'h.

Grit an esa hag e lavaroc'h d'in ma n'eo ket mat !

LIZIG.

Eur pardon bras :
SANTEZ ANNA WENED

(26 a viz gouere)

Santez Anna Wened a zo eur gêrig eus ar Morbihan, hag a wel bep bloaz, da genver ar 26 Gouere, milieroù ha milieroù a bardonerien a deu di, eus pevar c'horn Breiz, da bedi Santez Anna, Mamma-goz ar Mabig Jezuz, hag ive Mamm ar Vretoned.

Ha gouzout a rit bugale, perak eo ken enoret Santez Anna el-lec'h santel-se ? Selaout :

D'ar 25 a viz Gouere 1624, Yvon Nikolazig, eul labourer douar, a deue d'ar gêr eus e Iliz parrez, el-lec'h m'oa bet o kovez. O laret e japeled emedo, en eur gerzet, pa welas dirazan eun Itron gwisket kaer, ha skedus evel an heol. Spontet eun tammig. Nikolazig a yeas founnus d'ar gêr.

En noz warlerc'h, n'hellas ket kousket. Astennet oa war ar plouz en e c'hranj, pa welas adarre dirazan ar memes Itron, hag en dro-man e komzas outan e brezoneg :

« Yvon Nikolazig, na spontit ket, me eo Anna, Mamm Mari. Kerzit da laret d'hoc'h Aotrou Per-son, em oa gwehall en ho park hanvet ar « Bossenno » eur chapel konsakret d'in... 924 vloaz ha 6 miz a zo abaoe m'eo distrujet C'hoant am eus e ve savet ar chapel-se en dro. »

Mont a reas Nikolazig da gaout e Aotrou Per-

son, met henman, siouaz ! ne gredas ket al labourer douar.

En noz etre ar c'houec'h hag ar zeiz a viz Meurz, Nikolazig a voe dihunet gant eur goulou a jome en êr dirazan. Santez Anna a en em ziskouezas adarre, hag a laras d'ezan gervel an amezeien evit heulia ar goulou a wele.

Pa deuas Loeiz ar Rouz, breur kaer Nikolazig, hag e amezeien, e voent kaset gant ar goulou, betek park ar « Bosenno ». Eno ar goulou a jomas a-zao, en eul lec'h ma n'helle den lakat an ejenned da vale warnan.

Loeiz ar Rouz a doullas dindan ar goulou, ha prestig e vee kavet eur skeudenn goat da Santez Anna.

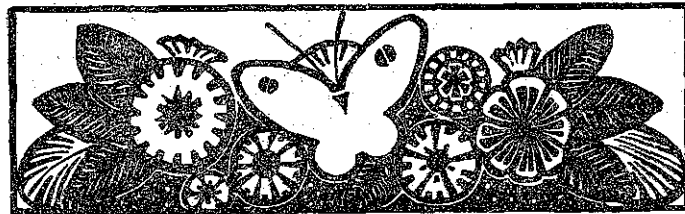
Eno, el lec'h-se, santeleet gant kement a viraklou, e weler herio, eun iliz kaer, savet gant Breiziz da Santez Anna, ho Mamm vat.

Bugale, d'ar 26 eus ar miz-man ho pet sonj da bedi Santez Anna, evidoc'h, evit ho kerent, evit ho parrez, hag evit hor Bro gaer Breiz-Izel.

Evidomp-ni ema
He c'harantez vrasan ;
Evidomp-ni e ra
He burzudou kaeran.

YVONIG.

Koaou Kizellet gant Janed Malivel.

Kenstrivadeg

ar vakansou

Miz Gouere! Miz ar foennou!
Hep dale, bugale ger, e vezoc'h e vakans.
Pebez laouenedigez evidoc'h!
Netra da ober epad daou viz.

Feiz ha Breiz, mall gantan atao ober plijadur d'e lennerien yaouank a ginnig d'ezo hirio, eur genstrivadeg nevez da ober epad ar vakansou: eur genstrivadeg — un concours — aes murlbed hag e c'helloc'h holl kemeret perz ennan.

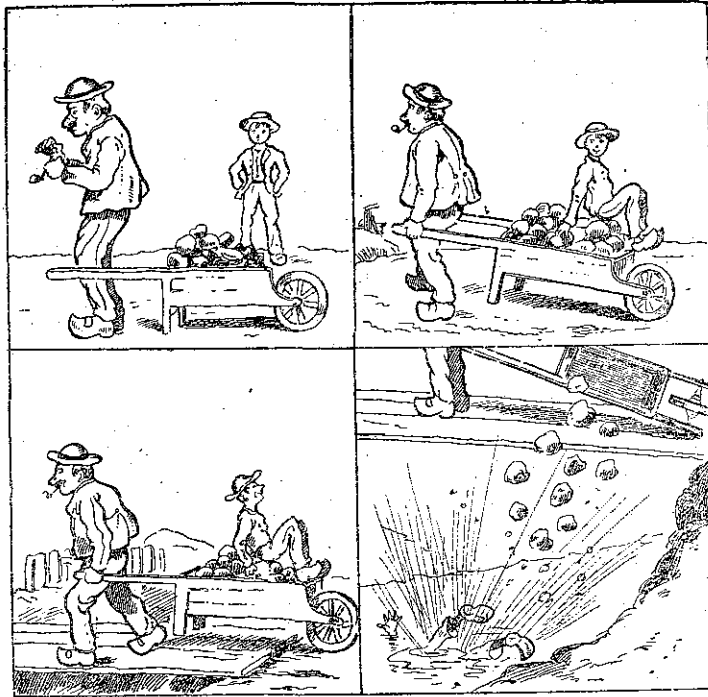
Selaouit mat!

Sellit piz ouz an taolennou a welit war ar bajenn warlerc'h; eun istor fentus a welit warni; eun dra a vank: komzou an istor-se. C'houi, bugale, a zavo ar c'homzouze, e brezoneg, na petra 'ia, hag a raio teir pe beder linenn da ziskleria ar pezh a welit e pep taolenn.

Fizians am eus ho peus komprenet mat.

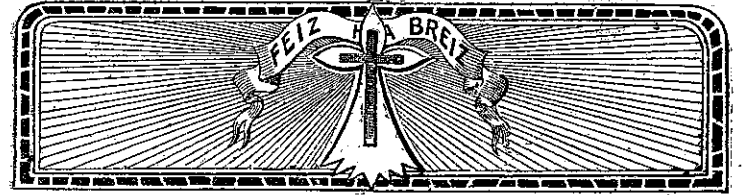
Ouz paperenn ho tever ho pezo da staga ar « bon » a gavoc'h war unan pe unan eus pajennoù an embannoukenwerz; ne vezo sellet nemed ouz deverion ar re o devozo speget ar c'harread paper-ze tennet eus *Feiz ha Breiz* ouz o faperenn o-unan.

Prizioù « *Ar brezoneg dre daolennou* » a vezo kaset, er miz-man, d'an holl vugale o deus kemeret perz e kenstrivadeg « *ar Brezoneg dre daolennou* ». Gortoz a reomp, abarz o c'has, ma vezo digouezet ganeomp deverioù diweza miz Mezeven.

TAOLIT EVEZ

Arabad degas ho teveriou ken na
vezo moulet Kenstrivadegou miz Eost
ha gwengolo.

Eur skouer dispar

Miz gouere; en eun tiegez war ar mêz, an holl,
gwazed ha bugale a zo bodet en dro d'an daol,
epad ma weler ar merc'hed o tistalia diouz koan.

An ti a goumans tenvalaat, rak an heol a zo
aet eur pennadig 'zo d'e glud, ha setu m'ac'h elum
ar vamm ar goulou.

Neuze eur verc'hig, dek pe unnek vloaz, a bak di-
war eur stal e penn an daol, eul leor dudius. War
e c'holo e weler eur skeudenn d'hor Zalver kurunet
a spern, hag a-zioc'h, e lizerennou aour, eo skri-
vet ar geriou-man: « *Buhez H. Z. Jezuz-Krist.* »

Al leor kaer a oa etre daouarn ar verc'hig oa
eta Buhez Hor Zalver Jezuz-Krist, hini an Ao-
trou Uguen, hag an Tad Eujen.

O welout al leor o tont war an daol, an holl a
ra sin ar Groaz da heul ar verc'hig, hag houman
neuze, gant eur vouez sklêr ha plijus kenan a lenn
da holl dud an ti eur pennad eus al leor dudius-se.

Tridal a rae va c'halon em c'hreiz, o klevout al
lennerez dispar-ze, a ouie ken brao, e brezoneg, rei-
da glevout, tenzor divent an Aviel; hag e sonjen
ennoun va unan: « A! ma vije gwelet an dra-man
en holl familhou Breiz-Izel, nag ez afe gwelloc'h

an traou ganeomp! Neuze ar Feiz, e-lec'h mont war ziskar, evel ma ra breman Siouaz! a deufe buan da veza ken start a biskoaz, e-kreiz ar Vretoned. »

Goude al Iennadenn santel, an holl a ia d'an daoulin evit ar pedennou diouz an noz.

Ar c'hiz da Ienn Buhez ar Zent a oa gwechall e pep ti; breman, siouaz! ar c'hiz santel-ze a zo kouezet e meur a-lec'h.

Bugale, d'eoc'h c'houi eo sevel ar c'hiz kaer-ze en dro! Ar vugale pa garont a c'hell dont a-benn eus meur a dra pa vez Doue a-du ganto, hag aman, war ar poent-man, bezit dinec'h, skoazell Doue ne vanko biken d'eoc'h.

Klevit-ta! anaout a ran paotred hag o deus graet d'o c'herent kemer ar voazamant a gomzan d'eoc'h anezi! Daoust ha n'hellfec'h ket ober kemend-all?

Ma n'eman ket c'hoaz leor kaer Buhez Hor Zalver Jezuz-Krist en ho ti, nevez graet gant an Aotrou Uguen hag an Tad Eujen, lavarit d'ho mamm her prena; evit-se n'he deus nemet mont da gaout beleien he farrez.

Ha konta c'hellan warnoc'h evit al labour santel-se, bugale? Ya, sur oun c'houi a gieve va mouez, rak anaout a ran ho kalonou. Gouzout mat a ran pegement e karit an Aotrou Doue ha pegement a c'hoant ho peus, d'ober d'an holl en dro d'eoc'h her c'harout. *Deskit eta Ienn mit ar Brezoneg, yez kaer Breiz-Izel, ha Iennit bemdez dirak holl dud ho ti, Buhez Hor Zalver Jezuz-*

Krist, pe Buhez ar Zent, hag eun deiz c'houi a vo digollet kaer gant Doue en e Varadoz.

War-Zao eta! Bugale, bec'h d'al labour ha betek penn, gant skoazell Doue, ar Wre'hez hag holl Zent Breiz.

BREURIG.

Gounideien ar Brezoneg dre daolennou

MEZ MAE

KEVRENNAD A

Lannurvan (merc'hed)

A.-M. Lety, 9.
A.-M. Le Gall, 7½.
J.-Y. Le Meur, 7.

Plegben (paotred)

Y. Brenaut, 9.
P. Stervinou, 8½.
J. Goumelon, 8.
A. Le Bihan, 8.
R. Lallaouret, 7½.
Y. Guillou, 7.
R. Plassard, 7.
J. Morvan, 6½.
L. Mao, 6½.

Sant-Goazeg (merc'hed)

Loeiza Morvan, 9.
A. Guiffès, 6.

L. Le Gall, 4½.
H. Pors, 4.
M. Faveur, 4.
F. Can, Kergréac'h, 4.

KEVRENNAD B

Langolen (merc'hed)

M.-J. Douguet, 8.

Poullan (merc'hed)

E. Sergent, 9½.
A. Kerivel, 9½.
H. Moal, 9.
M.-A. Keravec, 8½.
M.-A. Cosquer, 8.
A. Le Bruo, 8.
L. Goulaouen, 8.
M. Guillou, 7½.
T. Ciaquin, 6½.

Scrignac (merc'hed)

Adèle Scouarnec, 8 1/2.
 F. Cam, Kerboullan, 8 1/2.
 L. Rouswal, 8.
 Y. Bernard, 8.
 H. Lamande, 8.
 M. Plassard, 7 1/2.
 J. Benjamin, 7 1/2.
 Y. Cam, Kerboullou, 7.
 T. Floc'h, 7.
 H. Caignard, 7.
 L. Urvas, 7.
 D. Masson, 7.
 F. Cam, 6 1/2.
 Y. Syllard, 6 1/2.
 S. Cornec, 6 1/2.
 H. Guillou, 6.
 V. Fer, 5 1/2.
 Y. Cam, Quilivel, 5 1/2.
 M. Coant, 5.
 J. Jezequel, Quilivel, 5.
 M. Floc'h, 4 1/2.
 S. Auffret, 4 1/2.

Sant-Goazec (merc'hed)

M. Le Berre, 7 1/2.
 M. Le Dall, 6 1/2.
 F. Le Page, 6 1/2.
 M. Flejou, 6 1/2.
 S. Corfa, 6 1/2.
 A. Le Berre, 6.
 J. Herve, 6.
 L. Parquic, 5 1/2.

KEVRENNAD C

Langolen (merc'hed)

M. Henriquet, 9 1/2.
 Notenn : Labour Kaer.

Pleyben (paotred)

L. Lallaouet, 8 1/2.
 J. Benoit, 8 1/2.
 M. Gallou, 8.
 Y. Autret, 7.

SKOL GRISTEN St-GABRIEL

Pont'n Abad (Paotred)

J.-L. Blanchard, 6 1/2, 5 1/2, 5.
 J.-M. Bossr, 5, 4, 7.
 H. Buhanic, 7 1/2, 7 1/2.
 L. Breton, 7 1/2, 7.
 A. Cariou, 7, 6.
 J. Calvez, 6, 6.
 A. Cárval, 5 1/2, 5.
 F. Calvez, 7, 7, 6 1/2.
 H. Corre, 7 1/2, 6.
 J.-L. Cossec, 1, 7, 7.
 M. Courgueux, 4 1/2, 4 1/2.
 J.-B. Doare, 6 1/2, 5 1/2.
 A. Even, 4, 3.
 A. Gentric, 0, 5 1/2.
 C. Gentric, 7 1/2, 7 1/2, 8.
 L. Gueguiniat, 7, 6.
 J. Guellec, 7, 5 1/2.
 J. Guillou, 7, 6, 5 1/2.
 J. Hascoet, 7, 6 1/2, 5 1/2.

L. Henoff, 7 1/2, 8, 7.
 J. Kerviel, 5 1/2, 6.
 J. Kerisit, 8, 8.
 R. Le Bec, 9, 8 1/2.
 J. Le Cléac', 6, 7 1/2.
 P.-J. Le Cléac'h, 7, 6 1/2.
 P.-J. Le Floc'h, 6 1/2, 4 1/2, 5 1/2.
 B. Le Gouil, 4 1/2, 4 1/2.
 L. Le Lay, 6 1/2, 5.
 L. Le Pemp, 7 1/2, 7 1/2, 5.
 E. Le Pemp, 6 1/2, 7, 7.
 M. Le Pemp, 4 1/2, 5.
 Morvan, 6, 5 1/2, 5 1/2.
 S. Péron, 5, 4 1/2, 4 1/2.
 G. Plouhinec, 8, 6.
 L. Quiniou, 6 1/2, 5 1/2.
 C. Signor, 5 1/2, 5.
 J. Sinou, 8 1/2, 8.
 A. Stéphan, 5 1/2, 5 1/2.
 A. Stéphan (c. s.), 5, 5 1/2.
 J. Strullu, 7 1/2, 6 1/2.
 J. Taouénan, 6 1/2, 6 1/2.
 J. Thomas, 7 1/2, 7.
 P. Vigouroux, 7, 6.

Feiz ha Breiz ar Vugale vihan**POUFER PESKETAER**

Koen-Koen Koz. — Sell' ta, ho sac'h c'houi a zo leun: c'houi ho peus bet chans, avat!

Poufer. — Ya! Ya! me a leun va sac'h atao a besked araok mont da besketa evit ma ne vezo ket red d'in dizrei ez c'houillo... Ha! ha! ha!

Koen-Koen bihan, Per ar Rous hag ar filip. —
 Pou... pou... fer! Poufer! Poufer!..

An Hinkin benniget

Panefe he c'harantez hag he c'hoant da ober vad, Godig a vije bet fatet o welet eun dra evelse. He anken a roas nerz d'ezi, hag e c'hellas, diouz an diavaez, kripat ivez ouz ar barrinier houarn ha lavaret gouestadik d'ar prizonier :

— Aotrou Jili, setu aman bara.

— : Piou out-te ? eme ar prizonier o tistrei buan da welet piou a gomze. Ael a-berz Doue, hag eus ar baradoz e teues-te ?

— O ! nann, ne d'oun nemed eur goueriadez paour, ker paour zoken, ma n'em eus da ginnigen da eur mab a Vreiz nemed eun tamm bara du. Me eo Godig Madec.

— : Godig ? eme ar prins en eur gas buan ar bara d'e c'henou hag o chaokat warnan sasun, Godig ? Pelec'h em eus me klevet an hano-ze ? ha n'eo ket te oa ar verc'hig-se e kasjomp d'ezi, Franseza ha me eun hinkin, breman ez eus eun nebeud bloaveziou ?

— : Ema aman ganen an hinkin, va frins; n'oun ket bet diskroget anezan aboe.

— : Ha penaos, merc'h kaez, ec'h eus te gellet, e kreiz an noz, dont da zikour da brins ? rak va buhez a zavetees d'in, Godig. Daou zervez a zo, daou zervez hir, kleo, n'o deus roet tamm d'in. Aet oun dinerz ; dare oun da vervel. A ! plijet gant Doue pardoni d'in va fec'hejou o welet ar poaniou am eus da c'houzanv, Godig, eur banne dour ? en han 'Doue, eur bannig dour !

Jili a yeas a-dre da gaout eur goz skabell dorret a oa en toull prizon-se hag a zegasas gantan eur podig dour a oa env sec'h ; e rei a reas da C'hodig, dre wash ar barrinier, hag houman, goude beza lavaret d'ezan kemeret fizians, a yeas adarre, dre an hent ma oa deuet, evit kerc'hat dour. Treuzi a reas ar c'hoad hag e yeas da garga he fod da ster Gwer-c'hez an dervenn. Teurel a reas he hinkin benniget war ar geot evit kaout he daou zorn dieub da garga dour.

O ! burzud ! pa deuas da gere'hat he hinkin, e oa en dro d'ezan, eur vodennad sivi fresk ha dare. Sivi, e miz meurz ha dre eun amzer ker yen ! An dra-ze ne c'helle beza nemed eun dra a roe d'ezi ar Werc'hez. Mont a reas d'an daoulin, da drugarekaat Mamm Doue ; neuze e kutuilhas ar sivi hag o c'hasas ganti kempenn, en he zavancher hag hi, adarre, d'ar red, a-dreuz ar c'hoad.

Ar prizonier paour a laoskas eur griadenn a laouenedigez o welet ar sivi-ze ker fresk ha c'houez ker mat ganto.

— : Sivi, emezan ; ha sorserez out-te, Godig ?

— O ! n'oun ket, va frins ? me a zo ker souezet ha c'houi. Doue hag an Itron ar Werc'hez a zo mat meurbed em c'henver. Debrit ar sivi-ze, heb aoun ; evidoc'h int laket da zarevi. Laket em oa hinkin an Itron Huelino a Zinan, war an douar, keit ha ma edon o tenna dour hag epad an amzer-se ar sivi-man a zo kouezet eus ar baradoz. Ouspenn ar burzud-ze a zo degouezet henoz !

Neuze, keit ha ma torre ar prins e naoun hag e zec'hed, ha ma saoure ar sivi blazet mat-se, Godig a gontas d'ezan ar pezh a oa degouezet, an taoliou skoet war an nor, ar c'hlemmou truezus he devoa klevet, dre ma treuze ar c'hoad :

— An dra-ze, va frins, emezi, a oa eun ali a roed d'in-me. Hoc'h ael mat eo a felle d'ezan e teujen d'ho sikour daoust peger reuzeudik oun. Ar c'hlem-mou-ze a gleven e blenchou ar gwez ha ne oant-hi ket eneou ho tud koz o truezi d'eoc'h ?

— : A ! va mamm ! va zad ! mar gwelont eus an nenv o mab paour Jili, nak i a dle kunudi o welet pegen dall eo an hini a lez e dreina a gastell da gastell, a brizon da brizon, ato chadennet, gwall gaset ha lezet hep tamm ! N'en em glemmen ket ma vijen bet kablus ; met, me a zo divlam, Godig ; n'em eus graet netra eus ar pezh a damaller d'in.

— : Er bed-man ne 'z eus nemet displealded, Godig, o sonjal er pezh he devoa he-unan da c'houzanv. Hor Zalver a zo bet ivez dianavezet, gwall gaset, graet pep seurt dismegans d'ezan. Diskouezet en deus d'eomp hent ar C'halvar o vale e-unan dre-zan, da genta.

— : Ar zonz-ze eo he deus roet kalon d'in betek hizio, eme Jili, hag a ray d'in kenderc'hel betek penn ; n'em bezo ket pell da c'houzanv mui, emezan, gand eur mousc'hoarz glac'harus. Paour kaez Godig, eur c'hras en deus graet Doue d'it ouz da lakat da c'henel en eur stad dister.

— : Pep stad en deus e enouamanchou hag e boaniou, o va frins !

— : Me, evelse, Godig, am eus bet gwasoc'h eged enouamanchou ; me am eus evet kalur ar c'hoervder betek penn. Lammet o deus diganen kerent, mignonned, mitizien. Pellaet o deus diouzin va fried karantezus hep va lezel zoken da lavaret d'ezi eun diveza kenavo. Eus va breur, eus Fransez a garen kement hag a garan ato a-greiz kalon, o deus graet va brasa enebour. Taolet o deus kailhar war va

sonjezonou ar re eüna ; n'eus ket a c'hevier ha n'o defe savet em eneb. Etouez o gevier all o deus lavaret e oan enebour d'am bro.

Nann ! mil gwech nann ! mar d'oun bet pell e Bro-Zaoz n'oun ket deuet da veza saoz, evid an dra-ze ; va c'halon ha va ene a zo chomet ato stag ouz va Breiz muia karet ha me en eur vro estren ne zonzjen nemed enni. Aman, er prizon enk ha tenvalman, mar em eus o'hoaz eur blijadur bennak, eo sonjal eo an ezenn-ze a deu dre ar preneustr-ze, ezenn Breiz, ar c'hornig eus an oabl a c'hellan da welet eo oabl Breiz. Pa vezin maro, Godig, mar gell da vouez dister en em rei da glevet, o ! lavar d'am Bretoned, mar en deus bet Jili anaoudegez vat evit prinsed Bro-Zaoz, e galon a oa ato holl da Vreiz.

Ha breman, merc'h ker, degaset aman gant Doue, kea d'ar gêr ; va gwardou a c'hellfe dont aman ha ma kouezes etre o daouarn, ar vad az peus graet-d'in a gousfe da vuhez d'it. En eur dremen dirak Gwerc'hez an Dervenn, laka dirazi an tammman eus va gouriz a zo herminig Breiz merket warnan ; setu kement a c'hell eur prizonier reuzeudik da ginnigen d'e batronez galloudus. Godig, te ac'h eus graet vad d'am c'halon ; ra vezi benniget !

— : Kenavezo ! o va frins, me deuo adarre warc'hoaz ! Red eo e chomfec'h beo ; arabad eo fallgaloni ; gant sikour Doue e teout a-benn da ziskouez trubarderez hoc'h enebourien ha da en em glevet gand an Duk Fransez.

Jili a hejas e benn, a reas sin gand e zorn da C'hodig, hag houman a en em dennas kuit.

(da genderc'hel).

Keleier ar Miz

Skouer vat eur c'hernevad yaouank

Setu petra 'skriv d'eomp, e miz mae diweza, eur paotr yaouank eus kosteziou Douarnenez:

« Beza oun ho lenner abaoe ma n'emaoun mui er skol; seiz vloaz a zo, n'oun ket bet manket morse da gemer Feiz ha Breiz, bep miz; eveldoc'h e karan hor yez hag abred em eus klasket sevel rimou; diaes eo bet da genta, met breman e-teu ganin madik a-walc'h; ar zon a zo aman: *Va Falc'h*, a gasan d'eoc'h evel « Eur merk a garantez; c'houi her moulo, mar kirit, war « Feiz ha Breiz, miz gouere... »

Ar zon-ze eo ho peus lennet uheloc'h hag e verk ez eus danvez eur skrivagner en hini en deus gellet he sevel. Ra gendalc'ho; pec'hed eo lezel pluennou evel e hini da vergli.

Nevezenti vras Breiz-Izel

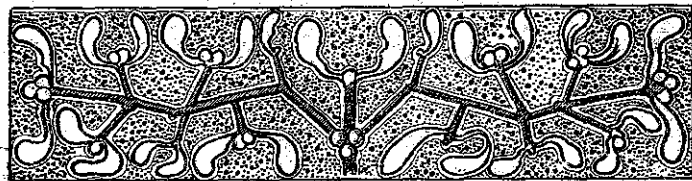
An A. Cogneau, vikel-vras e Kemper, pemp bloaz war nugen t a zo, a zo' o paouez beza hanvet da eskob ha chom a raio, evelato, e Kemper, da rei an dourn d'an A. Duparc, da ren eskopti bras Kemper ha Leon. *Feiz ha Breiz* a ginnig, gant doujans, e wella gourc'hemennou d'an eskob nevez hag a bedo sent Breiz d'hen harpa da vale war o roudou.

Bleun-Brug Pont 'n Abad

Goueliou bras ar Bleun-Brug a vezo graet, er bloaz-man, e Pont 'n Abad, d'an 3, 4 ha 5 a viz gwengolo.

D'ar meurz 5, eo ema kenstrivadegou al lenn, ar prezeg hag ar c'han.

Kêr Bont 'n Abad a vezo, en deiz-se, eur mor a gan.

“ Ar gwir eneb d'ar bed ”

† Gorsez Plestin †

Gorsez ha kendalc'h Skol-Veur Drouized, Barzed hag Oveded Breiz-Vihan a vezo graet d'an 29, 30 hag 31 a viz gouere, e Plestin.

D'an 29, da 13 eur 30, Kenstrivadeg etre bugale ar skoliou war yez hag istor Breiz.

Da 20 eur, — prezegennoù ha kaniri.

D'an 30, da 8 eur, oferenn, gant kantikou hag eur brezegenn vrezonek.

Da 14 eur, c'hoariadeg, war al leo-draez, kaera korn-bro a zo e Breiz.

D'an 31, da 8 eur, izili ar Gorsez a loc'ho eus an ti-kêr evit mont da ober o lidou koz mil bloaz war gern ar Roc'h-al-Laz.

Da 14 eur e vezo graet eun dro vale da welet Lok-Mikael, Tredrez, Perros-Guirec ha Tregastel.

Responchou Divinadennou

EBREL - MAE - MEZEVEN

I. — MIZ EBREL

1. — Brenn — Prens — Krens — Benn — Lenn — Tenn.
2. — Allas, salla.
3. — Manegou-lêr.
4. — Tour ar chapel a weler etre an diou wezenn, e veg d'an traon.
5. — Sant Paol Aurelian a zo pok ouz pok gand e aerouant, nemed eman e benn d'an traon.

II. — MIZ MAE

1. — N i k o l a s
I v i n e k
K i g e r
O n e r
L e r
A k
S
2. — An alc'houez.
3. — 8 gad = 32 lur; 12 koulin = 36 lur; ha 80 klu-jar = 32 lur; en holl = 100 lur.
4. — Ar pinvidik a weler war bleg brec'h dehou Sant Erwan.
5. — Sant Erwan a zo en tu dehou d'an daolenn, e benn d'an traon.

III. — MIZ MEZEVEN

1. — A b r a h a m
B o u t i n
R u y a r
A t a o
H i r
A n
M
2. — An abardaer, an noz hag an denvalijenn.
3. — Abalamour ma tremen atao nozveziou gwenn (al loar).
4. — En tu dehou d'an daolenn, dindan brec'h ar Roue Grallon eman penn ar brinsez Dahut.
5. — Ar banniel a ra penn an douger, nemed eman war e c'heniou.

Hanoiou ar C'hounideien

O DEUS RESPONDET MAT DA 14 WAR 15
J.-F. Guennegan, Kernonen, Sant-Nouga

O DEUS RESPONDET MAT DA 13 WAR 15

1. Léon Jacques, Plougerne.
2. Léon François, Plougerne.

O DEUS RESPONDET MAT DA 12 WAR 15

1. Marie Cabioc'h, skol gristen Kleder.
2. J. Normand, Kerdro, Sant-Thegonneg.
3. Françoise Segalen, Gourin-Gouesnou.
4. Léon Auguste, bourk Plougerne.
5. Marie Rosec, skolaj Lesneven.
6. Herveline Jezequel, skol I.-V. Lourdes, Lesneven.
7. Louise Salaün, Leuzeuregan, Trehou.

O DEUS RESPONDET MAT DA 11 WAR 15

1. Y.-V. Rivoallon, Plouzane.
2. M.-R. Polard, Kerardraon, Plouzane.
3. Suzanne Simon, gar Gwitevede.
4. Tanguy Creignou, Kleder.
5. Françoise Lars, Prat-Bras, Plouzane.

O DEUS RESPONDET MAT DA 10 WAR 15

1. Y. Riou, Lesmel, Plogonnec.
2. Jean Falc'hun, Enez-Vras, eus ar Voure'h-Wenn.
3. J. ar Goff, Penn-al-lam-Vras, Lanhouarne.
4. J.-L. Plouhinec, Plomeur, dre Pont'n-Abad

O DEUS RESPONDET MAT DA 9 WAR 15

1. Yann Goic, Kerlec'h, Ploneour-Lanvern.
2. T. Fave, Vergez, ar Folgoat.

Divinadennou miz gouere

- I. — Petra eo : Korf hep ene, divrec'h hep penn?
 II. — Eur c'horf he deus, eur c'houzoug ha penn ebet.
 Petra eo?
 III. — E pelec'h e vez paet ar c'herra an dour?

- IV. Itron Santez Anna
 Mirit ho Pretoned
 Goulennit dreist pep tra
 Ma vimp fidel bepred.
 a gan an daou berc'hirin-
 man en eur vont da bardona
 da Geranna. Klaskit an tre-
 de perc'hirin?
- V. A zav e chom ar piled
 [Koar
 Diskenn a ra doun en
 [douar
 Gwenn e lugern evel al
 [loar.
 Er Bosemou, eman ouz
 e heul, Yvon Nikolazig;
 klaskit an den santel.

Ar c'hoajou-man a zo bet kizellet gant Ronan Pleiber-Krist.

Arabad degas ar responchou ken na vezo moulet divi-
 nadennou an tri miz.

« nitrate de chaux » 200 lur « chlorure de potassium »,
 an dra-ze holl dre zervez arad.

Pa ra meneg eus ar raz a zo red ive en douar, daoust
 ma laka daou, tri bloaz hag ouspenn d'ober e labour, ar
 baotred yaouank a zavas tabut etrezo da glask gouzout pe
 ar raz prena pe an treaz aod pe ar merle eo ar gwella d'an
 douar hag ar gwella marc'had.

Dizrei a raimp diwezatoc'h war ar pezh a lavaras d'eomp
 J. Guillou, eus a Gerarzi, war ar « Skol dre lizer » setu
 ne livirin ket hiroc'h evit hirio.

Evit echui F. Hirrien eus a Henvic, a ra d'eomp eur
 brezegenn helavar, leun a aliou a bouez war ar
 « C'helc'h-studi er Maeziou ». Ar C'helc'h-studi zo graet
 gant eun nebeut tud en em vod, eur wech an amzer,
 evit studia eun dra bennak. Ar c'helc'h-studi-ma kom-
 zer aman anezo a zo evit paotred yaouank. Studiet e vez en-
 no traou a zel ouz ar vicher hag ar relijion dreist-holl ha
 kement a c'hell a hent all gwellat stad an dud diwar ar
 maez.

Arabat e ve kredi eme baotr Henvic e ve inouus ar
 studi. N'eus ket aman eur mestr o kelen ha re all o selaou;
 pa vez eun dra bennak da studia pep hini a lavar e c'her
 hag evelse hervez ma c'houlenn ar c'helc'h-studi, pep hini
 a zesk diwar goust an holl. Klevet a reomp ganta ar pezh
 a vez graet en Henvic. Eus o zu ar veleien a zo war al
 leac'h hag ar baotred ha n'eo ket skornet o zeod en o gi-
 nou a lavar ar pezh a vez graet en o farrezioù.

E Kleder ez eus eun dousenn botred yaouank oc'h en
 em voda evelse da yaou da noz epad ar goanv er patro-
 naj, ha labour vat a reont.

Mall oa echui setu ma voe roet buan awalc'h ar « film »
 war an doare d'ober teil mat en tiegeziou.

Bennoz ar sakramant ha pep-hini a zizro d'ar gear
 goude eur pennad marvailhat gant ar gamaladed.

Ouspenn tremen laouen hag eurus o dervez, ar baotred
 yaouank o devezo desket ez eus ouspenn kemeret plija-
 dur d'ober zoken d'o oad hag eo mall d'ezo en em bre-
 par da veza gouest da ren eun tiegez, eur syndicat, eur bar-
 rez marteze zoken a benn an amzer da zont. Gwelet o de-
 vezo ive ez eus er parrezioù diwardro kalz paotred
 yaouank hag a sonj eveldo war gement-se.

A NEVEZ GANT AR C'HLEIER

BET BADEZET

- 20 Miz Mae : Yvonne Bothorel, Kreac'h-Oaleg.
28 — Josef-Tanguy Cadiou, Vern-Mespaol, ha
Maurice Bellec, Kerfisien.
31 — Annig Bellec, Begavel.
25 Mezeven : Albert Jestin, Kouent-Kerlisien.
11 — Odette-Marguerite Créac'h, Kreac'h-Kelen.
Bet Eurenjet : Nikun.

BET BEZIET

- 16 Miz Mae : Jean-Louis Azou, Dour-milin-Herry, 82 vl.
28 — Bugel L'Arvor, Kreac'h-Avel.
29 — Yves Nédélec, Brelevenez, 82 vloaz.
4 Mezeven : Marie Jolyvet, Mendoroyen, 64 bloaz.
5 — Anne-Marie Queguiner, Penker, 88 bloaz.
10 — Yves Cousquer, Leur a Bagan, 88 bloaz.

Perdonerien Lourd er bloavez 1933

An aotr. Queffelec, kure; Louis Bihan, Pont-Jégu; J.-M. Prigent, Toulou-Pri; Claude Grall, Kleierigou; François ha Louis Mear, Ti-Kreiz- Maudetz ha Pierre Séité, Noguellou; Paul Guillerm, Penker; Louis Verant, Marie-Louise Cadiou, Sainte-Anne; Marie Mear, Marie Combot, Marie-Anne Combot, Jeanne Nédélec, Jeanne-Louise Nédélec, Intron Branellec hag e mab; Françoise Le Duc, Hervé Kermaol ha Jeanne-Yvonne Conseil, Yves Plouzen, Pauline ha Marie-Anne Argouarc'h, Marie Cueff, Pierre Favé ha Jean-Louis Boulc'h, eus ar bourg; Marie Rosec, Vern-Mespaol; Jean-Marie Cabic, Koad-Keurog; Isabelle hag Isabelle Nédélec, eus ar Cosker; François Le Lez, Saint-André; Yves Cloarec hag Isabelle Le Lez, Kreac'h-Piket; Pierre Guéguen hag M. Branellec, Anna Cadiou, Toulou-Pri; J.-M. Guéguen, Pont-Karadec; Yves Bellec ha Louise Rohel, Kermargar.

Ganto e oa aet 8 eus Sibiril ha diou eus Treflez.

Feiz ha Breiz KLEDER

Miz Eost 1933

Gand an Tadou trapisted

E Thymadeuc (Morbihan)

O klevout hano aman hag ahont eus an Trapisted, am eus c'hoantaet gouzout petra oant, ha petra n'oant ket. « Gwella zo evit gouzout emeve eo mont da welout », ha me en hent.

Feiz

Breiz

HA

DIRAK AN EOST

O TAREVI

Dikennet e Pontivy eur vintivez a viz gouere diweza e kavan uen « auto » Pontivy-Josselin am c'haso, eun eur goude tostik-tost d'ar manati. Eur frer en e zilhad brun tenval am digemer ha va c'has beteg ti an diavezidi e leac'h ma vezo diskouezet d'in raktal, gant eun tad, e zae wen goloet gant eur skapular du a gouez war an arok hag an adrenv, dalc'het gant eur c'houriz ler; ar zal debri hag ar gambr ma c'hellin tremen enni an noz.

Gwelet a ran ec'h heuilh ar venec'h an eur goz, eur an heol, hag am bezo amzer araok lein da welout diouz an dianvaez ar pezh ti-nevez n'eo ket c'hoaz echu awalc'h, graet holl en dianvaez gant mein benherez kizellet pe dic'hiozet, hag al liorzou.

Goude leien an tad a deuo d'ober ganen hag an tri pe bevar all a zo en em gavet eus o zu da welet ar gouent, tro an ti eus an diabarz.

Setu ar zal ma tigenar ar venec'h ar gerent pe ar vignoned a zeu d'o gwelet ha da gomz ganto. (Ar merc'hed goulskoude ne vezont ket digemeret e diabarz ar gouent. Pa zeu o mammou pe o c'hoarezed d'o gwelet, ar venec'h o digemer en eur zal a zigor war dianvaez ar goant).

Aman ar zal dibri, bras hag uhel ar volz anezi. En eun tu ar gador ma vez lennet enni epad ar pred. War an teir zaol eo renket an asiedi evit koan, dirak pep hin chistr ha dour, bara fromaj, pep hag hollen. D'ar pred e vo laket evelse e lod dirak pep-hini, morse avat tamm kig ebet.

E kichen ar chapel hag hi eus ar re gaera ouspenn ugen aoter enni (ar gambr, ma kemer ar venec'h o mantellou, gwen kann evit an tadou, brun evit ar frered hag o bou-teier ler evit an ofisou hag ar pedennou.

Er gambr-man e vod an tad abad ar veleien evit ar prezegennou pe c'hoaz evit merka d'ezo o labour, aman en em vod ar frered; er gambr-ze e vezont o lenn hag o studia, ar c'hloastr ma c'hellont ennan bale ha lenn er goanv evit tomm d'o zreid.

En neac'h an diou gambr da gousket enno, eur gam-prig evit pep manac'h, klozet gant eur tamm mezer, evel gwele tri pe beva plankenn warno eur c'holc'hed karget a golo ha pallennou. Ezomm ebet a linsrou, pegwir e kousk ar venec'h gant o dilhad.

Abaoe ez-vihanik em eus karet ar parkadou ed. Pa oan yaouankoc'h er gear, va fijadur oa mont da zellet outo, d'ar zal d'abardaêz, da heul va zad. Mont e rean evelse gantan bep ehan-skol, da Bask, pa veze c'hoaz glaz ha nevez diwanet ar gwiniz, hag ive e penn diweza miz gouere, pa vezont tost da zarevi. Araok an eost eo e plije ar muia d'in mont da ober ar baleou-ze, eus an eil park d'egile. Ne skuizen ket o sellet ouz ar pennou ed, awechou o vransigellat goustadik, a-zindan an avel glouar, henvel ouz gwagennou froudennus eur mor kounnaret. Ne skuizen ket o selaou. An ed o tarevi, met kana a reont, hag o mouez gwech dous, gwech rust, graet gant mil ha mil koloenn, a zo evel mouez eun delenn, ha ne ehan ket da zistaga he sonenn. Peurlies a neuze va zad a veze laouën, mont ha dont a rae a hed ar parkadou, lemm e lagad ha fouge ennan.

Bep an amzer e chome a-zav da zellet. hag evit gwelet gwelloc'h c'hoaz an dachenn e save war beg

e voutou. Dre ma vatee e lavare d'in awechou « aman eo karget brao. en tu all eo eun tammig tanaoc'h ». Awechou all e tastume e pleg e zourn eun nebeut pennou, e selle outo diwar gorre ha dre zindan gant karantez, da welet ha greunet mat e oant. Ne blije ket d'ezan lezel an ed da zarevi re, gant aon da zisilia. Evit anaout ha dare awalc'h e vezent, e tenne eur c'hreunenn bennak eus o c'hlozen, e voustre warno gand e vizied ; pa ne flastrent ket ha pa vezent kalet da drouc'ha gand an ivin, neuze edo ar mare gwella, emezan, da vedi. En eur zistrei d'ar gêr va zad ne gomze ket kalz, me gred e veze leun a zonzou en e spered; p'en em gave en ti evit koan, neuze avat e ouie en em laouenat ha displega eur bern traou eus ar pez en doa gwelet oc'h ober e dro.

En eur dremen hirio dirak ar parkadou ed o tarevi, va flijadur n'eo ket bihanaet tamm ebet, ar c'hontrol eo. Muioc'h mui dre ma 'z an, dre ma teuan, e karan lezel va daoulagad da bara warno gant dudi, e karan chom da zelaou o moueziou hirvodus. Ar parkadou ed, gant o c'hant liou etre gwenn ha melen, na pebez gened a daolont war saê c'hlas hor maêziou, ne pebez pinvidigez int evit hor bro Breiz!

Sonjit ta, ganto epad eur bloaz a-bez, e vezo maget an dud, bras ha bihan, maget o c'horf hag ive o ene. Ya an ed-se, goude m'en devezo tremenet a-zindan freilhou yut an dornerez, goude ma vezo bet malet gant mein pounner ar vilin, goude ma vezo bet toueziet gant an dour ha gant an tan, eo a deui da veza an tamm bara à gavomp ken c'houek etre hon dent, an tamm bara a zalc'ho ennomp ar vuhez, ar yec'hed hag an nerz. Tra souezus, an tamm bara-ze e unan, bevans dispar buhez ar c'horf, a deui dre c'halloud Doue

ha dre gomzou eur beleg, da veza magadurez burzudus buhez an ene. Lavarit d'in, ha n'eo ket kaêr ar parkadou ed, pa zeller mat outo, pa chomer da zonzal enno!

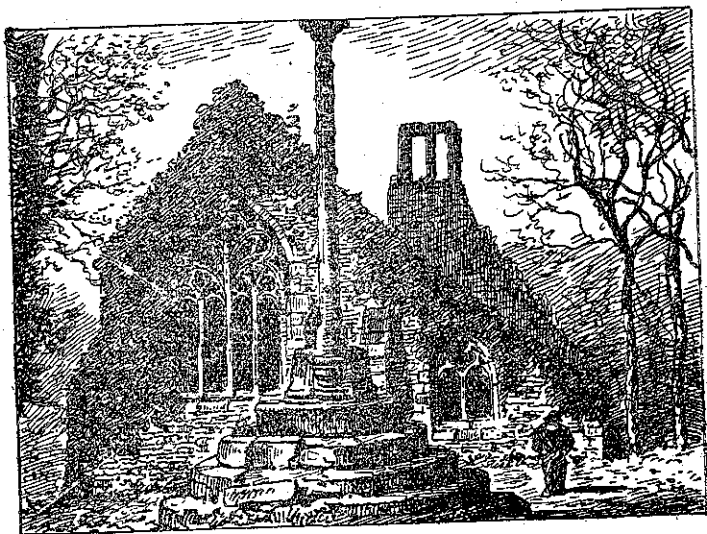
Na pegen mat eo an Aotrou Doue ive pa blij gantan o lakaat da greski ha da zarevi bep bloaz gant kemend a largentez.

A! an dud 'zo o veva er c'heriou, hag a gav bep mintin o zorz vara e toull o dor, daoust ha sonjal a reont a walc'h petra eo bet koustet d'ar paourkaez den diwar-ar-maez? Piou lavaro pegement a boan en deus ranket heman kemeret evit hada, evit eosti, pegement a enkreze a zo bet war e spered a-hed ar bloaz, gant aon na vefe aet da goll frouez e labour — eur parkad ed a vez dismantret ken buan... En e bark; peurliêsa an den a eost eus ar pez en deus hadet, en e ene eo ar memez tra,

Va breur paour, dalc'h sonj eta e rankez hada greun mat edoug da vuhez, ma fell d'it eosti ar baradoz da eur ar maro.

L. B.

Ar chapel evel ma oa er bloaz 1925. Ar vein-ben a zo aet abaoe da zevel chapel santez Theresa Garskadek, e Scaer.

ISTOR KOATKEO

E parrez Scrignac, e kreiz etre kribenn Roc'h-Oudren ha kastell koz Koatkeo, en eun draonienn glouar ha didrous, hanter guzet, evel eun neiz, gant ar gwez bras, ema ar pezh a jom c'hoaz eus unan eus kosa ha brudeta chapelioù he devoa ar Werc'hez e Bro-Gerne.

SANT KEO

An hano *Keo*, skrivet alies *Quéau*, a zo douget e Breiz-Izel gand eleiz a dud hag a lec'hioù ; e

meur a barrez ez eus keriadennou hanvet *Kergeo*, ha tacennou hanvet *Meskeo*; douget eo bet ivez gand unan eus hor zent koz ha c'hoant am eus da gredi eo e hano eo a gaver stag ouz brasa koat a zo breman e Scrignac, goude hini Gwernaon.

Koatkeo a walc'h e dreid e gwaz ar Veuc'h-Koat, unan eus ar gwazioù a daol o dour en Aon ; en traon d'ezan e tu ar c'hreisteiz ez eus eur wernog ha stag outi daou bark, park n' Abati bras ha park 'n Abati bihan (1) hag a verk ez eus bet menec'h, — sant Keo, marteze, en o fenn, — o chom, dre eno, war lez ar ster, e kreiz ar c'hoadou, er VI^{vet} pe er VII^{vet} kantved, pell diouz an dud ha tost da Zoue.

Nebeud a dra a anavezomp, sur a-walc'h, diwarbenn sant Keo; ginidik e oa eus a Vro Gembre-(2) hag er vro-se ez eus c'hoaz diou barrez Plougaio ha Conwyl Gaio hag a zoug e hano; e Kerne-Veur ez eus eur barrez all gouestlet d'ezan: Sant Kew.

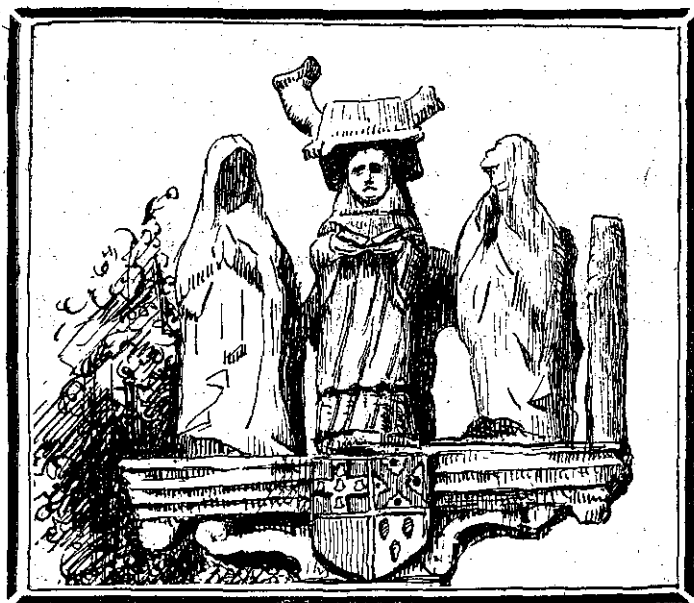
E Breiz-Izel, eul leo diouz Sant Brieg, hag harp er mor, e kaver eur barrez hanvet Langueux ha stag outi eun droe hanvet Tregueux hag a c'hell beza Langeo ha Tregeo; uheloc'h, en douar bras, eme an A. Loth, sant Keo en deus eur chapel, e parrez Sant Gouesno, e kreiz etre Loudieg ha Montcontour hag eun all e Cleguer, e kichenik an Orient.

Ganet eta e Kembre, evel sant Divi (3) hag eskob marteze evel dan, pe da vihanan abad, bet o veva e Kerne-Veur, sant Keo, gand e youl da heu-

(1) Cf. Cadastre n° 382 et 386.

(2) E galleg: Pays de Galles.

(3) Sant Divi, patron Bro-Gembre, a zo enoret ivez e Scrignac; patron eo da chapel Keforc'h gant sant Hernin hag ar skeudenn vaen Kersanton en deus eno a zoug eo bet kizellet er bloaz 1564.

Lein kalvar Koatkeo, gant sant Keo e kreiz etre ar Werc'hez ha sant Yann, evel m'her-gwelet c'hoaz e Koatkeo er bloaz 1925.

lia e genvroiz stlapet er maez eus o bro gand ar Zaozon, a c'hell beza graet e ziskenn e kichenik sant Brieg; goude beza tremenet eur pennad eus e vuhez e Sant Gouesno hag e Cleguer e c'hell beza deuet da vervel er c'hoat a zoug bepred e hano, e traon Menez Are.

Kement-se a c'hell beza gwir rak hanoiou horzent koz ma vezont stag peurlies a ouz ar geriou *Plou, Lann* ha *Lok* a vez kavet stag alies a-walc'h ivez ouz ar geriou *kêr* ha *koat*. Bez' ez eus e Breiz lec'hioù santel hanvet *Kergrist* ha *Kervaria*, e Bro-

Dreger; *Keranna*, e Bro-Wened; *Kerber* ha *Kerzent*, e Goueled-Leon, koulz ha *Koat-Ivi*, er Vourc'h-Wenn, *Koat-Houarne*, e Treouergat, *Koat-Kenan*, e Plougerne, *Koat-Kevroc*, e Cleder, *Koat-Konval*, e *Pleyber-Krist*.

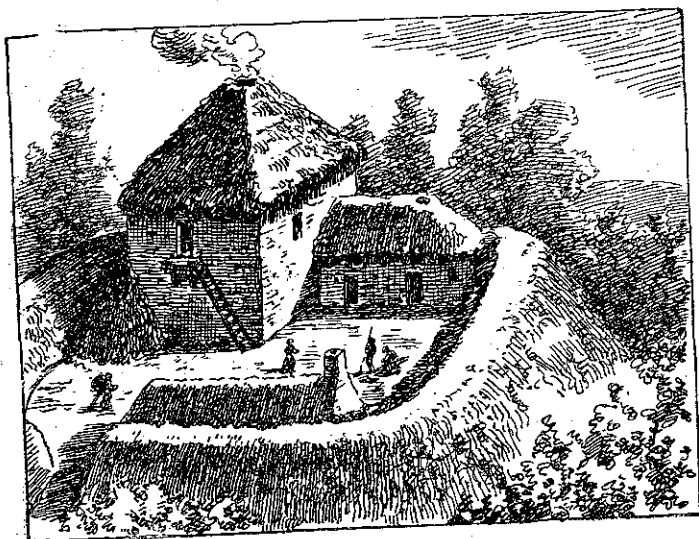
Netra eta ne vir ouz Koatkeo da veza bet ar c'hoat santelaet gwechall gant pedennoù ha pini-jennoù sant Keo.

Diou skeudenn eur zant hag a zoug dilhad manac'h a oa gwechall e Koatkeo: unan goat hag unan vaen; ar zant koat a oa er chapel; krog e oa en eul levr-gand e zourn dehou hag en eur bal-gand e zourn kleiz; en doare-se eo e vez skeudennaouet sant Fiakr, met hon holl zent koz hag a ouie ranna ker mat o amzer etre al labour-korf hag al labour-spered a c'helle beza skeudennaouet evelse; ar zant a oa war c'halvar, e kreiz etre ar Werc'hez he sant Yann, a oa eul leor digor etre e zaouarn. An diou skeudenn-se a rank beza diou skeudenn eus sant Keo.

Ar chapelioù hag an ilizou en deus sant Keo en daou du d'ar mor, e Breiz-Veur hag e Breiz-Vihan, a ziskouez e oa bras e vrud en amzer ma oa kals darempred etre an diou vro, da lavaret eo er VI^{vet} hag er VII^{vet} kantved, p'edo hon tud koz o tec'het a-raok ar Zaozon hag o tivroa evit dont da jom dre aman; hen eo a c'hell beza bet an hini en deus savet chapel genta ar Werc'hez war zouar Scignac hag e c'hloar, breman, evel hini Salaün, er Folgoat, a zo teuzet e hini Mamm Doue!

KASTELL KOATKEO

Pemp kant metr uheloc'h eget chapel ar Werc'hez edo kastell Koatkeo; unnek kant vloaz benak a zo abaoe m'eo savet hag eiz pe nao mar-

Kastell Koatkeo, e Scrignac, evel ma kav d'eomp e oa gwechall

teze abaoe m'eo diskaret; e voundenn hag e zoufez a zo anat mat c'hoaz en deiz a hizio ha diskouez a raer atao ar wenojenn, diou c'harziad veuz en dro d'ezi, a heulie an dudchentil pa ziskennent eus o maner d'ar chapel.

Lakat a reomp aman eur skeudenn eus kastell Koatkeo evel ma kav d'eomp e oa gwechall.

Evel m'eo aes d'eoec'h her gwelet, ar c'hastell-ze n'en devoa tamm ebet stumm eur palez; tud an amzer-ze n'o deveze ezomm tamm ebet, kouls lavaret eus o ziez, nemed evit tremen an noz; epad an deiz e labourent er parkeier; pa veze fall an amzer ar vamm hag ar merc'hed a gave labour a-walc'h da ober en ti o neza hag o vrouda ouz skle-

der an deiz a deue en o c'hampr dre ar prenecher moan a veze warni pe ouz sklerder tan ar siminal hag a deue dioutan peurliesha muioc'h a voged eged a c'hor.

Pa veze noz a-walc'h e veze sklerijennet an ti gand eur c'houlaouenn rousin; ne jomed ket gwall bell da veilha; mont a raed da gousket, ar gwazed diouz eun tu hag ar merc'hed diouz eun tu all, e gweleou bras, stignet tu-ha-tu gant krec'hin.

War an deiz an Aotrou a gare beza o chaseal pe oc'h ober eun dro d'e zouarou pa ne veze ket o vrezekât e kosteziou Roazon pe e kosteziou an Naoned.

Pa deue laeron da glask trabas e stlaped birou ivin warno hag e skoed warno a daoliou goaf; pa c'hellent kaout an trec'h e kasent ganto kement a veze diouz o doare: greun, loened ha tud; diouz an dud e klaskent goudeze, tenna ar muia arc'hant a c'hellent; a-raok mont kuit gand o semmenn e lakent an tan en ti ha setu aze perak, pa c'houilier el lec'h ma 'z eus bet koz kestell evel hini Koatkeo, e kaver, alies a-walc'h, mein bet ruziet, anat eo, gand an tan, met ne gaver ket a beziou moniz nag a vraoigou arc'hant pe aour, ar pez a ziskouez ne oa ket anezo er vro; ar pez a gaver eo tammou podou, pennadou houarn bet oc'h ober armou pe venviachou-labour, eskern loened ha netra ken; pinvidigez an amzer-ze oa kaout eleiz a chatal er c'hrevier ha trevajou kaer er parkeier ha daoust ha n'eo ket hounnez eo ar wella pinvidigez a oufed kaout, zoken en hon amzer?

CHAPEL KOATKEO

Evel sant Keo hag e venec'h, aotronez koz kastell Koatkeo, a rank beza graet kals evit kreski

- 1, 2, 3. — Sent koz Koatkeo, santez Apellina, sant Keo hag ar C'hris, a zo breman o zri, e eskopti koz Kemper.
4. — Skoued kizellet dindan treid sant Keo, war galvar Koatkeo.

gloar Mamm Doue, met n'eus deuet skrid ebet eus an amzer-se betek ennomp.

Kosa skrid a gaver diwarbenn chapel Koatkeo eo eul lizer skrivet gand ar Pab Klemant VII d'an 12 a viz genver 1388 evit rei induljansou da gement hini a roje an dourn pe a zigasje e brof da adsevel chapel ar Werc'hez Vari e Koatkeo, e parrez Scrignac, eskopti Kemper. « *Capella Bente Marie de Coaitquayo, sita infra parrochiam ecclesie Distrinnac, Corisopitensis diocesis.* » Cf. *Annales de Bretagne XXVI. 191.*

Epad pemp bloaz war nugen, eus ar bloaz 1341 betek ar bloaz 1366 e oa bet en hor bro brezelioù kasaüs etre Charlez Bleas ha Yann Vontfort o klask gouzout piou anezo o daou a zougje kurunnenn Duked Breiz; ar brezelioù-se o devoa graet kals gaou ouz pep tra ha dreist-holl ouz chapel Koatkeo; dem-goude lizer ar Pab, ti Mamm Doue a voe graet eur renka d'ezan ha pa weljod e oa diazezet mat ar peoc'h er vro, en amzer an Duk mat Yann V, da lavaret eo breman ez eus pemp kant vloaz, chapel Koatkeo a voe savet a-nevez penn-da-benn ha kaeroc'h eget biskoaz; da gredi eo e voe adsavet gant al labourerien a oa oc'h adsevel iliz koz Scrignac, he divije bet 500 vloaz ivez, er bloaz-man; war unan eus he mein uhela, e tu an aviel, e lenned hano he brasa madoberour gand ar gerioù man war e lerc'h:

Marc du Marc me fist faire en l'an 1493

Eus an iliz koz-se ne jom mui netra, siouaz, en e zav, nemed an tour; ar peurrest a zo bet disman-tret p'eo bet savet an iliz nevez, er bloaz 1866.

Aotronek kastell Koatkeo, daoust ma n'edont ket

ken o chom e Scrignac ha tud chentil maner Mezelcun eo ar re a zo bet brasa madoberourien iliz Koatkeo.

An A. Fransez de Montmorency-Laval hag e bried Jann de Montdragon, mestrez ar Palud, Tresguidy, ar Hallot ha Koatkeo, dimezet wardro ar bloaz 1540, eo a lakeas sevel he c'halvar; ar skridman a c'heller da lenn atao warnan:

II : G : II : SAIX : IORS : G : 1560

An eil G eo lizerenn genta ar ger *Gouverneur*.

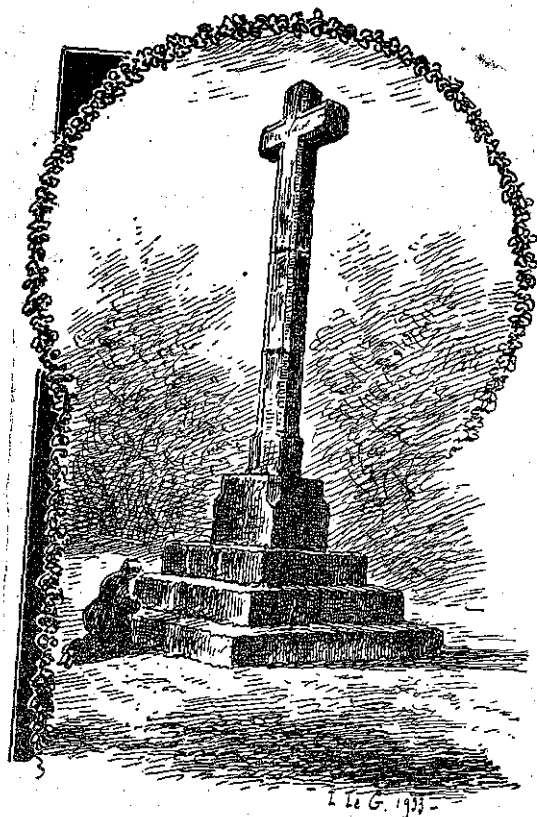
Aotroned Mezelcun, ha a oa o chom er vro a voe atao mat dreist evit Koatkeo; e testamant Visant Guillemot, skrivet d'ar 7 a viz kerzu 1700, e les-hanver Kervorvaned Mezelcun diazeourien iliz Koatkeo ha kaera eured a zo bet gwelet enni mar-teze eo hini an A. Fr.-M. de La Lande de Calan gand an dimezell Louisa Suzanna Anna Mahe a Gervorvan, merc'h da Vauris ha da Louisa a Goatanscour, eus maner Mezelcun, a voe benniget d'ar 24 a viz c'houevrer 1729 gand an A. de Rigole, vikel vras Kemper.

LEVEOU AN ITRON VARIA

Ma oa mat an dud vras ouz an Itron Varia, an dud entre, red eo hen anzañ, a oa kerkoulz all.

D'ar 4 a viz meurzh 1638, Yann ar C'hloarec a ro d'ar Werc'hez Park ar Menez tosta, e Kenec'h-gwenn. D'an 21 a viz Kerzu 1669, Mac'harit ar Morvan a ro d'ezi eun takad douar e Buelhars.

D'ar 27 a viz c'houevrer 1684, unan bennak a roe d'ezi Park ar Menez, er Gerveur.

KROAZ BERED KOATKEO,
a zo breman e kreiz porz-klos leanezed
sant Ausgustin Malestroit.

D'an deiz kenta a vae 1686, Fr. Berrehare, a ro d'ezh Bailh ar Burunou, e Pors-Jaffrennou,

D'an 22 a viz Gwengolo 1686, Yann an Ny ha Jann Jaffrennou a ro d'ezh an drederenn eus Leur-Ger Guerdefan;

D'an 12 a vezeven 1696, Per Quiguer ha Peronnell ar Roux a ro d'ezh ar C'hoz Park, e Kervorvan.

D'an 22 a viz c'houevrer 1700, Mari Pezron a ro d'ezh ar 1/4 eus Prad ar Vilin Nevez e Kervran.

D'ar 7 a viz kerzu 1700, Visant Guillemot ha Mari Caroff, e bried, eus a Verdy ar Burunou a ro d'ezh Park ar Feunteun ha Park ar Stang bihan e Kenec'hgwenn, Park ar Beskellou ha Park koz Kerivoas.

D'an 8 a viz du 1709 an A. Urvoaz, person Koatkeo a ro d'ezh Park ar Foll, e Kerennou Izela ha d'an 19 a viz genver 1715 Roz Garvig, e Buelhars.

D'an 9 a vezeven 1716, Per Quiguer hag e heritourien a ro d'ezh Kerjareguet, e Kerannou Izellan.

D'an 28 a vezeven 1716 Alan Quere ha Clémence Guillou a ro d'ezh Roz Kervorvan.

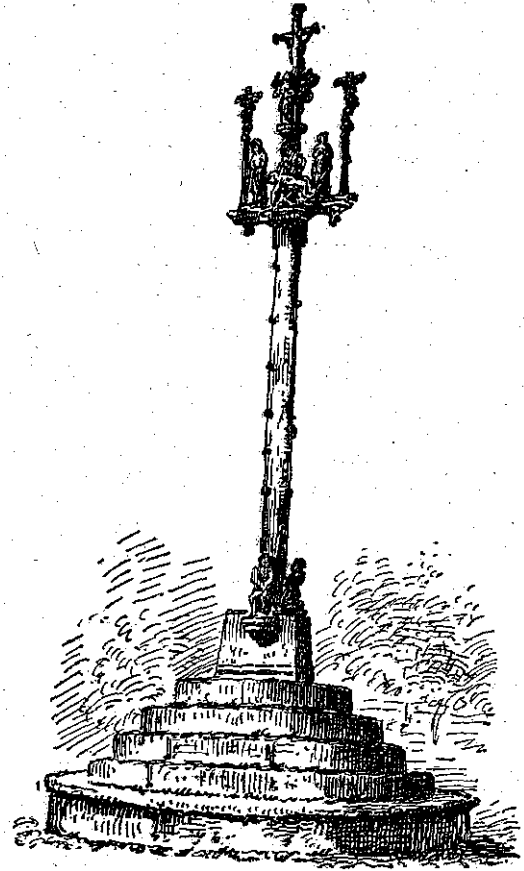
D'an 8 a viz ebrel 1723, Fransez Jaffrai hag Anna Daniel a ro d'ezh Leur-gêr Izellan, Buelharz.

D'an 30 a viz ebrel 1730, Guillou Urvoas, a ro d'ezh Roz-Bihan Kergrenn e lec'h Park ar Mengwenn e Kergrenn.

D'ar 17 a viz kerzu 1730, Jann Guillemot a ro d'ezh Park ar Pontignet, e Pors-Jaffrennou.

D'ar 24 a viz mae 1731 Fransez Jaffrennou ha Franseza Prigent e bried, a ro d'ezh Park Stank ar C'hlohek, e Buelhars.

D'ar 24 a viz meurzh 1732, Visant Lorant a ro d'ezh Park an Ohen e Keryolet.

Kalvar Koatkeo,
evel m'ema breman, e Milin-baper an A. Bollere,
e Ergué-Gabéric.

D'ar 25 a viz ar Foennou 1738, Fanch Quere a ro d'ezi Park ar Men-gwenn pella, e Kergrenn.

D'ar 24 a viz meurzh 1748, Mari-Anna Hamon a ro d'ezi Park bihan ar Stang, e Buelhars.

Gwilhou ar Masson a ro d'ezi an hanter eus Prad ar C'hlohek, e Buelhars;

Yann Prigent, Park ar Soul bihan, er Gerveur;
Yann Jaffrennou, an hanter eus Park an Helli,
e Kervorvan;

Denise an Devedec, Park Gwenn, e Kervran;

Philip an Ny, Bailh ar Flochou, Pors-Jaffrennou;

Glaudina Urvoas, an hanter eus Park ar Feunteun hag an hanter eus douar ar c'hardinal e Buelhars.

F. Caro, eun ti gant kambr war zouar ha kambr war zolier, eul liorz, prad ar C'harbont, 4 garrad foenn, park uhela ha park izela, e Landano.

Epad seiz vloaz ha kant, eus ar bloaz 1685 d'ar bloaz 1792, Koatkeo a zo bet treo hag e oa eur beleg da nebeuta, pa ne veze ket a zaou pe dri, o chom enni; kollet he deus he beleien; he madou a zo bet laeret d'an Dispac'h hag eus an iliz koz adsavet er XV^{vet} hantved ne jom mui netra gand an Itron Varia nemet peder moger hanter gouezet ha goloet a ramps hag a ilio, da lavaret eo ar pezh a zo red evit gwelet peger bras e oa p'edo en he c'haer (1).

Ha daoust da-ze, etre ar mogerioù hanter gouezet-se eo e vezo graet adarre, — goude eun ehan a 37 vloaz — ar pardon bras, da Hanter-Eost a zeu hag eleiz a gristenien a deuio an daelou en o daoulagad pa welint, da greisteiz, ar Werc'hez nevez o tiskenn eus a Scrignac da Goatkeo da ge-

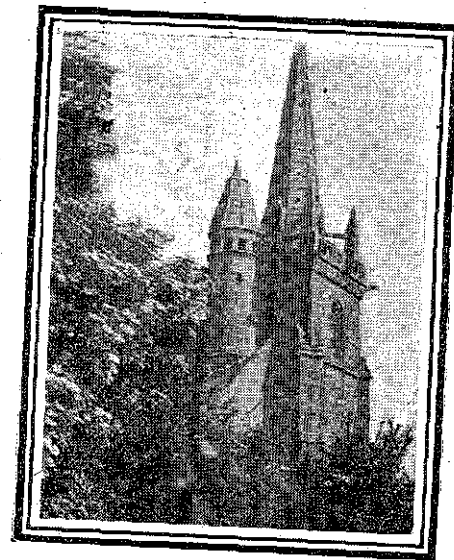
(1) 28 m. 50 he devoa a hirder hag 11 m. 60 a ledander.

meret perz en he leve. Raktal goude ma vezo digouezet e vezo kanet an oferenn-bred.

Da 2 eur hanter, c'hoarierien Scrignac a zisklerio *Distro laouen an Itron Varia da Goatkeo* ha da 5 eur e vezo kanet ar gousperou ha distroet ar Werc'hez d'an iliz parrez da c'hortoz ma vezo savet d'ezi he zi nevez.

Bretoned, mar ho peus c'hoant da enori ar Werc'hez, war lein Menez Are, it da Goatkeo da bardona da Henter Eost a zeu.

Y.-V. PERROT.

Tour Scrignac savet er bloaz 1433

DISTRO LAOUEN

AN ITRON VARIA

DA GOATKEO

Pez-c'hoari, en eun arvest, savet diwar lavarou tud Scrignac. — An traou a dremen e tal lenn-kanna Koatkeo, harp ouz mogerioù kouezet ar chapel koz, da foar trede yaou miz Here 1932 e Huelgoat.

C'HOARIERIEN

1. — An Intron Varia.
2. — Anna
3. — Barba
4. — Teresa
5. — Yvona
6. — Apollina
7. — Martha
8. — Perrina
9. — Fant
10. — Gwilhamet, eur baourez o klask an aluzen.

Merc'hed deuet da wal'hi da lenn-ganna Koatkeo.

Teir, re goz da labourat, a zo azezet, war eur skaon, o varvailhat.

11. — Hervé
 12. — Ronan
 13. — Kaour
 14. — Edern
 15. — Fañch
 16. — Per
 17. — Loeiz
 18. — Marzin, eur barz.
 19. — Erwan, eun taolenner.
 20. — An A. Person.
 - 21-25. Divi, Hernin, Tinik, Mikaelik, Gwennole, bugale diwardro Koatkeo.
- } gwazed o tont eus a foar Huelgoat.
- } tud o tont eus o labour.

GALVADENN

Ton : *Bleunioù o tremen.*
Cf : *Sonioù Feiz ha Breiz*
trede leor p. 55.

I

Kristenien ar menez, tostaat da glevet,
Penaos eo bet Koatkeo, savet ha dilezet.

II

Sant Keo eo a zavas ti ar Werc'hez Vari,
Trizek kant vloaz a zo harp en e abati.

III

Ar bobl ennan gant feiz, koulz ha mestr ar c'hastell
A bede Mamm Doue, evit kaout he skoazell.

IV

Edoug trizek kant vloaz Ti-Vari meur a dro,
A zo bet diskaret hag adsavet en dro.

V

Rak Mari, kristenien, pa gar a gar a grenn,
Ha nerz ebet ne c'hell dont anezi a-benn.

VI

Karet he deus Koatkeo ha bepred her graio
Hag he zron, el lec'h-man, da viken a bado.

VII

Tostait 'ta, tud vat, da glevet diskleria,
E weloc'h c'hoaz aman ar vuhez o vleunia.

VIII

E weloc'h, hep dale, mogeriou koz Koatkeo,
O sevel, tra laouen, eus a varo da veo.

TAOLENN

*War skouer ha war don taolenn genta Nikolazig.
Kent ma sav ar gouel.*

AR C'HOMZER a lavar

E doug an noz, — hon Itron vat, — Gwerc'hez Koatkeo,
A ziskennas, — a lein an nenv, — e kreiz he zreo,
Doaniet meurbet.

AR GANERIEU

Allas ! Allas !

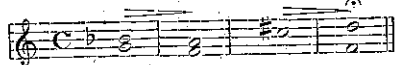
AR C'HOMZER

Ar chapel goz, — savet d'ezi, — gant hon tadou,
Ma tregerne, — kement enni, — o fedennou.

A oa kouezet.

AR GANERIEU

TH. DECKER.

P. Al - las ! al - las

AR C'HOMZER

Ha Gwerc'hez Koatkeo a ouele.

*Sevel a raer ar gouel hag e weler an Itron Varia aze-
zet war vein gouezet he chapel, he fenn etre he daou-
arn.*

AR C'HOMZER

Mamm venniget, — na ouelit ket, — rak adarre,
Ho chapel goz, — a vo savet, — hag en Are,
Ni ho kano.

AR GANERIEU

TH. DECKER.

Al-le - lu - ia, Al-le - lu - ia, Al-le - lu - ia !

Al-le - lu - ia, Al-le - lu - ia, Al-le - lu - a !

AR C'HOMZER

Ho chapel goz, — a vo savet, — ha c'houi a vo,
Hol levez, — hor Rouanez — ha Mamm hor bro,
Ato ! ato !

AR C'HOMZER

Alleluia ! Alleluia ! Alleluia !

AR GANERIEU

war aspadenn (1) he chapel goz
Petra glaske Mari en noz ?

(1). — *Aspadenn, ar pezh a vad c'hoaz eus eun dra
gouezet bennak ; aspadenn : ruines, e galleg.*

I. — AN HUNVRE

Teir maouez koz, Anna, Perrina hag Apollina a zo azezet e tal al lenn-ganna ; diou, Fant ha Barba, a wask o linseliou ; peder, Yvona, Teresa, Martha ha Tina a zo o walc'hi. —

BARBA. — *(O sevel diwar he maen-kanna)*
Mat, n'eo ket re domm, fenz ?

PERRINA
Pa vez an avel diwar ar Releg.
Ne vreskenn nag ar zaout nag ar c'hezeg.

FANT
Sell, Barba, ro dourn d'in da waska al linseliou-man
hag e tommo d'it.

BARBA

FANT
Krog mat out ?

BARBA
Ya ! laka tro e barz, pa giri !

FANT *(o vont war-zouz a venn-koueza)*
Evidon-me a zo souezet, kement all a bri hag a lous-
toni a zo aman ne zistlapfed ket mein ar chapel goz-se
aze da galetaat an hent en dro d'al lenn-kanna-man.

BARBA
Ar mein-se n'int ket d'eomp.

FANT

Da biou' ta neuze ?

BARBA

D'an Itron Varia. Petra bennak ma n'he deus na
kloc'h, na ti, nag aoter, e vir he gwiriou war he leve !

ANNA

— Ya ! Ya ! breman ez eus c'houec'h ugent vloaz,
war am eus klevet, e oa eun noter e Scrignac hag a
gemeras mein moger gleiz ar chapel-ze da zevel eun
ti... a-benn teir gwec'h eo bet an tan-gwall warnan,
goudeze.

PERRINA

— Ya ! Ya ! re wir eo ar pezh a lavar Anna.

APPOLLINA

— Ar Werc'hez, sklaer hag anat eo, ne felle ket d'ezi
ez aje he mein ac'halese.

PERRINA

— Koatkeo a oa eun dreo gwechall ; aze, hag epad
meur a gant vloaz, e oa beleien o chom.

ANNA

— Maen-bez an diweza a weled, n'eus ket gwall bell
c'hoaz, e bered Scrignac, e kichenik ar sakreteri.

APPOLLINA

— Nann, Anna, hennez oa bez eun eontr koz d'in,
an Aotrou' n Ozac'h a varvas e Traon-Vilieq, er bloaz
1779.

PERRINA

— Beleg diweza douar Koatkeo oa an Aotrou Jegou,
— eun den santel hag a dle beza uhel breman er bara-
doz ; — va zad koz en devoa e anavezet ; Gloada Jegou
oa e hano ; ginidik oa eus ar Wern Vras ; epad amzer
an Dispac'h Ruz hag en dra m'edo tri beleg Scrignac er
prizon pe en harlu, an Aotrou Jegou, gwisket evel tud
ar menez, a rede ar vro, o lavaret an oferenn hag o rei
o sakramanchou d'ar gristenien epad an noz.

BARBA

— Pell a zo abaoe, Perrina ?

PERRINA

— Pemzek vloaz ha c'houec'h ugent.

ANNA

— Eun amzer drist oa an amzer-ze.

PERRINA

— Ya ! ha Doue ra viro na zistrofe ken ! Epad pemp bloaz e reas an Aotrou Jegou ar vicher zanjerus-se ; pebez den kalonek ha dispont ! Eun dervez e voe kavet e gorf maro, gwisket gant dilhad beleg, astennet war glazenenn an hent ; degaset e ranke beza di, da gredi eo, gand unan bennak ha n'en devoa ket c'hoant da veza diskuliet ha dibennet evit beza roet lojeiz d'eur beleg, en e di ; e vaz hag e vrevier a oa en e gichen.

APPOLLINA

— Me gav d'in beza klevet va mamm o lavaret e oa enterret aze, etre kroaz ar vered hag ar sakreteri.

PERRINA

— Ya ! hag ar geriou-man a oa skrivet war e vez :

Karet en deus Doue,
Meulet en deus Doue,
Enoret en deus Doue !

Aze e oa eur vered ha tud douar Koatkeo, a gave brao ehom enni da ober o c'houisk diweza, e gwasked iliz an Itron Varia.

War am eus klevet, eun den o chom er Rozkoat, — ha n'en devoa c'hoant ebet da veza enterret e Scrignac, — a varvas ; pa zigouezas e gorf e Koatkeo, an tri a gezeg a oa stag ouz ar c'harr a jomas a-zav ha kaer a voe skei ganto, ne rejont ket eur gammed evit mont pelloc'h ; red e voe gervel eur beleg eus ar vourc'h da zont d'hen enterri da Goatkeo.

(*da genderc'hel*).

PED, VA MERC'H

Krog da bedi, va merc'h : an heol d'an traon a
[gouez,

E lagad aour duhont a gloz adrenv ar gwez ;
Da vouez Doue, diouz tro, niverus ha laouen,
E kemer plas en oabl mil ha mil goulaouenn ;
A-raok tevel da vat, telenn an avelioug
War ar skourr, da zansal, a laka an deliou ;
Peoc'h sioul an noz war Breiz a zispleg e vantell ;
Tosta, sonet eo eur ar pedennou santel.

Ped da genta, va merc'h, ped start evit da vamm
He deus paket en nenv da ene nevez-flamm,
He deus, en noziou hir, da lusket, va oan,
Dalc'hmat trec'h d'ar skuizder, dizamant ouz ar
[hoan ;

Ma ouezfes an daelou he deus warnout skuilhet,
Da galonnig ennout a vefe strafuilhet ;
Ne ket gant diegi na gant leziregez
He deus ker kaer da vamm savet eun tiegez.

Ped goude evidoun, hir dija va buhez,
M'hen do ouz va bleo gwenn Mestr an nenvou truez ;
A nebeudou warnoun en em astenn an noz,
Hep dale e kouskin er bez, gant va zud koz ;
Piou oar hag en eur c'horn euz va c'halon uzet
Eun tamm poultrenn bennag ne ve ket c'hoaz
[kuzet ?

Ped eta da Zoue, galloud warnan ac'h eus,
Da walc'hi va ene e doureier ar c'heuz.

Ped evit an den just, va merc'h, ha ped ivez
Evit an dud difeiz hag ar peziou divez ;

Ped evit ar den-paour, stouet war e benn-baz,
 A gerz a zor da zor, tenn ha gorrek e bas;
 Ped evit ar c'hlanvour a dec'h e nerz d'ar red
 Ha, kaer a zo ober, a gav divlas e bred;
 Evit mil ha mil all a zo war-nez mervel
 Hag a zeui an ankou, en noz-man, da c'hervel

II

Ped, gant nerz da galon, evit bugale Breiz,
 E skoliou dizoue, e riskl da goll o feiz,
 A varv yez kaer o bro war bleg o muzellou,
 Eo wardu an douar re droet o sellou,
 A wel mistri fallakr taer da doulla ar foz
 A vo beziet enni an holl greansou koz,
 Ha, dallet o spered gant ar fals kuzuliou,
 Ne zarempredont mui an iliz, d'ar suliou.

Ped ive, o va merc'h, evit ar pennou paour
 Ne brizont er bed man nemet enor hag aour,
 Evit an dud yaouank a vez, siouaz dezo,
 Gwaz-pe-waz endro d'id divergont pe mezo,
 Evid ar priedou laourek ha didruez
 A bleg d'o youlou vil lezenn sakr ar vuhez,
 Pe, warlerc'h o « divors » aet pep hini d'e du
 A lez o bugale er vizer, war ar ru.

Ped evit ar pagan, ped, o va mignonez,
 Ma paro war e dal heol ar wirionez,
 Ma kouezo, evel gliz, warnan ha war e stad
 Bennoziou e Salver ha trugarez an Tad;
 Ped dalc'hmat evitan, ped start ma tiredo
 D'hon eul da di Doue, war e deod ar « Credo »,
 Ped, eur wech c'hoaz, va Ael, ma lammo dious o
 [bez,
 Da vouez ar misioner, rummadou tud a-bez.

Ped evit an HINI 'mae en e zorn ar stur,
 Ma vlenio an Iliz dre voriou sioul ha sur,
 Ped evit an diou c'hoar, evit Bro-C'hall ha Breiz,
 Ma vint, evel gwechall, difennourien ar reiz,
 Ma vezo an douar eun templ a santelez,
 Ma vo evit ar Mestr eur wir rouantelez;
 Kas d'an neuv, hep paouez, war nij, da bedennou,
 Ma eosto ar Falc'her eneou a vandennou.

J. L'HELGOUACH, O. M.

Sant-Brieg, 1-7-33.

AR MAMMOU HAG AR MOEREBEZED

Mantrus eo pegement e karan ar mammoù a ra betek penn ar pezh a zo dleet. Pa vezin... Pab, m'o lako holl war roll ar zent ha d'o heul e lakin ivez ar moerebezed chomet dimezez evit gellout, gwelloc'h a-ze, sikour o zud koz hag a gendalc'h, goudeze, da rei an dourn d'o breudeur ha d'o c'hoarezed da zevel o zorradoù bugale.

Eun dra gaer en deus krouet an Aotrou Doue, p'en deus krouet ar moerebezed!

Tennet eus unan eus Liziri an Tad Abgrall, eus a Lambaol-Wimiliau, emañ an A. Perennes, chaloni a enor, o vont da voula e vuhez.

Evit rakprena al leor kaer-ze, kas an hano, kenta ma vezo gellout, da Renner Feiz ha Breiz, Scrignac (Finistère).

PERIG HAG AZILIS

Daoust ha n'eo ket inouet c'hoas lennerien « Feiz ha Breiz » gant an daou-man?

Eur vuhez eün o deus, eur vuhez soul, buhez kaër al labourerien-douar en hor bro, ha ne garfent ket chenchous den ebed, nag ous priz ebed! Ne 'z eus, en o buhez; na lazerez, na laeroni, na darvoud bras, netra eus ar pez a weler war ar c'hazetennou pe al leoriou marc'had-mat hag a laka ar re yaouank da skanvbenni. Nann, an daou-man a zo en em gavet mat an eil gant egile; o buhez a zo sklerijennet gant o c'harantez, ha ma kendalc'homp da lavaret hano anezo aman, ez eo abalamour ma kav d'eomp e teu aliou talvoudus ganto.

M'ho pefe gwelet Oliv hag Azilis o tougen an traou deiz ar pardoun, en o c'haera dilhad, ho pefe sonjet, evel-don-me, n'eo ket ar re goanta eo a ra fae war wiskamanchoù o farrez. Eur vouetur-dre-dan a oa a-zav, e-kreiz ar bourk p'edo arru ar brosesion ar mez, hag e klevis an « douristed » a oa enni o lavaret « Oh! les jolies femmes! » Ha kaera prosesion! Ar bannielou, fichet gant an avel, a oa douget gant plac'hed yaouank: bugale Mari, bugale ar skol; da c'houde e teue skeudenn Itron-Varia Lourd, hini Santez Anna, patronez Breiz-Izel, Santez Thereza ar Mabig-Jésus; bannielou Sant Per ha Sant Yvon, skeu-

denn ar Galoun-Zakr, ar c'hroaziou aour hag arc'hant, relegou Sant Per, douget gant gwazed, ha pa welen ar relegou santel o tremen, harpet war diouiskoaz va c'henvroiz, e sonjen e madelez Doue en deus fiziet ennomp ar relegou-ze, relegou ar c'henta eus ar Pabed, kenta abostol Jesus, ha komzou ar beleg en devoa prezeget en oferenn-bred, a deuas em spered; « Dalc'homp start d'hor feiz! he harpomp hag he difennomp beteg ar berad diweza eus hor gwad! »

Ha ne lavaran ket hano eus ar vuzisianed a oa deuet en dervez-ze da vraoat ar gouel! An holl a lavare n'oa ket aes kaout gwelloc'h egeto!

Tonton Hamonig, laouenaet e galon gant al lidou dispar, a jomas wardro eno beteg an noz, hag e teuas meur a istor gantan, e c'hellit kredi! Dioues an noz, e yeas gant Perig, chenchet e zilhag gantan, d'ober eun dro er parkeier, ha gant ar zaout: ar Ruzig a zo eur penn fall; Bailhen, an hini ez eus leue varni, a zo aesoc'h dont a benn anezi! eur c'hi a zo da zikour o diouall, hag ez eo eur blijadur e welet o vont eus an eil d'eben, er park letoun pe evit o c'hraouia. Eur c'hi sentus eo, skiant en deus ive, met skiant ha skiant a zo! Ar re a lavar n'eus nemed ar Vadiziant etre an dud hag an anevaled ne ouzont ket petra leveront. Ar chås o deus skiant, ya... evel chas!

An den an diskianta en deus muioc'h a skiant eged ar skianta eus ar chås!

Eun hano a vez klasket d'eur c'hi: e hanvit Turk, Brug, Truk, ne glevo ganeoc'h nemed *u*, an tri hano. eta, a zo henvel d'ezan: E hanvit: Kroumig, Koulmig, Flourig, henvel ive, rak ne glevo nemed *ou i* ha netra ken!

A-wechou, evit e lakat da vont war lerc'h ar zaout e youc'her outan: *fouill!* hag evit e lakat da jom a-zav e leverer: *kouch!* ar c'hi ne zento ket ouzoc'h, rak ne glevo nemed *hou*, *hou* hag atao henvel, n'oar ket e pelec'h trei! marteze e pako bazadou digant e vestr, ha goulskoude ma c'helfe e lavarfe: « skiantekoc'h egedot e rankfen beza evit da goupren! »

Diouz ar vouez hag an ton e c'hell ar chas divinout eun dra bennak: desket e vez d'ezo dansal, kestal, eur

picher en o ginou, ober ardou, troiou farsus, met morse n'eus gellet deski lenn d'eur c'hi!

Tonton Hamonig a lavare an dra-ze ive da Berig; bez ez edont o daou azezet, e-kichen ar groaz a zo e Pennar-C'hoat, pa zavas hano ganto hag ar potr koz a stagas evelen:

« Gwechall, e teuen aman alies da varvailhat gant an
« aotrou koz Kerniliz, Doue r'her pardouno — Va c'hu-
« zulia a rae da ziskouez doujans ha karantez d'ar
« c'hroaziou savet gant ar re goz war hon hentchou, ha
« meur a wech em eus klevet gantan an danevell-man:
« — P'oan yaouank, emezan, e plije d'in redet warlerc'h
« ar gedon hag ar c'honikled, hag eun dro oan aet da
« jaseal gant eun den pinvidik, nevez deuet er vro, eus
« a Bariz. Bep tro m'en em gavemp da dremen e-biou
« eur groaz, e lammen va zog, evel just, hag e reen sin
« ar groaz; egile ne rae vann ebet, met kement-ze ne
« zelle ket ouzin, ha ne ziskouezen seurt. Tremen hon
« devoa graet dirak meur a hini, rak, a drugar, Doue,
« ez int stank en hor bro; p'en em gavjomp aman, el
« lec'h m'emaomp, Hamon! Krena ran, emezan, pa deu
« ar zonz-ze em spered, ar geriou-ma war va muzellou!
« Edon o saludi ar Groaz, pa lavaras an divroad d'in:
« — Pe seurt ardou a rit evelse, bep an amzer, den
« yaouank?

« — Renta enor d'hor Zalver, evel m'o deus desket
« d'in va zad!

« — Tomm? emezan, en eur c'hervel e gi-chase, deus
« aman. Ar c'hi, desket brao, a deuas d'e gaout.

« — Petra reer, Tommig, pa weler eur groaz?

« — Aouh! aouh! aouh! em e ar c'hi en eur harzal gant
« kounnar.

« — Setu aze, eme an den digredenn, ar c'hantig a
« blij d'in! hag e tirollas da c'hoarzin.

« Me ne c'hoarzen ket, tenval oa va fenn ha pounner
« va c'halon...

« Diouz an abardaes, e lavaras d'in:

« — Araok mont diouzin, deuit d'am c'hêr da eva eur
« banne; va hini goz ho tigemero gant laouenedigez.

« N'anavezen ket e itron; mont a ris gantan, evelato,

« beteg e di. Hi a oar war an treuzou, o c'hedal he fried;
« goulenn a reas outan raktal:

« — Han 'ta Job, eun dra bennak hoc'h eus paket?
« plijadur hoc'h eus bet?

« — Aouh! aouh! emezan.

« — Petra 'zo arru ganeoc'h? emezi, klanv oc'h?

« — Aouh! aouh! aouh!

« Hanter-varo gant ar spount, e trois kein d'an ti mil-
« liget, hag e redis betek va c'hêr; hogen ne gouskis ket
« en noz-ze! N'em eus ket gwelet hennez abaoue, met
« klevet am eus graet en deus bevet tri bloaz all gant
« e glaved; gant e binijenn, pa lavarin gwelloc'h! Aet
« eo dious ar vro, met n'en deus ket gellet lavaret ger
« ebed, azalek an dervez-ze. »

« — Tonton Hamonig, eme Berig, riou am eus o kle-
« vet ho marvailhou! va gwad a zo skournet.

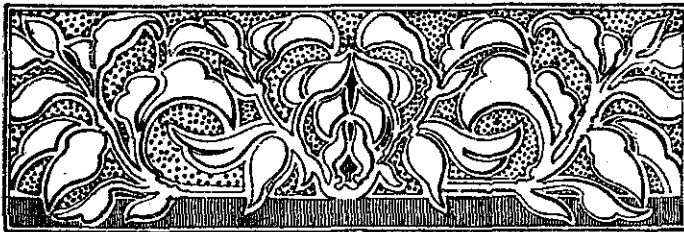
« — D'eomp ac'halen, neuze, pôtr, eme an hini koz:
« eur wech all e kavin laouenoc'h kelou da rei d'id. Da
« gi rouz en deus lakaet an danevell-ze em spered; n'eus
« peoc'h ebet da gaout dioutan pa vez nevez-staget!..
« Eur c'hi all am eus gwelet hag ez ae droug ennan pa
« stage an dud gant o Fater, ha pa gleve kloc'h an iliz.

« — Ne fell ket d'in klevet hano eus ki ebed, eme
« Berig! Dare e tle beza koan gant Azilis, d'eomp d'ar
« gêr, met en han' Doue, klaskit eun istor hag a lakay
« va dôusig da vouse'hoarzin! Strafulhet e vije gant ar
« pez am eus klevet! »

Eur sac'had danevellou en deus Hamonig! unan vrac
en deus displeget e Keruhela; he lenn a reoc'h aman eun
deiz bennak.

TINTIN ANNA.

Kuzuliou ar geginerezh

An avalou - douar

Ar re figusa a blij ar « patatez » d'ezo, eur pred mat eo hag e meur a zoare e c'heller o aoza. A hep seurt a zo anezo: re velen, re wenn, re ruz, re vleudek, re zourok; holl int mat, pa cuezer o c'hempenn; holl e chomont mat pa vezont goloet, pe dalc'het, epad ar goanv, en eul lec'h tresk ha tenval.

O gwalc'hi a ranker a-raok o foazat, evel just, met red eo hen ober *a-raok* ma vezont kignet ha *nann goude*; o sec'ha a ranker neuze nemet ken.

Alì a raer da boazat ar patatez er founn, pe er gaoter, *heb dour*: laket e vez dour e fons ar pôd, ha bizier-koat kroaziet da ober evel eun tamouez da viret ous ar patatez da goueza en dour; abenn tri-c'hard eur e vez poaz an avalou-douar; gwelloc'h blazet e vezont; o salla a ranker er pod, ha da c'houde e c'heller o zenna; o c'hignat araok o zeurel en eur gastoloren pe en eur gaoter all, gant eun tamm amann pe eun tamm grès; a-wechou e laker lipig ganto; a-wechou ne reer ket; lod a gav mat lipig graet gant laez dous, lod all a gav gwelloc'h hini rouz; lod a gar o dibri evel saladenn, gant eol ha gwin-êgr; lod a ra yod ganto, lod all o sil; lod o foaz el laez, hag a laka sukr ganto; lod all a laka kig, lod all ognon. Setu aman eun doare all:

Toulla ar patatez, ha lakat kig draillet en foudlou; met dleet eo neuze kaout patatez braz evit gellout o c'hleuza.

Eur wech all e livirin penaos implija eun tamm patatez silet chomet war-zilerc'h lein pe goan. En hanv hag er goanv eo gras o c'haout, d'ar paour koulz ha d'ar pinvidik.

LIZIG.

AN HINKIN BENNIGET

(Kendalc'h)

Na Fant Madec, nag ar Ruzig n'o devoa gouezet e oa aet Godig, er maez eus an ti. Distrei a reas ker gouestat ha ma eo aet kuit. En em lakat a reas neuze etouez he zruilhoul da glask kousket. Ezomm he devoa da gousket evit mouga an naoun a zante, rak bara he c'hoan he devoa roet da Jili hag abaoe ar mintin n'he devoa debret tamm.

— Paourkaez prins, emezi outi he unan; gouzanv a ra poan du-ze ha me a c'houzanv poan aman. Ra roio Doue d'eomp ar c'hras da veza sentus ouz e volontez santel.

Godig a zalc'has mat d'he ger. Bemdez epad eur pennad amzer, en despet d'ar goardou, e kave tro da vont betek ar prins ha da rei d'ezan eul lodenn eus an tamm bara du a rae he magadurez. Awechou he lesvamm, pa veze en he mad a roe d'ezi eun tammig kig gant he bara ha neuze an tamm kig-ze a oa holl evid ar prins.

E kichen Gwerc'hez an Dervenn e kave ato sivi da gutuilh, hag ar sivi-ze n'o zanae morse. Pa veze re evid ar prizonier, e roe ar pezh a jome d'ar c'henta paour a gave, en eur lavaret d'ezan: pe-dit evid ar prins Jili.

Eun dervez ma 'z ae Godig, evel ma oa boas, da gas he zamm bara d'ar prins, e voe souezet o welet n'edo ket er prenestr ouz e c'hortoz, rak peur-liesa her c'have eno.

— Va Doue, emezi, maro eo, douetus!

Ar plac'h kaez a wiskas liou ar maro; he c'ha-

lon a deuas da vantri hag e voe eur pennad hep gellout tenna he halan. Pa oa deuet enni he-unan, e tosteas ouz ar prenestr hag e sellas en diabarz.

Ouz sklerijenn zister eur c'hleuzer stag ouz an treust e welas ar prins Jili. Met, ha beo oa? Astennet oa war eur skaon, drouk-livet, stegnet e vizach; ne finve ezel; henvel oa ouz eur c'horf maro. Daoust d'he anken, Godig he devoe nerz a-walc'h evit skei eun taol kalet war ar prenestr; Jili a reas eur skrijadenn, a zavas e benn hag a droas e zell warzu ar barrinier houarn. N'eo ket maro; met, penaoz en deus hen kollet ar pez a nerz a jome gantan? Ne c'helle ket bale; a-ruz hepken ha dre boan e c'hell dont betek ar prenestr hag e zigeri:

— Te a zo aze, Godig? O! bennoz Doue!

— Va frins, petra a zo digouezet ganeoc'h? Petra 'zo graet d'eoc'h? eme ar plac'h kaez he daouarn ganti e kroaz hag an daelou en he daou-lagad.

— Godig, eur bannig dour, en han 'Doue! O! me 'm eus poan! ro d'in eur beradig dour!

Godig a roas d'ar prins eur pod dour leun. Jili a stagas e benn outan hag a evas e walc'h; met neuze e kouezas hanter varo war ar skaon e lec'h m'edo astennet a-raok.

— Godig, emezan, gand eur mouse'hoarz truezus, ne gav ket d'ezo e varvfen buan a-walc'h!

— Petra 'livirit, va frins? eme C'hodig, strafilhet holl.

— Daou eus ar gwardou o deus degaset d'in eur zoubenn zrus ha me dare gand an naon, a zo lammet warni evel war eur boued ar c'houeka. Goude beza bet trahiset ken alies, n'em eus ket c'hoaz disket anaout an dud. Godig! Godig paour! Ar zoubenn-se a oa kontamm enni. O! red eo be-

za krenv evel ma 'z oun, evit beza gellout herpel ouz ar c'hontamm-se. Met a-benn daou pe dri dervez, marteze kentoc'h, mab Duked Breiz ne vezo mui etre daouarn ar Yudazed-se n'int tud nemed a hano. Eun dra a-vat am befe c'hoat da gaout a-raok mervel; daoust ha me c'hello he c'haout?

— O! va frins! Mar dema e gelloud ho servicherez, n'oc'h eus nemet lavaret.

— Rei a rafen an diweza beradou eus ar gwad a jom c'hoaz em gwazied evit gallout gwelet eur beleg. Mar gouzes e pelec'h kaout unan eus a veleien an Doue a drugarez, Godig, kea d'e bidi da zont da zikour Jili Breiz d'en em bourchas d'ar maro.

Ar verc'h kêz a zonjas redek da gouent Boken, ne oa ket pell ac'hano; met n'he devoa ket treuzet ar c'hoat holl pa zigouezas ganti eun tad kapusin.

— Doue ra vezo ganeoc'h, va merc'h, eme ar manac'h.

— O! va zad, eme C'hodig, me 'garfe e c'hellfec'h dont eur pennad d'ar C'hastell du-hont! hag e tiskoueze d'ezan touriou ar C'hastell a weled eus al lec'h ma edont.

— Mont a-walc'h a rin mar deus eun dra bennek da ober evit gloar Doue.

— O! va zad, eun den, dare da vervel, a c'houlenn kovez, an Aotrou Jili Breiz, breur an Duk.

— Diskouezit d'in an hent ha me a ya d'hoc'h heul.

Godig a gasas ar manac'h dre an hent-se a rae bemdez abaoe eur pennad, dre zikour Doue, evit mont da gaout ar prins, hep beza gwelet. Pa oant aet betek ar c'hastell, e tiskouezas d'ezan ar prenestr a-res an douar en eur lavaret:

— Aze, va Zad, eme o chom mab an Duked.

Ar manac'h a oa boas, pell a oa, da welet ar re vras diskaret izel, ha ne ziskouezas beza tamm souezet. Epad m'en em denne Godig, a-gostez, ez eas da gaout er prenestr. Ar prizonier o veza e welet a gavas eun nerz nevez evit dont betek ennan.

— Bennoz Doue d'eoc'h, va Zad, eme ar prins, c'houi hag a laka ho puhez war var evit dont d'am zikour.

En em deurel a reas war e zaoulin a dre ar barrinier houarn ha goude m'en devoa kovesaet e holl bec'h-ejou, goude m'en devoa lavaret pegement en devoa bet da c'houzany abaoe pevar

bloaz ha diskleriet e oa divlamm eus a gement a oa bet tamallet d'ezan, ar beleg a c'houlennas digantan ha pardoni a rae d'e enebourien:

— Va enebourien, eme ar prins, o anaout a ran holl, ha d'ezo holl e pardonan; it, va Zad, da gaout va breur Fransez Breiz ha livirit d'ezan pa n'em eus ket gallet kaout justis digantan war an douar, her gortozan a-benn hanter kant dervez (1) dirak lez-varn Doue, el lec'h ma vezimp barnet hon daou. An urz-se a roan d'eoc'h, n'eo ket dre gasoni, nak o klask en em venji, met, evit ma c'hello ober e bourchas.

— Bolontez eun den dare da vervel a dle beza graet, prins, hag ho kevridi a vezo graet, eme ar manac'h.

Ar manac'h a zouge ar zakramant santel warnan hag a roas e Zoue d'ar prins. Godig a oa eur pennad ac'hano o pidi, a dosteas evid adori an Doue karantezus a deu d'en em rei d'e vugale en eur prizon koulz hag en eur palez.

Ar prins hag ar beleg a lavaras c'hoaz eur ger bennak an eil d'egile. Goudeze Jili a astennas e zourn treut dre wask ar barrinier houarn hag ar manac'h a bokas d'ezan c'houek. Neuze e kimiadjont an eil diouz egile.

— Kenavezo d'it ivez, Godig, merc'h karantezus, ac'h eus, aboe c'houec'h sizun, roet d'in da damm bara, astennet va buhez ha digaset d'in ar pezh am eus bet a eur-vat abaoe pevar bloaz ! Pa ne vezin mui, na ankounac'ha ket en da bedennou ar prizonier reuzeudik ac'h eus sikouret eu e zerveziou diweza!

— Me hoc'h ankounac'haat ! o va frins ! eme

(1) Lod a lavar dezou ugent.

C'hodig, en eur ouela puilh, o! biken, biken!

Ar prins Jili a lavaras da C'hodig:

— Godig, me garfe rei d'it c'hoaz eur gevridi all, met marteze, ne c'helles ket hen ober, va merc'h paour!

— Da vihana, mar gellin, her grin, va frins.

— Mat! kea da gaout an Itron Franseza Zinan, ha lavar d'ezi... Met gortoz... Jili a yeas da gaout an daol goz a oa eno hag en em lakeas da fur-chal... met ne gavas netra hag e tistroas adarre d'ar prenestr.

Godig kêz, ar paoura den a Vreiz n'eo ket ker reuzeudik ha mab an Duked; n'em eus ket zoken eun tamm paper evit gallout skriva da Franseza, d'am fried muia keret, eo va sonj diweza eviti! netra! netra! N'o deus lezet netra ganen.

Eur zonj a deuas d'ezan; kregi a reas en hinkin a zouge atao Godig d'he heul; tenna a reas gwad eus e vrec'h hag en eur ouela e verkas eur ger bennak war an hinkin benniget-se.

— Kas a dra-se da Franseza ha lavar ha lavar d'ezi, Godig, lavar d'ezi mat, abaoe ma 'z omp dispartiet, n'em eus ket tremenet eun eur hep sonjal enni. Paourkêz Franseza, n'he gwelin mui nemed en nenv. Kenavezo, Godig, kenavezo ha ra vezi benniget mil gwech.

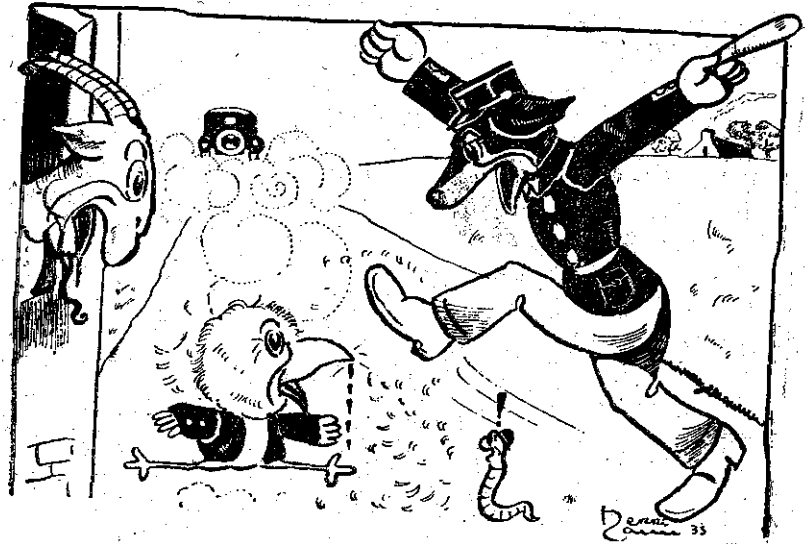
— Kenavezo warc'hoaz, va frins!

— Warc'hoaz, eme Jili, en eur vouse'hoarzin hag o sevel e zell etrezek an nenv; warc'hoaz e vezin a-hont, tennet a-dre daouarn va enebourien.

Met Godig a oa aet ac'hano ha ne glevas ket ar c'homzou diweza-man.

(Da gendelc'her).

Feiz ha Breiz ar Vugale vihan

Poufer bouzar? Allo, ta I...

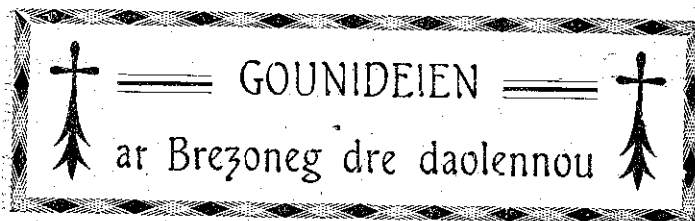
Pontig an Archer. — Mil gurun! setu aze eul lampon, avat... Perak, treuzi an hent pa glevit eur c'harr-dre-dan o tont, satordallik?

Aotrou Bouch. — Dre va bouchig, bouzar eo 'vel eur pod!...

Poufer. — Ya sur! kement a drouz a ra ar c'harr-se, ma n'am eus ket e glêvet o tont war-noun!..

Kenstrivadeg ar vakansou

NIVERENN 2

(Roll ar Vugale hag o deus kemeret perz e pad ar bloaz,
d'hon Kenstrivadegou).

SKOL I. V. GERDEVOT, ERGE-GABERIC

Kevennad A. — Anna MONTFORT, 9 poent.

SKOL LANDIVISIAU

Kevennad A. — Priz kenta: Ecnig MER, 21 poent 1/2.

2. J. Guernigou, 15 poent. — 3. J. Croguennec, 8 poent.

Kevennad C. — Priz kenta: Per Derrien, 24 poent 1/2.

SKOL LANGOLEN

Kevennad B. — Priz kenta: Mari HENRIQUET, 45 poent.

2. Mari-J. Douguet, 22 poent 1/2.

SKOL LANHOUARNE

Kevennad C. — Priz kenta: Yann ar GOFF, 24 poent 1/2.

SKOL LANNURVAN

Kevennad A. — Priz kenta: Anna-Mari LETY, 36 poent 1/2.

2. A.-M. Le Gall, 29 poent 1/2; 3. Y. Quéré, 18 poent 1/2;

4. J.-Y. Le Meur, 13 poent

SKOL LESNEVEN

Kevennad. C. — Priz kenta: Perig ROPARZ, 24 poent 1/2.

SKOL SAINT-JERMEN, PLEYBEN

Kevennad A. — Priz kenta: Erwan BRUNAUD, 26 poent

2. P. Stervinou, 25 p. 1/2; 3. J. Gourmelon, 23 p. 1/2; 4.

R. Lallaouret, 23 poent; 5. A. Le Bihan, 22 poent; 6. Y. Guil-

lou, 21 p. 1/2; 7. R. Plassard, 21 p. 1/2; 8. J. Morvan, 20 p.;

L. Mac, 20 poent.

Kevrennad C. — Priz kenta: Yann BENOIT, 25 p. 1/2.
2. M. Gallou, 24 poent; 3. L. Lallaouet, 23 p. 1/2; 4. Y. Autret, 20 poent.

SKOL I. V. MENEZ-HOM, PLOUDIERN

Kevrennad B. — Priz kenta: Mari PENNEC, 26 poent 1/2.

2. J. Guidal, 23 p. 1/2; 3. J. Blaise, 21 p. 1/2; 4. M. Drogou, 8 p. 1/2; 5. M. Pellet, 8 p. 1/2.

Kevrennad C. — Priz kenta: Anna-Mari PLOUZENNEC, 26 poent 1/2.

SKOL SANT-GABRIEL, PONT 'N ABAD

Kevrennad C. — Priz kenta: C. GENTRIC, 23 poent.

E. Le Pemp, 20 p. 1/2; 5. L. Le Pemp, 20 poent; 6. Hascot, 19 poent; 7. J. Guillou, 18 p. 1/2; 8. R. Le Bec, 17 p. 1/2;

2. L. Henaff, 22 p. 1/2; 3. J.-L. Cossec, 21 p.; 4. F. Calvez ha 9. J.-L. Blanchard ha M. Morvan, 17 poent; 10. P.-J. Le Floc'h ha J. Simon, 16 p. 1/2; 11. J. Kerisit, 16 poent; 12. H. Buhanic, 15 poent; 13. L. Breton ha J. Thomas, 14 p. 1/2; 14. S. Peron, G. Plouhinec, J. Strullu, 14 poent; 15. J. Le Cleac'h ha P.-J. Le Cleac'h, 13 p. 1/2; 16. P. Vigouroux ha A. Cariou, 13 poent; 17. J.-L. Boare ha J. Calvez, 12 poent; 18. J. Kerviel, P. Le Lay ha A. Stéphan, 11 p. 1/2; 19. C. Signor, 10 p. 1/2; 20. M. Le Pemp, 9 p. 1/2; 21. M. Courgoux ha B. Le Guil, 9 poent; 22. A. Even, 7 poent.

SKOL POUILLAN

Kevrennad B. — Priz kenta: Marie CANEVET, 55 p. 1/2.

2. H. Moal, 53 p. 1/2; 3. E. Sergent ha T. Claquin, 50 poent; 4. M.-A. Cosquer, 47 poent; 5. A. Kerivel, 45 poent; 6. A. Le Brun, 43 p. 1/2; 7. F. Vigouroux, 33 p. 1/2; 8. L. Gourlaouen, 32 poent; 9. M. Guillou, 22 poent; 10. M.-A. Keravec, 17 poent.

SKOL SANT-GOAZEC

Kevrennad A. — Priz kenta: Loeiza MORVAN, 53 poent 1/2.

2. Mari Le Berre, 49 p. 1/2; 3. A. Guiffès, 33 poent.

Kevrennad B. — Priz kenta: Anna LE BERRE, 44 poent 1/2.

2. Suzanne Corfa, 44 poent; 3. J. Herve, 40 p. 1/2; 4. F. Le Page, 36 p. 1/2; 5. M. Flejou, 31 poent; 6. L. Parquic, 26 p. 1/2; 7. M. Le Dall, 12 p. 1/2.

SKOL KERANNA, SCRIGNAC

Kevrennad A. — Priz kenta: Adèle SCOUARNEC, 43 p. 1/2.

2. M. Plassard, 40 poent; 3. J. Benjamins, 38 p. 1/2; 3. Y. Bernard ha L. Rousvoal, 31 poent; 5. Y. Cam, Kerboullou, 29 p. 1/2; 6. L. Urvoas, 27 p. 1/2; 7. F. Cam, 27 poent; 8. H. Caignard, 26 p. 1/2; 9. Y. Cam, Quilivel, 25 p. 1/2; 10. H. Lamande, 25 poent; 11. H. Guillou, 23 poent; 12. F. Coant ha T. Floc'h, 19 p. 1/2; 13. Y. Syllard, 19 poent; 16. M. Coant, 15 poent; 17. S. Auffret ha F. Cam, Kergreac'h, 14. H. Pors, 18 poent; 15. S. Cornec ha D. Masson, 17 p. 1/2; 14 p. 1/2; 18. L. Le Gall 13 poent; 19. A. Fouquat, 12 poent; 20. Y. Fer, 11 p. 1/2; 21. J. Jézéquel, 10 poent; 22. M. Floc'h, Mari Corre ha G. Coant, 9 poent; 23. A. Scouarnec, H. Corvez, M. Baller ha M. Le Foll, M. Faveur, 6 poent.

« Feiz ha Breiz » a ginnig d'an holl vugale-ze d'o mistri ha mestrezed-skol, e wella gourc'hemennou, hag ouspenn, goulenn a ra diganto ma kendalc'hint gund « Kenstrivade-gou ar Brezoneg dre daolennou da viz Here a zeu.

Vakansou mat, d'an holl,

D'eo'h kalonek,

Feiz ha Breiz.

Bugale. en niverenn-mañ, e
kavit KENSTRIVADEG VAKANSOU
MIZ EOST.

Divinadennou miz Eost

- I. — Me a en em gav pa ne sonjer ket
A varv eur vech ganet
Hag an hini a deu war va lerc'h
Ne deu morse heb trouz.

Degaset gant August Leon, Plougerne.

- II. — Petra a ya war o fenn d'ar foar?
Degaset gant Yann ar Goff, Lanhouarne.

- III. — Ober e giz ma karomp er bed-ma,
Tri dra a zo atao ouz hon heulia.

- IV. — Koko, ar peroked, a
zo o paouez youe'hal.

Evit gouzout ar pezh en
deus lavaret, lakait al lizeren-
nou a welit, en o flas.

- V. — « Dinn, dinn! daon!
d'an emgann! d'an emgann!
O! dinn, dinn, daon! d'an em-
gann ez an!... » a gan ar bre-
zelour-man.

E pelec'h eman e enebour?

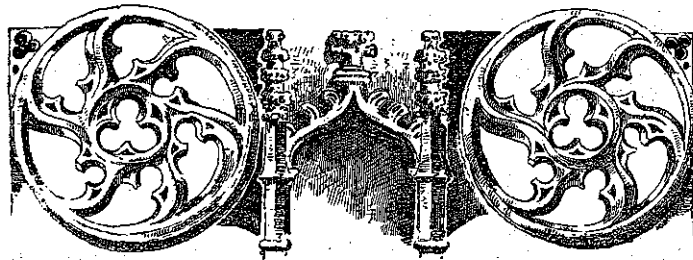
Koajou kizellet gant Ronan Pleiber-Krist.

Arabad degas responchou ken na vezo moulet divinadennou
an tri-miz.

Gwelout a raimp an tiegez gant e 60 aneval gorn e 14
loar labour hag ar moc'h (respet d'eoc'h) ma n'am eus
ket o c'hountet. Evel er c'hreier renket mat ez eus hent
dirak laoueri ar zaout da rei d'ezo o boued. Da heulh e
c'heller gwelout ar c'hovel, an ti kalvez an ti fourn, an
ti-fromaj, ma 'z eus enno holl frered pe tadou o labourat.
Dilhad bouteier hag all a vez graet er gouent. Ar vilin
hepken dre m'oa eun tamm pell e dianvaez ar gouent a
zo bet laket enni eur miliner en deus eun tamm douar
bennak distaget eus ar manati hag a val d'ezo o hed.

An tud abad e-unan, penn ar mamac'hti, hag en deus
dreze renk eun eskob, daoust ma n'eo nag e wele nag e
vevans nag e labour dishenvel eus hini an distera eus ar
frerad a zeu ganeomp d'ober eun dro en douarou. Bez e
talc'hont 320 dervez arat, hag 44 a zo dindan foen. Edot
d'am ampoent o chareat ar foen diweza. Pevar pe bemp
kar a zo dre ar foenneg daou o teurel war ar c'har daou
o renka. N'eus aman frer ebet; met tadou (beleien) ha
mevelled. (Dre m'en emgavont ket tud awalc'h evit al
labour, ez eus ganto mevelled diwardro diouz an deiz
pe ar miz wardro eun ugent anezo).

(da echui).

A-nevez gant ar c'hleier

BET BADEZET

Miz Even. — Anne-Marie Velly, Pempradoou. Paer. Yves Kerleroux. Maer. Yvonne Velly.

19, Marguerite Le Her, Kerfissien. Paer. Jean Pérou. Maer. Jeanne Le Her.

26, Yvette Yvin, Kernaouézoñ. Paer. Jean Yvin. Maer. Marie Nédélec.

27, Paule Goarant, bourg. Paer. J. -M. Calarnou. Maer. Marie-Louise Creac'h.

Miz Gouere. — 2, Yves Kerguillec, Kerrien; Paer. Y. Guéguen; Maer. Marie Bellec; ha Pierre Mazé, Théven-Kerbrat, Paer. P. Mazé; Maer. Marie Mazé.

9, Marie-Elisabeth Marc, Laneusfeld; Paer. Eugène Conseil; Maer. Elisabeth Quéguiner.

10, Jean-François Favé, bourg; Paer. Nicolas Kérdranon; Maer. Marie-Louise Favé.

11, Marie-Thérèse Velly; Paer. Yves Pislou; Maer. Anne-Marie Le Velly.

13, Renée Floc'h, Bournazou; Paer. Jean Le Borgne; Maer. Claudine Mével.

BET EUREUJET

Nikun (Epad ar 6 miz kenta eus ar bloaz, n'euz bet grêt en iliz nemet 6 eureud).

BET BEZIET

Miz Even. — 16, François Corre, maro e Kastel, 65 bloaz; François Coadou, Poulskavennou, 83 bloaz; François Nédélec, Prat-Penhorz, 13 vloaz; Marie-Appoline Brest, Kerallo, 76 vloaz; Thérèse Tanguy, Lanveur, 41 vloaz.

Feiz ha Breiz KLEDER

Miz Gwengolo 1933

Ar skol dre lizer

Skol al labour douar dre lizer, ma fell d'eomp ober hano anezan, a zo eur strollad kenteliou ha deverienn merket d'ar baotred yaouank epad-nozveziou hir ar goanv. An deverienn-ze unan pe zaou ar miz, a vez difaziet, difanket en « Office Central » Landerne.

Hano 'z eus eno eus kement a zo mat d'ar c'houer anaout evit en em denna gant e vicher : An tempsoù an drevajou, ar saverez chatal, ar syndikajoù, zoken an doare da sevel lojamanchou aes ha yac'hus.

Ouspenn kentelia war al labour douar, e ro d'ar baotred yaouank, tro da lenn, da skriva, da studia en eur ger, hag e vir outo da ankounac'hat kement o deus desket er skol.

An deverienn-ze n'eo ket difennet en em zikour evit en em denna gwelloc'h ganto. Evelse en hor parrez, ar re a rea an deverienn, eur 15 anezo er goanv tremenet, en em vode eur wec'h ar miz er patronaj hag e veze displeget dirazo ar peza gavent diaesoc'h da entent.

Ar genteliou-ze a c'heller da heuilh raktal ma chomer er gear eus ar skol, darn koulskoude n'int ket bet staget ganto arak dizrei eus o c'honje sondard hag a ya mat en dro. Eun tri pe bevar c'hoanvez a c'heller kenderc'hel gant ar skol-ze...

Troet diwar ar brezegenn gnaet gant J. Guillou kerarzi da veurz fask 1933.

Taolit evez: Kement a zell ouz ar skol dre lizer ken evit ar baotred yaouank, ken evit ar merc'hed yaouank

(Cours ménager) a gavot er « Vro Goz ». Beleien ar patronaj koulz hag an ao. Kergrist a gemero ive hano ar baotred yaouank evit kement-se.

A nevez gant ar c'hleier

BET BADEZET

- 21 gouere Jean Jaouen, Milin-Kervenguy; paer., Jean Joly; maer., Anasthasie Jaouen.
23 — Julienne Goasdoué, Graen; paer., J.-F. Créac'h; maer., Anna Moal.
24 — Jean-Marie Monot, Kreac'h-Morvan; paer., Jean-Marie Créac'h; maer., Marie Mesguen.
25 — Jean-Marie Paugam, Ti-Nevez-Peren; paer., François Paugam; maer., Marie-Jeanne Breton.
26 — Yvonne Le Gall, Litiividig; paer. Vincent Mercier; maer., Yvonne Le Gall.
20 — Claude Abgrall, Paris; paer., Jules Plouzen; maer., Marie Abgrall.
1 east Jean-François Grall, Reuniou; paer., François Gestin; maer., Jeanne-Yvonne Grall.
13 — Jeanne-Marie Corre, Kermargar; paer. Jacques Corre; maer., Marie Corre.
15 — Yvette Le Menn, Kerenkedoq; paer., Yves Reungoat; maer., Emilie Penn.

BET EUREUJET

- 19 gouere Jean-Marie Milin, Peren ha Marie-Louise Le Coz, Lezómmy-Izella.
19 — Jean-François Le Coz, Lezomy-Izella ha Anna Bellec, Kerivolennet.
26 — Jean-François Milin, Bourg ha Jeanne Milin.
26 — Jean Créac'h, Cléder ha Marie Milin, Cléder.
26 — Jean-Marie Milin Cléder ha Marie Maguet, Cléder.
east Jean-Louis Quéguiner, Laneusfed ha Marie-Françoise ombot, Bourg.

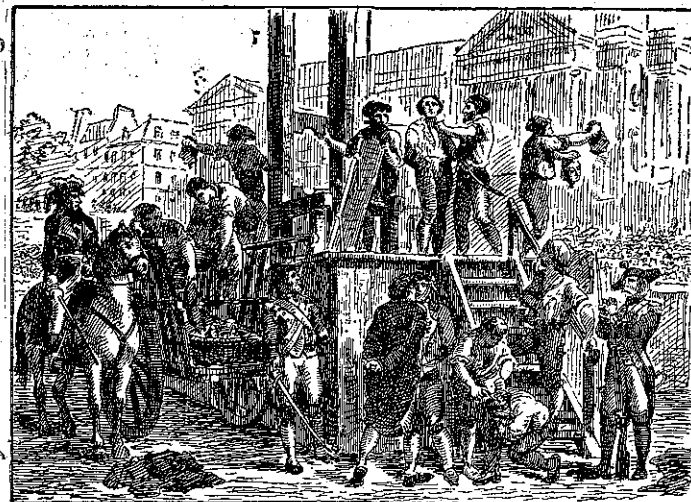
Feiz

Breiz

HA

MERZERIEN ar Dispac'h vras

Epad an dispac'h spontus a zirollas e Frans e 1789, e voe gwelet en ho bro traou hag a ra d'an dud skrija. Ar bloaveziou 1793, 1794 a voe bloaveziou a follentez hag a lazerez.

Al Lezennerien, e Kambr an Deputeed, o doa, eus o fenn o-unan, reizet en eur c'hiz nevez traou ar relijion, traou ne zellent ket outo. Heb aotre ar Pab, an eskibien hag ar bersoned a dlie hiviziken beza hanvet gant an elektourien, hag ar veleien a c'hoantae kaout eur garg bennak a dlie toui da ziskleria e oant prest da zenti e pep tra ouz ar c'houarnamant.

Eun hevelep lezenn a oa kountrol beo da lezennou an Iliz hag a voe koundaonet gant ar Pab. Ar Pab a zisklerias ne c'hellet ket piega d'ezhi.

Ar veleien vat ne fellas ket d'ezo toui hag a gollas o c'harg. Kaset e voent er maez eus o farrezioù. Kalz a en-em dennas e Bro-Zaoz, er Spagn, en Allemagn. Re all a voe taolet er prizon. E kichen Rochefort, e bagou koz, e voe klozet a gant-chou beleien dastumet eus pep korn eus Frans, ha graet d'ezo gouzanv poaniou euzus, poaniou n'hellont beza ijinet nemet gant an diaoul hag e vevelien.

Evelato meur a hini a jomas er vro, met e kuz, hag a gendalc'has da gelenn an dud, da rei d'ezo ar zakramanchou.

Lod a c'hellas tremen amzer an Dispac'h penn da benn hep beza paket. Met meur a hini a voe dizoloet ha koundaonet d'ar maro.

Skuilhet o deus o gwad evit rei testeni d'ar wirionez, evit an Iliz, evit Jezus-Krist. An Iliz n'he deus ket o ankounac'haet.

N'eus ket pell eo bet laket e renk an dud eürus an eskibien hag ar veleien lazet e Paris d'an 2 a viz gwengolo 1792.

En o zouez ez oa pevar eus hon eskopti: Klau-da Laporte eus a Vrest, Visant Jozef Rousseau de Rosencot, eus Kastel-Nevez ar Faou; Fransez

Livec, eus Kemper, ha Nikolas Verron, eus Kemperle.

Re all a vo dizale, fizians hor beus, e renk an dud eürus, hag eus hon eskopti e vezo eur pemzek bennak, bet gilhotinet e Kemper, e Brest, e Lesneven.

An aotrou Riou, person Labalan (1739-1794).
Komzomp hirio eus an aotrou Riou.

Yann-Stefan Riou a voe ganet e Dineault, d'an 12 a vezeven 1739, hag a voe badezet antronoz.

Kure da genta en e barrez, eus 1764 da 1773, e voe da c'houde hanvet da berson e Lababan, eur barrez vihan tost d'ar mor, etre Pouldreuzic ha Plozevet, e kanton Plogastel-sant-Jermen.

Ne fellas ket d'ezan senti ouz al lezennou nevez. Ne douas ket, hag e voe tennet e garg digantan. Met chom a reas evelato en e barrez hag er parrezioù tro wardro, kuzet gwech en eun ti, gwech en eun ti all, hag e kelenne an dud, e wele ar re glanv, e roe ar zakramanchou.

Diskuilhet e voe gant eur beleg touer, an aotrou Koroller, person Landudec. Heman en doa klevet e ti biou oa kuzet hag a redas da Bont-Kroaz da lavaret d'an archerien. Ar reman, en noz warlerc'h, a c'hellas kregi en aotrou Riou (13 a veurs 1796).

Tri dervez goude oa koundaonet d'ar maro.

Kaset da Kemper, e voe taolet er prizon. Ar barner karget eus ar prosez. Kerincuff e hano, n'en doa ket a c'hoant d'e goundaoni, war a gonfer. Klask a reas zoken e zevetei.

« Te ec'h eus oustenn 60 vloaz, sur awalc'h », a lavaras d'ezan ar barner. (Ar re 60 vloaz a veze koundaonet d'an harlu, nann d'ar maro).

— Nann », eme an aotrou Riou.

— Eo, fazia a rez; doare ec'h eus da gaoust ous-penn 60 vloaz. »

— Lavaret em eus d'eoc'h n'oun ket c'hoaz 60 vloaz, ha ma n'am c'hredit ket, roit d'in amzer da c'houlenn va akt badiziant, hag e welot eo gwir ar pezh a zisklerian. Ne fell ket d'in savetei va buhez dre eur gaou. »

Kerkent e voe koundaonet da veza gilhotinet abenn peder eur war n'ugent.

Ne voe ket spontet tamm ebet, met trugarekaat a reas Doue en eur lavaret: « Eur pennad 'zo oan nec'het o sklask lojeiz. Fizians am eus e kavin eur plas kaer e ti an Aotrou Doue evit ato. »

Antronoz, er prizon, e lavaras d'an demezell Viktor Konan a Zant Luk : « Tri dervez kaer am eus bet em buhez: dervez va badiziant, dervez va belegiaj hag an dervez hirio, (dervez e varo).

Da ziv eur ha kart e komzas evelhen: « N'am eus mui nemet tri c'hart-eur da jom beo. Mont a ran d'en em brepari d'ar maro. » Hag ec'h en em dennas a gostez.

Da deir eur e voe kerc'het da vont d'ar c'hilhotin.

Goulennet e voe digantan: « Hag eur gordenn a vo laket endro d'ho kouzoug? »

— Evel a garot. »

— Ha staget e vo ho taouarn adrenv ho kein? »

— Evel a garot. »

Lezet e voe libr e zaouarn gantan ha ne voe laket kordenn ebet endro d'e c'houzoug.

Pignet war ar chafod, e wel ar bourreo o krena. Tostaat a ra outan, hag en eur skei war e skoaz e lavar: « Mignon, arabat krena; an droug a ri d'in a dremeno buan, ha pardoni a ran d'it va maro. » Hag ez eas e-unan d'en em lakaat dindan

kontell ar c'hilhotin. E benn a voe distaget diouz e gorf gant ar gontell o koueza.

An den m'edo an aotrou Riou kuzet en e di, Yann Gouletquer e hano, a voe koundaonet d'an harlu. Kaset e voe da gastell Porz-Louiz, hag eno e chomas betek maro Robespierre. Goude maro Robespierre, e c'hellas distrei d'ar ger.

D'ar 17 veurs 1794 e varvas an aotrou Riou.

An demezell Viktoar Konan a Zant Luk, a zo hano anezi aman, a oa eul Leanez eus Retred Kemper, taolet er prizon da c'hedal beza barnet.

Hounnez ive a skuilhas he gwad evit he feiz, nann e Kemper, met e Paris. E Paris e voe barnet ha dic'houzouget d'an 21 a viz gouere 1794. An aotrou Riou a c'hellas kovez anezi ha rei d'ezi an absolvenn e prison Kemper.

Y. U.

Bleun-Brug Pont 'n Abad

Ar Vretoned a en em gavo a vilierou e Pont 'n Abad d'an 3, 4 ha dreist-holl d'ar 5 a viz Gwengolo evit kana gloar da Vreiz o bro !

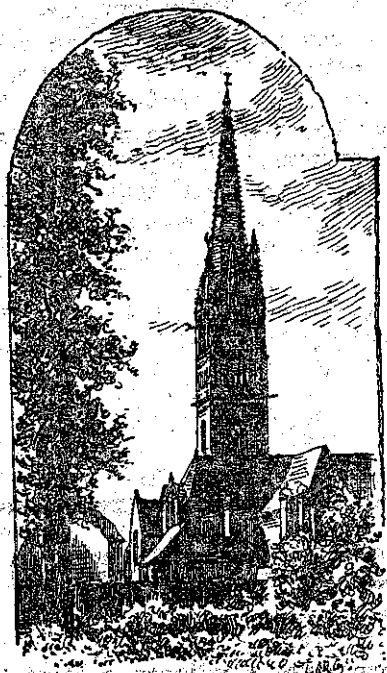
MARC'HARIT

1633...

AN NOBLETZ

...1933

An den santel Mikael an Nobletz, ganet e Plougerne, er bloaz 1577, ha marvet e Konk-Leon, er bloaz

1652, en devoa pevar breur ha c'hoar; e dud, goude m'oa beleget, a gemeras kasoutan dre ma reneur vuhez a gavent re baour diouz e renk ha re binijennus, diouz e zoare.

Unan eus e c'hoarezed yaouanka, evelato, Marc'harit, daoust m'her gweledilezet gand e holl gerent all, a gendalc'he d'hen harpa, e kuz, gand an nebeudig gwenneien a c'helle gounit.

Karantez c'hoar
Breur n'he goar !
a skrive d'ezi Mikael en unan eus eliziri.

Demm goude ez eas d'e heul eus an eil parrez d'eben d'hen harpa en e labour a visioner; eur c'hoar all

d'ezan, Anna, a guiteas ivez Kerodern hag a deuas da jom da vourc'h Plougerne; eno he brasa preder oa pedi; ma he devoa Marc'harit kemeret skouer war Martha Bethani, Anna he devoa kemeret skouer war Mari Madalen.

Marc'harit a varvas e Ploare d'ar 17 a viz gwengolo 1633, tri c'hant vloaz dres a zo er bloaz-man. He buhez hag hini he c'hoar a zo bet laket e gwerziou gand an A. Marc, Person bet kure e Plougerne eus ar bloaz 1685 betek ar bloaz 1698 ha person goudeze e Brouennou, — eur barrez vihan hag a zo stag breman ouz Lande-da, — e lec'h ma varvas d'ar 7 a viz kerzu 1718.

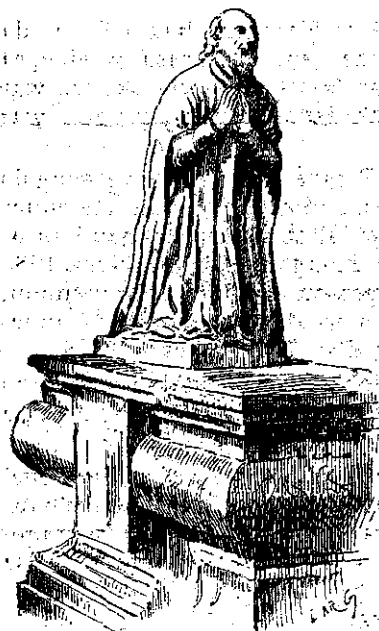
Buhez Marc'harit an Nobletz, 196 koublad emni, a zo bet peurskrivet e miz gwengolo 1700 hag hini Anna e miz du warlerc'h.

Embann a reomp gwerziou Marc Person, dres evel m'int bet skrivet gantan, breman ez eus daou c'hant tri bloaz ha tregont, war eur c'haier fiziet ennomp gand Biet Queffurus eus a Gernech-Gwidadou; evelse o devezo kals mutoc'h a dalvoudegez evid ar re a gar studia a-zevri ar brezoneg.

Hol lennerien, pa vezo red, a ouezo lakat an *u* da veza *v* ha pa welint skrivet *cleuit*, *yuez*, e lennint: *clevit*, *yvez*.

Ra vezo kavet e Breiz-Izel eleiz a verc'hed santel da vale war roudou Marc'harit hag Anna an Nobletz.

Y. V. PERROT.

Cantic spirituel

Var buez

MARC'HARIT AN NOBLETZ

demesel santel

ha vertuzus

c'hoar d'an den venerabl

ha santel-meurbet

Micheal an Nobletz

belec, guinidic a barrez

Plougerne

en escopti Leon.

War an ton : **Evit esperout e Doue.**

1

Me ho suppli oll christenien,
Cleuit un dra a so certen:
Imita Jesus a zo ret
Mar fell deoc'h beza salvet.

2

Nep a imito ar vuez
Eus a Jesus leun a druez
A vezo gant Doue caret
Hac yuez sur recompanset.

3

An oll Sent hac an Senteset.
Ho debes bet sur dispriset
Ar bet-mân, gant he vanite,
Evit imita Mab Doue.

4

Renoncet ho debes yuez
Er bet-mân d'ar bligeadurez
Ha bevet gant humilite
Mortifiet ho volonte.

5

Me zisclerio gant gras Doue
Un exempl a humilite ;
Un exempl a zevotion
So bet en escopti Leon.

6

En escopti mân ez eus bet
Er Verc'hes Nobl, fur ha
[parfet
So bet santel en è buez ;
Hanvet Marc'harit an Nobletz.

HE BLOAVEZIOU KENTA

A Noblans vat e sortiet
Er breur boelec he devez bet
En devez hi bet instruet
Da imita Salver ar bet.

8

An den eurus Michel Nobletz
Boelec Santl en e vuez
En deus lequeat e c'hoar
Var an hent emeus ar c'hoar.

9

Cleuit oll gant attantion
Ebarz en eskopti Leon
Marc'harit an Nobletz so bet
E parrez Plougerne ganet.

10

Er maner ma ze bet ganet
Kerodern e zeo hanvet ;
Er maner nobl hag ancien ;
Eur plaç santel a dra certen.

11

Roet en devez bet Doue
Graon bras ebarz er plaç-se
Eus ar maner-se ez eus bet
Tud vertuzus sur sortiet.

12

Entre re all Michel Nobletz
Remarquabl bras en e vuez.
Eud boelec, pehini en deus bet,
Imitet mat Salver ar bet.

13

Cals a viraclou a so bet,
Dre e bedennou arruet
Doue a fell dezan discouez
An santeles eus e vuez.

14

Marc'harit an Nobletz goude
Servicheureus bras da Zone
He devez sur bet profitet
Eus an exempl he breur boelec.

15

Eur vuez all yuez goude
A velimp gant sicour Doue
Ar vertuziou ha Carantez
Emeus o Anna an Nobletz.

16

Diskleriomp bremân ar vuez
Eus a Varc'harit an Nobletz
Ar bet he devez dispriset
Hag an humilite caret.

17

En amser ma rea mission
Ebarz e Treguer ha Leon
Michel Nobletz guir servicheur
Da Jesus-Christ hon Redemp-
[teur.

18

Evit e gerent he pede
Alies an Autrou Doue,
Evit goulen dezo graçou
Da bratica ar vertuziou.

19

Piniennou a rea neuse
Pere a offre da Zoue
A galon vat gant carantez
Evit Marc'harit an Nobletz.

20

Gant pep seurt enor ha respet
He yaouanctis he deves bet
Tremenet e maner he zat:
Ha bet yuez instruet mat.

21

Digant Doue he deves bet
E spered vat fur ha parfet:
Eur galon nobl ha generus
Hac ouc'h Doue carantezus.

22

He breur boelec he deva bet
Gant affection assistet.
Abalamour da guement-se
Eviti e pede Doue.

23

En n'oat a bemp bloaz var-
[nuguent.
En em lequeas var ar guir-
[hent.
Da bratica a vir galon
Gant ferueur an devotion.

24

Christenes vat oa bepret:
Moguen da zisprisout ar bet..
Oue gant Doue inspiret
Dre bedennou he breur boelec..

25

Pa oue e c'halon touchet
Ha gant Doue bet inspiret
Da imita an humilite
Eus a Jesus guir Map Doue..

26

Discleria à eure neuse
He desir hag e volonte,
Dan den santel Michel Nobletz:
Gant guir fizians ha carantez..

27

An den santel gant un joa bras-
E c'hoar neuse a instruas
Da imita Salver ar bet
Gant humilite vras bepred.

28

Da zisprisout ato ar bet
Ha da gaout patiantet,
He c'helen a eure yuez
Da veva gant guir garantez.

29

He dispos a eure neuse,
An sevicheur bras da Zoue,
Da veva gant santelez vras;
E c'hoar outa a sentas.

30

Var-se Marc'harit an Nobletz
A commanças eur vuez nevez.
Commanç à eure à galon.
En em rei d'an orçeson.

31

Hac abalamour d'hon Salver,
E oll-guiscamanchou caer
A guitteas yuez neuse,
Ho caret an humilite.

32

Rei à eure en alusen
Un habit soeiz, a dra certain;
Hac un diamant a bris bras,
Da eur baoures, hi a roas.

33

Reserui a eure he leve;
Rac abalamour da Zoue
E falle dezi assista,
En necessite, an nessa.

HE BUHEZ E MONTROULEZ

Maner e zat a guitteas,
E Montrouilles en em rentas;
Evit eundui he buez ;
Gant brassoc'h pinigen bem-
[dez.

36

E Montrouilles en amser-se-
He breur boelec he gortoe:
Evit rei instruction
Ha disqui ar perfection.

37

Eur vaouez vat hag ancien
A guemeras neuse souden
Evit caout compagneuz
Da vonet ganti assambles.

38

Ho tont d'ar ger à Ventrouilles-
En hent he cavas eur baoures;
Eur baysantes paour guisquet,
Gant dillat lien fall meurbet.

39

Bras oa sur ar garantez
He deva ouc'h ar baourantez:
He dillat mat a zivisquas,
D'ar vaoues paour-se, ho roas.

40

Hac e leac'h he habit vat,
Neuse e quemeras timat,
An habit lien en deva
Ar baoures-se, sur gant joa.

41

Chetu abit ganti senchet:
Un dillat lien quemeret:
Gant dillat lien fall meurbet
Eun nemesel a so guisquet.

42

O vertus bras ! o carantez !
Chetu Marc'harit an Nobletz,
Evit imiza Map Doue
En em visquet eur foeson-se.

43

He bleo yuez a trouc'has
En e hent e continuas
Ha d'ar gear a Montroules
Ez eas Marc'harit an Nobletz.

44

Gant un dillat lien guisquet
E ze bet en em bresantet
Dirak he breur Michel No-
[bletz :
Eur boelec, leun a santelez.

45

He breur boelec, pa he guelas
En devoue un joa, a joa bras
Ho velet e zoa contmançet,
Desia da zisprisout ar bet.

46

He breur a lauaras dezi
Dont bepret da continui
Da bratica an humilite
Evit pligeout da Vap Doue.

47

En amser-se ez oa bet
Un nemesel conuertisset,
Gant Doue dre e vadelez
Dre gompsou Michel an No-
[bletz.

48

An den santel a ordrenas,
De c'hoar e recommandas
En e c'houmpagnunez beva
Yuez dezi obeissa.

49

Ar nemesel fur ha parfet
Ha gant Doue sur inspiret
A guemeras da gundui
Marc'harit an Nobletz ganti.

50

Hag evit disprisout ar bet
Ha caret ar groas bepret :
Neuse oue guisquet ganti
Un habit c'hris à roas dezi.

51

Rei à eure dezi ouc'hpen
Eur bisac'h great à lien :
En e dourn e squeudel coat.
A oue yuez lequeat.

52

Chetu pe e guis e ze bet
Marc'harit an Nobletz guis-
[quet,
Ha dan ilisou cunduet,
E guis eur plac'h sempl a spe-
[ret,

53

An nemesel-se e c'haças
Hac e heunan e c'hunduas
E Montroules dre a ruou,
Da visita an ilisou.

54

Deiz un solemnite vras
Er façon-se, e c'hunduas :
Ouc'hpen yuez recommandi,
Rei an alusen dezi.

55

E Montroules an deiz-se,
Cals à alusennou he devoue
Dar beurien ho distribuas
Ar memes deiz gant joa bras.

56

Gant cals oue anavezet
Er façon-se, en em visquet,
En em estonni à reant
Ho velet un seurt senchamant.

57

Goude he breur he lequeas,
E pansion e pad er bloaz,
E ti eur vaoues, a ioa,
Paour à vadou ar bet-ma.

58

E guis eur baoures he feve
Ar memes bouet à guemere,
Pe gant hini à ré-baoura,
A gustum beva er bet ma.

59

Evit e occupation
Goude ober e orason,
Da c'hriat en em léqueas :
An dra-se eno à zescas.

60

Evit ar baysanteset
E tescas ober, assuret,
Ar guiscamanchou necesser,
Oc'h impligea mat an amser.

61

Hac evit caout ar voien,
Evit rei an alusen :
En em roas dan etat-se :
Evit sicour memprou Doue.

62

Hac eus ar pezh a receve
Bep bloaz evit he leve ...
Hi a roe an alusen
Evit soulagi ar beurien.

63

He breur boelec a roas dezi
Reglamanchou da gundui
He buez, gant santelez vras,
Hag à galon hô fraticas.

64

Hag yuez eus an holl plaçon
Ma rea e vissionou,
E scrife dezi lizerou
Leun eus a instructionou.

65

Evit rei exempl dar merc'het
Da zont da zisprisout ar bet
He buez oa bet composet
Gant he breur, pa oa decedet.

66

He breur boelec Michel No-
[bletz
A gomposas sur he buez :
Evit exempl da bratica
An humilite, er bet-ma.

67

Carantez vras he devez bet,
Ouc'h ar bacourtez bepret :
Rac e leac'h mac'h errue,
En eur plac paour e loge.

HE BUHEZ E DOUARNE-
NEZ.

68

Hac eharz e Douarnenes
E bet Marc'harit an Nobletz,
Gant joa bras en em loget
En eur c'hraou dister meur-
[bet.

69

Ne deva quet antretien
Er bet, gant ar binvidien :
Nac en em gaout, en ho ziez,
Da gaout bouet ne rea yuez

70

Dar bet oll servich e rente,
Gant bara heiz e feve :
Hac e heunan e rea-r bara,
A implige, evit beva.

71

An chastete he devez bet
A het he buez bet miret
Hac obeissant bet bepret
Dan ordrenanc he breur boe-
[lec.

72

Ha gant permission he breur
Mignon Jesus hon Redemp-
[teur,
Dre vœu emeus a chastete
En em consacras da Zoue.

73

He finigennou à grescas
Gant mortification vras :
Hac an dut en em estonne,
Ho velet penaos e feve.

74

Certen nebeut à guemere
Eus à vouet, en amser-se ;
E lies foeçon, e trete
E c'horf, gant cals à austerite.

75

Ouc'hpén yuez ne vanque quet
Teir guech en sizun assuret,
Da guemeret, bete-r goat,
An disciplin à galon vat.

76

Gant patientet e souffre
An oll poaniou a errue
Quement a bermette Doue
A souffre gant humilite.

77

Goulen a rea ouc'h hon Salver
E guis eur c'hras particulier
An enor da zouguen ato
Ar groas bete ar maro.

78

Beza constant ne alle quet
Nemet pa gave un sujet
Da veza er bet dispriset
Pe gant poaniou all afflijet.

79

Rei a eure dezi Doue
Ar pezh outa a c'houlenne :
Bemdez ec'h errue ganti
Occasion da anduri.

80

Certen pa veze offanset
Ha gant tut ar bet dispriset
Var he bisaich e remarquet
Neuse eur joa bras meurbet.

81

An joa-se ne alle quet
E nep foeçon, sur, da guzet ;
Rac he c'harantez a ioa bras
Ouc'h Jesus hac ouc'h é groas.

82

Trugarekat a rea yuez
Doue leun-eus a vadelez
Ispicial da veza bet
Abalamour deza souffret.

83

Carantez vras a guemere
Ouc'h quement he fersecute,
Gant brassoc'h ioa ha sourç
E vezent assistet ganti.

84

Gant muy-eus a affection
Ec'h assiste a vir galon
An dud en deveze roet
Muya poan dezi er bet.

85

Eur valiç bras en devez bet
Ouch he buez, an drouc spe-
[red ;
Abalamour d'e vertuziou
Pinigen hag oresonou.

86

Gant an drouc speret e ze bet
E lies foeçon attaquet
Pa gommeñçe pidi Doue
Aliès attaquet veze.

87

Doue en devez permettet
Ma ze an dra se arruet
Da exerci patientet
Eus é servicheureus parfet.

88

Continui a rea bepret
En exercisou commançet
Er juniou ha disciplinou
En œuriou mat ha pedennou.

89

Ha quement noan à souffre
Dan Antrou Doue à offre
Hac oc'h ober sin ar groas
An drouc speret a chasseas.

90

Ne deva aoun na spount er
[bet,
Nemet hep quen rac ar pec'het
E oll sourci e barz er bet
Oa tec'het, diouc'h pep pec'het.

91

Ne felle dezi souffr nepret
En e c'honsianc eur pec'het
Eur faot bennac mar remarc-
[fe
Ar memes deiz er c'hoffesa-fe.

92

Dan amser he deva reglet
Bemdez oa accustomet
Epad teir heur da viana
Meditation a rea.

93

Ha lenn levriou devoz yuez
Hep manqout a rea bemdez
Ha cals a exercisou mat,
A rea certen a'gañon vat.

94

He directeur en deva bet
Bemdez an amzer dezi reglet
Da ober meditation
Ha lectur ha devotion.

95

He exercisou mat nepret,
No debes bet e ampechet
Da sicour gant fidelite
An nessa en necessite.

96

Meurbet sur attantif veze
Da songeal bepret e Doue :
En e oll occupationou
Alies e rea pedenuou.

97

Gant ar beurienn a frequante
Eus a Zoue e parlante
Ha dan dut eus a galite
E berr goupmsou e respouante.

98

Dan dut emeus a galite
E berr goupmsou e lavare
Ar pez a grede a vise
Necesser evit ho ene.

99

E tiez ar binvidien
Logea nepret ne rea certen
Nemet anqout a rajé
He devise dougeanc Doue.

100

E barz en tiez ma loge
Parlant nebeut sur a rafe
Ha gant nep seurt tut assuret
Discoursou hir ne rea quet.

101

James ne bermette gouaset
Da antren en e c'hambri ne-
[pret
Emeus a afferou ar bet
Eno yuez ne goupmsou quet.

102

Discours inutil ne gleve
Nevezenti ne zelaoue
E antretien a veze
Da silvidiguez an ene.

103

Ha nep a jea de guelet
Ganti a veze consolet :
Nep en deoa affliction
E roe consolation.

104

Coumps a rea yuez neuse
Eus a servich ha gloar Doue,
Lavaret aue Maria
A rea ato da guenta.

105

Da nep a vije bet deuet
En e c'hampri evit he c'hlevet
A barz sortia he lavare :
Bremân trugarekait Doue.

106

Er plaçou a zevotion
Da ober eno orason
E custume en em renta
E re frequentet nebenta.

107

Neat he deva distaguet
E c'halon oll diouc'h ar bet :
En em rei oll a enre
D'imita Jesus map Doue.

108

Devotion vras he deva,
Certen d'ar Verches Varia :
E Jesus hag en e vuez
E songe alies bemdez.

109

E Jesus, en e bassion,
Och ober meditation
E songe gant carantez vras
Ha contemphi en e groas.

110

Hac abalamour da Zoue,
Carantez vras hi he devoue,
Ouch silvidiguez an eneu
Prestet gant Jesus hon Ao-
[trou.

111

Ar graguez, ar merc'het
[paour,
A songeas neuse da sicour ;
Do instrui a galon vat,
En em lequeas assur timat.

112

Sur ha prudant ha mat e oa
Laquat e c'haret a rea :
Ar merc'het paour a instrue
Gant carantez ouc'h ho ene.

113

Graguez hag yuez merc'het
[all
D'ober confession general,
A instruas en amser-se
Gant ar c'hras emeus a Zoue.

114

E Conquet hac é Montroules
Hac ouc'hpen é Douarnenes
Merc,het ganti bet instruet,
Santel meurbet so bet bevet.

115

Er bourg eus a Zouarnenez,
Neuse Marc'harit an Nobletz
A zistroas cals a eneou
Diouch ar goul occasionou.

116

Rac d'an suliou ha d'ar goue-
[liou
E frequentet eno dançon :
Quittat à reat an ilisou
Evit mont d'an assambleou.

117

Yuez ouc'hpen en nos memes
Gouaset ha merc'het assam-
[bles
Evit dançal en em gavent
Rac d'an dra-se en em roent.

118

Marc'harit an Nobletz neuse
Un sulvez certain hep dale
Var an hent hi en em rentas
Hac ar plac'het à c'hortoas.

119

Ar plac'het à chommas ganti,
Hi ho lequeas da arreti ;
Permetti ganto a rea
Eno en em divertissa.

120

Er c'his-se e falle dezi
Hc dispos da vonet ganti ;
E leac'h ma parlant-se dezo
Eus ar varn hag eus ar maro.

121

Un sulvez ar vanden plac'het
Ganti a oue cunduet,
Var eur plac, e leac'h ma edo
Lequeat imaich ar maro.

122

Representet oa yuez
Ar varn, ifern ha barades :
Hac eus an dra-se e coumpsas
Hac ar plac'het he selaouas.

123

Eno dre ar c'hras à Zoue
He lavaras dezo neuse ;
Pe guer bras oa an dangerou
A so ho frequenti dançon.

124

Coumps à eure yuez goude
Eus ar bet hac é vanite :
Hac eus an obligation
So da gaout instruction.

125

Ar plac'het a oue touchet
Hac ho c'halon assur senchet,
Quitteat oue an dançon
An sonneurien ha c'houariou.

126

E Douarnenes goude-se
Pelloc'h sonnerien ne oue :
Nac er c'hantonieu-se var dro,
Pelloc'h ne oue anezo.

127

Gant un diligeanc vras meur-
[bet
En em rente an oll plachet
Da gaout Marcharit an No-
[bletz
Da receo quelennadurez.

128

An servicheureus da Zoue,
Intansion sur he devous,
Da laquaat a re devota
Ebarz er vertuziou brassa.

129

Seiz ar plac'het a guemeras
Hac en é c'hambri ho c'hun-
[duas ;
Eus an ifern e parlantas :
Eus ar flammou ha poaniou
[bras.

130

Eus ar purgator goude-se
Ouc'hpen eus an necessite
Eni debes pep hini er bet
Da ober pinigen à bret.

131

Instruction ganti great
An doriou a serras timat
Ha neuse gant eur ferveur
[vras
Eno en em disciplinas.

132

An disciplin pa guemeras
Ar plac'het en em estonnas :
Presant oant ouc'h he guelet
En ho c'halon ouent touchet.

133

Pelloc'h ar plac'het-se vertu-
[zus
En em roas da groas Jesus :
Disprisont a resont ar bet
Ha Cunduy eur vuez parfet.

134

Re al yuez ouc'h ho guelet
A renonças souden d'ar bet :
En em roas a vir galon
D'ar binigen devotion.

135

Ouc'h nep a vele affliget
He deveze truez bepret :
Ne vanque quet do soulagi
Assistet mat vezent ganti.

136

N'oa quet dezi permetet
E vise he leve guerzet
Hoguen quement a receve,
En alusen oll ho roe.

137

Ha pa ne devez netra
Da rei, evit assista,
An oll beurién necessitus
Outo oa carantezus.

138

E heunan ez ea da c'houlen
Evit ar beurien, alusen,
Ouc'h an dud vat, ho deveze,
Do assista, commodite.

139

Re all à guemere ganti
Evit rei sicour dezi
Da vont da glasq magadurez
Dan dut clân, en ho faou-
[rentez.

140

E heunan bouet à brepare
D'an dud clân, en necessite:
Ynez ober ho gueleou,
Ha renta cals à servichou.

141

Ar merc'het all ouc'h he guelet
Ar memes servich, hep douet
D'ar beurien à rentent yuez,
A galon vat, gant carantez.

142

Ha nep diagent ho deva
Bet difficulte, ar muya,
Evit assista ar beurien
Neuse ho sicourent certain.

143

Eur plac'hic paour he deveze
Ha ganti ato he dalc'he:
Evit he c'helen, hag ynez,
He meur, dre he madelez.

144

Chetu c'hoaz ar garantez
Eus a Varc'harit an Nobletz:
Nep a veze en agoni,
A veze assistet ganti.

145

Nep a vise prest da vervel
Dezo e veze sur, fidel,
Ganto e quichen ho guele.
Bete ar maro e chomme.

146

An assistans-se a rente,
Gant benediction Doue,
Ervez ar method bet roet
Diagent gant he breur boelec.

147

Principalament a rente
D'an dud clân an assistans-se
Pa na veze boelec presant
En em gave incontinant.

148

Ar jugeamanchou temerer
A zisplich meurbet d'hon Sal-
[ver,
Ne rea quet e nep amser
Certain jugeamant temerer.

149

Rac estim vat he deveze
Eus an nessa imaich Doue
Chetu un exempl da veza
Fur e guis ma tleomp beza.

150

Mar bise public ar faotou
E rase cals a beucareus,
Evit ma teuzie an nessa
A-bred d'en em gonvertissa.

HE MARO

E guis ma ze bet he buez
Un exercic a garantez:
Finisset e ganti yuez
H'oc'h exerci ar garantez.

152

Abaoue és paç amser
Alies certain d'hon Salver,
Gant desir da velet Doue,
Bemdez en em recomande.

153

Doue à glevas he feden,
Tostaat à eure an termen;
Rac e berr amser goude-se
Ez eaz d'an eternite.

154

Da c'houl Sant Lauranç ez
[eaz
Gant carantez ec'h antreas
E ti eur vaoues vertarzus
Outi e oue truezus.

155

Clân bras oa ar vaoues-se
Ne esperet quet e vef-se:
Pemp crouadur hi he deva,
Necesser bras dezo oa.

156

Rac bian oa he bugale:
E dougeanç Doue ho instrue;
Marc'harit an Nobletz neuse
Truez bras outo he devoue.

157

O vertus! O Carantez vras!
Clevit-ha-oll, bian ha bras
Piou a ouffe sur arreti
An dalou ho consideri.

158

Pe guer bras oa ar garantez
Eus a Varc'harit an Nobletz:
Pe guer bras oa he vertus
Ha pegument oa truezus.

159

Marc'harit an Nobletz neuse
A galon a bedas Doue
Da rei dezi ar c'hlenuet
Ha d'ar vaoues-se ar iec'het.

160

Biscoaz ne oue guelet
Buanoc'h peden exaucet,
Evit an hini à eure
Marc'harit an Nobletz neuse.

161

Neuse souden oue roet
Gant Doue dezi ar c'hlenvet
Gant ar memes cleñvet oue
Attaquet sur eur momet-se.

162

Ha d'ar vaoues a ioa clân
Selaout an dra-mân breman
Parfetamant oue roet
Incontinent dezi iec'het.

163

Ouc'hen gant carantez fidel
He souhetas yuez mervel
E leac'h ar vaoues a ioa bet
Gant clêvet diagent poaniet.

164

Evit ma chomp-se ar c'hreg-se
Er bet-ma, gant he bugale:
He requetas digant Doue
En e leac'h mervel neuse.

165

Doue à glevas he requet
Roet oue d'ez clêvet:
Da ben un nebeut goude-se
Ez eas d'an eternite.

166

Chetu Marc'harit an Nobletz
Prest da finissa he buez
Pemp sizun oue affliget
Ha gant an derien attaquet.

167

Gant poanion all oue yuez
Affliget bras ato bémdez:
En e c'horf oll, hi a souffre,
Calé a boanion en amser-se.

168

E barz er poanion a souffras-
Merq er bet certain ne roas
Emeus a impatientes
E repos edo he spered.

619

Gant joa bras hi a souffre,
Abalamour ma rémerque,
E lostea dezi an amser-
Da vont da velet hon Salver.

170

Rac desir bras hi he deva
Da quittat soudén ar bet-ma:
Evit mont d'an eternite
Da gaout an autrou Doue.

171

Gant quement emeus a joa
Songeal e Doue à rea:
Ma seblante ne sante quet
En e c'hêvet, poan er bet.

172

An drouc spered é attaquas
Gant un arraich a ioa bras:
Hac ober trous epouvantabl
Ho clasq rei spont dezi timat.

173

Hoguen Marc'harit an Nobletz
Leun a vertuz ha santelez
A ioa ferm en é ene
Fiziane é madelez Doue.

174

Neuse edo he breur boelec
E barz é Coucq en em rentet;
Evit sicour an enéou,
Ho rei an Instructionou.

175

Eur messageur à oue caçet,
Da assuri de breur boelec:
Penaos ez oa clân meurbet
E c'hoar vat, ganta caret.

176

Michel Nobletz an den santel
Mignon da Zoue eternal;
Eno a lavaras neuse:
Enterritti e Plouare.

177

E gouelet iliz Plouare,
Liquit servicheureus Doue:
Eno he devez souhetet,
Ma vezo é c'horf enterret.

178

E leac'h ma custum ar heurien
Goude ho maro, beza certain
Enterret, er plaç isela,
Va c'hoar a souhet beza.

179

An servicheureus da Zoue
Abarz ma rentas e ene;
E plaç emeus à nao dervez,
En agoni àoue yuez.

180

An nao dervez a agoni
A oue impliget ganti,
Och ober actou alies
A feiz hac a garantez.

181

Gant eun doucter quer ravis-
[sant
Quement à ioa eno presant,
A receve sur diganti
Exempl da ober eveidi.

182

Neuse Marc'harit an Nobletz
Ho caout ouc'h Doue caran-
[tez
Ar goumps diveza à lavaras
Jesus neuse a prononças.

183

Da ben un nebeudic goude
E rentas e ene da Zoue:
Goude eur yuez quen santel,
Ha da Zoue bepred fidel.

184

Clevit quement a so presant
E barz er bloaz mil c'houec'h-
[kant
Tri ha tregont eze maro
An seitecvet à Vengolo.

185

Ha var é bisaich ez e bet
Goude he maro remerquet
An sinou eus an santelez
Hac yuez eus é c'harantez.

186

E pad peder eur varnugent
E guis ma edo diaguent,
He bisaich a oue-leset
Disolo, d'an dut da velet.

187

A hep canton en em gavet
Goude hé maro oe gueleet,
Intanveset, orfelinet,
Ha re all ganti assistet.

188

Mam oa bet sur servichet.
Da gals eus a dut affiget:
D'ar bet oll he deva great
Muya ac alle eus a vat.

189

Ne ouffen quet dre va c'homp-
[sou
Lavaret pe guement à zalon
A oue eno neuse scuillet
Sur gant an oll assistantet.

190

Hac eur c'huez mat so bet
En iliz ma e enterret; [santet
Hac er gambr ma e decedet
An dra-se a so rapportet.

191

He breur bælec en-deves bet
Gant guirionez bet assuret
Penaos ne gouste nefra,
Ar miraclou dezi er bet-ma.

192

En e buez hé devez bet
Digant Doue sur obtenet
Da gals a dut clân ar lec'het
Gant facilité vras meurbet.

193

Goude ma oa maro, souden,
Gant an autrou Doue certen
De breur bælec oue discleriet
Edo e c'hoar en eurustet.

194

E Plouguerne é bet ganet,
E Plouare e enterret
En escopti Leon é ganet:
Hac e Querne é decedet.

195

Chetu ar vuez vertuzus,
Eus à servicheureus Jésus
Ar bet he devez dispriset:
Hac imitet Salver ar bet.

196

Me ho suppli gant carantez
Da gaout cón eus he buez :
Bevit gant eur guir santelez
E guis Marc'harit an Nobletz.

*J'ay composé ce cantique
précédant sur la vie de Mar-
guerite Le Nobletz au mois
de juin et achevé au mois de
septembre l'an 1700.*

Marc PERSON,
prêtre,
Recteur de Brouennou.

PERIG HAG AZILIS

« Ar poblou eurus; diouz ma leverer, n'o deus istor ebed » ;
an dud a dle beza henvel, ha, pa vez buhez vat gant ar prie-
jou, pa n'eus neira da lavaret eus an dud, e roer peoc'h
d'ezo.

An teodou lemm a rank kacout labour ; klask a reont e
lec'h ma 'z eus krog. O welet hon daou bried, ker sioul, ken
eurus o daou gant o fôtrezig koant, unan bennak en deus klas-
ket lakat freuz ; ped gwech n'en deus ket klevet Perig ar
c'homzou-ma :

— « Ne deuez mui ganeomp, Per, abaoe ma 'z out dime-
zet ! pennasket out 'ta ? minellet gant eur vaouez ?

— « Da hini goz a zo piz, Per ! da ziouall az peus ne ve-
dalc'het re start warnot ! Met, Per a hoj e ziouskoaz hag a
c'hoarz, evel ma ra Azilis pa glev ar c'hloc'h all !

— « N'helles ket ment eus an ti heb goulenn aotre digant
an ozac'h ?

An eil en deus fizians en egile, ha flemm ar sarpant a
jom dic'halloud.

An eost

Poania o deus graet o daou da baka o zammik eost, poania
ha c'houezi o deus graet ! Klasket e vezen da ziouall an
hini vihan ha da bourchas ar boued ; evit lakat Marivonik
da gousket e kanen dezi, gwella ma c'hellen, ar c'hanaouen-

neu a gane d'in va zad-koz, gwechall, Doue her pardouno,
hag o deus enaouet em c'halon karantez va bro :

« Tre Langonet hag ar Faouet
eur barz santel zo bet kavet. »

pe :

« Ar benherez a Geroulas
He deus hirio plijadur vras... »

Ha pa zellen dre ar prenestr, e welen tad ha mamm ar
c'hrouadurig, daou-bleget war o mandoz, pe en o zav war ar
c'hakuajou, an dour o tiriulla di'uz o zal, ha laouen bepred
pa zonzent e labourent evid o merc'h hag evit ar re-all a
deuy c'hoas, ma plij gant Doue :

— « Ar c'holo a zo mat, ar pennou a zo founnus, eme Azi-
lis ; evit trugarekaat an A. Doue da veza roet deomp madou
an douar hag amzer vras d'o savetei, e rankomp lakat a-
gostez eur zac'had gwiniz, eus ar gwella, d'an A. Person
abenn ma ray e gest., Hag evelse, marteze, e c'hounezimp
an enor da gaout eur mab beleg. Den, er bloas-ma, ne c'hino,
emichans, da rei e lod d'an A. Doue ha d'e veleien ! an holl
a oar eo red o sikour, dreist-oll abaoe m'eo bet lammet o
fae digant, gant pôtred ar C'houarnamant.

Perig a respouete : « Ma vije an holl evel-dout, ne vijent
ket en dienez ; met n'int ket ! n'az peus ket a zonz pe ge-
ment a draou az peus klevet diwarbenn ar c'hermess ? »

— « Eo, eo ! » Ar re-ze o deus-peadra ! Ar veleien a jach
arc'hant digant an dud ! met, evelato, holl int deuet d'ar
c'hermess, ha den n'en deus bet keus d'e wenneien ! Hag e
save hano ganeomp diwarbenn ar c'hermess !

Ar c'hermess

Brema e klevet alies ar ger-ze ha me, ken dizesk ha tra,
ne ouien ket petra oa, ken am boa goulennet digant tud all,
desketoc'h. An dra-ze, evit doare, a ze eur ger flamaneg,
deuet betek enomp hag a zinifi eur foar, pe welloc'h, eur
pardoun, e vez ar gounid anezan evit sikour ar veleien en

o oberou mat : skolioù kristen, patronajou, kempennadurez
an ilizou pe ar chapelioù, hag all.

Peb hini a ra ar pezh a gar, met ar re a ro o zraou, o foan,
o arc'hant, koulz hag ar re a zo o terc'hel ar staliou en der-
vez-ze, n'o deus netra da c'hedal er bed-ma ; er bed all, avat,
ne lavaran ket !

An deiz-ze, goude an ofereñn, e teuas mamm-gaer Oliv
d'am c'haout :

— « Dont a reoc'h 'ta, va zintin ? »

— « Fê Doue, ne nac'han ket ! brao e vezo an amzer ;
tomm an heol ; c'hoant am eus da c'houzout petra eo eur
c'hermess, araok mervel.

— « Deuit dû-man d'ho lein, emezi, hag ez aimp asambles.

O santez Anna ! pe gement a blijadur am eus bet ! diou
zeusen grampeuz am oa graet ; eun dousen viou am oa
roet, hag eur billed a zek lur a oa êt ganen ! Kaout a rae
d'in e oa eun dra bennak ! Ya ! ma vije bet daou-c'hant lur
ganen am bije kavet fred dez ! Beza kempenn war ar pem-
dez a zo mat, met derveziennou evelse, arabad eo kaout da-
mant d'ar paper ! An traou n'oant ket re ger ; bep taol, er
staliou, ne gouste nemed pevar real ; met c'hoant tapa e pep
lec'h a vez ; c'hoant paea eun dra bennak d'ar filhorezed !
c'hoant prena eur grampeuzenn bennak digant Azilis a boanie,
gwella ma c'helle, wardro ar stal-ze. Ranket em eus goulenn
pemp skoed all digant Marc'harit, va mignouez, anez e vije
bet red d'in mont d'ar gêr.

TINTIN ANNA.

KUZULIOU AR MEDISIN

An darvoued

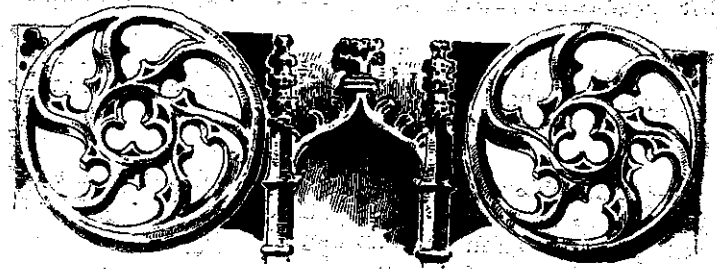
Ar re o deus darvoued, arabad eo dezo dibri : kig sal pe-
vogedet, kouignou dous, kafe, alkohol ; arabad eo dezo en em
skuiza re, met labourat, a zo mat. Dibri, muia ma c'heller :
legumaj, viou, hag eva laez, bier, limonad.

Dre ar boued e paker darvoued, allies, ha c'hoas dre lous-
toni ; paka reer diouz an anevaled, met an orin a ra kalz
ive ; ar re wasa eus an darvoued eo ar re ruz a vez debron
enno, hag a zo gwiridik. Evit en em zizober dicuto eo red ne-
taat ar gwad ; ar, medisin a roio louzou da eva, met, er
gêr e c'heller aoza ive tizaniou hag a ra vat : birvi dour
war deliou kraon, pe war gwrizioù sarjented pe louzaouen-
an-tin, pe war deliou louzaouen-ar-vrec'h, teneziet gant laez,
epad eur miz pe zaou. Gwalc'hi a c'heller an darvoued, gant
dour diwar deliou kraon, pe diwar gwrizioù teol, diwar de-
liou kaol-malo ;

Darvoued a zo hag a zo nebeud a dra, rak n'emaint ket
doun : o farea a c'heller, war a leverer, en eur lakat bem-
dez, war yun, eun tamm sukr da deuzi er c'henou, ha pa
vez hanter deuzet, e frika hag e leda war an darvouedenn.

N'ouzoun ket p'eo gwir pe n'eo ket, met n'eo ket diaes
ober an essa, louzou marc'hat-mat eo.

PAOL AR RIOUALLON.

DISTRO LAOUEN

AN ITRON VARIA

DA GOATKEO

(Kendalc'h)

BARBA

Ar Werc'hez a venne gwelet he bugale o chom en
he c'hichen, beo ha maro.

PERRINA

— Eur c'hoar d'am zad, eus a Vuelharz pe eus ar
Gerveur, — me gomz d'eoc'h eus pell, rak n'em eus ket
he anavezet hag em bezo pemp bloaz ha pevar ugent
d'an, 11 a viz c'houevrer a zeu eo diweza hini a zo bet
enterret e Koatkeo !

Ha pebez chapel gaer a vije bet aze c'hoaz, ma kar-
jed beza bet he renket e poent hag en amzer ; Mari An-
na Jourdren, va maeronez-me eo a oa bet maeronez ar
c'hloc'h.

YVONA

— N'eo ket eur chapel, an hini a oa aze, met eun iliz
hag a oa zoken war nemeur kement hag hini Scrignac
bremen.

O ! me 'm eus he skubet meur a wech ; diou aoter gaer a oa ebarz ; hini an Itron Varia hag hini santez Anna.

BARBA

— Sant Isidor, patron al labourerien douar a oa eno ivez gand e arar, ha santez Apollina ec'h en em erbeder outi pa vezer gand ar boan-dent.

FANT

— Me ' vije mat a-walc'h d'in neuze mont d'en em erbedi ouz hounnez kement all a boan-dent am eus.

PERRINA

— Nag a leve he devoa ar Werc'hez e Buelc'hars, e Kerennou, e Kergrenn, e Keryolet, e Kerveur, e Kervorvan, e Kervran, e Pors-Jaffrennou, e Kenec'h-gwenn hag e Landanno ; siouaz, laeret int bet holl d'an Dispac'h hag abaoe tamm ha tamm Koatkeo a gollas he lufr : pebez pardon kaer, evelato, a veze aze c'hoaz, em yaouankiz, da zul ar roz, da lavaret eo d'ar zul warlec'h ar Yaou-Bask.

En amzer gosoc'h, e veze ar pardon bras atao da c'houel Maria hanter-Eost ha dont a raed da Goatkeo, eus an holl barreziou tro-war-dro, p'eo gwir e veze gwelet betek seiz prosesion o tont di da enori Mamm Doue.

FANT

— Breman n'eo ket nec'het an dud gant traou evelse ken !

PERRINA

— Siouas ! met n'int ket aet war well evid an draze ; war-fallaat ne lavaran ket.

BARBA

— Pegeit a zo, mat a-walc'h. Perrina, abaoe ma n'eus ket bet a bardon ?

PERRINA

— O ! n'eo ket diaes gouzout ; Yvonik Kervoelen,

eur paotr yaouank seitek vloaz, eus a Goatkeo, a voe enterret da seiz ar pardon diweza. O ! sonj mat am eus eus an dra-ze, c'hoaz, evel ma vije bet dec'h ! seiz vloaz ha tregont a vezo en hanv a zeu.

ANNA

— Seiz vloaz ha tregont abaoe m'eo bet lezet ar chapel da goueza en he foull ha m'eo ehanet ar bedenn dre aman.

PERRINA

— Ehanet ar bedenn ?

Nann ! n'eo ket gwir a-walc'h. Epad ar brezel, meur a vamm a reas teir zro d'ar chapel, war ho zreiz noaz, evit goulenn ma teuje ar Werc'hez da ziouall o bugale en danjer, du-hont war linenn an tan.

APPOLLINA

— Ha n'eus ket kats hag a dremenfe ebioù ar mogerioù koz hanter gouezet-ze hep saludi Mamm Doue.

BARBA

— Hag heb eva eur banne eus douar he feunteun vurzudus.

YVONA

— Mantrus eo e vijed aet da lezel traou ker kaer all da goueza !

APPOLLINA

— Da Goatkeo e teued en eur ouela hag ac'hano e tizroed en eur gana.

TERESA

— Eur bern bizier loaek am eus gwelet pa oan bihan, e-harz treid ar Werc'hez hag a zisklaerie anaoudegez vat ar re a oa bet gwellaet d'ezo dre aze !

MARTHA

— Pell hag epad pell amzer ouin bet er maez eus ar ger, met n'ouin ket bet gouest morse da ankounac'haat Koatkeo ; e nep lec'h n'em eus pedet c'houekoc'h eget war leurenn c'hlas ar chapel goz-se.

PERRINA

— Aze, e tal ar feunteun eo em eus graet anaoudegez gand an den yaouank a zo deuet da veza va fried.

BARBA

— En amzer-ze e oa brao beva e skoaz breman !

TERESA

— Breman, ar vugale ne zentont ket ken.

BARBA

— Hopal a ranker warno, evel war ar bleiz.

YVONA

— Pa vezont bihan e lammont war hon treid ha pe vezont bras, siouaz, hag o c'houzout ervat petra reont, war hor c'halon !

BARBA

— N'ho peus ket klevet petra en deus graet ozac'h ar Wernok, en deiz all ; stlepel e vamm, a daoliou treid, er maez eus e di ?

Me hag a oa war a lec'h a hopas d'ezan : « N'ez peus ket a vez oc'h ober ar pez a rez ; anez da vamm ne vijes ket bet den ! »

TERESA

— N'eo ket souez e rafe traoù evelse ! ne vez na wardro iliz, na wardro beleg ha labourat a ra koulz da zul ha da bemdez !

APPOLLINA

— Henez a zo ivez eus gouenn an dudigou keiz-se ha ne glaskont nemed eun dra : chacha malloz Doue warno.

TERESA

— Da zul Fask e charreont o c'heuneud.

ANNA

— Da bardon Per e reont o zrouc'hadenn foenn.

MARTHA

— Da Hanter-Eost e vezo ar peur-zourn ganto.

YVONA

— Ha da C'houel Mikael, ar foar warno.

APPOLLINA

— Ya ! sell, kement-se a zo bet gwelet ; biskoaz labour-sul ne binvidikeas den. Doue, peurvuia a oar gor-toz, koulskoude. Pep hini a gav gantan, er bed-all, diouz m'en devezo graet er bed-man ; war e leur e ouezo dispartia brao ar gwiniz diouz ar plouz.

TERESA

— Mantrus eo beza ker berwelet ma n'heller ket dispartia ar zul diouz deizioù all ar zizun, ma n'heller ket lakaat kemm etre dervez an Aotrou Doue ha c'houec'h dervez an den ! Evidon-me pa welan eun den o vont en hent, da zul, gand e garr bras, a gav d'in atao ema o charreat danvez -tan d'e zevi en ifern.

FANT

— En ifern eo, zur, a lavaran-me, ya ! ar re n'o deus lazet na laeret den ebet ne welan ket perak e vefent daonet !

AN HOLL

— O ! O !

FANT (*krenfoc'h*)

— Pep hini, michans, a c'hell kredi hag ober ar pez a gar !

APPOLLINA

— A ! ya ! ya ! hen ober a c'hell, evel ma c'helles-te, bremaik, en em deurel war da benn er puns, ma peus c'hoant met ne dlefe ket ken ober.

Pep hini a dle kredi ar pez a zo gwir, — hag an draze hepken, — hag ober ar pez a zo mat, — hag an draze hepken !

FANT

— Red eo da genta, gounit bara.

APPOLLINA

— Ar bara hag ar baradoz, Fant !

FANT

— Ar bara a lavaran ha n'eo ket ar baradoz ha breman n'eo ket aes hen ober !

APPOLLINA

— N'ema ket an aour war ar radenn ganeomp hag a viskoaz em eus klevet lavaret :

Da veneziou Scrignac,

E kaser an diaoul da grignat,

met, evelato, yaouank oun bet ha koz oun breman ha biskoaz n'em eus gwelet eun den o viret penn-da-benn lezenn ar zul o vont da glask e vara, nak hen, nag e vugale.

Re all am eus gwelet avat o vont en hent da zul gand ar c'harr bras ha ne d'ant ket ken, rak n'o deus mui na karr, na loen, nak arc'hant da gaout zoken.

FANT

Kaer ez pezo hopal, e rank ar foenn beza dastumet hag an eost dournet ha n'oar ket evit hen ober hep labourat da zul.

APOLLINA

— Gwechall e veze dastumet ar foenn ha ne oa ket a falc'herezed evel breman ha graet an eost hag e ranket dourna gant freilhou, ha ne veze ket gwelet eur penn kristen o labourat da zul na da c'houel Maria Hanter-Eost.

ANNA

— Ar re a labour da zul eo a vez da ziwezata atao-gant o labourou.

TERESA

— Ya ! Ya ! gwir a-walc'h a leveres :

Dale en iliz pe da rei ker'h,

Ne ra da zen beza warlerc'h !

APOLLINA

— Holl c'halloudou ar bed a zo etre daouarn Doue, nemet benniget e vefe gantan, labour an den ne dalv

netra ; a den a dorr an douar met ma ne ro ket Doue an had petra en devezo ?

An den a had, met ma ne ro ket Doue an heol hag ar gliz petra en devezo ?

An den a zo graet evit labourat war zaou hantergand an Aotrou Doue met lodenn labour an den a zo dister atao e-skoaz lodenn labour Doue.

N'out ket gouest da welet an dra-ze, te ?

FANT

— Nann !

APOLLINA

— Ma n'eo ket eun druez !

TERESA

— Va zad, o welet ar re all, buan a-walc'h en divije graet evelto, hag eur zulvez — bihan e oan c'hoaz, met n'hen ankounac'hain biken, ha goude ma vevfen kant vloaz, — e oa o vont da sternacha e jao da zikour Per ar Brouskoad da gerc'hat eur gargad raz en devoa er gar, met va mam pa glevas ar c'helou, e lec'h e lezel da ober e henn e-unan a lavaras d'ezan krak ha berr :
« Aman, keit ha ma vezin me beo, ne 'z ay ket ar c'harr-
« bras, sulvez ebet, er maez eus al leur, rak ma klas-
« kes hen ober, me a en em daolo, war an hent, er gled,
« a-hed va c'horf, hag evit mont pelloc'h e ranki la-
« kaat rodou da garr da vont drezon. N'heller ket ober-
« vad d'an nesa pa zraster, en doare-ze, gwiriou an Aotrou Doue ! »

APOLLINA

— A ! ma vije mammou ha gwraez evelse, stank er barrez, ne vije ket klevet kement a girri bras o storlokat, dre an hentchou doun, da zul, evel ma vez breman, siouaz, ha bennoz Doue a gouesfe puilhoc'h war ar Vro ha d'he heul pep pinvidigez ha pep madelez.

BARBA

— O ! Aboe ar brezel, dreist-holl, eo fallaet kalz an dud da vont d'an eferenn : « Poan a-walc'h hon eus

bet, evelse, eme ar zoudarded koz, ha neuze, ne dle beza Doue ebet ; rak anez n'en divije ket lezet diaoul ar brezel da zistanka evel m'en deus graet al lennou gwad a vennas goueledi an Europ en he fez, etre ar bloaz 14 hag ar bloavez 18.

FANT

— Eun Doue bennak a c'hell beza, met e lezenn a zo re goz evit beza heuliet breman.

APOLLINA

— An Aotrou Doue a vous'hoarz hag a hej e ziouskoaz, Fant kaez, ouz da glevet ! Ro peoc'h, da vihana, gand ar vez ; gouest out da lakaat an douar da zigeri dindan da dreid.

TERESA

— Tud evelldout — anez ma vez oferennet bemdez — a vefe pulluc'het gant tan an nenv !

APOLLINA

— Sell ! n'ouzon ket penaos e tebres bara an Aotrou Doue, pa peus kement a gasoni outan.

FANT

— Te a vez atao gant da Aotrou Doue ha te ; te gav d'it eo ken nec'het-se hennez ganeomp-ni !

APOLLINA

— Ha te gav d'it te, ne glev netra an Hini en deus roet d'eomp ar c'hleved ha ne wel netra an Hini en deus roet d'eomp ar gweled. Ken dall out hag an den ganet dalla. O ! kaout goulaou ar baradoz-da leunia an daou-lagad ha soniou an Elez da leunia an dioukouarn ha chom heb o gwelet hag heb o c'hlevet ; n'eus ket a dud truezusoc'h o doare eged ar re a zigouez ar gwall draze ganto ; an eujen a anavez e berc'hen hag an azen hent e graou ha tud a zo, graet evit bale war an douarman, evel al loened, gand o fenn hag o c'halon, er baradoz, evel an Elez, hag a jom, o fenn hag o c'halon pladet war an douar-man evel re an amprevaned. Da-

aou lagad o deus ha ne welont ket an iliz en deus savet an Aotrou Doue war ar menez, evit ma vezo gwelet a-bell, gant kement hini a gerz war hentehou start ar bed-man.

Diskouarn o deus ha ne glevont ket mouez ar c'hfeier a ya a-dreuz ar menezioù hag an traoniennou betek pennou pella ar barrez da c'helver ar gristenien da zont da zul da stoui, holl a-unan, er bedenn, dirak Doue ! Paourkaez tud ! Ken izel int kouezet ma n'o deus ket a vez ken oc'h ober an droug ha m'o deus mez oc'h ober ar vad.

PERRINA

— Gwellaenn a deuo enno !

APOLLINA

— Anezo o unan, n'em em zavint biken.

YVONA

— Ar Werc'hez a deuo war o sikour.

APOLLINA

— Ezomm a zo.

ANNA

— Eun hunvre sebezus am eus bet en noz tremenet ha ma teu da wir e skuilho an Aotrou Doue grasou kaer c'hoaz war ar barrez a-bez. Kaout a rae d'in e welen mogeriou chapel Koatkeo o sevel eus a yaro da veo hag e kleven ar bardonerien o tont, da bedi ar Werc'hez anian, adarre, evel gwechall, en he chapel goz.

FANT

— Adsevel Koatkeo eo zur, ya ! n'ema ket, spered an dud ken gand ar seurt traou-ze ! ma talc'h an Aotrou Person e iliz hag e beder chapel all, en o sav, e vobrao d'ezan !

Eur chapel nevez, da rei lojeiz d'ar c'haouenned, a I setu aze avat eun nevezenti ! Eur chapel nevez pa 'z eo teir gwech re vras an iliz parrez !

APOLLINA

— Ar sterion bihan, Fant, eo a leun ar mor bras. Piou a oar, hor chapeliou bihan a leunio ivez marteze hon iliz vras !

PERRINA

— Aboe m'eo kouezet chapel Koatkeo eo fallaet ar barrez eus an hanter. Breman ez eus daou ugent vloaz e oa tra a-walc'h d'ar wazed a oa da dosta d'an nor-dal ober eur boumt war ar re a veze en o raok evit lakaat ar re a veze e nec'h an iliz da goueza war gled ar c'heur !

BARBA

— Ar Werc'hez a ziualle neuze ar barrez hag ar pez a ziuall a zo diouallet mat !

APOLLINA

— Red eo he lakaat adarre war he zron ha marteze e kemero truez ouzomp !

TERESA

— Sur a-walc'h !

FANT

War he zron eo a lavaran me, ya ! Breman n'ema ket ar mod da bedi ken !

APOLLINA

Tud a zo hag a wella o vont da Paris, met evidont-te aboe m'out bet eno ez peus kollet da dechou mat a Vretonez ha kemeret holl dechou fall ar Barizianed.

N'ema ket ar mod da bedi ken ?

Met, hiskoaz n'eus bet savet kement a bedennoù etrezek an nenv ha breman; hiskoaz, aboe amzer an dour-beuz n'eo bet ker gwasket an dud ha breman ha setu perak hiskoaz n'o deus bet muioc'h a ezomm da bedi eget breman !

Keñt ha ma ne gavo ket an den e varadoz war an douar-man e tarzo ar bedenn war e vuzelloù !

TERESA

Ar bedenn a bado keit hag an den !

YVONA

An deiz ma ne zavo pedenn ebet ken diwar an douar-man a vezo deiz diweza ar bed !

APOLLINA

Ar ger diweza a jomo atao gand an Aotrou Doue !

PERRINA

Breman ez eus c'houec'h ugent vloaz edo ar veleien dindan guz, an ilizou prennet, ar c'hleier kaset d'an teuz; war dilhad ar gristenien e nije ludu kroaz Hor Zalver hag e lavared: ar relijion a zo graet ganti.

Ar veleien a zo dizroet, an ilizou a zo digoret, Doue a jom atao war an aoter ! Doue eo ar mestr ha n'ema ket tost da rei e zilez.

APOLLINA

Fant, taol evez na rafes re a c'hoap anezan ! eur Mestr bras eo !

FANT

Ne lavaran ket e rafen goap eus an Aotrou Doue... met ar chapel-se, p'eo kouezet eo kouezet.

PERRINA

N'eo ket ar wech kenta d'ezi da goueza.

Trizek kant vloaz a zo ec'h enorer aze ar Werc'hez hag e trizek kant vloaz an traou gwella o devez amzer da vont da fall; n'eo ket ar wech kenta d'ezi da goueza, nag an eil, nag an drede... ha bep wech, betek-hen, ez eus bet kavet tud d'hen adsevel !... hag e chomfemp heb ober ar pez o divije graet hon tud koz en hon lec'h ?

FANT

Pa n'am eus ket a aes da zével ti d'in va-unan, ne 'z in ket da rei va frof da zével ti d'eun all !

TERESA

Ezomm ez pije d'hen ober koulskoude rak an neb a zavo ti d'ar Werc'hez, er bed-man, ar Werc'hez a zavo ti d'ezan er bed-all!

FANT

Sellit! skuiza ra va fenn o selaou ho ravoderez ha kreski ra va foan-dent N'eus ket da lavaret nann! Mont a rankan da gaout Gab.

BARBA

Gaouiata den a zo er barrez eo hennez rak da gement hini a ya d'e gaout e lavar ne ray ket a boan hag e ra.

ANNA

O! mat! Gras e kaver mont d'e gaout, evelato, pa vez poan a-walc'h.

FANT (*o riskla*)

O! kerkent all e oan kouezet er poull pri hudur-ze!

ANNA

Ar vein a zo litous en de-man.

YVONA

O! gwasoc'h eo eur riskladenn-decd eged eur riskladenn-droad.

BARBA (*goude m'eo aet Fant kuit*)

Pebez maouez! ken lous eo he biz ha ma 'z eo du he staon. Kement a bres he deus da zellet ouz mankou ar re all ma ne gav ket amzer da zellet ouz he re he-unan.

TERESA

Ma chom ar feiz start, en he sav, er barrez, n'eo ket hounnez, da vihanan, eo hen harpo!

BARBA

Harpa? Penaos ec'h harpo ar relijion, war ar zizun,

pa ne gav ket amzer, da vont d'an oferenn, zoken da zul?

APOLLINA

War hé bez e vezo gellet skriva: « Ar vaouez kaez-
« man, a yeas eus ar bed man hep beza gouezet perak
« e oa deuet warnan! »

TERESA

Lavaret a rafed e vefe malloz Doue ouz her gwiska, evel eur zae, hag ouz her starda evel eur gouriz... Da zul n'he deus ken micher nemet hopal war ar re a wel o vont d'an oferenn; gant he zecd-ifern e rank beza atao o flemma; gouest eo da lakaat ar vein c'hris, en eur voger, d'en em daga!

APOLLINA

Ar wirionez, gwella pezh a zo, a zav atao, war gorre, abred pe ziwezat, evel ar rederez-wenn (1), war gorre an dour.

PERRINA

Evidon-me n'ouzon ket penaos e c'hellan chom wardro al lenn-man p'he gwelan o tostaat; klanv e vezan pa rankan chom pell ganti. . .

TERESA

An diaoul, en ifern, ne dle ket beza kals falloc'h eged an dra-ze!... Re all a zo ha ne vezont ket wardro an iliz, met peoc'h a roont d'ar re a vez!

APOLLINA

Ha pa zonjer ez eus gwazed, en takad douar-man, ha ne gredont ket mont d'an oferenn en aoun da veza diskouezet gant he biz lous! Ya! gwazed hag..

(*Da genderc'hel*).

(1) rederez-wenn, e galleg *nénusar*.

Kenstrivadeg ar vakansou

NIVERENN 3

Bugale, setu aman taolennou diweza *kenstrivadeg ar vakansou*.

Kasit ho skridou, re an tri miz, — gouere, east ha gwengolo, — araok fin ar miz-man da: *Henri Caouissin*, « *Feiz ha Breiz* », *Scrignac*.

Ne vezo sellet nemet ouz deveriou ar re a vezo ar paperennou (bons) stag outo.

Er miz a zeu, war *Feiz ha Breiz ar Vugale*, a vezo kaeroc'h eget biskoaz, e kavot adarre gand an traou all dudius skrivet a-ratoz evidoc'h, *Kenstrivadeg ar brezoneg dre daolennou*.

Fizians hon eus e vezot niverus da ober gant plijadur, ho teveriou, en hor yez karet, ar brezoneg.

D'eoc'h kalonek, bugale ger,

FEIZ HA BREIZ.

Feiz ha Breiz ar Vugale vihan

Poufer a zo lemm e spered

LOSTEK AR C'HAS KOAD. — Perak e vez laket eur c'hilhog war beg an tour ?

POUFER. — Ma vefe laket eur yar, ar viou a gouesfe war benn an dud, va mignon paour !..

Divinadennou miz gwengolo

- I. — x x x x x eun tamm.
x x x x hano plac'h.
x x x a denner eus an houarn.
x x a lavar an diaoul d'ar mezhvier.
x a zo el Iann.
(Degaset gant Yann ar Goff, Lanhouarne).
- II. — N'oun nemet eun..., va spered a zo berr;
Va diskvaer zo hir, ha kalet eo va ler.
— Hastit, hastit afo, kent ma vezo re yen:
Kemerit ho kwerzid evit... Ieyen.
(Degaset gant Yann Costareunn, enez Eusa).
- III. — Atao e vez klevet
Morse ne vez gwelet
Buan e treuz an er
Buanoc'h an dour skler
(Degaset gant Teresa Fave, ar Folgoat).

- IV. — Unan eus ar sone-
rien-man en deus kollet e
vornbard.
E pelec'h eman?
Koaou kizellet gant Ronan Pleiber-Krist.
Kasit responchou an tri miz diweza: gouere, east ha gwen-
golo abenn an 20 eus ar miz-man, da ziwezata, da Rener
« Feiz ha Breiz », Serignac.
- An diou vigouden-man a
c'hortoz o gwazed evit koroll
d'ar Bleun-Brug.
E pelec'h emaint?

BET BEZIET

- 2 east Jeanne-Yvonne Herry, Saint-André, 65 vloaz.
3 — Renée Floc'h, Bournzou, 20 derive.
8 — Marie-Fr. Nédélec, Kreac'h-Piket 76 vloaz.
9 — Yves Guillerm, Kerzéan, 81 vloaz.
15 — Henri Créac'h, Pont-Karadeg, 4 vloaz.

Gand an tadou trapisted

e THYMADEUC (Morbihan)

DERVEZ AR VENEC'H

Antronoz e tlien heuilha muia ma c'helljen dervez ar venec'h. Savet da 2 eur hanter, edo ar venec'h en iliz abaoe eun hanter eur p'en em gavjen. An ofis a hadas betek peder eur gant an tadou. Etretant goulskoude oa bet lavaret eun oferen blean evit ar frered a lavaras en eur vouez ar « c'honfiteor » hag a bokas an eil d'egile, e testeni a garantez hag a beoc'h araok digemeret o Doue.

Da beder eur darn eus ar frered a ya d'o labour, darn all a respont an oferennoù a lavar neuze pep hini eus an tadou. Echu an oferennoù an tadou a c'hell lenn pe pedi betek 5 eur hanter, neuze o deus ofis betek 6 eur. An tad abad o bod neuze evit rei d'ezo e c'hourc'hemennou hag e aliou hag ez eont d'o dijuni ma n'eus ket a yun.

Da 7 eur nemet kart an tadou a ya d'ar park pe d'al labour, merket d'ezo; da nav eur ec'h echu al labour ha dizro d'ar manati o deus amzer da studia pe da bedi betek 10 eur nemet kart m'o deus ofis en iliz, oferen-bred gant tri beleg, hag eun ofis all arok lein da unek eur.

Goude lein amzer libr betek kreiz deiz, eur c'houk betek eur ofis da eun eur hanter ha d'al labour betek

peder eur. Dizro d'ar gouent o deus ar brezegenn gant an tad abad, ofiz (gousperou) da 5 eur ha kart, pedennou, ha koan da 6 eur.

Goude koan eur pennad lenn, da 7 eur hanter ofis (complidou) kan ar Salve, gant an holl a-unan, ha da eiz eur nemet 5 ar venec'h goude bennoz an tad abad a zo en e zourn sparf an dour henniget; an holl a zo kousket a benn eiz eur.

Ar frered ha n'o deus ket da gemerout perz en ofisou e kreiz an deiz a ro muioc'h a amzer d'al labour, koulskoude e leac'h ma labouront o deus pedennou da lavarout d'an euriou merket evit ofisou an tadou.

Emaint evelse 80 er gouent, 55 bennak a zo tadou, ha 25 a zo frered. En o zouez ez eus tud a bep oad hag a bep renk azalek 18 vloaz ar yaouanka betek en tu all da 80 vloaz. Diouz ma lavare unan eus an tadou, ma rankont mervel evel ar re all e roont peurvuia nebeut awalc'h a labour d'ar vedesined. Tud a bep renk, etouez ar 4 a yoa d'an deiz-se o « teski ar vicher » evel ma vez lavaret evit beza frer e oa eul labourer douar o tizrei eus ar c'hazarn, eur micherour a oa bet eur pennad martolod ar c'houarnamant, eur gresier ti-kear a c'helle kaout wardro 25 vloaz, hag eun dijentil a zoug eun hano anavezet en e gorn bro.

N'am eus ket lavaret d'eoc'h e vezent gwelet o vont hag o tont gant o labour hep lavaret ger ebet ken etrezo, na ger ebet ken nebeut d'an diavezidi nemet aotre o defe bet araok gant an tad abad. O vont d'ar foeneg e veze ar forc'h ganto n eun dourn ar chapeled en egile. Ar pezh ne vir ket outo da gaout eun dremm seder ha laouen.

Klevet am boa ive e tennent bemdez eur balad douar eus o bez; an dra-man avat n'am eus ket gwelet ha diouz m'am eus klevet n'eo nemet eur gonchen.

Hag e sonjen o tizrei oa mat e vefe tud oc'h ober pinienn, tud o pedi evit kement all siouaz hag o deus ankounac'heat pell zo hen ober.

KLEDERIAT.

Feiz ha Breiz KLEDER

Miz Here 1933

A nevez gant ar c'hleier

BET BADEZET

Miz Eost: 16. — Yves-Marie BALANANT, Lezradennec. Paeroun: Yves Berrou, Maerounez: Marie-Louise Balanant.

20. — Yves-Vincent LE JEUNE, Vern-Inizan. Pae-

roun: Jean-Marie Postec, Maerounez: Anne Le Jeune.

27. — Paul-François-Marie JAOUEN, Kerzéan. Paeroun: François Bellec, Maerounez: Marie-Anne Le Duff.

Miz gwengolo: 4. — Paul GRALL, Guernevez. Paeroun: Claude Grall, Maerounez: Marie Cloarec.

5. — François-Marie PRIGENT, Keradennec. Paeroun: François Prigent, Maerounez: Marie-Y. Lesquin.

10. — François-Marie RIOU, Kersaint. Paeroun: François-Marie Riou, Maerounez: Jeanne-Pauline Floc'h.

18. — Marie-Thérèse ROHOU, Keranguedok. Paeroun: Jean Creff, Maerounez: Marie Goavec.

BET EUREUJET

Miz Eost: 16. — Jean-Marie-Alexandre LESQUIN, Kleder, ha Marie-Yvonne PRIGENT, Kleder.

BET BEZIET

Miz Eost: 15. — Henri-Jean-Marie CREAC'H, Pont-Caradec, 4 vloaz.

23. — Jean CREAC'C, Milin-Avel, 81 vloaz.

27. — Marie-Jeanne CREAC'H, Theven-Kerbret, 62 vloaz.

Miz gwengolo: 2. — Joseph CORRE, Feuntenn-ar-C'hefelek, 2 vloaz.

3. — Jeanne CLOAREC, Creac'h-Avel, 78 vloaz.

4. — Louis QUIVIGER, Messalia, 27 vloaz.

Feiz

Breiz

HA

Sant MELAR, Merzer, 531-548

E touez ar zent enoret er miz-man, e kavomp sant Melar, eur paotr yaouank a renk-uhel, merzeriet (1) d'e 17 vloaz.

Melar a deuas er bed. war dro ar bloaz 531. E dad, Miliiau e hano, a oa mab da Vudik, roue Bro-Gerne, hag e vamm, Aurelia, a oa merc'h da Winog.

Reseo a reas en e yaouankiz, kenteliou fur ha talvoudus, digant sant Gwenole ha sant Kaourintin.

Melar en doa 7 vloaz pa zigouezas en e di, eun dra spontus. E dad, Miliiau, Roue e Bro-Gerne, karet gant an holl, a rene mat-tre (2) e Rouantelez ;

*Merzerenti sant Melar
Diwar eun daolenn livet war iliz Lok-Melar*

met Rivold, e vreur, dre gasoni (3) outan hag evit laerez digantan e gurunenn a roue, a yeas betek e laza. Ouspenn, ar muntre (4) didruez a droc'has dourn dehou ha troad kleiz Melar evit mirout outan da zougen kleze ha da bignat war varc'h. Evel-se, n'hellje morse beza roue.

Diframmet e voe Melar, gant tud vad, eus a dre daouarn ar bleiz ha kaset da Gemper da di an Aotrou'n Eskob. Eno epad seiz vloaz e renas eur vuhez santel meurbed. D'e bevarzek vloaz, Melar a voe fiziet (5) e Kerialtan, eun den desket, evit echui e studi.

D'ar c'houlz-se e redas dre ar vro eur c'helou souezus. An dud a lavare : « Melar en deus eun dourn arc'hant, hag eun troad arem (6), hag evel dre vuzud, e c'hell breman dougen kleze, ha pi-

gnat war varc'h. Netra eta, na vir outan da veza Roue. »

Gant ar c'helou-se, Rivold a voe spontet. Mont a reas droug-bras ennan. Gelper a reas Kerialtan d'e balez, el-lec'h e oa preparet d'ezan eur pred dispar. Warlerc'h ar pred, Rivold a lavaras da Gerialtan : « Rei a rin d'it emezan, ar vro holl a c'helli gwelout, divar ar menez uhela a zo em Rouantelez, n'ec'h eus nemet lakat Melar d'ar maro. » Touellet (7) Kerialtan a asantas, hag e wreg ivez. Neuze, dirak Justan, mab Kerialtan, e voe sinet ar marc'had euzus, hag epad eiz dervez e chomjont d'en em glevet, war an doare gwella d'ober an torfed.

Epad an amzer-se, gwreg Kerialtan, magerez ar bugel, o welout Melar dirazi, eur bugel ken glan (8), ken madelezus, ken sentus a gemeras truez ouz ar paotr. Keuz ha glac'har he devoe d'he fec'hed. Hep marc'hata, e tec'has gant ar bugel a-dreuz ar menezioù betek Kastel Beuzit e-kichen Lanveur. Eno e voe digemeret mat gant Konomor, Roue an Domnone, en doa evit pried eur c'hoar da dad Melar.

Kerialtan pa deus d'ar gêr a gavas goullo e di. Rivold o c'houzout kement-se a yeas e kounnar (9) ruz. « Bezit sioul, Mestr, eme Gerialtan, me a ya d'e glask ». Hag ez eas da Gastel Beuzit gant e vab Justan. « Ni, emezo, a zo o tec'hout dirak kounnar Rivold ; hon digemerit mar plij. Ne raimp drouk ebet da Velar ; keuz hon eus da veza klaske e laza. » Ar c'homzouze, siouaz ! n'oant nemet trubarderez. Melar ouz o gwelout, a lammas d'o briata (10), ken dinec'h ha tra. Hervez ar c'hiz en amzer-se, Melar evit diskouez e anaoudegez-vat da Gerialtan ha da Justan a c'houlennas kousket er memes gwele ganto. En diou nozvez kenta, e va-

gerez a viras outan ; en trede nozvez avat e voe lezet da vont.

E-do Melar, e-kreiz an noz, kousket, evel eun oanig etre daou vlez, pa savas Keriantan ha Justan. Trouz ebet ne gieved dre ar c'hastel. Justan a grogas e bleo melen-aour ar paotr yaouank, a zizoloas e c'houzoug. Kerkent, eun taol bouc'hal, roet gant Keriantan a reas da henn ar Merzer ruilh leun-wad war leurenn ar gampr.

Kement-se a c'hoarvezas wardro ar bloaz 548.

— Justan a redas kerkent, da di Rivold da gas d'ezan ar penn a zouge en eur zac'h ouz e gein. Dor-wint ar maner avât a oa diwallet gant gwardou. Justan a lammas dreist moger ar c'hastel, met ober a eure eul lamm-treuz (12) ; ruilh a reas en douvez o terri e c'houzoug.

Deuet an deiz, Keriantan a zastumas ar penn, a redas da gaout Rivold. « Mat eo, eme heman, breman, pign war ar menez a gari, ha kement a weli ac'hano a zo d'it ». Keriantan a bign war ar menez. Sellet a ra en dro d'ezan... met ne wel nemet tenvalijenn. Dall eo deuet da veza. Strafulhet, e ruilhas d'an douar hag e varvas kerkent. Rivold, a varvas ivez tri dervez goude, evel eun diaoul.

FILHOR SANT ERWAN.

Roll geriou diês. — (1) merzeriet : *martyrisé.* (2) a rene mat-tre : *il gouvernait très bien.* (3) kasoni : *haine.* (4) muntrer : *meurtrier.* (5) fiziet : *confié.* (6) arem : *airain.* (7) touellet : *séduit.* (8) glan : *pur.* (9) kounnar : *colère.* (10) briata : *embrasser.* (11) leurenn : *plancher.* (12) ober a eure eul lamm treuz : *il fit un faux pas.*

CANTIC SPIRITUEL

var ar vuez a

ANNA AN NOBLETZ

C'hoar d'an den venerabl ha santel meurbet

MICHEL AN NOBLETZ

Boelec missionneur guinidic a barrez Plougerne, en escopti Leon

Var an ton : *evit esperout e Doue* pe ar an ton : *Guerc'hes Vari, mam a druez.*

1

Nep a so pur en e galon
Hac en em ro d'an oræson
En devez cavet ar voyen
Da veza salvet hirviquen.

2

Nep a so e galon neat
Ho perseveri e stat vat :
A ielo da velet Doue
Sur da rouantelez an ên.

3

Beva bep ret e grace Doue
E'r brassa thensor à ouffe
An den er bet da hessedî :
Credet an dra-mân pep hini.

4

Pa ho pe kals eus a vadou ;
Ha querent vat hac enoriou,
Ma n'o c'heus ar c'hraç à
[Zoue,
Certen paour e oc'h ene.

5

Jesus en devez lavaret
Pa ho pe gounezet an oll bet
Petra à brofit quement-se
Deoc'h mar collit hoc'h ene.

6

C'huy bezit fur, songit er
[vat,
Hac ho pet eur galon neat:
Ar brassa thensor so er vro.
Er faeçon-se, sur ho pezo

7

Liquit ho poan da veva
E dougeang Doue er bet-ma
Hac ho pezo, credit parfet
Repos ebarz en ho speret.

8

Songit penaos ho debes bet
Au dud santel er bet bevet
Quemerit exempl diouto
Hac ho pet con eus anezo.

9

Exemplou a zevotion
Ebarz en escopti Leon
En debes Doue bet roet
Evit ma vezzint imittet.

10

Dre ar brovidans a Zoue
Ebarz e parres Plouguerne,
En escopti Leon eus bet
Un nemesel devot meurbet.

11

Eur verc'hes fur ha vertuzus
Serviceureus vras da Jesus:
He debes Jesus imittet
Anna an Nobletz é hanvet.

12

He breur mat Michel an No-
bletz
Boelec santel en e vuez
A roas d'ezi instructio n
D'en em rei d'an oræson.

13

An serviceureus da Zoue
E barz e parres Plouguerne,
So bet ganet a noblang vat,
Hac yuez bet instruet mat.

14

Herve an Nobletz oa e zat
Un den nobl ha personaich
Hac e mam Francesa Les-
Itroun ebarz e Kerodern.

15

He mam so yuez sortiet
Eus à un noblang vras
Do bugale en debes bet
Cals à c'hraçou Doue roet.

16

Dreist à re all tri a so bet
Gant Doue, cals consideret
Da guenta Michel an Nobletz
Santel meurbet en e vuez.

17

Dan eil Marc'harit an No-
bletz,
Hag é c'hoar Anna an Nobletz,
Ho debes sur bet Cunduet
Eur vuez vertuzus meurbet.

18

Rac-se, elevit gant carantez
Ar vuez à Anna an Nobletz;
Pehini sur he debes bet
Imittet mat Salver ar bet.

19

He breur boelec en debes bet
Instruction dezi roet
Da lenn levriou, yuez goude,
Parlant nebeut, pidi Douc.

20

Evit imitta hon Salver
E oue lequeat da ober,
Eur resolution parfet
Da zisprisout ato ar bet.

21

Cals a dut eus [a] galité;
Maner é zat à frequante,
Hac abalamour dan dra-se
En em retira à eure.

22

Neuse epad é spaç amser
Hi à guitteas ar maner
He breur boelec à obtenas
Conge dezi, pa guitteas.

23

Hac o veza en em rentet
Er plaç a ioa dezi choaset
Graçou eno à c'houlennas,
Ouc'h Doue, gant eur ferveur
[vras.

24

Evit contèmpli é Doue
Evit pidi é vaieste,
En em retiras er plaç-se
Rac an dra-se à souhete.

25

Eno ne oa ket troublet
Gant compagneuz sur er bet
Nemet gant Doue ne veze
E antretien, er plaç-se.

26

Tout oa ganti quitteat:
Compagnenez, maner e zat
Eno hi en em disposas
Da bratica vertuziou bras.

27

Dre an direction roet
Dezi gant he breur ar boelec,
E rea é oll exercisou
Eno, hag yuez pedennou.

28

Certen c'huy, Anna an No-
bletz,
Digant Doue, dre é vadelez,
Eur c'hras vras sur o c'heus
Gant ho breur beza instruet.

29

Gant ho preur Michel an No-
bletz
Ouc'h quelennet gant caran-
teuz
Da veva gant guir santelez:
Ha da gontinui bemdez.

30

Pa sortias eus ar plaç-se
Ne oar sur, nemet Doue,
Peguement oa e c'halon,
Touchet gant guir devotion.

31

Ar Spéred Santel assuret
En e c'halon en deva bet
Lequeat, dre e vadelez.
Un tan bras eus à garantez.

32

Doue en deva certen bet,
Pa oa en em retiret,
He disposet da bratica,
An devotion, er bet-ma.

33

Da bligeout da Zoue hep quen,
Un desir bras, a dra certen,
He deva Anna an Nobletz,
En e actionou bemdez.

34

Na n'en em trouble à netra:
Evet clevet tut ar bet-ma
En em resolvet mat oa
E Doue e sonje muya.

35

Da ciel sant Laurang oa bet
E c'hoar Marc'harit sortiet
Eus à di he mam hag e zat:
Dre ar gusul eus he breur
[mat.]

36

Evet gant muy a liberte
Servicha an autrou Doue:
Ha sicour an nessa yuez
Oc'h instrui gant carantez.

37

Anna an Nobletz a iez,
E ti he zat en em rentas
Hac gant he mam he gant.
[he zat.]
En em gavas neuse timat.

38

He zat, ha mam a ioa oaget.
Evet ho assista bepret,
E fall dezi chom ganto
Do servicha bete-r maro.

39

Eguis ar vella à gaff-set
Eus ar merc'het, ebarz er
[bet.]
Assistanc sur, ha servich mat.
A rente de mam, ha de zat.

40

Ahalamour sur da Zoue
Eus e oll gallout e roe
Mercquou bras emeus à res-
[pet.]
De zat, yuez de mam bepret.

41

Obeissanc, ha carantez
A rente Anna an Nobletz:
Gant diligeanc, evit ober
Ar pez a veze necesser.

42

En e occupationou
Hac en e oll actionou
Attantif ato e veze
Da songeal ebarz e Doue.

43

Ispicial quasi bepret
Veze appliquet he speret,
Ho songeal er c'hinivelez
Eus à Jesus, leun a druez.

44

Dar mabic bian biniguet:
Da Jesus Christ, salver ar
Devotion particulier [bet]
He deva, gant calon tener.

45

Hac abalamour ma e 'bet
En er c'hraou, Jesus ganet:
E custume Anna an Nobletz
En er c'hraou, mont alies.

46

Rac e quichen maner é zat
Ebarz er c'hraou, à galon vat,
Da songeal en em arrette
Er baourentez a vap Doue.

47

En humilite a Jesus
Gant eur galon carantezus
E rea gant attantion
Eno consideration.

48

He breudeur en em estonne
Ha tut all eus à galite,
O velet penaos e veve,
Gant quement à humilite.

49

Rac diagent é custume,
E touez an dut à galite,
Ouc'h taol e compagnunez,
En em gaout yuez assambles.

50

He breudeur à songe neuse,
Yuez re all, en amser-se,
Oa bet arruet ganti
Tristidiguez, mélancoli.

51

Ne ouient quet oa gant Doue
Inspiret bet, er faeçon-se,
Evet beva ebarz er bet
Gant un humilite parfet.

52

Anaout a resont goude
An servicheureus da Zoue,
Penaos oa à vir galon
E pratique devotion.

53

Hac é c'herent ouc'h he gue-
[let],
A que ganti accustomet;
Da veva e guis ma rea
Gant devotion er bet-ma.

54

Au dut o velet an dra-se
Gant estim vras à admire
Rac diagent ez oa bet
Quement-se dezo displiget.

55

Cals é servich an exemplou
Da bratica ar vertuñiou.
Puisantoc'h é n'exemplou:
Evit na deo ar c'houmpsou.

56

Dre an exempl eus anezi
Laquaat à eure tut e zi,
Da garet an humilite;
Ha da imitta map Doue.

57

E spaç amser o veza bet
E maner e zat tremenet,
Sur gant devotionou bras
Hag enno é continuas.

58

Songit pe gant fidelite
An servicheureus da Zoue,
En heur ar maro he devez
[bet
E zat, he mam sur assistet.

59

Goude-r maro emeus he zat
Hac yuez eus he mam, timat,
En em retira à eure,
Ebarz er bourg à Pleuguier-
Ine.

60

Tost dan iliz é souhete
En em renta, en amser-se:
Evit finissa he buez
Ha pratica ar baourentez.

61

Eur plaç propr da bidi Doue-
Da veva gant humilite:
Ha na vise quet frequantet,
E nep fœçon, gant tut ar bet..

62

An dra-se sur a zesire,
Evit servicha mat Doue
Evit ober e orœson
Ha lectur ha devction.

63

Tost d'an Ilis, evit certen,
Ma c'halse mont d'an offeren-
Bemdez yuez beza presant
Da saludi an Sacramant.

64

En eur gampric paour meur-
A ioa gant colo toet; [bet:
En em logeas da imitta
Paourentez Jesus er bet-ma..

65

Bemdez ato diouc'h ar mintira
Assista er servich divin
A rea gant devotion
Oc'h ober eno orœson.

66

Olevet ganti offerennou
Ha great e orœsonou
En é c'hambri en em retire-
Da sonjeal ebarz e Doue.

67

Ha neuse e rea yuez
Lectur spirituel bemdez :
Ervez ma oa ordrenet
Dezi bet, gant he breur bœ-
[lec.

68

An heur a gresdeiz deuet
Hi à gustumè quemeret
He repas. ho renta graçou,
Da Zoue emeus é vadou.

69

Abarz quemeret he repas,
O vertuz! o carantez vras,
A nanter a zispantie,
Da rei en hanv Doue.

70

A nanter emeus he repas
D'ar paour gant un fruez
[bras
Ganti e hunan à veze
Rentet souden, sur hep dale!

71

An alusen-se a rente
Da eur paour clân marbise:
Pe autramant marbise den
Mezus da glascq an alusen.

72

Goude cresdeiz e zea,
En ameseguezioù tosta,
Evit queleñn incontinant
Merc'het, bugale ignorant.

73

Ha goude beza instruet
Ato en em gave à bret
En é c'hambri, sur evit pidi,
Hac é Doue consideri.

74

En e exercisou fidel,
Ober lectur spirituel,
A rea certen adarre
Gant attantion vras neuse.

75

Hac é labour bennac goude
Evit ar heurien à rase
Ato e veze occupet
An amser ne golle nepret.

76

Carantez vras sur he deva
Ouc'h croas hon Salver er
[bet-ma.
Douguen ar groas à gare,
Evit pligeout da vap Doue.

77

Ne glascque quet é esammant
Rac meurbet, oa diligeant,
Da ober cals eus à ünou
Ha mortificationou.

78

En é exercisou santel
Hac e lectur spirituel
Cvntinui bete-r maro
Gant ferveur à eure ato.

79

Ha goude ma he deva bet
Vertuziou bras sur pratiquet,
Gant cleñuet oue attaquet ;
Rac an termen a ïoa deuet.

80

Pret oa gant Doue rei
Ar recomans neuse dezi;
Eus à guement à œuuriou
En é buez ganti great. [mat

81

O calon vat! o carantez!
Emeus à Anna an Nobletz,
Soufr cals a boan à souhete
Sur abalamour da Zoue.

82

Pa oa clân ha sempl meurbet
Hi é human ne halle quet
Exerci an austerite
Ebarz er c'hiz ma tesire.

83

Rac-se ebarz en e c'hlenvet,
Unan eus he mignoneset
A oue suppliet ganti
Da rei an disciplin dezi.

84

Lavaret à eure dezi:
Va mignonez, me ho suppli,
Dre 'r garantez oc'h eus ou-
Roñ-hu an disciplin ding. [zin

85

Rac va human me ne meus
[quet
A nerz, evit e guemeret,
Hastit afo, ha roit ding,
Brema souden an disciplin.

86

Abarz ma zing dirac Doue
Me ameus sur ar volonte
Da zouguen bepret ar gras
Hac é merquou, var va dis-
[coaz.

87

Er fæson-man, me gred e bet
Gant Anna-n Nobletz lavaret
De mignonez é assiste
Rei-n disciplin dezi neuse.

88

En é c'hlenvet hi e devoue
Fizians vras ebarz e Doue ;
He speret ebarz e repos
Ha patiantet deiz ha noz.

89

Ar fizianç sur he deva ket
E madelez Doue bepret :
Hoguen ebarz en e c'hlenvet
He ferveur a gresque bepret.

90

Yuez dre humilite vras
Hi neuse a recommandas
E guelet an iliz, beza
Enterret, e guis ar baoure.

91

An sacramanchou, hep douet,
A oue ganti recevet :
Gant ar c'hlenvet-se, e var-
[vas
Da velet Doue e zeas.

92

Ha kement den é enaie,
Un istim vras sur ho devoue,
Eus an exempl he deva bet
D'ar bobl, en e buez, roet.

93

Hac ouc'hpen yuez pep hini
En debes bet côn anezi,
Ho songeal en e vertuziou
Carantez, devotionou !

94

Pa varvas Anna an Nobletz
He breur mat Michel an No-
[bletz
Ebarz en escopti Querne,
A rea mission neuse.

95

Pa oue deza rapportet
Oa é c'hœar decedet
Commanç da vouela à eure
Abalamour ma é c'hare.

96

Ebarz é creiz un hent bras,
Ar c'healou-se a glevas :
Var e zaoulin neuse souden,
Eno e c'heure e beden.

97

E orœson ganta great
Eno neuse à galon vat :
Neuse souden un joa bras
Var é visaich à apparissas.

98

D'an den en deva rapportet
Oa é c'hoar decedet
E lavaras, sur va c'hoar
So brema ebarz er c'hœar.

99

Hanat oa da bep hini
Diouc'h e fœçon da assuri
E zoa sur digant Doue
En deva an assurans-se.

100

Chetu brema gueneoc'h cle-
[vet
An exempl mat so bet roet
Da bep hini, dre garantez,
Evit beva gant santelez.

101

Quirit Doue, grit orœson :
Bevit gant guir devotion ;
Imittit bemdez ar vuez
Emeus à Anna an Nobletz.

*J'ai composé ce cantique au
mois de novembre l'an 1700.*

MARC PERSON,
Prêtre,
recteur de BROUENNOU.

DISTRO LAOUEN

AN ITRON VARIA

DA GOATKEO

(Kendalc'h)

II. — AR C'HELOU MAT !

Ar-re a oa diagent, Herve, Ronan, Kaour, Edern, gwazed o tont eus a foar Huelgoat. Fanch, Per, Loeiz, tud o tont eus o labour, Divi, Hernin, Tinik, Mikaelik, Gwenole, bugale ha Gwilhamet ouspenn.

KAOUR

A! klevet a ran ez eus hano ganeoc'h eus ar wazed; petra ho peus da lavaret adarre anezo 'ta?

APOLLINA

Ez eus darn, en o zouez. Kaour, hag evid ober ar c'hiz, evit heulia ar « mod » evel ma leveront, a en em daolfe en dour hag en tan!

TERESA

Peurliesha, er fank eo ec'h en em daolont!

APOLLINA

Ya! beza ez eus gwazed, bet er brezel ha ne grement ket dirak eur pez-kanol, digor e veol gantan da zislonka warno tan ha dir, ha breman pa welont o para warno biz Fant ar Veuc'h Koat aze, falla teodenn a zo er vro, a gren, evel an deliou ouz ar gwez hag a gouez war o diadrenv.

TERESA

Gwir a-walc'h a leveres!

APOLLINA

En aoun da veza diskouezet gant he biz brein e chomint hep mont d'an oferen da zul hag hep mont da gommunia da Bask, krenerien diskiant hag a gren pa n'eus lec'h ebet da gren!

Spountailh biz lous Fantik, na pebez spountailh milliget! ha nag a dud a zistro diwar hent ar baradoz.

KAOUR

Ezomm a-walc'h a zo, koulskoude, d'en em drei ouz an Aotrou Doue, rak n'ouzon dare penaos e vo paet gouel Mikael er bloaz-man, na penaos e vezo bara da vloaz! An traou a ya ker fall!

BARBA

Gwerzet ez peus da vioc'h?

KAOUR

Red eo bet d'in he rei; ar mestr a c'houlenn e ar-c'hant.

MARTHA

Berr eo ar peuri gand ar vistri koulz ha gand ar ve-rourien.

HERVE

N'oa ket eun tamm trouz etrezoc'h bremaik; adalek ar pont ho kleven o hopal dre aze!

YVONA

Ya! pa deu ar Fantik fall-ze da gichen al lenn-ganna, e vez trouz atao; hounnez ne c'hell den en em glevet ganti.

TERESA

Anna ar Wernok aman he deus lavaret d'ezi he devoa hunvreet e vije adsavet chapel Koatkeo ha ker-kent all e vije bet debret ganti!

RONAN

Tud ker fall-ze a dlefe beza lazet!

APOLLINA

Doue a en em gargo d'he c'hastiza.

Divi (a gan a-bell - cf. Kan. Bleun-Brug 1930, p. 2 ha 3)

'N eur vont d'ar feunteun davit dour
O ta lon la ô direi dira ô la
'N eur vont d'ar feunteun davit dour
Me 'm eus gwelet va « amour ».
Ha me kregi en he daouarn gwenn
O ta lon la ô direi dira ô la !
Ha me kregi en he daouarn gwenn
Ha d'ei ober va goulenn !

TERESA

Che! na pebez maouez kaer!

EDERN

An eostik a gane, en hanv tremen, war moudenn ar
c'hastell koz, ne gane ket kaeroc'h!

FANCH

Divi eo! (da Zivi). Da gerc'hat dour e oas, Divi?

DIVI

Ya!

FANCH

Denet eo da dad d'ar gêr eus ar foar?

DIVI

N'eo ket c'hoaz!

KAOUR

E welet em eus, e Huelgoat, e plas ar c'holeou,
gwerzet en deus e gole!

DIVI

Gwell a-ze, rak eur gwall aneval e oa ha me em beze
aoun o vont da deurel boued d'ezan.

PER

Eur ganaouenn gaer e oas o kana; gant piou ez
peus he desket?

DIVI

Gant kanerien Keranna warlene.

PER

A! kan d'eomp eur poz all pe zaou ha c'houi ivez,
paotred vihan, diskanit ouz Divi!

AR VUGALE

O! ya! ya!

DIVI

En he daoulagad 'm eus sellet,
Eun dra eston 'm eus gwelet.
Eur mousc'hoarz o sklerijenne
Daelou enno' lugerne.

PER

Kaer eo ho kanaouenn.

KAOUR

O! che!

AN HOLL

A! Gwilhamet.

GWILHAMET

Pegen kaer e kan ar baotred vihan-se ; an elez a dle
dont war dreuzou ar baradoz d'o selaou.

EDERN

Kanit d'eomp eur poz all, bugale!

DIVI

He daoulagad a oa 'r skeudenn
Eus 'r pezh c'hortoz an den!
Poaniou mesket gant levnezh
Setu lodenn ar vuhez!

GWILHAMET

O! Santez Anna gaez! eun diskuiz eo evidoun ho se-
laou, rak skuiz mat oun; d'am oad e skuizer buan; en
noz tremen oun bet o loja e Keforc'h ha fenoz ez an da
Lescombleiz.

Eur banne dour a rankan da eva, da genta, eus feunteun an Itron Varia.

YANN

Dour mat eo, Gwilhamet?

GWILHAMET

O! Ya! evidon-me, da vihanan, ne dremenan gwech ebet dre aman hep dont da eva eul lommad anezan:

An tamm hag al lomm

A zalc'h an den en e blomm!

N'ho peus ket klevet ar c'helou?

FANCH

Ar c'heleier ne deuont ket war nij betek aman; bale a rankoni.

GWILHAMET

E Kerec'hgwenn eo deuet ar brud en deus an Aotrou Person prenet bered Koatkeo hag en deus sonj da adsevel ar chapel-ze ivez.

FANCH

Ya! m'oarvat!

GWILHAMET

Ma lavaran gevier eo warlerc'h Maria Bocher a oa oc'h ober an dro gant bara dre eno, en de-man!

FANCH

Mestr Koatkeo, koulskoude, en devoa skrivet d'an noter evit prena ar vered-se abalamour da gaout mein ar chapel hag em oa klevet edo ar paperou warnez beza sinet...

APOLLINA

Ar Werc'hez, eur wech all c'hoaz he deus diouallet he mein!

ANNA

Gwelet a reoc'h ! Va hunvre a deuio da wir !

YVONA

Hag e teufe, evidon-me ne vefen ket souezet, tamm

ebet ; tri ugent vloaz am eus ha va zud koz a oa o chom wardro Koatkeo hag o c'hlevet em eus, meur a wech, o lavaret e oa bet uzet eun treuzou dir eno gant daoulin ar bardonerien hag e vije uzet eur re all c'hoaz!

Ar Werc'hez n'eo ket hedro

Pa gar eul lec'h eo evid atao !

RONAN

Mat! n'em eus ket a aoun o lavaret, n'eus ket eun den, en takad douar-man, ha ne vezo ket laouen o wet sevel ar chapel goz-se adarre en he sav.

BARBA

Eo! eo! unan a zo; Fant ar Veuc'h Koat a vezo a-eneb!

HERVE

O! hounnez!

TERESA

Met piou a oar ha ne gavo ket ivez hent ar baradoz aman, daoust pegeit bennak ema dioutan ha daoust peger gros eo!

APOLLINA

Ha te, Fanch, petra leveres?

FANCH

Aboe ar brezel n'eus ket bet ezomm da skuba kalz an iliz war va lerc'h, met, va c'hredit pe n'am c'hredit ket, ne dremenan morse ebioù mogerioù hanter gouezet ar chapel goz-se hep lavaret eun *Ave Maria*.

TERESA

Ar Werc'hez a gemero truez ouzit hag az lakaio da glevet ar c'hleier ouz da c'hervel bep sul da vont d'an oferenn!

FANCH

Gwella-se, rak levenez a darzo neuze ennoun, gwalc'h va c'halon!

(Da genderc'hel)

● KELEIER AR MIZ ●

Eur pardon dilezet adsavet

Ar Werc'hez Vari he devoa gwechall diou iliz koz ha brudet e Menez Are ; unan darempredet gant Leoniz, dreist-holl : er Releg hag eben darempredet gant Kerneviz, dreist-holl : e Koatkeo. An Dispac'h o rivinas o diou, met hini ar Releg, evelato, a gavas tud vadelezus d'he c'hempenn hag he fardon a zo atao ken darempredet ha biskoaz ; hini Koatkeo, avat, kouezet tamm ha tamm en he foull, n'oa bet pardon ebet enni seiz vloaz ha tregont a oa.

Da hanter eost diveza, goude eun oferenn lavaret da 11 eur, en iliz-parrez, gand an A. Cozic, person Plonéis, ginidik eus a Scrignac, Gwerc'hez nevez Koatkeo, prosesion Scrignac hag hini Berrien o tigeri hent d'ezi, a zo bet diskennet, da gemeret perz en he leve, douget war diou skoaz gwazed vat Scrignac, an A. F. Taldir-Jaffrennou en o fenn : Na laouena taol-lagad e oa an taol-lagad-se pa zigoueze a-nevez an Itron-Varia e kreiz etre mogeriou hanter gouezet he chapel koz mil bloaz. An oferenn-bred a voe kanet dirazi gand an A. Jegou, mestrskol e Gwissentey, ni bihan Glaoda Jegou, beleg diweza Koatkeo ; an A. Bernard, eus a Wissentey, hag an A. Dantec eus a Zant Noug a reas avieler hag abostoler. An A. Madec, ginidik eus a Scrignac, beleg Leanezed Lanroz Lambezellec, a reas eur brezegenn eus ar re gaera d'e genvroiz. An A. Martin, chaloni a enor, hag a oferennas meur a wech, e Koatkeo, pa oa kure e Scrignac, breman ez eus hanter kant vloaz, daoust d'e oad bras a oa deuet d'ar pardon, koulz hag an Tad Merienne, person Bretoned Paris.

Ra 'z ay ar pardon nevez-se war gaeraat eus an eil bloaz d'egile, ma skuilho Gwerc'hez Koatkeo he madoberou war ar vro ha m'o devezo adarre tud ar menez nerz a-walc'h da vale war eun hent pleustret ken koulz gwechall gand o zud koz, da lavaret eo : hent ar baradoz.

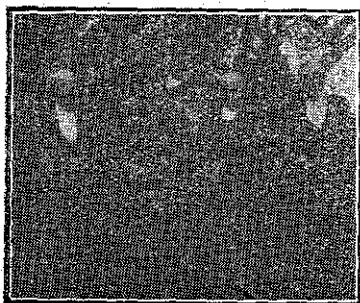
I. V. GOATKEO

1. — An Itron Varia
o tiskenn da Goatkeo: tri
eus he floc'hed a zoug he
c'hurunenn.

2. — An Itron Varia
o tigouezout, a-nevez, etre
mogerioù hanter-gouezet he
chapel gez.

3. — Pevar eus ar bar-
donerien kosa: Glaoda Cor-
nec, 82 vloaz; an A. Martin,
chaloni a enor, 88 vloaz;
Youenn Nedelec, 84 bloaz,
ha Fransez Auffret, 75
vloaz.

4. — Franseza Laizet,
gwisket a-benn ar prose-
sion.

An A. COGNEAU

Eskob Thabraca

Biskoaz, da gredi eo, aboe m'ema, en he sav, iliz-veur
Kemper ne welas eur gouel ken skedus hag hini sant
Berthele er bloaz-man pa voe sakret eskob an A. Cogneau,
— vikel vras Kemper, pemp bloaz war nugen t a zo, —
gard an A. Duparc, 12 eskob all, en dro d'ezan, 400 beleg
hag eun iliz ken leun a dud ma en devoa bec'h an eskob
nevez oc'h ober an dro enni, goude an oferenn, da rei e
vennoz kenta d'e gerent ha d'e genvroiz.
Yec'hed mat d'an eskop nevez ha ra jomo pell hag hir
amzer ganeomp e serr hon eskop karet an A. Duparc,
d'hor sturia warzu porz ar baradoz.

Peg (Treset gant X. de Langlais)

Bleun-
Brug
Pont'n
Abad

Gouelioù ar Bleun-Brug eo kaera gouelioù a c'heller gwelet, hep bloaz, en enor d'ar brezoneg ha d'ar vro; re ar bloaz-man, e Pont'n Abad e Goueled-Kerne, gant gourinadegoù ha korollou ar zul ; c'hoariadegoù ha kanadegoù al lun da noz hag ar meurz ; studiadennoù an A. Toulemont, an A. Gouil hag an A. Savina; prezegenn helavar an Aotrou 'n Eskob Duparc, en ofereñn-bred; al lein vras a dri c'hant den e skol Sant Gabriel; tro kêr Herve ar Pont, e bried Peronell hag o zudchentil; *Diou Zremm* an Aotrou Xavier de Langlais diskleriet evid ar wech kenta; an traou kaer kizellet pe vroudet, savet gant pe diwarbenn ar Vigoudenned ha diskouezet e skol Sant Gabriel; komzou a anaoudegez vat an A. Cornic a-raok kloza ar gouel; gweladenn ar merc'her e Kerguz, e Penmarc'h, e Traonoen, hag e Trevinou da heul an A. Perennes, an traou-se holl hag an amzer, war ar marc'had; a oa hep par.

Eun dra hepken a oa kals re zister: niver bugale ar skolioù ha paotred yaouank ar skolachou a gemeras perz e kenstrivadegoù al lenn, ar skriva hag ar prezeg.

Bugale geiz ar Vretoned ne ouezont na lenn, na skriva ar yez kaer a gomzont bemdez. Nag a ezomm a zo da harpa ar *Bleun-Brug!* Nag a ezomm a zo ha harpa *Feiz ha Breiz* evit ma vezo klevet pelloc'h mouez ar

E Pont'n Abad

d'ar Bleun-Brug...

Gourinerien ar Bleun-Brug

Korollerien Menez Are (Scrignac)

Vretoned el lec'h m'he deus ezomm da veza klevet ha graet outo o lavarou.

Setu ar pezh o deus komprenet daou vreizad mat bet e Goueliou Pont'n Abad hag o deus degaset unan anezo, *Goyen*, 100 lur evit kef ar *Bleun-Brug* hag egile, *eur bleun-bruger*, 20 lur evit kef *Feiz ha Breiz ar Vugale*.

Bennoz Doue d'an daou zen mat-se ha ra vezo heuliet o skouer gant eleiz a re all: an traou ne vezont ket harpet, pa zav gwall-avel, a gouez; ar yezou, ha ne vezont ket goudoret er skolioù, a varv: Bretoned, kousto pe gousto, digoromp d'hor brezoneg dorioù holl skolioù Breiz-Izel: skolioù divrezonek a zo pec'hed o gouzav ken en hor bro.

ROLL AR PRIZIOU.

Voici le palmarès du concours choral, solistes et déclamation:

Chœurs à deux voix: 1. Fouesnant; 2. Guisriff.

Chorales à deux voix n'ayant pas pris part à d'autres concours: 1er prix ex-œquo, Loctudy et Sainte-Thérèse de l'Enfant-Jésus; 2e prix, N.-D. des Carmes, Pont-L'Abbé.

Chœurs à trois voix, soprano, alto et ténor: 1. Guisriff; 2. Fouesnant.

Chœur à trois voix, soprano, ténor et basse: 1. Guisriff; 2. Fouesnant.

Chorales à quatre voix: 1. ex-œquo, Recouvrance et Brest; Plougastel-Daoulas, avec félicitations du jury; 3. Fouesnant.

Les solistes: soprano, Mlle Louise Tenhoat, à Pont-L'Abbé; soprano, garçon, J. Joncour, de Quimper (Sainte-Thérèse; alto), Mlle Derrien, de Guisriff; alto garçon, Pierre Even, de Quimper (Sainte-Thérèse); ténor, M. L. Petton, de Recouvrance; baryton, Haas, Fouesnant, avec félicitations du jury; basse, 1. ex-œquo, Le Gall, de Recouvrance; Le Rosec, de Guisriff; 2. Georgelin, de Plougastel-Daoulas.

Déclamation: Marie-Anne Tareau, de Loctudy, élève de N.-D. des Carmes, de Pont-L'Abbé.

Lecture: 1. Marie-Anne Coïc, de Plobannalec; 2. Jeanne Quiniou, Pont-L'Abbé; Louise Coïc, de Plobannalec, ex-œquo; 3. ex-œquo, Madeleine Coïc, de Plobannalec, et Marie-Anne Tareau, de Loctudy.

Ar Roue ARZUR

ISTOR BREIZ

(Skeudennet gant
X. de Langlais)

I.

AN ARVOR

Breman ez eus 2.000 bloaz, ar vro gaer ma vevomp enni a oa hanvet AN ARVOR.

C'houec'h vloaz hag hanter kant a-raok donedigez Hor Zalver, Jul Kesar a drec'has an Arvoriz hag a lakas o bro dindan galloud ar Romaned.

Pemp kant vloaz goude, poblou gouez hanter-noz

ar Beljik, an Alaniz hag ar Zaozon, a zailhas war broiou ar c'huz-heol : an Arvoriz a voe flastret hag an Arvor devet.

An dra-man a dremene etre ar bloaz 450 hag ar bloaz 460 goude ginivelez Hor Zalver.

II. - Breiz-Veur

En amzer-se, hon tud koz d'eomp-ni, Bretoned, ne oa ket anezo c'hoaz dre aman ; en tu all d'ar mor edont o chom en eun enezenn vras ha kaer hanvet BREIZ-VEUR ; kristenien e oant adalek an eilvet kantved ha dal ma c'helljont lakât souldarded Rom, aet da glask ober o mistri, en o zouez, da zistrei d'o bro, e vevjont dishual ha digabestr dindan lezenn Hor Zalver Jezuz-Krist.

Rouaned galloudek a oa en o fenn ha menec'h santel hag a veve, darn, a vilierou, e manatiou bras mantrus, ha darn all, a-unanou, e penitiou kuzet, e gwasked ar c'hoadou, a bede evito hag a rae skol d'o bugale war skianchou ar bed-man ha re ar bed-all.

Siouaz, eun amzer a deuas hag e lesjont ar warizi hag ar gasoni da ober o reuz en o zouez ; o fennou brasa n'oant ket evid en em glevout ken ; brezel a raent an eil d'egile hag ar Zaozon fall, a oa o paouez dismantri an Arvor, ouz o gwelout, evelse, dinerzet holl a deuas hag a skrapas diganto, a-nebeudou, o danvez hag o bro, a c'halvjont hiviziken, Bro-Zaoz. Meur a roue a stourmas outo ; ar brudeta anezo eo ARZUR a veve en e gastell e Kerleon, gant e wreg ar rouanez GWENNWYVAR, e varz MARZIN hag e vrezelourien vrudet.

Epad daou c'hant vloaz e klaskas ar Vretoned

rei lamm d'o enebourien kris ; pa weljont n'oant ket ken evid o diarbenn, ken niverus all ha ma oant, e kimiadjont diouz douar kunv o c'havell hag e treusjont ar mor, bleniet gand o beleien ha gouarnet gand o rouaned, evit dont da zouara, dre aman, war aochou goulllo ha gouez an Arvor.

▲
Er miz
a zeu :
BREIZ
VIKAN
AR BROIOU
HAG AR
YEZOU
KELTIEK
▼

Ar Barz Marzin

AR C'HATEKIS DRE DAOLENNOU

◆ EUN DOUE ◆

Bugel bihan, lavar d'in petra eo unan ?

— Eun Doue hepken hag a zo en nenv, war an douar hag e pep lec'h.

— Eun Doue da lavaret eo eur Spered ; ar Spered Bras, en deus graet, gand eur ger, an traou a welomp hag an traou ne welomp ket ; an nenv hag an douar ; an elez hag an dud.

— Doue a zo eur Spered hepken ha setu perak ne c'heller ket e welet gand an daoulagad na kregi ennan gand an daouarn : n'her gweler ket ha n'her c'hlever ket, met Hen eo an hini a wel hag a glev pep tra p'eo gwir eo an hini a ro ar gweled hag ar c'hleved d'an holl grouadurien.

— Ne 'z eus ha ne c'hell beza nemed eun Doue hepken p'eo gwir Doue eo ar Mestr Bras ha ne c'hell e-unan kaout mestr ebet.

— Ar grouadurien a zo eur skeul e fleomp sevel dreizi betek Doue !

Bugel bihan, kement mil mad a zo ennout, en da gorf hag en da ene, Doue eo en deus o roet d'it.

Étouez holl broiou an douar ar gaera eo Breiz-Izel :

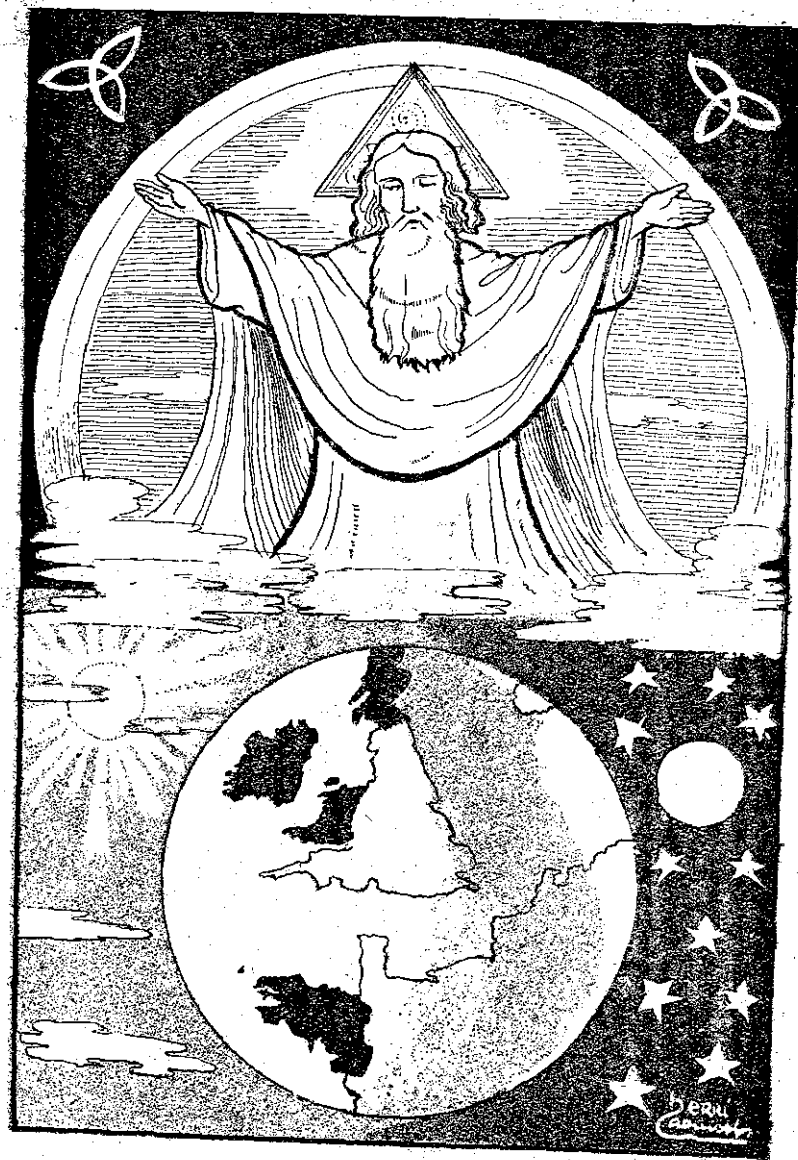
O Breiz-Izel, o kaera bro,

Koat en he c'hreiz, mor en he zro !

Evidout eo en deus Doue her c'hrouet ken kaer.

Trugareka Hen, eta alies, d'ar peza laket da c'henel en eur vro ker c'houek ha ker kristen.

Evitan hag Evitan hepken eo ez out bet laket war an douar-man.

SKILFEG, AR BLEIZ KOZ

Gwechall, bugale, hervez lavarou ar re goz, hor Bro-gaer Breiz-Izel a oa goloet a goajou bras. Breman avât, e-lec'h koajou, ne welomp, dre-holl, nemet parkeier labouret kaer.

Neuze eta, gwechall goz ez oa koajou bras, koajou doun ha tenval en hor Bro, enno o chom a bep seurt loened gouez, bleizi dreist-holl.

O! skrija a rit me 'zo sur, o klevout hano eus al loen divalo-se, a hanver « bleiz », rak meur a-wech, a-hed nozveziou hirr ar goanv, pa vezec'h o-tomma e-kichen an tan, epad ma voude ar siminal, ha ma strake ar gwez bras er-mêz, dindan nerz an avel yen, hoc'h eus klevet tad-koz, pe mamm-goz, o konta d'eoc'h istoriou diwar-benn ar bleizi, ho lakae da grena, ha d'en eus zastum tostig d'ho mamm pe d'ho tad. Lavaret e veze d'eoc'h zaken, pa vezec'h divergont: « Diouallit! bezit fur! pe ar bleiz a deui d'ho samma! » Ha c'houi, gant aon da welout al loen louz-se o tont, a jome fur. Ha pet ac'hanoc'h, hirio c'hoaz, ne gredo ket oberdek pas er-mêz, e-kreiz an noz, gant aon rak ar bleiz? Ha goulskoude, hirio n'eus bleiz ebet ken en hor Bro, c'houi oar!

Met gwechall pa 'z oa koajou bras, ez oa ivez

kalz bleizi, hag ar re-man a zo gwall ganfarted pa vez goull o c'hof! Selaouit kentoc'h.

Laouig an Tarz a oa piler gwez dre vicher. O chom edo, gant e wreg Marijanig Fri-Bras, e-kreiz eur c'hoad. Eno o doa savet eul lochennig zister, hag e vevent enni eürus ha dizoursi, evel gwir gristenien.

Laouig a guitae bep mintin e di, hag e vouc'hal vras gantan, war e skoaz, ez ae d'e labour. Marijanig a jome da labourat war-dro an ti.

Peurvuia, Laouig a deue d'ar gêr araok an noz, rak kalz bleizi bras ha drouk a oa er c'hoad. Laouig a oa dispont, met evelato ne blije tamm d'ezan digouezout gant ar ganfarted-se e-kreiz an noz.

Pa deue an abardaez, Laouig a gloze mat dor e di, gant aon rak ar bleizi. Ar re-man, p'o deveze naon a rae cholori tro-war dro; e-kreiz trouz an avel e vezent klevet o yudal, o lammet ouz an nor hag ouz ar prenestr.

E-touez ar bern bleizi a rede er c'hoad, unan, anavezet mat dreist gant Laouig, a oa brasoc'h, gwasoc'h, hag hardisoc'h eget ar re-all. Meur-a-wech, endra ma skoe gant e vouc'hal war gwriziou ar gwez bras, en doa e welet o rodal en dro d'ezan, hag e zaoulagad leun a dan, en eur c'hrognal, e tiskoueze da Laou e skilfou lemm hag hirr, evel dent eun heskenn. En abeg da ze, e voe hanvet *Skilfeg*.

Eur bloavez, e-kreiz eur goanv kriz-meurbet, ar bleizi a oa deuet da veza gwasoc'h hag hardisoc'h eget kustum. An douar a jomas kaledet gant ar skorn ha goloet gant eur gwiskamant erc'h teo epad ouspenn eur miz. Ar bleizi hed an amzer-

se ne gavent ket kalz a dra da garga o c'hof, ar pezh a rae d'ezo beza ken drouk. Muioc'h eget bis-koaz, Laouig a daole evez. Epad an deiz zoken, e veze, gwelet ar bleizi, Skilfeg dreist-holl, o ro-dal en dro d'an ti.

Awechou, pa n'helle ket labourat, Laou a rae pennadou ged, a-drenv dor e lochenn, a leze dam-zigor, d'ober d'ar bleizi tostaat. Laouig a lavare: « Ma c'hellan laza unan e stagin e groc'hen ouz eur peul da sponta ar re-all. » Met, siouaz! N'hellas terri e benn ouz hini.

Eun dervez diouz an noz edo Laouig ouz an daol, o chacha war e gorn; ar goulou a yoa dija war-elum. War an oaled, e-kreiz eun tan skedus, ar zoubenn a verve.

Marijanig a deue en ti gant eur vriad keuneud. O veza m'oa re garget, n'hellas ket serri an nor war he-lerc'h.

Edo digouezet war an oaled, pa glevas eun tam-mig trouz; distrei a reas da zellout, ha petra 'we-las?... Va Doue! eur mell bleiz a oa eno, prest d'he-lonka! Skilfeg, ar bleiz koz a oa dirazi.

« Va bouc'hal, a hopas Laou, va bouc'hal ! »
E vouc'hal, siouaz! n'edo ket eno.

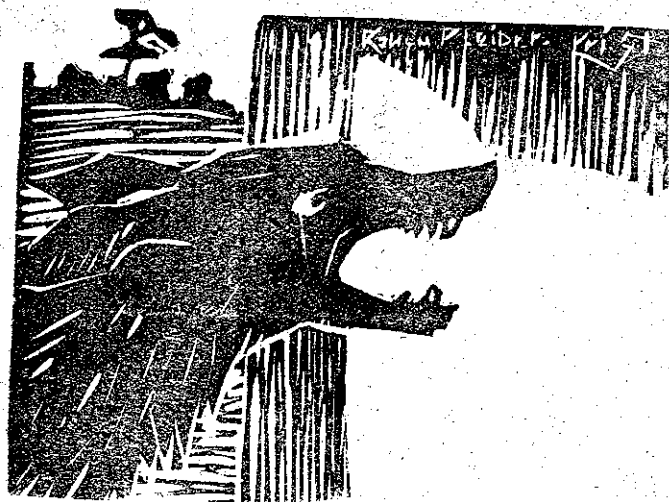
Marijanig penn-follet, a oa en em dennet e-korn an oaled, tost d'an tan. Skilfeg avât, ne grede ket tostaat outi, gant aon moarvat, da veza rostet; evelato e chome eno da zellout outi, e c'henou ken digor hag eur forn.

Laouig en e-zav war an daol ne ouie ket petra d'ober.

En eun taol, e teuas eur zonzj dispar en e spe-red: Marijanig, emezan, en eur ziskouez d'ezi ar pod soubenn ha genou ar bleiz, stank d'ezan e forn-ta! »

Marijan, hep marc'hata, a dapas diskouarn ar pod, ha: plaouf... f... f..! Setu ar zoubenn domm a-bez e genou Skilfeg,

Me lavar deoc'h en taol-man e voe karget mat e gof da Skilfeg Serri a reas e c'henou ken buhan ha ma kouezas ar zoubenn vero e-barz; eul lamm a reas war a-drenv ken a gouezas war greiz e gein, ha yao ac'hano evel eul luc'hedenn en eur yudal gwasoc'h eget holl diaoulou an ifern.

Skilfeg, ar bleiz koz a oa dirazi

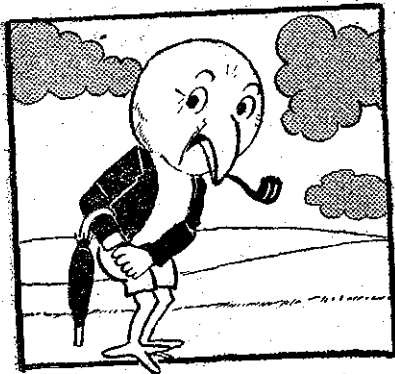
« Ac'hanta Marijanig! en taol-man avat hoc'h eus dizonet ar bleiz-koz ! N'eo ket gant ar riou emichans eo ec'h en em glemmo breman! »

Ar gentel a dalvezas da Skilfeg; diwar neuze, roud ebet ne veze gwelet anezan war-dro al lo-chenn. Petra oa deuet da veza? Gwelet a raimp er miz da zont...

(Da gendec'hel).

Feiz ha Breiz ar Vugale vihan

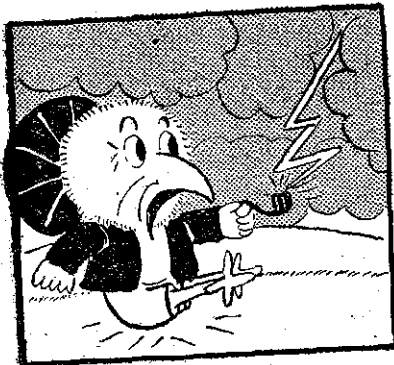
— Penaos em oa gellet, heb alumetez, lakat tan war va c'horniad butun.
Poufer.

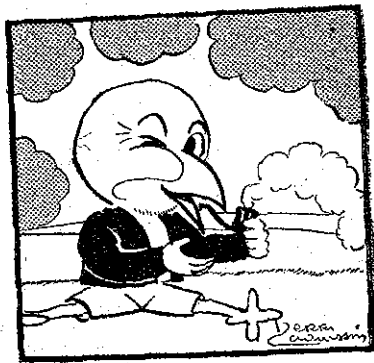
1. — Ya! gwir eo! Selaouit. Eun dervez em oa ankouna-c'haet, er gêr, va boest alumetez... hep tan, e c'hellit kredi, n'oa ket evit butuni. Dich: ns!

2. — Brao e oa an amzer, met arnev a deuas; ar glao a en em lakeas da goueza hag ar gurun da strakal gwasoc'h eget biskoaz! Pebez dichans!

3. — Buan d'ar gêr, emounne; met, siouaz: ZZZZ... eul luc'hedenn a lugernas a-us va c'horn-butun; strafuilhet e voen gand ar sklerijenn. Dichans! dichans, dichans!

4. — Met bennoz eo em oa da lavaret da Zoue, rak al luc'hedenn he devoa lakat an tan da gregi em butun ha se'u penaos, bugaligou, em oa gellet, hep alumetez, ober va c'horniad-butun.

Ar Brezoneg dre daolennou

« C'est un devoir plus pressant que jamais, pour les maîtres et les maîtresses de nos écoles catholiques bretonnes de défendre et de cultiver la langue nationale, de la faire étudier, de la remettre à l'honneur. L'âme de la race y est intéressée.
MGR DUPARC.

Encouragés par le succès obtenu l'an dernier, nous sommes heureux de poursuivre nos cours d'ar Brezoneg dre daolennou.

Le Breton par l'image... Cette méthode nouvelle, facile et agréable est à la portée de tous nos enfants pour apprendre leur langue, dont ils ignorent l'orthographe.

D'après quelques bonnes critiques de maîtres et maîtresses d'école, nous avons apporté à notre règlement quelques légères modifications.

I. *Cours Élémentaire* (Kevrennad A). — L'Élève devra choisir 1 des 3 tableaux présentés, en apprendre le vocabulaire, et en faire la description en *Breton*.

II. *Cours Moyen* (Kevrennad B). — L'Élève devra choisir 2 tableaux, en apprendre le vocabulaire et en faire la description en *Breton*.

III. *Cours supérieur* (Kevrennad C). — L'Élève devra prendre les 3 tableaux, en apprendre le vocabulaire, et en faire la description en *Breton*.

Chaque tableau sera noté sur 10.

AVIS, 1°. — *Seuls, seront admis les devoirs accompagnés du bon mensuel se trouvant au bas du vocabulaire.*

2°. — Pour les frais, prière de joindre 1 franc, en timbres, PAR PAQUET de devoirs.

3°. — Les devoirs devront être remis avant la fin du mois, à M. LE CHANOINE GRILL, inspecteur de l'Enseignement, libre, impasse de l'Odet, Quimper.

4°. — A la fin du trimestre de magnifiques récompenses seront distribuées aux enfants, qui auront suivi régulièrement les cours d'octobre, novembre et décembre.

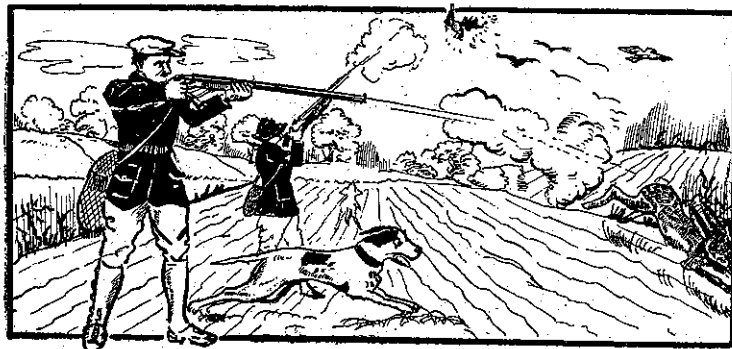
VOCABULAIRE

1. — L'automne: *an diskar-amzer*. — La chasse: *ar chase*. — Chasseur: *chaseour*; pluriel: *chaseourien*. — Chien: *ki*; pluriel: *chas*. — Lapin: *koulin*; pluriel: *Koulined*. — Lièvre: *gad*; pl. *gedon*. — Fusil: *fuzul*; plu. *fuzuliou*. — Coup de fusil: *tenn-fuzul*. — Pigeon: *Koulm*; pl. *Koulmed* ou *Dube*; pl. *dubeed*. — Courir: *redék*. — Chasser: *chaseal*. — Tirer: *tenna*. — Tuer: *laza*.

2. — La veillée: *an nozveziad*. — Le foyer: *an oaled*. — La cheminée: *ar chiminal*. — Le feu: *an tan*. — Les flammes: *flammou-tan*. — Le père: *an tad*. — La mère: *ar vamm*. — Le grand-père: *an tad-koz*. — Le frère: *ar breur*. — La sœur: *ar c'hoar*. — Le domestique: *ar mevel*. — Le chat: *ar c'haz*. — La lampe: *ar c'hleuzeur*. — La laine: *ar gloan*. — L'aiguille: *an nadoz*. — Les cartes: *kartou*. — Jouer aux cartes: *c'hoari kartou*. — Coudre: *gwriat*. — fil: *neud*. — Lire: *lenn*. — Un livre: *eul leor*. — Raconter: *konta*. — Conte: *marvailh*; pl. *marvailhou*.

3. — Champ: *Park*; pl. *parkou* ou *parkeier*. — Pommes de terre: *avalou-douar*. — Brouette: *karigell*. — Sac: *sac'h*; pl. *seheier*. — Fourche: *forc'h*; pl. *ferc'hier*. — Panier: *paner*. — Arrachage: *tennadeg*. — Midi: *kreisteiz*. — L'église: *an itiz*. — L'angelus: *an angelus*. — Prier: *pedi*. — Prière: *pedenn*; pl. *pedennou*.

« BON » — Ar Brezoneg † † †
Here 1933 † † † dre daolennou

BUGALE BREIZ.

Setu lennet ganeoc'h niverenn genta ho *Feiz ha Breiz*... Ha plijout a ra d'eoc'h?

Fizians am eus e respontot holl: *Ya, plijout a ra d'comp!*

Lennet ho peus buhez unan eus Sent Breiz: *Sant Melar*; lennet ho peus kentel genta ar c'hatekiz dre daolennou: *Krouidigez ar bed!*...

Skrivet eo bet an traou-ze *evidoc'h-c'houi*, evit ma viot *kristenien vat*, evid ma chomo beo atao ar feiz en ho kalon.

Lennet ho peus ivez kentel genta *Istor Breiz*... Gwelet ho peus gant kalz a blijadur skeudennou ar Roue brudet Arzur hag e varz Marzin o telen-na war e delenn, treset *ken kaer gant hor mignon mat Xavier de Langlais*.

Dalc'hit sonj, bugale, eus ar pez ho peus lennet gand evez war an teir bajenn-ze...

Rak, skrivet eo an *Istor-ze*, evit diskleria d'eoc'h, bep, miz, buhez hon Breiz, ha p'hen anavezot, her c'harot, a greiz ho kalon.

N'eo ket a-walc'h lenn!... Deskit ivez hon *Istor Breiz*...

Gwelet ho peus c'hoaz kenstrivadeg ar Brezoneg dre daolennou... Ezomm ho peus da zeski ar brezoneg, kaera tenzor hor gouenn, ene Breiz, banniël beo hor Bro-ni; daoust peger gwasket eo bet hag eo c'hoaz, e vev hag e vevo da virviken keit ha ma 'z ay ar bed en dro.

Ober a rit, bep miz, *hep mez ebet, deveriou ar brezoneg dre daolennou*.

War raok eta, bugale Breiz, war Roudou hon Tadou, ha ra gouezo warnoc'h bennoz an Aotrou Doue ha bennoz Sent Breiz.

En ho pedennou, goulennit ma vo salvet hor Bro muia karet.

Herri C.

Kuzulioù

ar

Medisin

Ar flemmou

- Skrabat res da vihana Paol?
- Petra ran 'ta Aotrou! flemmet oun bet gant eur ge-lienenn lous bennak, hag em eus debtron.
- Deus aman ma sellin ous da zourn ha ma lakin lou-zou outan, rak n'oun mui gouest da lenn na da studia ga-nez!

Gwaska rankan war da zourn, da genta, da denna ma rafes da unan, e c'hellfes paka gwasoc'h: da ivinou n'int ket net, hag hanter-amzer, ar goriou, biskoulou hag all, a zav diwar eur giniadenn pe eur c'hlarenn ez eus bet pre-deriet outo gant traou lous; spilhou, nadozioù pe zoken ivinou evit zoube da zourn ennan; araok warc'hoas e vezi pare.

Laka kement-ma war « Feiz ha Breiz » :

« Pa vezer flemmet gant kinnid gwenan, gwesped hag
« all, e c'heller ive gwalc'hi gant gwin-êgr, gant deliou òn
« drailhet.

« Ober e c'heller ive gwin-êgr skaô; chom a ra mat eur
« pennad brao hag her c'hever, goudeze, pa vez ezomm;
« setu penaoz e reer: en eun hanter-litred gwin-êgr e tao-
« ler eun dournad bleun-skaô, hag o lezel a reer evelse eiz
« dervez araok o zila.

« A-wechou e lakeer eol da zibri, pe c'hoas pelestrou
« graet gant minving bara ha laez.

— Evelato, Aotrou, c'houi a zo desket, da veza eun den
« dister! ma talc'hfen sonj anezo holl eo!

PAOL AR RIOUALLON.

Respontchou Divinadennou

Gouere ~ Eost ~ Gwengolo

I. — MIZ GOUERE.

1. — Ar roched.
2. — Eur vantailh.
3. — En ostaliri.
4. — An trede piro'hirin a zo en tu kleiz d'an daolenn, nemed eman e benn d'an traon.
5. — En tu kleiz d'an daolenn, eman an den santel Yvon Nikolazig, e benn d'an traon.

II. — MIZ EOST.

1. — A luc'hedenn hag ar gurun.
2. — An tachou.
3. — Lagad Doue, mouez ar gonsians ha taol ar maro.
4. — Bleun Brug.
5. — Etre diouhar ar brezelour eman an enebour.

III. — MIZ GWENGOLO.

1. — L O D E N
O L I V
D I R
E V
N
2. — Azen, neza.
3. — An avel.
4. — A-drenv kein ar soñer kleiz eman ar vombard.
5. — Penn ar vigouden gleiz eo a ra penn unan eus ar wazed; tavancher ar vigouden zehou eo a ra penn ar gwaz all.

= Hanoiou ar c'hounideien =

O DEUS RESPONDET MAT DA 13 WAR 15.

1. — Loeiz ar Floc'h, Plomeur.
2. — Y. F. Guennegan, Kernonen, Sant-Nouga.

O DEUS RESPONDET MAT DA 12 WAR 15

1. — Yann Falo'hun, Enez-Vras, Bourc'h-Wenn.
2. — Yann Goic, Kerlerc'h, Ploneour-Lanvern.
3. — Mari F. Lars, Prat-Loas, Plouzane.
4. August Leon, Plougerne.
5. — Y. V. Normand, Kerdro, Sant-Thegonneg
6. — Y. L. Philippot, Penn-ar-C'hoat, Plouzane.
7. — M. Polard, Keradraon, Plouzane.
8. — Mari Rosec, skolaj Lesneven.
9. — Gouesnou Segalen, Keroaziou, Bourc'h-Wenn.
10. — Soaz ar Zegalen, Gourin-Gouesnou.

O DEUS RESPONDET MAT DA 11 WAR 15

1. — Tanguy Creignou, Kleder.
2. — Teresa Fave, Verjez, ar Folgoat.
3. — Fransez Leon, Plougerne.

O DEUS RESPONDET MAT DA 10 WAR 15

1. — Mari Gabioc'h, Vourn, Kleder.
2. — August Goaréguer, Crec'h a Neven, Louargat. (Côtés-du-Nord).
3. — Suzanna Simon, Gare Berven, Guitevede.

Divinadennou

● miz Here ●

1. — Petra eo an dra talvoudus a c'hell an den en ober gant netra?
(Degaset gant Leon Auguste, Plougerne).

2. — N'he deus troad ebet ha redek a ra evel eun diaoul.
Piou eo?...

3. — Me 'm eus eul lisel wenn
A c'hôlofe Paris ac'halen
Ha n'hell golo eur feunteun.
(Degaset gant J.-L. Philippot, P.ouzané).

4. — Loëz a ya d'ar sko!
met n'eman ket e-unan, daou
gamarad all a zo gantan
c'hoaz. — E pelec'h emaint?

5. — Mamm-Koulin:
— Chom er ger va mabig,
rak gwelet em eus eur cha-
seur o redek dre ar c'hoad.
— E pelec'h eman?...

(Koaou kizellet gant Ronan Pleiber-Krist).

Arabad degas ar respnchou ken na vezo moulet divinaden-
nou an tri miz.

Ra glasko d'comp peb lenner eul lenner nevez

Je soussigné _____

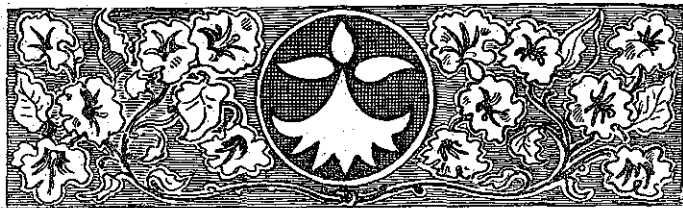
demeurant _____

déclare souscrire à un abonnement d'un an à la Revue
« Feiz ha Breiz ».

Je vous fais parvenir le montant de mon abon-
nement par chèque postal à votre compte 44-40.

SIGNATURE: _____

A découper et adresser à M. Georgelin, 4, rue du
Château, Brest.

Neventi vat d'ar Vretoned !

EUR SKOL DRE LIZER NEVEZ...

An holl Vretoned a-benn bremañ o deus klevet ano eus *Breuriez Ober*, ar strollad tud yaouank-se, savet evit mad Breiz hag ar brezoneg.

Betek-hen, *Ober* a zeske ar brezoneg dre lizer d'ar re ne ouient tamm eus ar yez.

Mes eur bern tud a zo o c'houzout komz ha lenn ar brezoneg, hep gouzout skriva.

PERAK N'HEN DESKFENT KET DRE LIZER?

Rak *Ober* en deus savet evito (hag evit ar re o deus echu gant ar skol-izel) eur skol dre lizer nevez.

D'an deiz kenta a viz c'houevrer e stager ganti.

Ne vo kemeret nemet dek gwenneg hep gwech di-gant ar re a heulio ar skol-se. Evit netra etal!

Hast! afo lakaat hoc'h ano. Skrivit hep ken gortoz da:

OBER. — *Cours de Breton, Boite postale 28. — RENNES*

Feiz ha Breiz KLEDER

Miz Du 1933

Roum

Roum. Kear benn an Itali abaoe er bloavez 1870; Roum kear benn ar bed arok donedigez hor Zalver a zo hirio c'hoaz kear benn ar bed kristen m'eman o chomñ enni vikel Jezus-Krist war an douar, hon tad santel ar pab.

Hed a hed ar bloaz e tired betek enni eur bern kristenien a bep bro hag a bep yez a fell d'ezo pedi war beziou diaze-zourien an Iliz, goude Jezus-Krist, an ebestel sant Per ha sant Paol, gwelet an traou kaer fulhiet aman hag ahont dre gear, dreist-holl gwelet ha klevout hon tad santel ar pab.

Niverusoc'h ha kalz niverusoc'h ez int c'hoaz en eur bloaz evel heñnan ma c'heller gouñit ar Jubile.

Kaera zo da welout eo an ilizou hag hirio e komzün d'oc'h diwarbenn ar re e ranker mont enno evit gouñid mouljans ar Jubile e Roum. Peder a zo anezo: Sant Per er Vatican. Sant Paol dianveaz kear, Sant Yann Latran, Santez Mari-Veur.

ILIZ SANT PER ER VATICAN. — Stag ouz palez ar Pabed, ar Vatican, an iliz-man a zo ar brasa e Roum ha moarvat er bed. Bez he deus en diabarz 186 metrad hed hag ouspenn kant a ledander. Ar volz en e c'hreiz a zav 137 metrad eus an douar en isnevez; e diabarz an iliz euz eus 119 metrad etre al leuren hag ar penn uhela a weler eus ar volz (Tri dour evel hini hon iliz parrez a yafe eaz e diabarz ar volz).

E tal an iliz, dirak an dorjou ez eus eur vali he deus 140 metrad a hed war 16 a ledander, brasoc'h eget hon iliz parrez.

Pa vezer eat dreist treujou unan eus ar pemp dor a zo en he zal e chomer sebezet dirak pinvi lizeziou an iliz a zo e mogerioù, ar pilleri mansouniaj a zisparti an teir ball an eil diouz eben hag he leurenn zoken goloet holl a varbr a veur a liou dishenvel.

An doui vali gostez a zigor aman hag ahont dirak aoteriou eus ar re vrava; er mogerioù skeudennou a 3 metrad uhelder hag ouspenn ne vezont ket kavet re vras aman. Tro dro e kaver stank ive aoteriou ha beziou ar pabed.

E kreiz an iliz dindan ar volz vras an aoter graet gant eur pezh tamm marbr gwenn ma lavar ar pab an offerenn warni evit ar gouelioù bras. Ouz an aoter-man, ha kement man a zo gwir evit ar peder iliz ma rin hano anezo hon tad santel ar pab a lavar an offerenn troet warzu ar bobl. N'eus war an aoter nemet ar groaz hag ar c'hantoloriou red o c'haout. Ar sakramant meulet ra vezo a vez dalc'het en unan eus an aoteriou all eus an iliz.

A uz an aoter-ze eur pezh stel (baldaquin) a zo savet eun 30 metrad bennak war pevar biller kouevr hag arc'hant.

A-zindan an aoter eman eul lodenn eus relegou Sant Per (a yoa eno e vez) Sant Paol ha merzerien all. Mont a raer betek eno dre derezou marbr eus re binvidika. Dirak ar relegou e tev dalc'hmata tost d'eur c'hant a c'houlouigou bihan.

E penn uhela an iliz Kador hon tad santel ar pab troet warzu an aoter greiz hag ar bobl.

Dindan an iliz e kaver beziou ar pabed diweza evel Beneat XV Pi X, kardialed euz an iliz, ha n'eo ket echu c'hoaz o bolziou en iliz.

Sant Paol dianveaz kear a c'hell beza tost eul leo vale eus Sant Per; houman a zo bet savet war bez kenta sant Paol.

Ar gaera eo eus an dianveaz ha diabarz e seblant c'hoaz nevez flamm; e gwirionez an iliz a welomp hirio n'he deus ket kalz ouspenn 60 vloaz abaoe m'eo echu, an iliz en he rak o veza bet devet gant an tan-gwall.

Ma n'eo ket ker bras ha Sant Per he deus c'hoaz 120 metrad

Feiz

Breiz

HA

AN

ANAON

Miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.

Ho pet truez ouzomp, c'houi, da vihana, hor mignoned, rak dourn Doue en deus hor skoet.

BUHEZ an den war an douar-man a zo graet a levenez hag a zaelou, Hiniennou marteze betek-hen n'o deus bet nemet derveziou a joa, met an darn vuia ac'hanoc'h, sur a-walc'h, o deus bet o derveziou a gaonv. Laouen oc'h bet ouz ar vuhez en ho yaouankiz, met ar vuhez n'eo ket bet atao

laouen ouzoc'h. Pell diouz eno zoken. Rak derveziou a zo bet evidoc'h — evidon-me ive, — hag oc'h eus gwelet o vont eus ar bed-man, an eil goude egile, an dud ho poa karet ar muia.

Eun deiz e oa ho tad, o reil d'eoc'h a-raok dispartia, e vennoz hag e aliou diweza. Eun deiz all e oa ho mamm ho kalve gand eur vouez dinerz wardro he gwele a dremenvan hag evit kimiada a lakae en ho tourn he dourn sklaset.

Hag o daou int deuet e tal an iliz da ziskuiza en douarn benniget.

Met tostik d'o beziou, gand an amzer, beziou all a zo bet toullet, beziou breudeur, c'hoarezed, beziou kerent, mignoned.

Ha deuet war an oad oc'h souezet holl o welet oc'h eus muioc'h a anaoudegez etouez ar re varo eged etouez ar re veo. Asamblez gant kals re all edoc'h o tiblas, met an darn vrasa anezo n'o deus ket gelllet mont d'hoc'h heul; kouezet int edoug an hent; n'int ket bet lezet da goza evel-doc'h ha breman emaoch hoc'h unan o kerzet; war ho lerc'h, gwir eo, e teu kals re all, met, en ho raok n'eus dija mui kasi nikun eus ar re hoc'h eus anavezet; sellet a rit en dro d'eoc'h n'o gwe-lit ket; o c'hask a rit, met n'o c'havit ket. Petra 'ta int deuet da veza?

O c'horfou yen a zo aman er vered, dindan eur maen-bez hag a ro da anaout o oad hag o hano, — pe du-ze e goueled ar mor doun ha treilour — pe du-hont, er Champagne, er Meuse, er Somme, e skeud eun tammik kroaz zu en eur park pe en eur c'hoat... Met o eneo e pelec'h emaint-i?

Eer baradoz? Ya! red eo esperout; met, siouaz; piou a oar. Red eo beza ker pur, ken dinamm evit mont di.

En ifern? O! Doue ra viro, rak eno ema ti an

daelou heb ehan, lojeiz an ankeniou garo ha kement hini a ya dreist treuzou an ti-ze a rank lezel an esperans war e lerc'h: « In inferno nulla est redemptio. »

Er purkator? Ya! kredabl, unan bennak anezo, meur a hini marteze.

Hag ac'hano eo ec'h en em erbedont ouzomp hizio hag e leveront d'eomp gand eur vouez klemmus: « Miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me! » Ho pet truez ouzomp, c'houi, da vihana, hor mignoned rak dourn Doue en deus hor skoet.

I

Ya! dourn an Aotrou Doue en deus o skoet; n'en deus ket kavet an eneo-ze, disklabez a-walc'h, hag abalamour da-ze en deus o zaolet hag o laket en tan da beurnetât.

An tan a zo o magadurez hag int a zo magadurez an tan; en tan emaint hag an tan a zo enno; an tan eo a ra o gwiskamant. Hag an tan-ze hervez sant Aogustin a zo gwasoc'h eged an holl boaniou a c'heller da c'houzant war an douar-man. Mont ha dont a reont; trei ha distrei a reont ha kaer o deus mont ha dont, trei ha distrei, emaint atao e kreiz a tan.

Allas! eme an Anaon,

Allas! ne oufe den kompren,
Pegen estlamm eo hon anken
A bep tu d'eomp n'eus nemet tan
Tan war c'horre ha tan dindan.

Ha koulskoude, n'eo ket eno c'hoaz eo ema o anken vrasa. Nan, ho brasa poan eo dioueret Doue. Naoun ha sec'hed o deus an eneo keiz-se da welet an Aotrou Doue; mall o deus da vont d'o gwir vro, ar baradoz. Klask a reont en em zével

dreist ar flammou; astenn a reont o divrec'h warzu an nenv o c'houlenn: « O bro venniget, baradoz dudius, peur e c'hellimp-ni da welet? Pe goulz o Doue madelezus, e c'hellimp-ni azeza dirazoc'h? »
Quando veniam et apparebo ante faciem tuam?

Hag e ouelont hag ec'h hirvoudont, met kaer o deus gouela hag hirvoudi, Doue n'o selaou ket. Deuet eo warno tenvalijenn an noz; o fedennou hag o gouelvan ne dalvezo mui netra:

Ni n'hellomp dre hor pedennou,
Distan 'na berrât hor poaniou.

Setu perak ec'h en em droont warzu ennomp-ni,
o c'herent hag o mignoned:

Breudeur, kerent ha mignoned,
En han' Doue, hor selaouet!
En han' Doue, hor sikouret.

Rezun o deus, rak ni c'hell terri d'ezo o chadennou ha digeri d'ezo dor o frizon. Kement-se a zo bet kredet a-viskoaz, zoken a-raok douvedigez Hor Zalver. Gwelit Judas Makabe, goude eur brezel eneb goaskerien e vro, o sevel arc'hant da gas da Jerusalem evit lakât pedennou gand ar Zou-darded kouezet war dachenn an emgann: « Rak, emezan, eun dra vat ha talvoudus eo pedi evid ar re varo. » Kement-se a zo bet kredet gant holl Dadou Santel an Iliz. Sant Aogustin, unan eus ar c'haera sperejou a zo bet biskoaz, ugent vloaz goude maro e vamm santez Monika, ne ehane da bedi eviti ha da c'houlenn eviti pedennou: « O va Doue, emezan, va c'halon ha va buhez, pardonit d'am mamm, ho pet truez'outi ha n'her barnit ket gant rustoni. Lakit ivez e spered kement hini a lenno ar pezh a skrivan kaout sonj en o fedennou eus ho servicherez, eus va mamm Monika. »

Hounnez eo hor c'hredenn d'eomp holl, rak pa

O! va Doue, roit ar repos eternel
D'an Anaon fidel
Ha kasit-i d'ar skterijenn
Evit m'ho kwelint da virviken.

zellomp ouz ar beziou petra gavomp kizellet war-
no nemed ar c'homou-man: « Pedit evito, — pe-
dit evitan, — pedit eviti. »

Sklaer eo eta: ni c'hell rei didorr d'an Anaoun.
keiz en o foaniou. Penaos?

II

Dre hor pedennou hag hon oberiou mat ha dreit-
holl dre zakrifis santel an oferenn.

a) Dre hor pedennou. — N'eus nikun en hon
touez ha ne ouesfe ar Bater, an Ave Maria, ar
chapeled, an De profundis, hag ar pedennou all
desket war barlenn eur vamm muia karet pe er
skoliou kristen ho peus darempredet. Hogen n'eus
fors pehini anezo graet gand eur galon dibec'h, a
ro freskadurez d'an Anaon.

b) Dre hon oberou mat. An aluzen: « Ar pez
a reomp d'ar paour, da Zoue e-unan eo her-
greomp », eme an Aviel.

An aluzen a walc'h an eneo; ouспен, ar paour
p'ho peus e wisket ha torret d'ezan e naon dre an
aluzen, a gas evidoc'h hag evit ho tud e bedenn var-
zu an nenv. Hogen Doue a glev kentoc'h peden-
nou an den ezommek abalamour d'e vab unik Hor
Zalver en deus bevet er baourentez war an douar.

c) Dre an oferenn. Sur eo n'eus netra gwelloc'h
egeti evit sikour an Anaon: « Tan ar purkator, eme
zant Jerom, a ehan da zevi an eneoù epad ma le-
verer an oferenn evito. Goude ar gorreou an elez
a zeu gant kaluriou aour da gerc'hat gwad Jezuz-
Krist hag her skuillont en dro d'an eneoù evit rei
d'ezo freskadurez, evit mouga an tan war o gor-
re. »

Santez Monika a zo deuet da Osti da gemeret
ar vag he digaso d'ar gêr. Eno eun dersienn vras
a zo kroget enni. He daou mab: Aogustin hag Evo-

dius a zo en he c'hichen; ne reont nemet gouela.
Hag hi da lavaret d'ezo: « Na ouelit ket; dreist
pep tra na gemerit ket ar boan da gas va c'horf
a-dreuz ar mor d'al lec'h m'oun ganet; ar pez a
c'houlennan hepken ouzoc'h eo ma talc'hfec'h sonj
ac'hanon ouz aoter an Aotrou Doue, e n'eus fors
pelec'h ec'h en em gavoc'h! »

Setu aze meur a zoare da ober vad d'ar re a zo
aet eus ar bed-man ha n'emaint ket c'hoaz er ba-
radoz.

III

Ha p'eo gwir eo ken aes-se d'eomp o sikour, ne
gredan ket e ve nikun aman kris a-walc'h d'o di-
lezel.

Dleet eo da bep hini kaout sonj anezo. Piou eo
an Anaon paour a c'houlenn diganeomp pedennou?
Deus piou e tigas sonj d'eoc'h ar beziou ma 'z eot
warno da zaoulina bremaik? Deus ho tad, deus ho
mamm, deus ho pugale, ho peus klasket beteg an
eur ziweza diframma eus a dre skilfou ar maro.

Deus piou e tigas sonj d'eomp ar volz kaer a zo
savet aze e kichen hag a zo warni kizellet kement
a hanoiou? Deus ho kenvroiz hag o deus stour-
met kalonek evit miret na vefe breset ha gwasket
hor bro gand enebourien kris, hag a zo kouezet
du-hont o sonjal er gêr hag o c'hervel o mamm:
« Mamm! o! Mamm! » Ar re-ze holl ha tud estren
int evidoc'h? Allas, nann!

Hag ho karet o deus ha vad o deus graet d'eoc'h?

E tleit eta pedi evito, pa ne ve ken nemed evit
diskouez hoc'h anaoudegez vat, pa ne ve ken ne-
med evit paea ho tle.

Rak m'emaint er purkator piou a zo koaz? Mar-
teze c'houi.

Ya! tadou ha mammou, ho mab pe ho merc'h
n'emaint marteze e poan nemed abalamour n'ho

peus ket o gourdrouzet pa raent droug, pe abalamour m'ho peus o douget da bec'hi dre ho kwall-skoueriou.

Marteze, tud yaouank, ho tad pe ho mamm n'e-maint e poan, nemed abalamour m'o deus bet evidoc'h re vras karantez, nemed abalamour d'ar pec'hejou o deus graet en abeg d'ho penn-fall ha d'ho tizurziou.

Mignoned, c'houi holl hag a zo aman, eur zell'ouz ar purkator. Ma n'ho peus eno na tad, na mamm, gwella-ze, mar deo gwir.

Arabad d'eoc'h, koulskoude, kredi e c'hellit evel-se ober skouarn vouzar ouz klemmou an Anaon.

* *

Nann! rak taolit evez mat, Doue a zo just ha ne ankounac'haio netra. Kas a raio an dorz d'argêr; ha ma teuit da goueza en tan-ze, goude beza dilezet an Anaon epad ho puhez e viro na zeuio den da bedi evidoc'h. Koulskoude, piou a zo sur ne 'z ay ket d'an tan?

Piou a vezo salvet hep mont d'ar purgator?

Ma n'oc'h eus truez ebet ouz an Anaon, nag ouz o foaniou ken kalet, kemerit da vihana, preder-ganeoc'h hoc'h-unan. Grit vad d'ezo en esper da veza digollet.

Sur oc'h da veza paet mat. War an douar-man, kals tud a zo divemor ha dianaoudek:

Vad graet
Ankounac'haet !

Er bed-man e c'hoarvez an traou evelse, alies, met er baradoz, ne c'hoarvezo ket.

An Anaon ho pezo sikouret da vont di n'hoc'h ankounac'haint ket.

Ha pa vimp-ni e gloar Doue
Evidoc'h ni bedo ive!

Echui a ran.

Eneou hon tadou ha mammou; eneou hon holl gerent ha mignoned, pardonit d'eomp, mar hor beus, kals ac'hanomp, hoc'h ankounac'haet!

Hiviziken n'her graimp mui; nann, ni hor bezo truez ouzoc'h; ni a bedo evidoc'h hag alies da Zoue e livirimp:

O! va Doue, roit ar repos eternal
D'an Anaon fidel
Ha kasit-i d'ar sklerijen,
Evit m'ho kwelint da virviken.

EVELSE BEZET GRAET.

Prezegenn graet gand an A. KEREBEL, Doue r' hen pardon, e Plougerne d'an deiz kenta a viz du 1923 ha 1926, er Grouanec, d'an deiz kenta a viz du 1924 hag e Poullaouen d'an deiz kenta a viz du 1928.

DISTRO LAOUEN

AN ITRON VARIA

DA GOATKEO

(Kendalc'h)

III. — AL LEVENEZ

Ar re a oa diagent, Marzin, Mikaelig, Erwan, hag an A. Person ouspenn.

MIKAELIG

Mamm! an Aotrou Person.

ANNA

An Aotrou Person?

MIKAELIG

Ha daou all gantan o tont etrezek aman.

AN AOTROU PERSON

Doue r'ho pennigo, tud vat!

PERRINA

Bennoz Doue d'eoc'h, Aotrou Person!

HERVE

O vont da welet unan klanv bennak emaoe'h?

AN AOTROU PERSON

Nann, ne dle beza den klanv ebet e douar Koatkeo, 'vit n'em eus ket klevet da vihana ; deuet oun da welet ar pez a jom eus an traou kaer a zo bet savet aman a-hed ar c'hantvejou en enor da Vamm Doue, rak nevez asprenet em eus he leve d'ar Werc'hez.

HERVE

Eur c'helou mat a zegasit d'eomp aze hag a ray pliadur d'an holl.

PER

Siouaz! war an douar noaz ema ganeomp ar Werc'hez kaez, Aotrou Person!

AN AOTROU PERSON

War an douar noaz-se pa gouezo warnan gliz an Aotrou Doue e savo adarre bleun ker kaer hag ar re a welas hon tud koz araok-omp.

PER

Gwell a-ze, Aotrou Person.

AN AOTROU PERSON

Ha madoberou ar Werc'hez a gouezo aman adarre ker stank hag ar glao war ar c'hlazenenn da viz mae; al lealded a vleunio er c'halonou hag ar peoc'h etre an dud a yelo war gresk.

HERVE

Ya! ar peoc'h, Aotrou Person, setu aze petra hon eus ezomm.

AN AOTROU PERSON

Hano ar Werc'hez a jomo stag da virviken ouz Koatkeo he daoulagad hag he c'halon a vezo troet atao warzu kement hini a deuo aman d'he fedi; ho tiouall a raio, evel mab al lagad, diouz pep droug.

PER

Eun dra gaer a reoc'h aze, Aotrou Person, ha sikouret e vezoc'h.

EDERN

Ni a roio d'ar Werc'hez madou ar bed-man hag hi a roio d'eomp madou ar bed all!

FANCH

Me a roio ar c'hoat a zo ezomm ; gwez am eus aze, e kichen, me a lakaio o zrouc'ha hag o eskennat.

EDERN

Ma 'z eus charreou d'ober, me ha va amezeien o graio, dre zevosion evid ar Werc'hez hag ivez dre zevosion evid hon tud koz, rak n'eus ket unan ac'hanoimp aman ha ne vefe ket unan pe unan eus e gerent oc'h ober e gousk diweza e douar benniget an Itron Varia.

LOEIZ

Ha me, daoust ma ne heulian ket kaer lezenn Doue a yelo d'ar menez da gerc'hañ ar vein-do.

MARTHA

Me a roio he banniel nevez d'an Itron Varia.

TERESA

Ha me, eur gurunenn arc'hant eus ar fe gaera.

ANNA

Ha me, an dilhad-oferenna.

AN AOTROU PERSON

Ar c'halur aour hag ar bladenn
Vit gorrenn Doue en oferenn
Vo roet gant ho pefeien!

KAOUR

Ronan ha me aman a roio peb a gloc'h, Aotrou Person!

AN AOTROU PERSON

Ha te, Marzin, hag a oar sevel gwerziou ker buan ha barzed an amzer goz, sav peb a goublad da Ronan ha da Gaour aman da lakaat war o c'hleier.

MARZIN

War da hini te, Kaour, em bije skrivet : (ton : *O kalon Zakr*).

Va hano me eo Kaourintin,
Teir gwech gant va soniou sklintin
E saludin aman hemdez
Guerc'hez Koatkeo, e kreiz he lez!

AN AOTROU PERSON

Brao bras e vezo ar c'homzou-ze, Kaour, war zae arem da filhor!

MARZIN

War da gloc'h-te, Ronan, e lakafen:

War don: Itron Santez Anna.

Va hano eo Ronan
E Scrignac e sonan
Da c'hervel da Goatkeo
An holl war hed teir leo !

AN AOTROU PERSON

Brao ez peus gouezet dibab da c'heriou.

GWILHAMET

Rei a rin va frof d'eoc'h ivez, Aotrou Person kaez!

AN AOTROU PERSON

Prof dister ar paour a blij kement da Zoue ha prof bras ar pinvidik.

GWILHAMET

Laouen e roin ar pezh a roin.

AN AOTROU PERSON

Gwell a-ze, rak ne garfen ket ez afe eur gwenneg, unan hepken, da adsevel ar chapel-ze ha ne vezo ket bet roet a galon vat!

Biskoaz n'eus bet muioc'h a baourentez etouez an dud; biskoaz n'eo bet berroc'h an dud en arc'hant eget breman ha setu perak biskoaz n'o deus bet muioc'h a ezomm da rei diwar o faourentez evit lakaat Mamm Doue da veza trugarezus outo!

Parrisioniz karet, Doue ho paeo hag Itron Varia Goatkeo, evid an distera tra a rooc'h d'ezo!

Koatkeo, moal ha noaz, evel an dero er goanv, a vleunio c'hoaz!

Bleunia raio hag e raio hag aman an Aotrou Doue a roio ar peoc'h da gement hini a deuio d'en em erbedi a greiz kalon ouz e vamm venniget!

PER

Ar gwel eus ar c'haera eost gwiniz a zo bet em douar n'en devezo ket lakel kement a levenez em c'halon hag ar gwel eus ar pez a dremen' aman feno !

LOEIZ

Goude an dra-man, me ' gred e vezimp ken tost da Zoue adarre hag hon tud koz !

HERVE

Breman ez eus daou ugent vloaz e oan du-hont o labourat en Amerik; va gwreg, pa oa en he c'hlenved-mervel a c'houlennas ouzin lakaat eun oferenn eviti, aman e Koatkeo; siouaz, pa zistroas d'ar gêr, ar chapel a oa kouezet hag an oferenn a zo chomet da lavaret.

AN AOTROU PERSON

Herve, oferenn ar pardon nevez kenta a vezo lavaret evit an holl dud veo o devezo roet o frof aman da adsevel ar chapel hag evit da bried marvet, pell duhont, en tu all d'ar mor, en eur drei he daoulagad warzu Gwerc'hez vadelezu Koatkeo.

HERVE

O! bennoz Doue d'eoc'h, Aotrou Person! N'eus dor ebet a gement ne zigorfe ket gand arc'hant... nemet hini ar haradoz hag hounnez eo an hini a rankomp kaout digor ; ma vez serret ouzomp gant sant Per ne jomo ganeomp nemed eun dra da ober: en em drei ouz ar Werc'hez, Mamm Doue ha Mamm... ar bec'herien.

Den n'eus em erbed outi hep beza selachet, n'eus ket 'ta?

AN AOTROU PERSON

Nann! Herve, den ebet!

HERVE

Gwell a-ze.

Da gender'chel

SARDEZ ARRIA HA SATE ERWARZ PATRONED ISREIZ-IZEL
PEDIG EVIDOMP

Sent Breiz enoret e miz Du

- D'ar 1. — Sant Kadou, eskob ha merzer.
 D'an 2. — Sant Hernin, eskob, sant Veok, ermit.
 D'an 3. — Sant Gwenael, abad.
 D'ar 4. — Sant Kleder, manac'h, hag ar plac'h eurus Franseza Amboaz, Dukez Breiz.
 D'ar 5. — Sant Ke, eskob.
 D'ar 6. — Sant Iltud, abad; sant Winog, abad; sant Melani, eskob; sant Eflam, kovezour.
 D'ar 7. — Sant Gwezenog, eskob.
 D'ar 15. — Sant Malo, eskob Doi, unan eus seiz sant Breiz.
 D'ar 16. — Sant Gobrien, eskob Gwened.
 D'ar 18. — Sant Vodez, abad; sant Eudok, arc'heskob Doi ha santez Azenor e vamm; sant Tanguy, abad Lok-Maze ha santez Heodez, e c'hoar.
 D'an 21. — Sant Koulm, abad.
 D'ar 27. — Sant Kongar, abad; sant Goustan, kovezour.
 D'an 29. — Sant Houardon, eskob.

SANT ILTUD

Patron mistri skol gristen Breiz

SANT Iltud eo kenta mestr-skol kristen a zo deuet ar brud anezan betek ennomp.

Etre ar bloaz 430 ha 440 eo e savas e skol e Laniltud-Veur e oa enni, war a leverer, seiz sal vras, pevar c'hant ti evid ar studierien hag eur bern penitiou evid ar re a glaske tremen ar rest eus o buhez oc'h ober pinijenn.

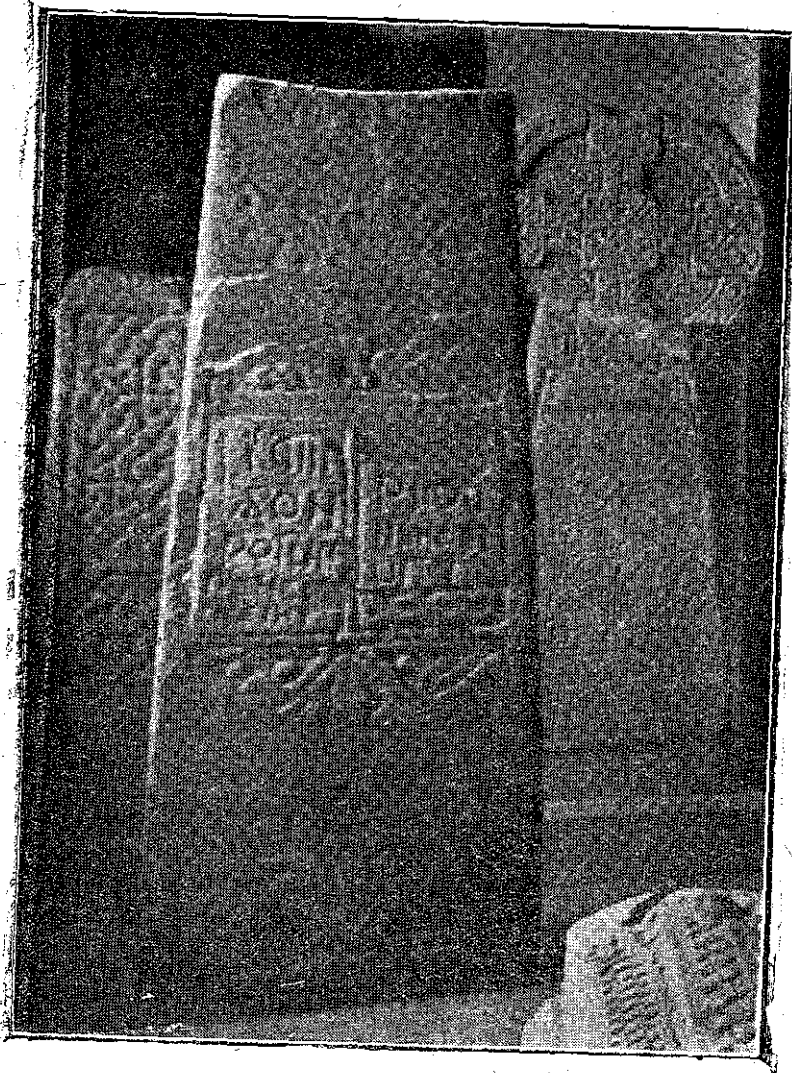
Seiz eus rouaned Bro-Gembre ha Bro-Gerne o deus graet o studi e Laniltud-Veur; barzed brudeta an amzer goz, Talhaiarn, Taliesin ha marteze zoken Llywarc'h-Hen, a zo bet skoliet gant sant Iltud; sant Divi, sant Padraig, sant Telo, sant Gweltas, sant Magloar, sant Paol, sant Malo, sant Samson hag all a zo bet oc'h azeza e traon e gador hag o tastum e gelennadurez.

Na kaera kurunenn evid eur mestr-skol kaout en dro d'ezan, evel Iltud, eur gurunennad paotred yaouank, danvez rouaned, barzed ha sent, barrek da lakât da gerzet, en o gwir wella, traou an douar, traou ar spered ha traou an ene.

Mein miret e iliz-parrez Laniltud-Veur e Bro-Gembre

Ar maen a zo en tu kleiz eo ar maen en devoa laket sant Samson, unan eus seiz sant Breiz, kempenn evit beza e vaen-bez e-unan; an hini a zo e kreiz hag a hanver kroaz sant Iltud, sant Samson eo en devoa laket e gizella evid e vestr sant Iltud; lenn a c'heller warnan ar skrid-man e latin: Samson a lakeas sevel ar groaz-man evit mad e ene (ene sant Iltud).

Kroaziou an daou vaen-bez-se a zo bet torret pe gollet, met diouz gwelet an hini a zo chomet war maen-bez an tu dehou e c'heller dont da anaout mat a-walc'h o doare. Houman a zo bet savet er VIII^{vet} pe en IX^{vet} kantved ha war he chichenn e lenner, e latin: « En hano Doue an Tad, ar Mab hag ar Spered Santel Howel a zavas ar groaz-man evid ene e dad Rhys.

Kloc'hSant Iltud

Sant Iltud o klask tec'het eur pennad diouz trouz ar bed a oa en em dennet e tal ar ster Ewenny, dindan roc'h kromm Lingarzik.

Eun dervez, eur c'hannad hag a oa kaset gant sant Gweltas, an istorier, da ginnig eur c'hloc'h arem da zant Divi, eskob Menevia, anavezet gant, gwechall, e skol Laniltud-Veur, a dremene, dre eno, harp e keo ar zant; kerkent, hep m'en divije stoket outan, e gloc'h a en em lakeas da zeni; Iltud, o klevet e drouz sklinton, a deuas da gomz ouz ar c'hannad, ha, goude beza laket e gloc'h da zeni a-benn teir gwech, e c'houlennas outan da biou e kase ar c'hloc'h kaer-se; ar c'hannad a lavaras d'ezan e oa ar c'hloc'h-se eur prof a gase Gweltas da Zivi hag e kendalc'has gand e hent. Digouezet en eskopti, ar c'hannad a roas ar c'hloc'h d'an eskob; Divi her c'hemeras, met kaer en devoe hen heja hag hen diheja, ar c'hloc'h ne zone ket; est-lammet, e c'houlennas ouz ar c'hannad ha n'en devoa ket roet e gloc'h da zeni da unan bennak war an hent.

— « Eo », avat, emezan, hag hen da gonta petra a oa tremenet.

Hag an eskob da lavaret: « Hor mestr, sant Iltud, eo hennez ! C'hoant en devoa da gaout ar c'hloc'h-man a zôn ker skiltr; n'en deus ket kredet her goulenn dre ma oa bet kinniget d'in gant

sant Gweltas; an Aotrou Doue ne fell ket d'ezan e vefe d'in; distro, hep dale, da gaout ar zant ha ro d'ezan ar c'hloc'h-man eus va ferz. »

A-raok mervel, sant Iltud a vennigas ar c'hloc'h-se hag a lavaras d'e ziskibien e teuje da zeni, anezan e-unan, bep gwech ma vije unan bennak prest da vervel e Laniltud-Veur, evit ma ne varvje eno hini hep beza prest a-walc'h e ene da vont dirak Doue.

Eus skol-veur sant Iltud ne jom mui netra, siouaz; ar pez a jome c'hoaz eus he mogerioù diweza a zo bet diskaret wardro ar bloaz 1850.

Kloc'h ti-kêr Laniltud-Veur, an hini ma vez sonet an euriou warnan, a zoug ar skrid-man: « Ora pro nobis, sancte Iltute », da lavaret eo: « Sant Iltud, pedit evidomp! » Koz mat eo; bec'h hon eus o kredi, evelato, daoust ma 'z eus darn hag her gra, e vefe ar c'hloc'h-se an hini a zo bet roet da zant Iltud, breman ez eus pemzek kant vloaz.

Y.-V. P.

Ar GOUELAN

hag an HEUREUCHIN

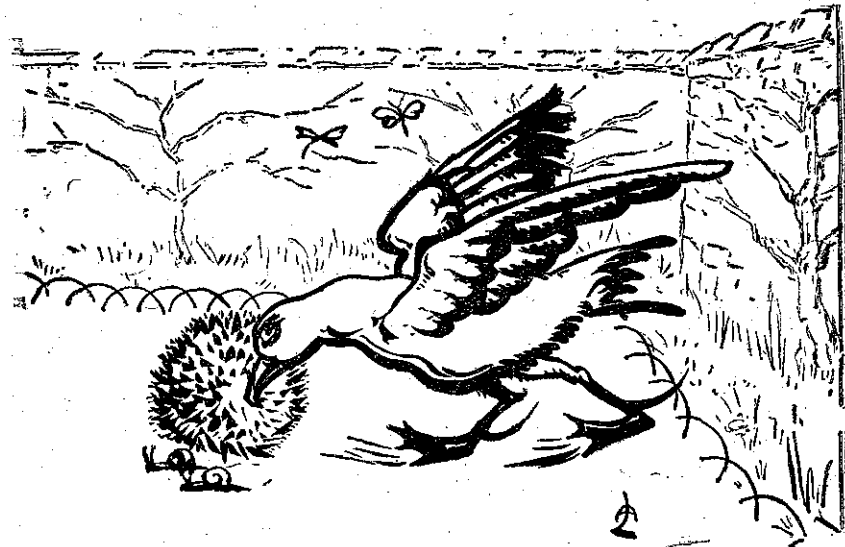
*D'an Aotrou Chaloni ha Vikel-vras A. Guillevic-
Eil-rener Breuriez-vreur ar brezoneg evit bro-
Wened.*

I

Eur ploueziad a zalc'he n' e liorz
Eun heureuchin, 'vit chaseal
Kement sord amprevaned fall
'Zo nozas d'al louzou, 'vel razed, logod-mors,
Buzug, marzarined ha biskoulnned all,
Ha mel'houed krogennek, kouls hag ar re a ya
Dizelo kaer o c'hig dru gant libous,
O lezel war o lerc'h eur roudennig vabouz...

P'edo eun deiz eta
An heureuchin o c'houileta
Kijout eure gand eul labous
A rê 'veltan: eur gouelan 'oa,
Krennet d'ezan penn un askell, evit
N'hallfe ket nijal kuit,
Eus tachenn ar méziad, gronnet gand eur voger.
O mestr pa n'en doa bet preder
Da lakat e zaou servijer
D'ober anaoudegez an evn a lamm iskuit
'Vit pigosat pezh a gemer
Evid eur preiz neve...
An hini 'z'p flemmet, heñv ê!
Al loen en deus chenchet doare
'N eun tól krenn, 'vel dindan gwalenn-hud eur boemer ;
Tamolodet; n'eo ken eun heureuchin,
'Med eur bodad nadoezion beget fin,
'Giz eur pikol klosenn gistin.
— An neb a stok outañ
A zo sur d'emyroutan! —

A sonj ar gouelan kêz; hag e lezas pelloc'h
Ar pezh draenek e peoc'h.
Euruz ar re a hell
Dre ziskouez o difenn
Mougañ ar youl vrezel
En o enebourien!
An neb emra dañvad diarn a zo eur preiz
Pe d'an den, pe d'ar bleiz.

II

Goude 'r seurt abadenn
Ne badas ket o enebiez;
A-nebeudou neket ar peoc'h hepken
Hogen ar vignoniez
A renas etre hon daou keñ
Ken dishañvad an eil diouz egile.
En em glevout a rejont a-zoare
Evid mont a-gevret
Da hemolc'hi, pe da gemer eur pred
'N eur gôzeal digor-frank o c'halon.

Daoust hag e vez 'veltan kablus ?
 Ha n'eo ket se eur gobr a c'hounezas fonnus
 Dre gals servijou talvoudus ?
 Pa ve kant gwej muioc'h digened ha tuzum,
 Arabat ankounât ar c'helenn skiantus :
 Diwallomp da varn dén, loen na tra diouz o stumm!

III

Hon heureuchin ne rae gwall forz
 Beza bac'het, rak e brizon
 'Oa eun dachenn ec'hon,
 Strujus, leun a voued mat dioutañ; er seurt liorz
 Ec'h emgave êzet awalch,
 'Vel pa ve bet ermaez dizalc'h ;
 Rakse kemer an tec'h gwej ebet ne vennas
 Dre doullañ an douar dindan ar mogerioù ;
 Ne deue d'ezañ eun tammig anwaz
 'Met pa soñje awejou

An heureuchin n'eo ket brudet
 Da veza gouest d'ober eur gwir vignon ;
 'Vit e neuz fall e vez d'ar marv 'lies barnet ;
 Tamallet eo da vout eul laer
 Eus hon frouez hag 'vitse hanvet avalaouer (1).
 Ne lavaran ket e ve kaer ;
 Ne deo ket koulskoude dalc'hmat
 Houpet sonn war e gein
 'Vel 'n eur bod spern, e droñsad drein :
 Peurvuiañ e reont eun druilh
 Reunennou ledet plat.

Hogen n'eus ket gwelloc'h mevel d'eul liorz ;
 Heñ 'zo eur mailh er seurt micher :
 Argas a ra peb amprevan a zo
 O veva war goust louzeier
 'Vel er gwrizioù ar preñv-gwenn hag a dro
 Goude, 'vit brasañ reuz ar gwez, en c'houil-dero ;
 C'hoaz, beza eo eur gwall dager
 Aered-gwiber :
 Marvel d'eomp-ni, dinoas eo d'ezañ o c'hontamm ;
 Dantet gante, o dibri 'ra
 Ken sioul ha tra ;
 Ha goude-se, ezomm ebet eus an dram,
 Ar c'hujen-gwad salvus a zo bet ijinet
 Eneb ar binimou gand an Doktor Calmettes,
 E chom yalc'h ha futet ;
 Kaeret estlamm !

Goude ken bras madoberou
 D'hon yalc'h ha d'hon c'higin, zoken d'hon buhezioù,
 Ma c'hoarvez gantan awejou
 Kregi en eun aval evel ma reas Adam

(1) Er *Mirouer de la mort* (melezour ar maro) barzoneg savet e 1519, moulet e 1575, am eus ad laket en goulou er *Weladenn Geltiek*, 1910-1914, e dennar (e gwerzennoù krenn-vrezonek, 787-800) : « An heureuchin a zo eun aneval a gar an avalou, hag o diskar dre hejañ ar gwez, no z-deiz ; o staga 'ra neuse ouz e vleo, a zo evel drein spern : sammet erc'hisse, n'hall ket tec'hout pa zigouez warnan perc'henn an avalenneg, hag e vez lazec'h gantan a doliour mein. Evelse er varn diweza e vo tapet ar bec'herien tindan bec'h o fec'hedou.

Ez gwir, n'eo ket al loen-ze krenv a-walc'h evit heja eur wezann. Gwelit E. Rolland, *Faune populaire de la France*, VII, 42, 44.

'N e barez kollet ha c'hoaz
'N o heureuchinedigou.
O trabadella war o zreidigou
Hag emgafuni, penn lost ha paoujou
Prim 'n o saead stank a bikouigou.

An evn, avat, a oa bet boas
Da ren eur vuhez all :
Bepret gant gwel, gant c'houéz ha grosmol ar mor bras,
Nij-diniñ o wic'hal,
Gwic'h-diwic'h o nijal
E-touez strollad gwic'hus nijerien kenseurted,
Gwech gand an aezenn flour en ér sioul lusketed,
Gwech gant stourm ar barrwent gwintet pell herrus-dall;
O plafa da dapout war-c'horre 'n dour pesked,
Pe war an trêz bouk mouest en aod oc'h ebatal ;
Bremañ, sioaz, divroet
Ha gant droug-hirnez skôet,
Stag ouz douar sec'h ar paourik gouelan,
Kreiz yeot ha louzou a gerz e-unan,

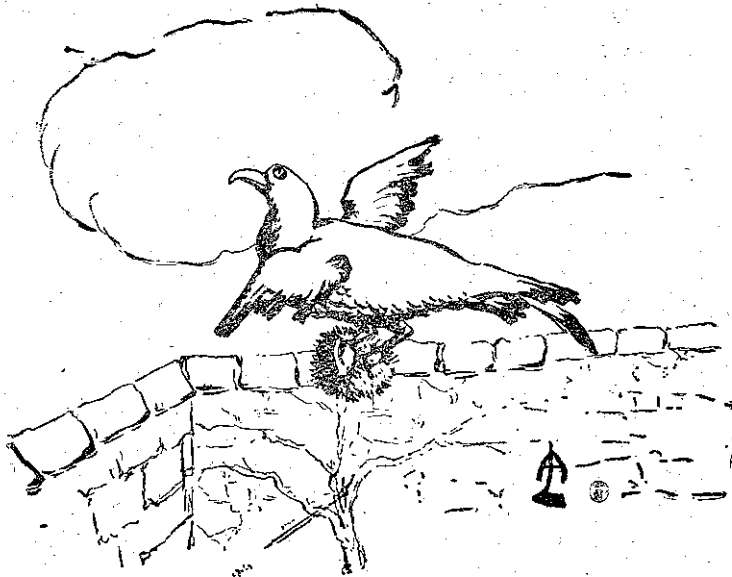
Gand e zoan,
Hep gwelout tostik meur a amprevan.

Kawout a ra eun tamm frealz
Hepkén e darempred e geneil heureuehin ;
Heñ ne gaoze ket kals,
Hogen arvestour piz hag eveziaer fin
Eus loened ar méziou, e vez gant plijadur
Klevet o rei warnê pep sord kelennadur.

Eun deiz e tigouezas lirzin
Daved an evn. Hemañ a lâz gant mousc'hoarzin
— Klaoustre 'teus grêt berz er chase ;
Diskouez da breizou brao d'in-me !
— Gwir eo, biskoaz ne ris ken kaer chaseadenn :
C'houitet 'm eus war va zôl, me 'zistro halégenn,
Hogen em eus kavet eun dra
Az lakay da dridal gant joa :
An tu da rei ar frankiz d'it
A-denn-askell da nijal kuit !
Saouzanet, al labous a c'harmas : — Penôs 'ta ?

— P'edon o vale dre 'r c'hlazenn,
 Em eus merzet eur valafenn
 O nijatal a vleunienn da vleunienn ;
 E-kreiz he nij, setu eur golvanig a droc'h
 Korn eun askell d'ezu ; ne c'hellas ket pelloc'h
 Emzerc'hel en ér, na tiken
 Evel ar skrilh pe ar c'hilhog-raden
 Ober eun hir a lamm
 War an donnenn pa oa gorrek
 O vont a-zoug he c'hamm.

Me 'grog en hec'h askell hira; chom 'ra em beg
 Un tamm ;
 Evel divac'hagnet, he gwelis gand estlamm
 War he diwaskell besk en oabl o pignat és.
 Neuze sonjis ennout :
 Pez am boa grêt d'eur valafenn hep goût,
 He skanvât dre lakat hec'h izili kempouez,
 Ez an d'hen ober d'it, ma c'hariad, mar kerez,
 Daoust, ma vo d'in kerse pa zeui d'am lezel.

Grêt 'voe 'n tól ; gand an dent euz an neve surjian
 Daskoret eo d'an evn servij e ziwaskell.
 Dre anaoudegez-vat e pakas ar gouelan
 E savetaer en e baoiou ; ha pell
 Eus al liorz klozet ez eont dre 'n ér ledan
 Da veva diere pep hini en e roll,
 O tivizout, padal, donet
 Beb an amzer d'en em welet.
 Gwell eo darn pe zarn dioueret
 Eget leuskel an holl
 Da vont da goll.
 Bevezomp kement a zo red
 Da gaout ar gompzed.

Tra ne ra berz, nemed ar pezh a vez unvan-mat kempennet.
BARZ AR GOUED.

Gerioù diesa

Eur ploueziad : eur c'houeriad; eun heurouchin : eun avallaouer; biskoulenned: preved glas kijout a eure gant: en em gaout a eure gant ; gwalenn-hud : gwalenn eur sorser ; boemer : eur sorser ; hemolc'hi : chaseal ; dram : louzou ; anwaz: poan-galon; emgafuni: en em damolodi; halegenn: goullo; surjian: medesin; daskoret eo: roet eo en dro; bevezomp: dioueromp.

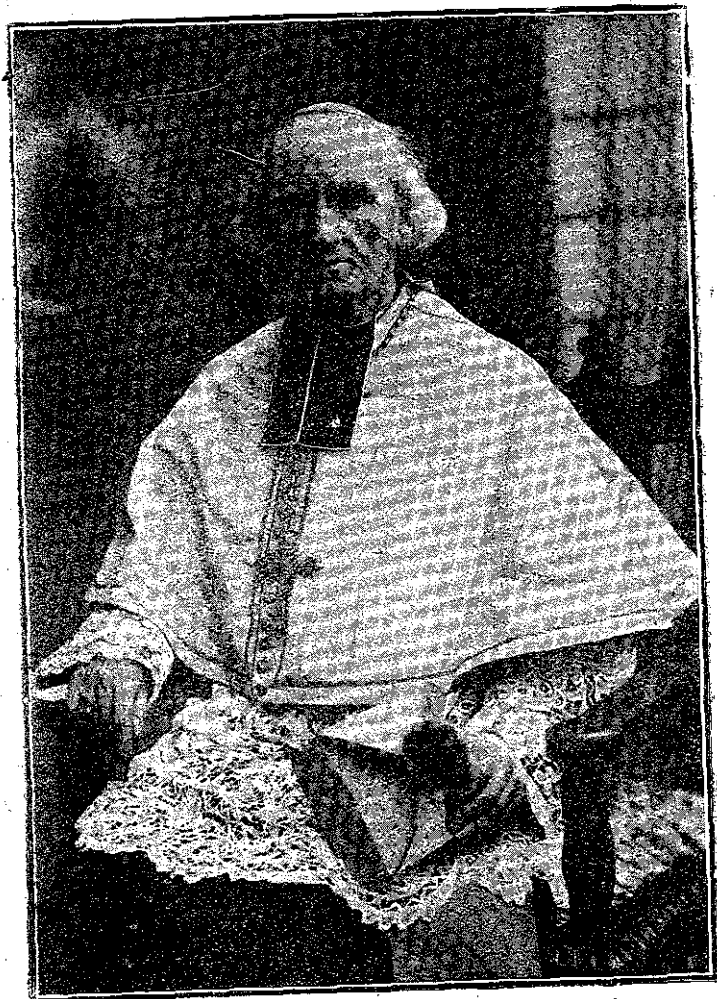
Un grand breton : J. F. ABGRALL

Leor nevez A. Perennes, war an Tad Abgrall, a zo peurvoulet; bennoz Doue d'an 285 o deus e rakprenet; kaset e vezo d'ezo hep dale.

Kavet e vez da brenn e ti Armand Prudhomme, éditeur, Saint-Brieuc. — Prix : 20 francs, le port en sus.

JUBILÉ

1908 an A. DUPARC 1933

D'an 10 a viz here, an A. Duparc en deus konsakret chapel hag aoter vras e gloerdi nevez, e Kerfeunteun, endra ma konsakre an A. Trehiou hag an A. Cogneau, aoteriou ar chapelioù kroaz.

An A. Treussier, person Kastell-Paol, eo a ganas oferenn genta ar chapel nevez. Antronoz, an A. Duparc, pevarzek arc'heskob pe eskob hag eur bobiad tud en dro d'ezan, a ganas, en e iliz-veur, oferenn ar pempet bloavez war nügent aboe m'ema azezet war gador sant Kaourintin.

Ra deurvezo gand an Aotrou Doue her miret c'hoaz pell hag hir amzer e penn an eskopti a òar ren ken mat, gant nerz al leon ha douster an oan.

Warlerc'h an A. Trehiou, eskop Gwened, an holl Vretoned a lavaro:

Inour d'an E. Duparc!

Inour d'e hloarec yaouank, kloarek Santez Anna, berpet karanteus e kenver e vam!

Inour d'er beleg, ur beleg gredus lem e spered ha flour e gonz!

Inour d'en Eskob, un tad karet get ol e vugale, un den kalonek enep en dud dife ha dirollet!

Inour d'en E. Duparc, de virvikin.

AR C'HATEKIS DRE DAOLENNOU

DAOU DESTAMANT

Bugel bihan, lavar d'in petra eo daou?

— Daou destamant: an hini koz hag an hini nevez.

An daou destamant eo diou gevrenn al leor sebezus, a zo 70 levrig ouz e ober, 43 en testamant koz ha 27 en testamant nevez. hag a zo bet skrivet gand eun nebeud yuzevien, ar pennad kenta anezan en Egypt, gant Moysez, hag ar pennad diveza anezan, pemzek kant vloaz, goudeze, gant sant Yann, er Gres.

En Testamant koz ema istor ar bed o c'hedal ginnivelez Hor Zalver en Testamant nevez istor an digemer graet er-bed-man d'Hor Zalver Jezuz-Krist.

En Testamant koz ema istor er pec'hed; en Testamant nevez istor ar pardon.

En Testamant koz ema istor ar bobl dibabet gant Doue evit beza e bobl, kenteliet gant Moysez ha gand ar bropheted vras, Isaias, Jeremias, Ezekiel ha Deniel.

En Testamant nevez ema istor krouidigez eur ouen dud nevez : ar gristenien, a glasko lakât ar gwir Doue da veza anavezet, karet ha servichet n'eo ket hepken er Jude hag er Galile, met betek pennou pella ar bed.

Skrivagnerien an Testamant koz a wele a-bell Jezuz-Krist o tont war an douar evit beza Salver ar Bed: skrivagnerien an Testamant nevez a oa bet test eus e vuhez hag eus e varo: e welet o devoa o vervel war ar groaz ha d'an trede dervez goudeze o sevel eus e vez leun a vuhez.

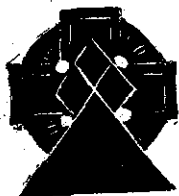
TESTAMANT Koz

VA AOTROU HA VA DOUE

TESTAMANT NEVEZ

ISTOR

BREIZ

« Deskomp d'hor bugale Istor Breiz ».
An Aotrou Duparc.

3. - Breiz-Vihan

KENTA tra a reas hon tud koz pa daol jont o zreid war ar c'horn-douar-man, a voe e henvel ha rei a rejont d'ezan hano c'houek o bro goz: *Breiz* ha *Breiz-Vihan* p'o deveze c'hoant da zishen-velekaat o bro nevez diouz Breiz-Veur.

Daou denzor hepken o devoe gellet degas ganto a-dreuz ar mor doun hag a zo deuet betek en-nomp, a-rumm da rumm: *Ar brezoneg hag ar Feiz*.

4. - Ar broiou hag ar yezou keltiek

Bretoned omp eta ha diskenn a reomp eus gouenn vras ar *Gelted*.

Ar *Gelted*, eo an hano a roer da dud broiou gwalarn an Europ, da lavaret eo da dud Bro-C'hall, Breiz-Vihan, Breiz-Veur, Bro-Gembre, Bro-Skos hag Iwerzon.

Breiziz, Kembreiz, Iwerzoniz, Skosiz, Arvoriz ha Galloued, an dud-se holl a zo *Kelted*, da lavaret eo tud kalet, dispont, troet ouz traou ar spered hag a gomz pe o deus bet komzet eur yez keltiek.

Ar Brezoneg, yez Breiz-Vihan eo ar yez keltiek muia komzet, en amzer-man; gwsa pezh a zo e

preuner outan, a-eneb pep gwir, doriou an darn vrasa eus ar skoliou; kement-se a zo eur vez ouspenn ar pec'hed.

Ar c'hemraeg, yez Breiziz Bro-Gembre, a deu da eil pa zeller ouz niver an dud her c'homz, met lennet eo kalz muioc'h dre eno, eget n'eo ar brezoneg, dre aman ha desket e vez d'ar vugale e holl skoliou ar vro.

An Iwerzoneg eo yez Iwerzon, an enezenn gaerse bet leshanvet gwechall enezenn ar Zent; gwall wasket eo bet gand ar Zaonneg ha dilezet, e meur a lec'h, met aboe m'o deus Iwerzoniz adkavet o

frankiz, er bloaveziou tremen, e teu da c'hounit tamm ha tamm an tachennou en devoa kollet.

Ar Skoseg eo yez Bro-Skos ; gwasket eo bet gand ar Zaoneg, met Skosiz a zo deuet da zihuna hag a ro kement a harp breman d'o yez, ma teuo, gand an amzer, da gavout ar gounit.

Ar Skoseg hag an Iwerzoneg n'int nemet kendirvi-gompez d'ar brezoneg: ar c'hemraeg avat hag ar brezoneg a zo daou vreur; eur breur all o devoa c'hoaz: ar C'herneveg hag a zo bet komzet e Kerne-Veur, betek bloaveziou diweza ar XVII^{vet} kantved; mouget eo bet a-nebeudou, gand ar zaoneg, evel m'eo bet mouget ar galleg, e Bro-C'hall, pemzek kant vloaz kentoc'h, gand al latin; arabad eo eta fazia, ar pezh a gendalc'homp da c'hervet galleg n'eo galleg ebet ken, met kentoc'h eul latin trefoc'h hag a zo bet toueziet gantan muioc'h a c'heriou alamanek eged a c'heriou galleg.

Rak-se, diouallomp en aoun na vefemp touellet gand ar C'halloued a zo o klask sila o yez lorc'hus dre bevar c'horn ar bed; war zigarez m'o deus kollet o-unan o yez keltiek e karfent breman gwellet ar re all oc'h ober eveldo; al louarn besk ivez a glaske lakât al lern all da grenna o lostou, met hini n'her greas!

Deskomp mat hor brezoneg a-raok staga da zeski yezou ar broiou all.

E Breiz-Vihan ar brezoneg eo ar mestr, p'ema en e di hag ar yezou all a dle plega dindannan.

Ar gwir her goulenn hag ar gwir a zo trec'h d'ar bed!

(Da genderc'hel).

SKILFEG, AR BLEIZ KOZ

Pennad diweza

Ar goanv a dec'he goustadik dindan nerz an heol madelezes, ha breman gand an nevez amzer edo ar gwez o c'hlazeri.

Ar zul oa. Laouig a deue d'ar gêr eus an ofenn vintin. Eun drugar oa gwelout ar c'hoad d'ar mare-se endra mach en eus ziskoueze an heol da vegou ar gwez ha ma kane al laboused o c'hantik kaera en enor d'o C'hrouer.

Laouig avât, n'edo ket e spered na gand bannou alaouret an heol mintin, na gand kan al laboused; eun dra all a dorre d'ezan e benn: Komprenit 'ta en doa kollet e gorn butun, ar c'horn kaer-se a oa eur « Souvenir » evitan!

« Gortoz, eme Laou, ha ma'z afen d'e glask ellec'h ma labouren dec'h » ; hag hen kemer eun hent-treuz ha mont.

Edo doun-doun er c'hoad, pa welas o tont a-benn d'ezan, piou?... Skilfeg! « Penaoz, eme Laouig, ar pezh divalo-se a zo beo atao? N'eo ket krevet eta, diwar e gofad souben domm? O va Doue benniget, va bouc'hal! va bouc'hal! »

Eul luc'hedenn a dreuzas spered Laou: « Buan, emezan, greomp ar maro bihan. Krevet em eus, ne zebr ket ar bleiz ar c'horfou maro a gav war e hent. Kig fresk eo a rank da gaout. » Ha Laouig d'en em ruilh e foz an hent hag ober ar maro bihan.

Skilfeg a zigouezas war e bouezig. O welout Laou e chomas mantret. « Sell, emezan, Laouig an Tarz aman!... Maro eo!.. Pebez eurvad! Hirio da vihana ne rin ket kofig moan d'am lein Ah!

... Ma kouezas e dok diwar e benn

Laouig, Laouig, emaut d'in kanfard ! C'hoarzin a raes warlene, pa voe rostet d'in va fri gant da wreg; met gortoz, pep hini d'e dro... Bremaig ez po ar blijadur da ziskenn em c'hof. » Ar bleiz a fring hag a zanse en dro d'e gavadenn, Laouig va c'hredit mat ne fring ket ! Komprenit-ta, beza diframmet ez-voe, gant dent eul loen gouez ! Na pegen skrijus ! Seblantout a rae d'ezan dija, santout dent Skilfeg o treuzi e gig...

« Gortoz, eme Skilfeg, re gofad e vo d'in; mont

a ran da bedi va mignoned da leina ganen, hag e rin d'ezo plijadur vras. »

Gelei a reas ar c'horf gant yeot ha raden sec'h, ha yao da glask mignoned.

Laouig ne jomas ket da dortal er foz, m'hel lavar d'eo'h!., Sevel a reas prim. « Petra d'ober?... Tec'hout?.. nann. Pignat er gwez?.. Ya » Hag hen pignat er wezenn dosta

A-vec'h m'edo enni, Skilfeg a zigoueze gant eun dek bleiz bennak. Met pegen souezet ha peger genaouek e chomas Skilfeg, pa welas Laouig et kuit.

« Souezus eo, eme Skilfeg, goulskoude edo aman bremaik! — Gaouiad! gaouiad! eme ar re-all; te a ra goap ac'hanomp! » Hag an taoliou a goueze puilh ha pounner war groc'hen ar paourkêz bleiz.

Eun trouz, deuet eus ar wezenn a spontas an holl: Laouig a c'hoarze kement, ma kouezas e dok diwar e benn.

Neuze avât e savas cholori: « Laouig er wezenn! Laouig er wezenn! Ret eo hen diskar! Allo Skilfeg, pign-ta! » Met Skilfeg daoust d'e volontez vat, n'hellas ket eur wech hepken dibrada e dreid adrenv diwar an douar.

« En em lakomp, emezan, an eil war egile, hag evelse an hini en em gavo war c'horre a vo ês d'ezan diskar hor c'hamarad.

— Kement-se a zo brao, eme ar re-all, met piou a gredo mont dindan?

— Tennomp plouz-berr, eme Skilfeg.

— Holla! d'it eo mont dindan, Louarn koz! »

Skilfeg a c'hinas, met ret mat e voe d'ezan senti pe beza bazatet.

Laouig a oa gwall-nec'het o welout ar bern bleizi oc'h uhelaat. Penaoz en em zifenn! N'en doa

netra. « Aotrou Doue, Gwerc'hez Vari, Santez Anna, va sikourit, eme Laou. »

E-do ar bleiz diweza o pignat, goustadig, goustadig, ha Skilfeg dindan ar bern, a derme, a derme...

« Eman grêt ganen eme Laou! » met dont a reas d'ezan da sonj eus ar podad souben domm, hag e hopas a greiz-holl: « Marijanig, stank d'ezan e forn-ta! »

O klevout ar c'homzou-ze, Skilfeg a zeblantas gwelout eno Marijanig, o stlapa eur podad souben domm d'ezan adarre en e c'henou, ha spontet, e chachas gantan e skasou a zindan ar bern ha kuit d'an daoulamm ruz en eur yudal.

Neuze avât, tudou paour, e savas freuz ha skrab en dro d'ar wezenn ! Ma vijec'h bet eno ho pije c'hoarzet evel Laouig, betek kaout poan gof, o welout an dek bleiz o ruilh d'an douar, o vont warlerc'h Skilfeg en eur jilgammat hag en eur yudal; unan zoken a yeas kuit dilostet; lezet en doa e lost er frailh a oa e traon ar wezenn.

Paket e voe Skilfeg gant e vignoned, ha me lavar d'eoc'h e koustas ker d'e le, hag ouspenn, eur wech muioc'h je renkas ober kofig-moan d'e lein.

Petra deuas Skilfeg da veza goudeze? N'oufen ket lavarout d'eoc'h bugale. Ar pezh a zo sur eo, morse diwar neuze ne 'z eus bet gwelet roud anezan e nep-lec'h,

FILHOR SANT ERWAN.

Skeudennet gant Ronan Pleiber-Krist.

Ar c'hi bihan

(Mojenn)

Araok ment en danjer, deskomp en em zic'hañ :
Goude m'eo graet an droug eo diwezat youc'hal.
Ar giez Fidelik he doa eur c'hi bihan,
Elour e vlevenn melen ha gwenn.
Eur c'hi habask e oa; met ar skiant
Ne rae ket c'hoaz kals pouez d'e benn.
Pa ne c'hoarie ket, er gêr, gand ar c'hizier
Ez ae, da heul, e vamm, da redek ar girziera;
Da sponta klujiri

Ha da redek warlerc'h ar c'had.

O veva en aer-vat

E kreske e yec'hed da heul e goantiri:
Eun enor 'oa evid e vamm.
Eun deiz, goude meur a dro gamm,
Eur c'had o c'hasas beteg eur gêr vras;
He ziez uhel, gand o zoennou glas,
En em zispake en eun draonienn goant.

Ar c'hi bihan a zelle sebezet

Hag e teuas d'ezan ar c'hoant

Da zilezel ar c'had evid mont da welet.

— « Petra 'z peus a lar ar giez

Pa ne valees ket ken?

— « Chom da redek, mamm, a zo ven;

Er gêr vras-man, morse ne d'oun bet;

Mont kuit hep her gwelout a gavfen gwall zies;

Diskennomp d'ober eur zell cuti, d'ar red.

— « N'es ket aze, va mab, me da bed;

Selaou! Nag a drouz a deu alese,

Va c'hred, ervat, an trouz a guz an droug.

Te 'zo c'hoaz gwall yaouank; da ziuall az pefe.

Sell! an heol a ziskenn en oabl glas moug,

Deomp d'ar gêr

E keit ma vo c'hoaz sklêr.

— « Bezit dinec'h, va mamm, pegwir emamp ken tost,
Me 'rank mont ». Hag hen kuit savet gantan e lost.

Kêr a oa leun a dud, evel d'ar foariou bras.
Digouezet enni, ar penn-skanv, a bep pas,
En dud hag er c'hirri a ginnige mont a benn;
Kement a draou 'oa war e hent
Ma ne oueze mui penôz en em gemer.
Chom a reas a-zav, o sonjal dont en dro.

Met siouaz! eun tól troad
— Seurt tôliou, koulskoude, a zifenner —
Hen stlapas dindan eur c'harr, en eur c'horn-tro.
Ken gwasket e voe ma strinkas e wad

Ouz kement a oa wardro.
O welet an darvoud, sellet a rae an holl,
Met, den n'ez ae tost (eur c'hi lazet n'eo ket seurt koll).
Pa deuas ar giez... Ar vamm garantezuz
A laosk eur yudadenn o welet he mab paour,
Difinv e-kreiz ar gwad, en eur stad ken truezus,
Hen hag a oa, d'ar mintin, ken livrin ha ken flour.
... Dizentet en doa en e zallentez;
Pebez kastiz evid e follentez!
En deiz-se, ar giez vat
A zigouezaz er gêr, diwezat, da zerr-noz
Stlejet ganti, den n'oar penôz,
He c'hi bihan elec'h eur c'had.

*Ra vezo da varo, ki bihan hep stur,
Eur skouer d'ar vugle, ma vint sentus ha fur.*

P. L.

AR BREZONEG DRE DAOLENNOU

ALIOU. — a) Ouz paperenn ho tever, stagit ar
« bon » a gavoc'h en niverenn-man ; ne vezo sel-
let nemed ouz deveriou ar re o devezo speget ar
« bon » ze ouz o faperenn o-unan.

b) E pep pakad labouriou lakat 4 realad timbr-
jou evid ar mizou.

c) Kasit an deveriou d'an *Aotrou chalonni Grill*,
inspecteur de l'enseignement libre, impasse de
l'Odet, Quimper.

Feiz ha Breiz ar Vugale vihan

Poufer var roudou Matilin an Dall

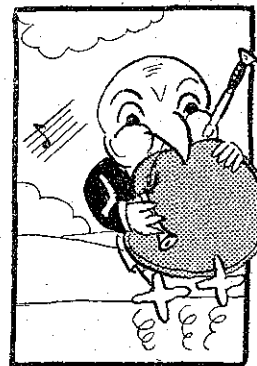
1. — Sell'ta, eur
b'niou...

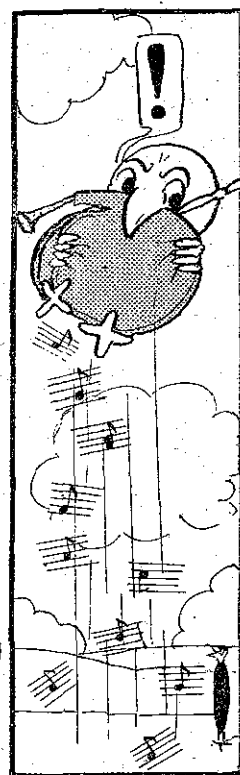
2. — Ha ma son-
fen gantan ?..

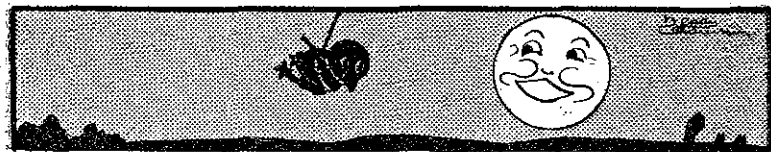
3. — C'houeza
kreñv a rankan, evit
tenna eur zou...

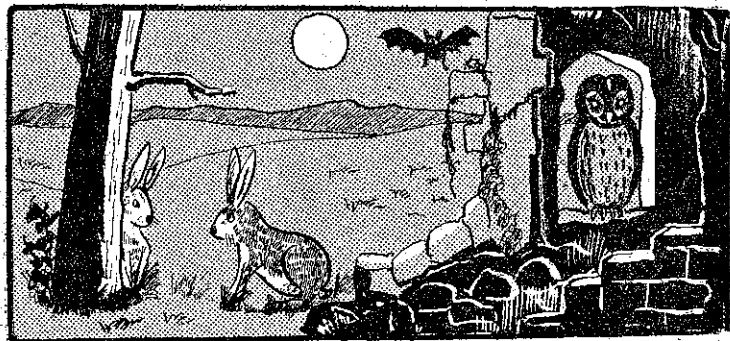
4. — Krenvoc'h
c'hoaz, rak cont a
ra ganen...

5. — O !.. Petra'-
ze ?.. aet oun en
aer !!!

6. — N'oun ket bombarder laoucn, evel Matilin..., met da
belc'h ez an breman. evelse ?..
— Bugaligoù, gwelet e vo er miz a zeu !..

Ar Brezoneg † † † † † † dre daolennou

*Deskit mat ar brezoneg, bugale...
... rak te yez koz eo buhez Breiz*

VOCABULAIRE

1. — Mois de novembre : *miz du*. — La Toussaint: *Gouel an Holl Zent*. — Les trépassés: *an Antron*. — Le cimetière : *ar vered*. — Tombeau : *bez*; pluriel: *beziou*. — Croix: *kroaz*; pl.: *kroaziou*. — Pierre tombale : *maen-bez*; pl. : *mein-bez*. — Calvaire: *kalvar*. — Fleurs: *bleuniou*. — Couronne: *kurunenn*; pl.: *kurunennou*. — Veuve: *intanvez*. — veuf: *intanv*. — Orphelin: *emzivad*. — Orpheline: *emzivadez*. — S'agenouiller: *daoulina*. — Tristesse: *tristidigez*. — Chagrin: *gac'har*.
2. — La famille: *an tiegez*. — Le soir: *an abar-daez*. — Lire: *lenn*. — Lecture: *lennadenn*. — Apprendre: *deski*. — Leçon: *kentel*; pl.: *kenteliou*. — Ecrire: *skriva*. — Devoirs: *deveriou*. — Expliquer: *diskleria*. — Plume: *pluenn*. — Encrier: *podliou*. — Journal: *kelaouenn, kazetenn*. — Horloge: *horolaj*. — Heure: *eur*. — Sourire: *mousc'harzin*. — Un sourire: *eur mousc'harz*.
3. — Clair de lune: *sklerijenn al loar*. — Les lapins: *ar c'houlined*. — Ruine: *aspadenn*. — Hibou: *kaouenn*. — Eclairer : *sklerijenna*. — La lande : *al linneg*; pl: *lannou* ou *lanneier*. — La nuit: *an noz*.

« **BON** » — Ar Brezoneg † † †
Du 1933 † † † dre daolennou

Divinadennou

miz Du

1. — Tri breur bihan 'm eus em zi.
Eul lagad etre o zri.

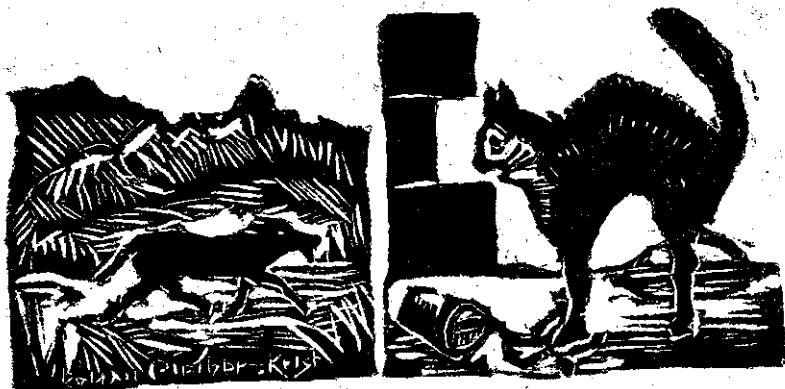
???

2. — Ken tec hag eur varikonn
Ker skañv hag eur bliuenn...

???

(Degaset gant Yann ar Goff, Lanhouarne).

3. — Perak e vez lakaet ar c'hilhog e beg an tour ?
(Degaset gant Y.-L. Philippot, Plouzane).

4. — Dick a heul e vestr.
d'ar chase.
E pelec'h eman ar mestr?

5. — Moutik a gren gand
ar spont : eur c'hi, a zo ura-

E pelec'h eman enebour
Moutik?

(Kojou kizellet gant Ronan Pleiber Krist).

Arabad degas ar responchou ken na vezo moulet divinaden-
nou miz kerzu.

hed hag eur 80 piller bennag e weler enni; 5 bali a gavomp enni evel en c'hou iliz all a gomzin d'eoc'h. A zioc'h ar pilleri eman porbed an 265 pab a zo bet war gador sant Per araok Pi XI. Dindan an aoter greiz e kaver aman relegou sant Paol ha kalz re all.

Ilizou Sant Yann Laran ha santez Vari-Veur a zo en tu all da Roum eur c'hart leo bennak etrezo.

Araok mont da balez ar Vatican breman ez eus eur 500 vloaz bennak ar pabed a zo bet o chomm e palez Latran hag o iliz a oa d'an ampoent Sant Yann Latran, chomet abaoe mamm ha mestrez an holl ilizou. Gouestlet eo da Zant Yann-Vadezour ha da zant Yann avieler. Aoter ar sakramant enni a zo gant ar re vrava o. c'hellfet kaout. Renket eo dem-hevel ouz aoteriou kostez an iliz, nemet o deus ar pilleri anezi 16 metrad hag int great holl e arem (bronz) alaouret. Miret e vez a-zioc'h an aoter an daol ma savas warni hor Zalver ar skramant meulet ra vezo d'ar goan ziweza. Dindan eur porched euz an iliz e kaver eur pezh skeuden eus hor roue Franz Herry IV.

Santez-Vari-Veur navet c'hoaz Intron Varia an ere'h, hag a gavot hec'h istor e leor buhez ar zent d'ar 6 a viz eost, a zo ar vrasad eus an ilizou en enor d'ar Werc'hez Vari. O nevezi ar penn uhela anezi edod d'an ampoent dre ma tle ar pab dont davedi da c'hounit ar jubile, c'an 11 a viz here. N'oa bet pab ebet enni abaoe ar bloaz 1870.

A zindan an aoter vras e tale'her relegou eus kraou Naza-reth. Ar volz anezi alaouret holl a zo bet laketa d'e c'hempenn an aour kenta deuet eus an Amerik goude beaj Kristof Colomb.

E dianveaz an holl ilizou-ze a-us d'an nor dal e vez atao eur prenestr bras ma ya ar pab ennan goude an offisoù gret en iliz-se evit rei e vennoz d'an dud bodet war al leur gear, ha d'ar bed a-bez.

Ar c'hazetennou o deuz digaset d'eomp ar c'helou en doa great evelse hon tad santel goude beza klevet an offerenn e Intron Varia-Veur d'an 11 a viz here 1933.

(Da echui).

F. G.

A nevez gant ar c'hleier

BADIZIANTOU

Miz Gwengolo. — 18: Marie-Thérèse Rohou, Keronkedok. Paer.: Jean Creff; maer.: Marie Goavec.

21: Jean-Lois Edern Kersaudy. Paer.: J.-L. Edern; maer.: Marie Corre. — Paul Broudin, Lanveur. Paer.: Valentin Broudin; Maer.: Yvonne Nicol.

Miz Here. — Hervé Postec, Kreae'h-Avel. Paer.: Hervé Guiec; Maer.: Françoise Postec.

8: Jeannie Quioe, Bournazou; Paer.: Paul Quioe; Maer.: Jeannie Voure'h. — Marguerite Le Gall, Langeriskenet; paer.: Y. Boucher; maer.: Françoise Brochee.

9: Vincent Quémener, Kerfissien; paer.: V. Milin; maer.: Jeannie Quémener.

10: Marguerite Le Duff, Lezradennec; paer.: Paul Bala-nant; maer.: Reine Le Duff. — François Goasdoué, Lan Kreaoc'h Oaleg; paer.: F. Charles; maer.: M.-Y. Person. — Georgette Thépaut, bourg; paer.: J.-F. Hirrien; maer.: Marie Thépaut.

11: Olivier Rosec, bourg; paer.: J.-M. Rosec; maer.: A.-M. Guillou.

14: Jean-Louis Le Her, Kerfiat; paer.: J.-M. Rosec; maer.: A.-M. Guillou.

14: Jean-Louis Le Her, Kerfiat; paer.: J.-M. Ménez; maer.: J.-L. Le Her. — Marie Le Her, Kerfiat; paer.: J.-F. Culec; maer.: Marie Culec.

15: Marie-Thérèse Guillerm, bourg; paer.: O. Goadou; maer.: M.-Y. Créac'h. — Paul Philip, Kerider; paer.: J.-M. Cocagn; maer.: Anne-Marie Philip.

EUREUJOU

Miz Gwengolo. — 19: Louis Méar, Crespin (Nord), ha Marie-Olive Cabic, Kroaz-hent Kermargar.

27: Jean-François Riou, Vourn, ha Isabelle Nédélec, Gosker. — Alber Sévère, Kastel-Paol, ha Yvonne-Marie Le Nan, bourg.

BET BEZIET

Miz Gwengolo. — 19: Jeanne Ollivier, Theven, Kerbrat, 83 bloaz.

23: François Berrou, Sant-André, 68 vloaz; Louis Guil-lou, Kerivaroc'h, 79 vloaz; Anne Moysan, Dour-milin-Herry, 7 miz.

25: Jean Nédélec, Kerverzidi, 32 vloaz.

26: Yves Priser, Péren, 77 vloaz.

Miz Here. — 1: Jean Jaouen, Milin-Kervenguy.

RETREJOU

O deus kemeret perz er retret araok mont ga zoudarded: V. Créac'h Kleyerigon; A. Danielou, Vourn; F. Conseil, Lan-ousfeld; O. Creann, Kerbellec; J. Guéguen, Kerider; J. Guil-lou, Kerarzi; J. Le Guen, Kerardennec; V. Nedelec, Cosker; O. Quiviger, Kreaoc'h-Morvan; P. Reungoat, Nodegalet; F. Séité, Dourel; J. Velly, Bougourouan.

Retret ar merc'hed: Marie Yven, Toulou-Pri; Jeanne-Yvonne Méar, 'Ei-Kreiz.

Feiz ha Breiz KLEDER

MIZ KERZU 1933

ROUM

(EIL PENNAD)

Evel a lavarent diagent, Roum, araok beza kêr-benn an iliz hag ar pab a zo bet kear benn ar bed anavezet, er c'hantvejou araok ha warlerc'h Hor Zalver. Setu m'o deus lezet, impalaered ha mistri Roum a wechall meur a desteni eus o finvidigez.

Al labour vrasa deuet beteg ennomp eus an amzer-ze eo ar « C'holise ». Ennan eo ec'h en em vode ar bobl evit ar c'hoariou kinniget d'ezan gant an impalaer.

E doare eur c'helc'h eo bet savet; gouskoud_e en deus 187 metrad eus eur penn d'egile hag a dreuz en deus nebeutoc'hig, 155 metrad. Ar mogeriou tro dro d'ezan o doa 55 metrad uhelder, great holl a vein bennerez kizellet brao en diaveaz. En diabarz edo e doare skinvi war ziribin, goloet holl a varbr, ma helle ouspenn 50.000 den beza en o eaz warno evit ar gouelioù bras.

E kreiz, leuren ar c'hoariou he deus 80 metrad war 20. Eno e veze hep eil, evit plijadur ar bobl, gourinadegou anevaled gouez; leoned, tigred, ourzien hag all digaset eus ar broiou pell; gourinadegou, tud ouz al loened, gourinadegou brezellourien ouz brezellourien all nemet e chome peurvuia unan pe unan anezo war an dachenn pa ne jome ket meur a hini. War al leurenn-ze ive kalz a gristenien roet da lonka d'an anevaled gouez pe e meur a zoare all o deus roet o buhez evit difenn o feiz.

Evel a c'hellit kredi an amzer hag an dud o deus diskaret meur a damm eus ar « C'holise » abaoe eun daou vil bloaz m'eo bet savet; daoust da ze ar pezh a jomm hol laka da veza souezet hirio c'hoaz.

Demdost e kaver bolziou-enor (arcs de triomphe) savet gant an impalaered e testeni o goumudou brezel. Daou anezo a zo chomet brao awalc'h en o sav: hini Titus, an impalaer a zistrujas kear Jerusalem, o tigas evelse da wir. ar c'homzou lavaret arok gant Hor Zalver Jezuz-Krist, hag hini Constantin, an impalaer kenta gounezet d'ar feiz, a roas ar neoc'h d'ar gristenien bet gwallgaset epad tost da dri c'hant vloaz.

Bez e kaver c'hoaz mogeriou, pilierou chomet warlerc'h paleziou mistri ar bed a wechall pe c'hoaz a ziwarlerc'h templou ar fals-doueou, bet trec'het o relijion gant hini ar gwir Doue.

Eun nebeut briq goloet aman hag ahont c'hoaz a varbr, setu ar pezh a jom a ziwarlerc'h tiez, templou a oa gant ar re gaera en o amzer. Tud ha traou, tremen ra pep tra!

M'en deus ar c'hristen sonj eus ar verzerien en a welet ar « C'holise » en devezo muioc'h c'hoaz en eur ober eun dro er « C'hatakombou ». Ar re-man a oa anezo ar aok moa kristenien e Rom ha talvezout a raent da vered d'ar beorien.

Bez ez int hentchou kuz dindan kear Roum ha tro war dro, pegwir ez eont dindan eur 80 devez arad bennak.

Feiz

Breiz

HA

Sent Breiz — 3

SARZEG ARRA HA SARR ERWAL PATRONED BREIZ-IZEL
PEDE EVID OMB 天 天 天

Sent Breiz
enoret e miz Kerzu

- D'ar 1. — Sant Tugdual, eskob Treger.
- D'an 12. — Sant Kaourintin, eskob Kerne.
- D'an 13. — Sant Judok, ermit.
- D'ar 14. — Sant Eginer, merzer.
- D'ar 16. — Sant Judikaël, roue Breiz.
- D'ar 17. — Sant Briag, abad.

Sant KAOURINTIN

Patron Kerne

EN amzer-ze, da lavaret eo breman ez eus pemzek kant vloaz, Breiz-Izel, nebeud a dud enni, a oa goloet a goajou bras ha loened gouez ha n'eus hano ebet anezo ken er vro, evel ar bleizi hag ar girvi, a veve enno stank ha stank.

*Skedenn goz
sant Kaourintin miret
e Landevenneg.*

Unan eus koajou kaera Kerne oa koat Neved, e traon Mene-Hom. Eun den yaouank, e hano Kaourintin, a oa en em dennet e kreiz ar c'hoat-se, pell diouz trouz ar bed, evit gelout beza tostoc'h a-ze, d'an Aotrou Doue, dre ar bedenn hag ar binijenn.

Gralon Veur, hag a oa neuze roue e Kerne, her c'havas, dre eno, eun dervez; e zoareou, e gomzou hag e oberou a blijas kement d'ezan, ma poanias evid ober anezan kenta eskob Kerne ha ma roas d'ezan an ti kaer en devoa e Kemper evit beza kenta iliz veur an eskopti nevez.

Kosa skrid a zo hano ennan eus sant Kaourintin eo Buhez sant Gwennole, savet, e latin, breman ez eus mil bloaz, gant Gourdistin, eur manac'h eus a abati Landevenneg. Ar skrid-se a virer atao, gand ar brasa evez, e leordi kêr Kemper.

Gourdistin a gomz eus aotro-
ned vrasa Kerne, Gwennole,

Gralon ha Kaourintin hag e skriv kement-man:

« Na pebez teir goulaouen gaer a skede war
« gerniou meneziou Kerne p'edo an tri den-ze e
« penn ar vro: Gralon a rene war ar mêziou hag
« an arvorioù hag a vire, gant gouizigez, e wirioù
« war draou an douar; Kaourintin, en e garg
« uhel, skedus gant korf sakr ar C'hrist, a dorre
« sec'hed an dud gant dour skler ar feiz ha...

« Gwennole, ar brudeta anezo
« o zri, a oa ker bras e oberou
« ha ken uhel e zantelez ma
« n'eo ket souez e vefe bet les-
« hanvet tad ar venec'h ! »

Tourioù Kemper

Misionerien vras ar XVII^{vet}
kantved, Mikael an Nobletz,
an Tad Bernard hag an Tad
Maner a gare en em erbedi ouz
an Aotrou sant Kaourintin.

Setu aman ar bedenn
c'houek a rae an Tad Maner
hag a vefe mat d'eomp da
ober war e lerc'h:

O Abostol bras, dre ar bre-
zoneg eo ez oc'h deuet a-benn
da hada ar feiz e bro Gerne
ha setu perak e tleomp karet
ar yez a dalvezas d'eoc'h da
ober eul labour ker kaer hag
a zo bet benniget ker koulz gand an Aotrou Doue.

An heol, red eo en anzav, ne dañl e lagad war
bro ebet hag e talc'hfed startoc'h enni, eged e
Kerne, d'ar gwir feiz aboe m'ho peus graet d'ez
kaout an trec'h war an drouk-spered, tad ar gaou.

An Aotrou Doue en deus ho laket, evel eun Ael,
e-tal dor ar baradoz an douar-ze, en aoun na zis-
trofe ennan ken an aer-ifern.

Ar yez-ze a gomzec'h, breman ez eus trizek kant
vloaz, pa brezegec'h ar feiz, n'eo ket bet laket aboe
da dalvezout evid an droug ha n'eo ket ganet
c'hoaz an hini en deus gwelet eur breizad o komz
brezoneg o prezeg eur relijion dishenvel diouz ar
relijion katolik.

An eskoptiou o deus dalc'het mat d'ar yez ho peus enoret, ouz her c'homz evel m'her c'homzec'h, a zo chomet holl start en o feiz, startoc'h eget bro all ebet war an douar.

E penn pella hoc'h eskopti ez eus eun enezenn hanvet enez Sizon el lec'h ne c'hell loen lous nag aer viber ebet beva: eur skeudenn eo an enezenn-ze eus ho touar santel, bet glepiet gant ho c'houezenn ha ne zav warnan, aboe m'ho peus e bleustret, netra gontammet gouest da ober donjer d'Hor Mamm Zantel an Iliz.

Gant an Tad Maner, pedomp abostol bras bro Gerne, ha leveromp d'ezan eus a greiz hor c'halon:

Sant Kaourintin, Patron Kerne,

Diouallit mat hor bro;

Grit ma virimp lezenn Doue,

Betek eur ar maro!

E Kerne, menez ha traonienn

'Zo d'eo'h a-berz Doue;

Glepiet int bet gant ho c'houezenn,

Dalc'hit start d'ho leve!

Y.-V. P.

Grdon e kreiz etre touriou iliz-veur sant Kaourintin

Dale'homp d'hon tra

Unan eus ar c'haëra douezonou o deus bet an dud digant o c'hrouer eo ar c'halloud o deus da ziskleria ha da rei da gompren an eil d'egile ar pezh a dremen e diabarz o spered. Er penn kenta eus ar bed ne oa nemet eur yez hepken, eua doare hepken da gomz. Eun deiz, a lavar d'omp ar Skritur Zantel, an dud a c'hoanteas, dre eun taol fougerez sevel eun tour, ken uhel, ma savje e gern betek bolz an nenv. Eur menoz ken diskiant ne blijas ket da Zoue. Epad m'edont, a wir wella, o labourat, Doue a gemmeskas o yez, en eun hevelep doare ma n'oant mui goest d'en em entent etrezo. Diwar neuze e voe ken aliés a yez eget a rummou tud o chom en eur vro. A-dreuz ar c'hanvejou, dre bep seurt darvoudou, ar yezou a greskas o niver hag a gemeras stummou ha reolennou dishenvel, hervez tro spered an dud. Bet ez eus hirio, hervez lavarioù an dud gwiesiek, eun, daou vil yez bennek komzet dre ar bed. Hor yez d'omp e Breiz-Izel eo ar brezoneg. Daoust hag ar brezoneg eo ar yez a gomze Adam hag Eva e baradoz an douar, pe unan eus ar yezou bet lakaet gant Doue war muzeñlou an dud kenta e-harz tour Babel? N'omp ket evit lavareh; den ne oar. Ar pezh a ouezer avat, eo e oa komzet tri pe bevar c'hant vloaz araoù Jezuz Krist, a-dreuz an Europ uhela, gant eur boblad tud a veze graet ar Gelted anezo. Ar Gelted eo tadou koz ar Vretoned. Brudet e oant dre o gened, o hardisegez hag o nerz-kalon e kreiz ar brezeliou, met o veza ma ne ouient ket chom unanet a-walc'h, e voent frec'het abred, eus eur c'hoztez gant bagadou tud gouez dilammet eus tu an hanternoz, eus eur c'hor-tez all gant ar Romaned.

An enebourien-man, n'eo ket hepken laërez o bro digant ar Gelted eo a rajont, met c'hoaz mouga o yez en o genou. A drugare Doue, ar brezoneg ne varvas ket; Iverzon hag eul lodenn eus Breiz-Veur a c'hellas chom digabestr hag ar Gelted a oa o chom enno a zalc'has mat d'o yez. Pa rankas an diou vro-ze, d'o zra plega o choug diandan taolioù ar Zaozon-kreiz, eun niver bras a Vretoned a gavas gwelloc'h dilezel bro o c'havel. E tro ar pemped kanved, e tejont er c'horn

douar-man, hanvet neuze an Arvor, ha deuet abaoe da veza Breiz-Izel, hor bro garet, ar c'haëra bro a zo er bed.

O touara en Arvor, ar Vretoned a' oa paour a vadou ar bed-man; ar vro ma teuent enni da chom, a oa gouez ha rivinet holl gand ar brezelioù; daoust da-ze ne zalejont ket da chench doare d'an traou; en o c'hreiz o devoa eur galon grev hag er galon-ze daou denzor a dleent lakaat da vein diaze: o bro nevez: eur yez nerzus, eur feiz hirvidik. Skoulma rajont ken striz ar brezoneg hag ar feiz er c'horn douar-man, ma ne c'heller mui o dispartia, hep noazout kalz pe nebeut d'an eil ha d'egile. Gand eur feiz, eur yez, eur galon, hon tadou koz a zo deuet a-benn da groui eur ouenn-dud ha n'eus ket kavet, e nep lec'h, he far dre ar bed. Pa zigorer histor ar Vretoned, e weler eo leun eus an traou bras, an taolioù kaër graet ganto a-hed ar bloavezioù: « Dalc'h souj o Breiz-Izel eus da amzer dremenet. » N'eus pobl all ebet war an douar hag a ve chomet, evel ar Vretoned, leal d'oe Doue, leal d'oe yez, leal da spered ha da c'hizioù o gouenn. Mard' int bet trec'het gand eur bobl, dek gwech niverusoc'h egeto, mar o deus ranket koll o frankiz, miret o deus evelato d'ar pezh a oa bet fisiet enno gand o c'hentadou, ar pezh a oa bet skrivet en o c'halcnou; ar feiz hag ar yez. Hag an dra ze en despet d'an dismegans, d'an trabaserez ha d'ar yudazerez o deus bet da c'houzant aberz gouarnamanchou diskiant ha fallakr. Eur ouenn dud hag he deus baleet atagant hent an enor, abaoe daou vil vloaz' ze, a zo din da veza meulet gand ar bed holl, a zo din da veza karet hag heuliet gant he bugale. Bretoned, chomomp bepred ar pezh ma 'z omp, ar pezh m'eo bet hon tadou koz, leal d'hon feiz, leal d'hor brezoneg. An hini en deus mez o komz e yez, an hini a deu da ruzia eus e greansou, hennez en deus trouc'het gouenn, eun treitour n'eo ken. Ra vezo bepred lennerien. Feiz ha Breiz, en o ziegeziou, hag e pep lec'h, Bretoned gwirion, Bretoned penn-kil-ha-troad.

L. B.

An Hinkin benniget

(Pennad diweza)

— *Jili Breiz, trede Mab an Duk Yann V, dimezet da Franseza Zinan, tamallet gand eun teod fall, da werza e vro d'ar Zaozon, a zo prizoniet e kastell an Hardouinae, e kichen Monkontour; eur goueriadez paour, Godig, hag he devoa bet digantan, kentoc'h, eun hinkin benniget, a gav an tu da zont war e zikour ha da lakât digas eur beleg d'e govez.*

ANTRONoz, kerkent ha goulou-deiz, Godig a yeas adarre warzu kastell an Hardouinae, esperans he devoa da welet ar prins; koulskoude ne c'helle ket miret da veza nec'het hag enkrezet, ken dinerz ha ken toc'hor e oa, en derc'hent pa he devoa e guiteet.

Ne oa mui gward ebet wardro baliou ar c'hastell, evel ma oa boaz da welet bemdez. Kement-se a lakeas kalon Godig da vantri: « N'eus mui gward ebet, emezi; maro eo eta ar prins, rak hep mar n'oe deus ket e lezet da vont kuit! »

Mont a reas, koulskoude, beteg ar prenestr el lec'h m'oa boas da welet ar prins; herella avat a rae war he zreid.

Ar prenestr a oa digor; Godig ne reas nemet teuler eur zell hag a gouezas d'an daoulin o leskeul eur griadenn; gwele Jili a oa dispak; n'oa den er prizon:

— Maro eo! emezi, maro eo!

Pa zavas e taolas eur zell diweza war brizon ar prins hag e lavaras gand eur galon vantret:

— Breman e c'hellan mont da gaout ar brinsez Franzeza.

Ober a reas tro ar c'hastell en esper kaout eur c'helou bennak ha kaout a reas. Pa edo dirag ar vali vras, e welas o tont gand ar c'hoad eur vanden venec'h ha tudchentil o vont d'ar c'hastell. E lost ar vadenn e oa eun denik yaouank, eur flo-c'hik diouz an doare anezan; Godig, daoust pe gel lent, pe ger strafuilhet e oa, a yeas betek ennan hag a c'houlennas:

— Ha c'houi a c'hellfe lavaret d'in-me petra a zo a-nevez e kastell an Hardouinae?

— Petra a zo a nevez? eme ar floc'h, en eur ober an neuz da lenva, an Aotrou Jili Breiz a zo maro, rannet e galon o klevet e oa bet trec'het ar Zaazon e Flamigny.

Godig a reas eur grenadenn o klevet tamall evel-se ar prins Jili, o klevet ober goap anezan c'hoaz goude e varo. Derc'hel a reas koulskoude warni he-unan, rak c'hoant he devoa da c'houzout hiroc'h.

— Da bet eur, mar plij, emezi, eo maro an Aotrou Jili?

— Eun nebeud tudchentil a zo aet d'e gampr wardro teir eur diouz ar mintin hag o deus e gavet maro war e wele. Setu aman abad Boken hag e venec'h gant eun toullad tudchentil a deu da bedi evid e ene. Ha c'houi ivez, plac'hig koant, livirit eur bedenn evid ene an Aotrou Jili, ma plijogant Doue e zigemeret en e varadoz.

Godig ne lavaras ger; treuzi a reas buan ar c'hoad hag ez eas da zaoulina dirak Itron Varia an Derven, el lec'h m'oa boas da vont da skannaat he c'halon pa veze re vec'hiet.

Edo o pidi, eur pennadig a oa, pa glevas trouz

a-dre he c'hein; sevel a reas he fenn, strafuilhet; he strafuilh ne badas ket pell; ar manac'h he devoa gwelet en derc'hent a oa o tremen:

— A! va Zad! emezi, en eur ouela, an hini ho peus sakramantet dec'h a zo maro!

— Her gouzout a ran, eme ar manac'h; maro eo evel eur zant.

— Gouzout a rit, va Zad, penaos eo bet sammeter buan?

— Gouzout a ran kement a zo tremenet er prizon abaoe ma em eus kuiteet ar prins.

— En han Doue, livirit-hen d'in!

— Hen lavaret a rin d'eoc'h, rak ober a dleit ho kalloud evit gwalc'hi hano ar prins eus a gement a zo bet tamallet d'ezan, dreist-holl eus ar pezh a zo bet tamallet da ziveza. An Aotrou Jili a oa eur breizad gwirion. Setu aman petra a zo digouezet. Da deir eur, er mintin-man, c'houec'h eus e enebourien a zo aet d'ar prizon, a zo lammet warnan en e wele hag o deus e vouget dindan an dilhad.

— O! drouk-sperejou! eme C'hodig, o c'holo he daoulagad gant he daouarn; O! prins paour! pebez maro! A! va Zad, Doue ne deuio hen ket da gastiza ar vuntrerien gris-se?

— N'eo ket d'eomp-ni eo da varn ar pezh a dle Doue da ober, eme ar manac'h ni n'hon eus ken da ober nemet pidi evid ar re o deus ezomm pedennou.

— Ha korf ar prins, petra o deus graet outan?

— Goude beza mouget ar prins, evel em eus lavaret d'eoc'h, e vourrevien o deus stanket d'ezan e fri hag e zioukouarn evit miret na deuje gwad dre 'n hent-se. Neuze o deus douget ar c'horf d'ar gampr kaera a zo er c'hastell hag e laket en eur chapel wenn.

Di eo ez a ar venec'h hag an dudchentil da bidi.

— Hag ar vuntrerien gris a zo eno ive?

— Aet int d'ar chase; ma tigouezont ganeoc'h, Godig, n'ho pezet ket aoun evit gwelet sin ar vuntre-rien skrivet war o zal; na roit ket, ken nebeud, ho malloz d'ezo, met pedit Doue evid ene ar prins Jili, ma plijo gantan e denna eus ar Purgator, mar d'ema c'hoaz eno; pedit Hen ive ma pardonno d'e-
vourrevien.

War gement-se ar manac'h a roas e vennoz d'ar plac'h yaouank hag a yeas gant e hent.

Ar prins Jili Breiz a voe beziet d'ar 26 a viz ebrel 1450. Abad Boken, e penn e venec'h, a deuas da zevel ar c'horf evid e gas d'an douar hag eun niver bras a dudchentil a oa war e lerc'h; Godig kêz en em gavas ive ha n'eo ket hi eo a bede nebeuta.

Ar vuntre-rien a bedas an dudchentil deuet d'an enterramant da renta testeni ne oant ket er c'hastell, — e oant-lod en iliz ha lod er chase, — d'ar mare ma oa maro ar prins; hogen an dudchentil ne voent ket touellet gand ar gaou-se ha morse ne c'helljot kaout diganto o diskarg a vâro ar prins.

Abad Boken a lakeas eur maen-bez, e sklent, war gorf Jili Breiz hag e skeudenn, e koat, war gorre ar maen-bez.

Setu aze penaos e varvas, dre gasoni e enebou-rien, eur prins bras a Vreiz. Gwelomp breman dourn Doue o tont da boueza war an dud kablus.

Godig, goude ma voe laket korf ar prins en douar a yeas a-bres warzu he lochenn. Pa zigouezas ne oa en ti nemet Fant Madek, a oa azezet e tal an tan oc'h aoza eur vasinad yod gwiniz du. Laouen oa he fenn, ar pezh ne veze ket alies; hogen pa welas he lezverc'h o tont en ti ez eas a laouenedigez diwar he zal.

— A! digouezet out, emezi, a-raok an noz? Me 'zonje d'in ne vijes ket deuet hirio.

— Mar d'oun chomet pell, eme C'hodig; eo em oa eun dever da ober.

— Eun dever? eme al lezvamm, gand eur vouez trenk, da zevel oa senti ouzin-me hag ober al labour a roan d'it.

— Gwir a livirit, va mamm, ha kredi a ran ive ne d'oun na dizent na didalvez. Doue zo plijet gantan va dibab evid ober eur gevridi.

— Eur gevridi? eme Fant, en eur ober eul lamm kement ma voe dare d'ezi stlepel en tan yod ha basin.

— Ya! va mamm, eme C'hodig, ken dizrouk ha tra. Eur gevridi am eus bet; d'an Naoned eo ret d'in mont; va lezel a reot, me 'gred, da ober ar pennad beach-se.

Al lezvamm a yeas neuze kement a zroug enni ma krene gant he c'hounnar; evel ma kendalc'he Godig da lavaret e oa ret d'ezi mont d'an Naoned, hep diskleria petra oa ar gevridi he devoa da ober, Fant a gemeras eur geuneudenn hag a roas eur zaead d'he lezverc'h. Neuze he zaolas er maez eus an ti hag e serras an nor outi en eur lavaret:

— Kea alese, ha ne laka mui troad ebet en ti-ma. Kea alese da grevi d'an Naoned, pe elec'h ma kiri; met na deues biken mui dirak va daoulagad-me.

Godig he divije gallet lavaret, mar he laket er maez, he devoa gwir, da vihana, da gaout he lod a zanvez he zad; hogen ar zonz-se ne deuas ket d'ezi; pa welas serra outi dor he lochenn, e chomas evel pa vije sebezet; he c'halon a vennas ranna ha daelou puilh a ziredas eus he daoulagad. En ti-ze he devoa gouzanvet kals poan, met, da vihana, eno e kave eun doenn evit he goudori, hag eun tamm bara du da derri he naoun. Breman, e pe-

lec'h ez ay-hi da glask repu ? Piou a roio bara d'ezi? N'he deus mui na kar, na mignon; n'he deus den da astenn dourn d'ezi; goude beza chomet eur pennad, evelse, mantret da zonjal ha da ouela, e savas he spered etrezek an nenv ha neuze e teuas ar fizians en he c'halon:

— Asa! emezi, Doue n'am dilezo ket; kemeret a ra preder zoken gand al labousedigou bihan. Abalamour da Zoue, an dud diwar ar maez a roio d'in eun tamm boued bennak evit beva hag am lezo da dremen an noz e korn eur c'hraou pe eur c'hardi.

Neuze e sec'has he daoulagad hag, hep sellet en dro, ez eas warzu ar c'hoad he devoa treuzet kel lies a wech.

Evel ma he devoa sonjet, Godig a yeas d'an Naoned en eur veva diwar an aluzen. Bemdez e kave eun tieg bennak da rei d'ezi bara hag eul lec'h da dremen an noz. Digouezet e Naoned, e voe kaset dirak ar brinsez Franseza Zinan, intanvez ar prins Jili Breiz.

Ar brinsez a oa eet kentoc'h betek enni ar c'helou eus a varo he fried hag he devoa gwisket dilhad kanv. Pa glevas e teue ar plac'h yaouank-ma eus a gastell an Hardouinae, e kouezas a-stok korf war he c'hador hag e voe eur pennad mat hep gellout komz mouget gant he daelou hag he huandou!!

Godig ne d'eas ket da glask eus ar c'homzou divlas a leverer alies d'an dud ankeniet evid o frealzi. Gortoz a reas sioul, gant doujans, hag an daelou en he daoulagad, ma vije tremenet d'ar brinsez ar gaouad rann-galon-se.

Franseza a grogas e dourn ar goueriadez paour hag a lavaras d'ezi:

— O! va mignonez, komzit d'in eus an Aotrou Jili.

— Eus e berz eo e teuan d'ho kaout, eme C'hodig.

Neuze e tiskouezas d'ezi ar werzid a oa eur ger bennak skrivet warnan gand ar prins.

— Va frinsez, anaout a rit-hu ar werzid hag an hinkin-man?

— Hinkin va mamm goz ! He anaout ? O ! ya ! Penaos oc'h eus hu bet an hinkin-se?

— Me eo Godig Madec, ar vesaerez paour, ho peus bet ar vadelez, c'houi hag ar prins Jili, da rei d'ezi an hinkin-ma pa em boa kollet va hini en dour. An Aotrou Jili, Doue r'her pardono, eun dervez bennak a-raok mervel, evel n'en devoa netra da c'hellout skriva, en deus merket, gand e wad, eur ger bennak war werzid an hinkin-ma ha gourc'hemenet d'in hen digas d'eoc'h!

— O! digas-hen d'in buan! eme ar brinsez hag e krogas, en eur grena er werzid hag e lennas warni ar c'homzou-man:

— Franseza ger, va foaniou a ya da echui; mont a ran d'an nenv evit da c'hortoz ha da garet eno evel ma 'm eus graet war an douar. Kenavezo, Franseza! Dalec'h atao en da gichen an hini a gaso d'it an hinkin benniget-man, an ael a raer Godig anezi!

Franseza a bokas d'al lizerennou skrivet gant gwad war ar werzid hag a lavaras:

A! Jili! mar plij gant Doue ne jomin ket pell war da lerc'h!

Ar brinsez vat ne ouie ket pegement a drubuilhou he devoa c'hoaz da c'houzanv er bed-man, a-raok mont d'ar bed all da gaout ar pried-se, ma oa bet kouls lavaret atao disparti dioutan war an douar. Bez' he devoa c'hoaz da dremen a-dreuz kalz a zrez hag a spern: Hirio, siouaz! e ouezer gwel eget neuze, ez eus e kurunenn ar brinsed muioc'h a zrein eged a roz.

Ar brinsez a lakeas neuze ar goueriadez paour

da azeza en he c'hichen, hag a grogas en he daouarn evel pa vije bet eur c'hoar d'ezhi.

— O! Jili, va fried paour! emezi; te, Godig, a zo bet eurusoc'h egedoun-me; te ec'h eus gelllet e welet, e glevet, beza test eus e amzer ziweza; lavar d'in, o! lavar d'in, Godig, ha maro eo ar prins, evel eur gwir gristen evel m'en devoa bevet?

— O! ya! sur, itron! O! an Aotrou Doue en deus graet trugarez d'ezan, rak ar prins en deus pardonet ker kalonek d'e holl enebourien!

Godig, evit ma en defe va fried muia karet roet d'it ar gevridi en deus, eo ret en divije kals fizians ennout. O! komz d'in anezan; lavar d'in e boaniou, e drubuilhou, e c'hlac'har; lavar d'in holl, holl kement a ouzout. Ma n'em eus ket gelllet kaout lod eus e boaniou, e fell d'in, da vihana, kemeret perz enno o klevet o c'honta.

Godig a lavaras d'ezhi kement a oa tremenet, kement hon eus merket er pennad, skrid-man.

Goude m'he devoa Godig lavaret kement a ouie diwarbenn ar prins Jili — hag eur pennad mat e voe o konta an istor-se, rak beb an amzer, ouz he c'hlevet, an intanvez paour a zirolle da lenva hag e veze ret d'ezhi chom a-zav ken na vije distrauilhet ar brinsez, — Franseza Zinan a lakeas he daou zorn gwenn war diskoaz ar goueriadez truilhennok hag oc'h ober eur zell karantezus outi e lavaras:

— Eur zantez out, Godig; me em eus evidout karantez hag anaoudegez vat. Me a zo aman prizonierez; ne vezo ket, koulskoude, miret ouzin d'az terc'hel em c'hichen. Te ec'h eus frealzet ha sikouret Jili Breiz, ha chom a ri gand e intanvez?

— Itron, eme C'hodig, he c'halon mantret o sonjal er pezh a oa digouezet ganti, me a zo taolet gand va lezvamm er maez eus a di va zad hag evel-

se n'em eus ken da ober breman nemet ho polon-
tez hag hini Doue.

Ar brinsez a astennas he dorn da C'hodig, hag houman a bokas c'houek d'an dorn-se.

Franseza Zinan a zalc'has eta Godig ganti; ober a reas d'ezhi kuitaat he dilhad koueriadez hag e reas anezi kentoc'h he mignonez eget he maez. Anaout mat a rae petra a dlee d'an hini he devoa roet bara d'ar prins Jili.

Ar brinsez he devoe goudeze aotre da vont da bidi war bez he fried ha da welet ar c'hastell hag ar vro el lec'h m'en devoa gouzanvet e boaniou diweza. Kas a reas ganti Godig, he devoa ive c'hoant a-walc'h da welet ar c'harter el lec'h ma oa bet ganet.

Unan bennak a anavezaz ar goueriadez etouez ar re a heulie ar brinsez hag ar brud a gement se a yeas dre ar c'harter evel eul luc'hedenn; an eil a lavare d'egile:

— N'hoc'h eus ket gwelet? Godig vihan a zo deuet da veza eun itron vras!

Hogen, etre daou, brec'h Doue a oa deuet da boueza war ar re gablus, Fant Madek a oa kouezet gwall glanv hag evid ar wech kenta e oa deuet ar morc'hed en he ene; dalc'h mat edo hano Godig en he genou; an darsien a oa ganti hag he devoa alter; he c'hlevet a raet o pedi ar vinorez evit ma ne roje ket he malloz d'ezhi abalamour ma he devoa he laket er maez a di he zad. Met ar vinorez a oa pell ac'hano ha n'he c'hleve ket. Beb an amzer, dre ma teue ar morc'hed da grignat he ene, al lezvamm a c'halve Godig gand eur vouez truezus.

Ar Ruzig, he mab, — an hini ma he devoa kaset he lezverc'h kuit evit dere'hel he lod d'ezan — ar Ruzig, skuiz ouz he c'hlevet, a lavaraz d'ezhi gand eur vouez trenk:

— Petra dalv d'eoc'h gelver Godig? Godig a zo eun itron vras he ne deuy ket aman.

— Godig, eun itron vras? Petra a leveres, Per?

Ar Ruzig n'en devoe ket amzer da respont; dor al lohenn a zigoras hag an hini a c'hortozed a oa war an treujou hag a deuas en ti. Godig ive he devoa klevet ar brud e oa klanv he lezvamm hag a zirede d'he gwelet. Fant Madek ne grede ket he daoulagad. Sellet a rae outi tu ha tu; kaout a rae d'ezi e oa eno dirazi penn Godig; met ha Godig oa, e gwirionez?

— A! te a zo aze, Godig? a lavaras gouestadik al lezvamm.

— Ya! va mamm, eme ar verc'h yaouank.

— Ne 'c'h eus ket a gasoni ouzin, eme ar glanvourez?

— O! nan, va mamm! ha Godig a dosteas evit briata he lezvamm.

— Godig, pardon d'in; eur gwall bez oun bet en da genver; hogen, keuz am eus... hag e tiruilhe an daelou a zaoulagad Fant Madek.

— Va mamm, na ouelit ket; ma n'oc'h ket bet mat em c'henver, kement-se a zo ankounac'haet ganen-me

— O! va merc'h, gouela a ran gant laouenedigez.

Fant Madek ne vevas ket pell goudeze; mervel a reas goude beza graet ar peoc'h gant he merc'h ha gant Doue; hag holl dud ar c'harter a gomzas pell goudeze eus al lezverc'h a bardone ker kalonek d'al lezvamm he devoa bet kement da c'houzanv ganti.

Godig, atao madelezus, a lezas gant he hantervreur kement a deue d'ezi eus a zanvez he zad. Franseza Zinan a roas ive eun dra bennag, hag evelse ar Ruzig en em gavas en e aes.

Ar brinsez ha Godig a yeas neuze da welet kas-

tell an Hardouinae, kouent Boken hag Itron Varia an Derven; hag ez ejont neuze en dro d'an Naoned, rak ar gêr-se a oa merket gand an Duk da Franseza evel al lec'h ma tlee chom ennan.

Duk Breiz goude beza kemeret Avranch war ar Zaozon a yeas da gousket da venez Sant Mikael. Pa edo o vont war varc'h hed al leo-drez. e tigouezas gantan eur c'habusin, an hini en devoa sakramantet ar prins Jili, en e brizon. Mont a reas da gaout ar prins hag e lavaras d'ezan e oa karget gand e vreur Jili da zikleria d'ezan her galve, a-raok an hanter-kantvet dervez, d'en em gaout dirak lezvarn Doue, evit beza barnet eno o daou.

Ar prins a jomas abafet o klevet kement-se; goudeze, o veza dizebezet, e falvezas d'ezan komz c'hoaz ouz ar c'habusin. Hogen heman a oa aet, den ne ouie pelec'h ha kaer a voe e glask ne voe ket kavet.

« An Duk, eme eur skrivagner koz, a jomas ker sebezet, ker mantret, ken ankeniet, ma ne c'hellas mui kemeret plijadur gant netra hag e varvas souden goudeze.

Ar pezh a dle deski d'ar brinzed e tlefent beza fur ha diouall da gredi kement tra a vez lavaret d'ezo gand ar re a zo war o zro, rak an den en deus a-walc'h da ober o terc'hel penn d'e wall ioulou e-unan heb en em lezel da veza renet gant gwall ioulou ar re a zo en dro d'ezan. »

Distro d'ar Genkiz, e tal Gwened, an duk Fransez ne reas mui nemet langisa; krignet gand ar morc'hed, e testumas en dro d'ezan tudchentil, alierien ha re vras e lez. Dirazo ha dirak an eskeb a oa eno e roas ar gurunenn d'e vreur Per hag hen anavezaz evid an hini a dlee beza duk en e c'houde, o lezel a-gostez e ziou verc'h, Mari ha

Mac'harit, ne c'hellent kaout ar gurunenn nemet ma nie vije bet gwaz ebet eus al lignez.

Meur a wech e pedas ar re a oa en dro d'e wele da bardoni d'ezan e faziou. Reseo a reas e zakramanchou diweza gant santimanchou bras a feiz hag a relijion hag e varvas d'ar 17 pe d'an 18 a viz gouere, er bloaz 1450.

Franseza Zinan ha Godig a oa o pidi e chapel ar brinsez pa zigouezas ar c'helou-ze ganto.

— Aet al lazer da gaout an hini eu deus lazet, eme an intañvez, en eur grena.

— Doue r'her pardono, eme C'hodig; ar prins Jili en devoa pardonet a greiz kalon d'e vreur; o! pardonit evel dan!

Franseza, o klevet Godig, a voe teneret he c'halon. En em lakat a reas adarre d'an daoulin; diroll a reas da ouela ha goude beza taolet eur zell truezus war he c'hrusifi, ec'h en em lakeas da bi-di kalonek evit he breur kaer Fransez Breiz.

— A! itron, a lavaras Godig, mar d'eus bet disparti etre an daou vreur-se, war an douar, esperout a c'hellomp, pa 'z int maro, evel daou wir gristen, ha pa ema Breiz holl o pidi evito, ez int hirio unanet o daou en nenv.

— Doue ra 'z selaouo, va merc'h, eme ar brinsez.

Franseza a zalc'has Godig en he c'hichen ken na blijas gant Doue dont d'o dispartia; Godig a varvas da genta; ar brinsez, mantret gant he glac'har ha beuzet eu he daelou, a zerras d'ezi he daoulagad.

D'an noz warlec'h ma oa kaset he matez d'an douar, Franseza a yeas da denna eus eur c'hased, el lec'h m'hen dalc'he dindan alc'houez, ar werzid hag an hinkin benniget a oa bet etre

daouarn Godig; mont a reas d'o staga a-istribilh ouz moger he chapel, evel eur relegig a zigase da zonj d'ezi eus a gement a gare: Doue, he fried hag he matez vat.

Eno stouet war he daoulin, e lavare da ene Jili ha da ene Godig:

— O! Mar am c'hlevit, pedit Doue ma am galvo davetan, en ho kichen.

He goulenn he devoe hep dale, rak a-benn eur miz goude, e teuas ar maro d'ezi.

A-raok mervel, e c'halvas, da gichen he gwele, dukez santel Breiz, Franseza Amboaz hag e lakeas an hinkin benniget etre he daouarn.

D'he zro, Franseza Amboaz her c'hasas d'he chapel, hag ez eas evelse, a zorn da zorn, eus an eil dukez Breiz d'eben, betek ma 'z eas, gand an dukez Anna war dron Frans.

Prinsezed Frans, evel prinsezed Breiz a zelleze kaout eun hevelep releg, rak labouret o deus holl, pe gant o hinkin pe gant o nadoz evit gwiska ar beorien.

GOULC'HEN MORVAN.

Distro laouen an Itron Varia

◆ da Goatkeo ◆

(Pennad diweza)

PERRINA

Na peger mat eo an Aotrou Doue, evelato, ha na peger brao e oar trei hon daelou e levez; koz mat oun; pemp bloaz ha pevar ugent am eus; breman e varvin laouen, p'eo gwir e ouezan e c'hello va bugale ha va bugale vihan a-rumm da rumm pedi el lec'h m'o deus pedet o zud koz!

MARTHA

Me gred, daoust ma 'z oun dihun mat, emacun oc'h hunvreal!

APOLLINA

An Aotrou Doue a ra traou souezus, evelato! pa greder e vez trec'het da vat eo e vez tosta da gaout-ar-gounid.

LOEIZ

Hiviziken e lakimp muioc'h a evez da viret e c'hour-c'hemennou.

AN AOTROU PERSON

Da hanter eost a zeu e vezo graet ar pardon nevez kenta aman; e kreiz al labouriou bras e t'gouezo, met en deiz m'en em gav gouel ar vamm, ar vugale ne labouront ket.

LOEIZ

Tra! tra! Aotrou Person.

FANCH

Met n'ho pezo ket bet anzer da adsevel ho chapel a-benn neuze.

AN AOTROU PERSON

Ni a gano an oferenn etre peder moger hanter gouezet ho chapel goz hag e c'helloc'h daoulina var ar vein c'hlas m'eo bet daoulinet warno epad kantvejou ha kantvejou ho tud koz gwechall.

Hag ar Werc'hez nevez, graet war ar skouer-ze, — (da Erwan) dispak da daolenn, — a vezo douget neuze eus a Scrignac da Goatkeo, evid ar wech kenta, e kreiz an enoriou hag ar meuleudiou.

A-nevez e tiskenno an Itron Varia da gemeret perz en he leve.

FANCH

Ha ni, gwazed hag a zo bet aman c'hoaz o pardona, hen dougo, evit digeri hent d'ar re yaouank, hag evelse, rummad tud ebet, e Scrignac, ne, vezo bet ehanet da zont d'en em erbedi ouz Mamm Doue, en dachenn-man he deus dibabet, evel m'hen lavarec'h, Aotrou Person, evit diazeza enni he zron da virviken!

AN AOTROU PERSON

Ya! he zron, rak ho Werc'hez nevez a zo eur rouanez, rouanez an nenv hag an douar; ar gurunenn ar-c'hant a zoug war he zal a zo lugernus, met ar bugel-Doue a zoug war he barlenn a zo kaeroc'h c'hoaz; Mamm eo kentoc'h eget rouanez; rouanez eo dre ma 'z eo bet mamm da genta! Hag ar mabig Jezuz, gand e zourn, a ro eur pok, evel m'her gwelit, da gement hini a deu da zaludi e vamm.

O! beleien amzer an Dispac'h hag a oa aman breman ez eus seiz ugent vloaz, c'houi, Aotrou Bernard, person Scrignac, Aotrou Koz, person Poullaouen, Aotrou Jegou, person diweza Goatkeo, nag a nerz a gavec'h oc'h oferenna aman, e-harz treid an Itron Varia, evit dougen betek penn ar groaz a goueze ker pouanner war ho tiouскоaz hag ar gurunenn-spenn hag a zanke he drein ken doun en hoc'h empenn!

Nag a wech, Aotrou Bernard, a-raok mervel e prison Kemper, d'ar 17 a vezeven 1793, ho peus savet ho

taoulagad, beuzet en daelou, warzu Gwerc'hez Koatkeo.

Ha c'houi, Aotrou Koz, p'edoc'h o pignat war ar chafod, e tal kastell Brest, d'an 13 a viz meurzh 1794, ha pa hopec'h a-raok lezel ho penn da goueza dindan kountell ar c'hilhotin, hanoiou Jezuz ha Mari, daoust ha ne droec'h ket ho sellou doaniet warzu chapel didrous ha Gwerc'hez vat Koatkeo hag he Mabig bihan.

O! testou bras Hor Zalver Jezuz-Krist, c'houi hag a varvas ho tri, kentoc'h eget nac'h feiz hon Tadou koz, Itron Varia Goatkeo he deus gouezet ho tigoll brao bras, da veza gouzanvet kement all a drubuilhou hag a boaniou dre garantez evit he Mab ha fenoz e kredomp ez oc'h diskennet ho tri eus barr an nenv, hag emaoe'h, en hor serr, o vale war an douar-man ho peus pleustret ken alies, breman ez eus seiz ugent vloaz, laouen o welet e chom atao ar Werc'hez e Koatkeo.

AR BOBL

Ya! Ya! hag e chomo!

AN AOTROU PERSON

O! Aotrou Jegou ha c'houi holl tud vat, hag a zo o relegou aman e douar benniget an Itron Varia, o c'hedal deiz ar Varn, kouskit e peoc'h; ar bedenn bet ehanet aman epad 37 vloaz a zavo a-nevez etrezek an nenv, hag a gouezo, goudeze, evel ar gliz, da viz mae, evit brasa mad ar re veo hag ar re varo!

AR BOBL

Gwell a-ze, Aotrou Person, gwell a-ze !

AN A. PERSON. — *Regina Caeli lætare! Alleluia*

Ya, Rouanez an Nenv, bezit laouen, Alleluia! rak ho Mab hag a oa maro a zo savet eus ar bez leun a vuhez hag ho ti hag a oa kouezet, en e boull, a vezo ad-savet adarre, kaeroc'h eget biskoaz.

Ha breman, Marzin, a-raok en em zispartia, sav d'eomp eur c'han, ar c'henta, en enor da Werc'hez nevez Koatkeo, ma z ay da benn al labouriou kaer a

vennomp ober aman evit he brasa gloar ha gwella mad an dud.

(*Ar vugale o deus diframmet skourrou glas diouz ar gwez hag a hej ar skourrou dirag taolenn ar Werc'hez a zalc'h Erwan dispak dirazo, en dra ma kan...*)

AR GANERIEH

TON savet gant Don HERVE.

I - tron Va - ri - a, C'houi eo mamm hor
bro, Ho ka - ret a reomp hag a raim, a - to, Hep da - le, ho
ti a vo sa - vet deoc'h, Rou - a - nez ar peoc'h, Mamm hol le - ve -
nez, Mi - rit ar feiz soun er me - nez.

Itron Varia, c'houi eo Mamm hor Bro ;

Ho karet a reomp hag a raim atô,

Hep dale ho ti a vo savet d'eoec'h,

Rouanez ar peoc'h,

Mamm hol levenez,

Mirit ar feiz, sounn er menez!

SCRIGNAC, d'ar 15 a viz gouere 1933,

Y.-V. PERROT

Ar pezh-man a zo bet diskleriet, evid ar wech kenta, e Koatkeo, da c'houel Maria Hanter-Eost 1933 gant :

Jeanne Chapalan, Marie Chapalan, Maria Bocher, Marie Tréanton, Joséphine Balc'h, Francine Quéré, Marie Guillou, Françoise Foll, Renée Foll, Hélène Quéré, Hélène Tallec.

Louis Berrehar, Lannouédie ; Albert Lann, Poullou-Pri ; Pierre Cloarec, Kerdanaon ; François Delivré, Kerdanguy ; Pierre Corvez, Kervarzin ; Emile Lagader, Kerlouet ; Théophile Cottonnec, Kerbrat ; Jean Lozac'h, Théophile Pirou, Marcel Masson, Raymond Boulc'h, Robert Landré, Jean Souarnec.

Kanaouenn evit Nedeleg

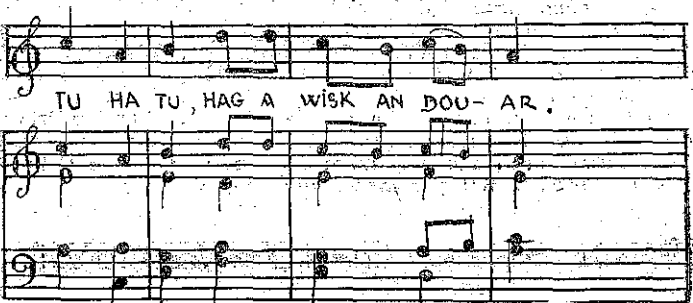
Ton savet gand an Ao. Mayet.

AR FU-LEN-NOU ER'C'H, GAND O ES-KELL GWERC'H, WAR AN

A-VEL GLOU-AR, EUS LEIN AN OABL DU, A NIJ

TU HA TU, HAG A WISK AN DOU-AR.

II

En eun noz didrouz
Eo ganet er plouz,
Mabig koant ar Werc'hez
Hag e barr an nevy,
E son c'houek ha krenv,
Telenn aour an Aelez.

III

Gwelit an erc'h teo
Ar skourn hag ar reo
Hag ar paour o krena ;
Jezuz, en e lez,
Ho paeo, eun dez,
Ma rit vad d'ho nesa.

IV

Bezit kunv ha mat
Ouz an emzivad
A bed war ho treujou
Ha roit d'ar paour,
Gand eur galon aour,
An tamm eus ho kenou.

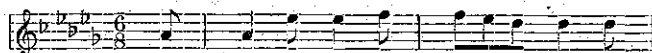
V

Roit dilhad tomm
Eun tamm hag eul lomm
Pa deuer da c'houlenn
Ho pec'hejou holl
A gasoc'h da goll
Da heul an aluzen.

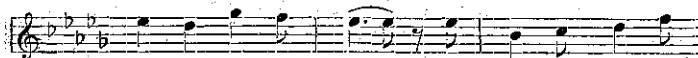
A. K.

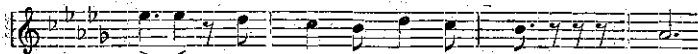
◆ AN HADER ◆

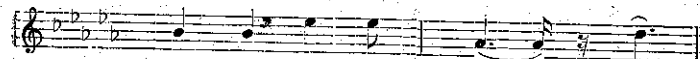
Gwe - let a ran an Ha - der En

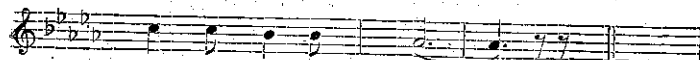
e bark min-tin mat, Ouz e vrech kleiz eur

ba-ner eur ba - ner leun a had, Ouz

e vrec'h kleiz eur ba - ner. Eur

ba - ner leun a had.

2

Ha dre ar park labouret
Eus e zorn hep ehan,
E kouez ar greun alaouret,
War an douar plean.

3

Ar milinou da vala
A gavo kalz greun aour;
Ar forn a roio bara
D'ar pinvidig, d'ar paour.

4

War an douarou aret
Ar gwiniz aour a ruilh;
Bez laouen va breur karet
Da vloaz e vo eost puilh.

5

Trugarez ha mil bennoz
Da Zoue; mestr ar bed,
A ro bemdez ha bemnoz
E c'hliz santel d'an ed.

Filhor Sant Erwan.

*O seiz sant a Vreiz-Vihan, kaera bleunioù hor gouenn,
Eus barr an nenv, heb ehan, selvaout hor goulenn,
Levenez ha karantez skuilhit war douar Breiz,
Miriñ enni kudennet, hor yez koz hag hor Feiz!*

5. - Ar Vretoned fallgalonet

S EVEL eun tiegezh, diwar an douar noaz, daoust peger poanüs eo, n'eo netra e-skoaz sevel eur vro.

Hon tud koz, pa zouarjont, dre aman, war de-vennou hon Arvor, breman ez eus 1500 vloaz, a oa fallgalonet ha n'eo ket souez. Gouela a raent d'ar vro gaer a laere diganto ar Zaozon fall, d'ar chatal, d'an dilhajou, d'an arrebeuri ha d'an holl vadou a jome war o lerc'h; pa rank tec'het, a-raok ar skod tan hag ar c'hleze dir, eun den n'en devez ket amzer da gas kalz a dra gantan; gouela a raent d'o c'herent a oa chomet eleiz anezo eus o dilerc'h; en eur freuz, evel ma 'z eo ar brezel, an tad hag ar vamm, alies a-walc'h, a vez dispar-tiet diouz o bugale, ar wreg diouz an ozac'h, an amezeien an eil diouz egile.

6. - Skouer ar zent koz

Hon tud koz a oa fallgalonet; ar veleien a oa ganto a lavaras d'ezo: « Kemeromp skouer war ar merien; pa vez freuzet o c'hrugell d'ezo e stagont raktal d'he adsevel; ma vez freuzet diou wech, hen adsavint diou wech; an hini a zispenn o labour a c'hell fallgaloni; ar merien ne fallgalonint ket; greomp eveldo; labouromp! »

7. - Al labour-douar

Hag e piljont gwez, hag e savjont tiez hag e labourjont an douar; ar venec'h eo a droas hon tud koz war al labour-douar rak o manatioù a oa tiez ha kement hini a veve enno a c'houenze e vara diouz c'houezenn e dal; al labour-douar, desket d'eomp gant hor zent koz, na pebez labour ven-niget: gwella micher a zo evid ar c'horf, gwella hini a zo evid an ene.

8. - Al labour-spered

Ar zent koz eo a droas ivez hon tud war al labour-spered: o manatioù a oa skolioù e tesked enno kement tra a c'hell pinvidikaat spered an den.

Poblou a zo ha ne glaskont nemed eun dra: gounit arc'hant.

Ni, Bretoned, gant m'hon devezo peadra da ober hon treuz a vez laouen. Redek a reomp warlerc'h madou ar spered kals kentoc'h eget warlerc'h madou ar c'horf hag hor ger a-bell 'zo eo:

*Gwell eo deski mabig bihan
Eget dastum madou d'ezan !*

9. - Ar maen-korn

Hor zent koz eo o deus diazezet ar vro-man war ar c'halet. Broiou eleiz a zo bet savet, brudet ha doujet: aet int d'an traon! koeuzet int en o foull; n'eus hano ebet anezo ken!

Perak?

N'oant ket savet war ar c'halet ; savet e oant war an traez; skubet int bet gand ar gwall-amzer.

Hor zent koz, hag a wele an traou a-bell, a zavas Breiz war ar maen-korn ma 'z eo Hor Zalver Jezus-Krist, ha Breiz, daoust peger gwasket eo bet hag ez eo bepred, a zo atao en he sav!

10 - Seiz eskopti Breiz

Ar Vreiz nevez savet gant hor zent koz, war dismantrou an Arvor a voe rannet e seiz eskopti; ar seiz sant a zavas ar seiz eskopti-ze, — sant Samson, sant Malo, sant Brieg, sant Tugdual, sant Paol, sant Kaourintin ha sant Padarn, — eo a e'halfomp seiz sant Breiz.

Dre anaoudegez vat evito, hon tud koz, gwechall, a gare ober Tro-Vreiz, eur wech, da vihana, epad o buhez; poaniomp da vont eveldo, eun dro bennak, da bedi, en hon ilizou meur, war beziou diazeourien hor Bro.

Er miz a zeu: ROUANTELEZ BREIZ.

SANT PAOL AURELIAN
unan eus seiz sant Breiz

● FEIZ HA BREIZ-FILM ●

Bez
e oa
Pevar
Mignon

(Photo Feiz ha Breiz)

DA genta edo Perig, eur paotrig dek vloaz, fur-sentus ha mat da labourat. Perig avât ne blijje tamm d'ezan beza direnket en e labour... Bremaik e welot ez eo gwir!..

An eil, Monig, eur verc'hig seiz vloaz, amezegez da Berig, koant ha chentil evel eun oan; met siouaz! Monig a vouze evit an distera digarez... Bremaik e welot ez eo gwir!..

An trede a oa eun houad, pe eur « c'hanig » leun a lore'h, hanvet an « Aotrou Koan-Koan » gant Perig, rak Perig oa e vestr.

Erfin, Gwennig, eul lapin bihan, gwenn-holl e

groc'hen evel erc'h ha ruz-tan e zaoulagad. Al loe-nig-se, savet gant aket, oa brasa tenzor ha brasa plijadur Monig ar verc'hig koant.

Ma' z oa Perig ha Monig daou vignon bras, an Ao. Koan-Koan ha Gwennig a en em gare kemend-all.

Bemdez an Aotrou Koan-Koan a deue betek porz Monig da welout Gwennig e vignon bras. Eun dervez avât e voe difennet outo en em welout. Petra oa digouezet?...

Perig en doa eur bengenn-zouar e liorz e dad, a labour e hag a c'houeze evel ma plije gantan.

Perig, evel eul liorzer dispar, a hadas bleuniou kaer en e gornadig douar; edont breman o tiouan, hag ar paotrig, laouen, a yea alies bemdez d'o gwelout. Seblantout a rae d'ezan dija, gwelout ar bleuniou marellet o tigeri dindan tomm-der madelezes an heol hag o teuler a bep tu eur c'houez dudius.

Met setu aman eur c'hoari all! Eun abardaez o tont eus ar skol, e chomas Perig sabatuet nêt, ha rannet e galon, o welout stad truezus e liorz: an douar-ze, munudet gantan, ken plean araok, ha pladet ken brao gant ar bal, a oa breman berniet, torgennet, turiet, skrabet, chachet war an aleziou a bep tu, hag ar bleuniou displantet. Er memez amzer, eur yar a nije spontet dreist ar c'harz, hag ar yar-ze a oa da Vonig.

— A! yer brein, me lavar e kousto ker d'eoc'h, dont d'ober droug d'in! » ha Perig a gounnare.

— Petra-zo? eme eur vouez en tu all d'ar c'harz; ha Monig a ziskoueze da Berig he dremm karan-tezus, laouen ha mantret.

— A! te eol!.. deus da welout-ta al labour kaer graet aman gant da yer! Va liorz a zo nullet ganto ha va bleuniou displantet.

... Dirak
Gwennig o
veuzi, Perig
didruez
a c'hoarz...

(Photo Feiz ha Breiz)

— Met... hag out sur eo graet an drouk-se gant va yer?

— Sur-sur oun ! emañ a nevez gwelout unan anezo o nijal dreist ar c'harz. Kanilhez! koustout a ray d'ezo, sell!

— O Perig... mar plij...

— Serr da veg... kerz da ziouall da yer. Biken mui, ne fell d'in o gwelout, klevet a rez?

— Han, evelse emañ? Ma, kenavo, pabor fall!... Ne deuin ket ken war da dro. » Ha Monig kuit di-war herr.

Diwar an deiz-se, an Aotrou Koan-Koan en doa difenn da welout Gwennig, dindan boan da veza laket er pod da frita ma tizenteche; hag ar paourkêz Gwennig dilezet, gant e vignon a gâve hir e amzer: « Perak, a zonje-hen, ne deu mui Koan-Koan war va zro? »

Eus al lun d'ar yaou, Perig a jomas fachel, ha Monig mouzet. Fin avât a deuas d'an abadenn ha fin vat zoken.

Ar yaou oa. Perig goude lein, en eur c'horn eus e liorz a lenne sioulig Feiz ha Breiz ar Vugale... pa glevas souden e vignonez Monig o c'hervel sikour. Perig a redas da welout. Ha petra' wel?

Gwennig, ar paourkêz Gwennig, kouezet en eur poull-dour e-kreiz ar porz, en eur dec'hout araok Pontig ar c'hi du. Dirak Gwennig o veuzi, Monig a gri, a ouel evel eur Vadalen, ha Perig, didruez, a c'hoarz.

— O Perig, en han 'Doue, tenn Gwennig eus an dour.

— Nann! lezomp-hen da zeski neuñv.

— Perig, Perig, na te a zo kriz ha digalon !... Paour-kêr Gwennig ! Paourkêr Gwennig ! » Hag an daerou a rede puilh war diou-jod ruz-wenn ar verc'hig koant.

Koag! Koag! Koag! An Aot. Koan-Koan eo a deu diwar-herr en eur jorgellat. Mont a ra war-eün en dour; pega a ra e diskouarn Gwennig ha buan-buan her chach er-mêz. Monig, laouen a re-seo ar paourkêzig etre he divrec'h karantezus.

Dirak kemend-all, Perig ne c'hoarz mui; chom a ra dilavar, mantret ha mezek.

— Ac'hanta, Perig ! Gwel-ta, Koan-Koan a zo karantezusoc'h egedout. Pebez kental gaer roet d'it gant Koan-Koan.

— Allo! Koan-Koan avât ne ra van ebet o kle-vout e vestr.

— Gwel, Perig, mez en deus ac'hanout! »

En taol-man Perig a zo trec'het. Lammet a ra davit Monig, hag o kregi en he daouarnigou gwenn, e lavar gant eur vouez glac'haret:

— Monig, didruez oun bet... Lavar, n'out ket mouzet ken?

— Ha te Perig, n'out ket fachtet ken?

— Monig echu eo an abaden... ankounac'haomp pep tra nemet ar gentel gaer roet d'eomp gant an Aotrou Koan-Koan. »

Aliou ar Brezoneg dre daolennou

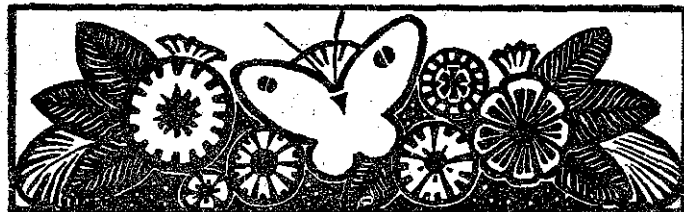
Bugale, pennad ar brezoneg dre daolennou miz kerzu, eo an hini diweza. War *Feiz ha Breiz Nedeleg 1933-Genver 1934*, e kavot eur genstrivadeg nevez

Stagit buan eta gand al labour.

Skrivit ho teveriou gand ar brasa evez, rak sellet e vezo evez ouz ar skritur.

Prizioù kaër a vezo roët d'an 40 bugel o devezo ar muia poenchou.

Labouriou an tri miz a rank beza kaset d'an *A. Grill*, ins-pecteur de l'Enseignement Libre, Impasse de l'Odéon, Quim-per, abenn an 20 a viz kerzu da ziwezata.

◆ Gounideien ◆

Kenstrivadeg ar Vakansou

Priz kenta: Jopik SIMON, 10 vloaz, Plouzeniel, 25 poent 1/2. — 2. Fransezaik Ségalen, Gourin-Gouesnou, 23 boent 1/2. — 3. Mari Séité, 12 vloaz, Kleder, 23 boent. — 4. Marc'harit Philippot, 12 vloaz, Plouzane, 22 boent. — 5. Marcelle Richard, 11 vloaz, Plouzeniel ha Julie Peron, 13 vloaz, Mespaul, 21 poent 1/2. — 6. Reine Bariou, 13 vloaz, Poullan, 20 poent. — 7. Loeizaik Morvan, 11 vloaz, skol gristen Sant-Wazeg, 19 poent 1/2. — 8. Fransezaik Cabon, 11 vloaz, Lanrivoare, 16 poent. — 9. Mari-Anna Bronnec, 11 vloaz, skol gristen Sant-Wazeg, 15 poent 1/2. — 10. Anna Kerivel, 12 vloaz, Poullan, 14 poent 1/2. — 11. Germaine Herviou, 11 vloaz, skol gristen Sant-Wazeg, 14 poent. — 12. Anna Guiffès, 11 vloaz, skol gristen Sant-Wazeg, 12 poent. — 13. Mari Plassard, 9 bloaz ha Joséphine Benjamin, 10 vloaz, Scignac, 8 poent. — 14. Mari Coant, 9 bloaz hag Helena Caignard, 10 vloaz, Scignac, 6 poent 1/2. — 15. Francine Coant, 9 bloaz, Teresa Floc'h, 8 vloaz ha Mari Floc'h, 10 vloaz, Scignac, 6 poent. — 16. Francine Cam, 11 vloaz, ha Loeiza Urvoas, 11 vloaz, Scignac, 5 poent 1/2.

D'an 21 bugel-man, e vezo kaset peb a briz dizale.

Gant kalz a blijadur hon eus lennet o deveriou, skrivet gand ar brasa evez ha kaeraet zoken, darn anezo, — evel hini Jopik Simon, — gant herminigour ha bleuniou treset tro-war-dro d'e labour.

Gand e brizioù, *Feiz ha Breiz* a gas d'ar Vugale-se, amzer da zont hor bro, e wella gourc'hemennou!

AR C'HATEKIZ DRE DAOLENNOU

**TRI
BERSON
AN
DREINDED**

Bugel bihan, lavar d'in petra eo tri?

— Tri berson an Dreinded, an Tad, ar Mab hag ar Spered Santel.

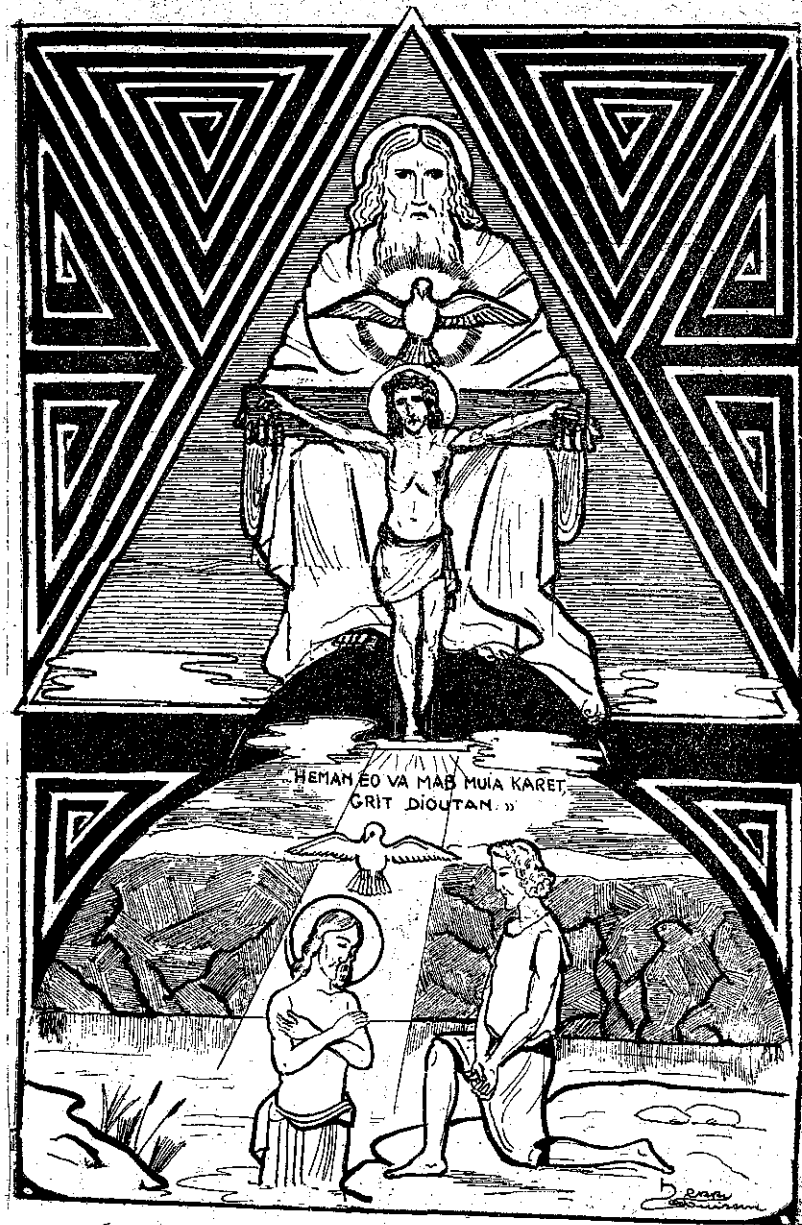
Gwirioneziou ha gwirioneziou a zo; darn a zo sklêr : dal ma vezont lavaret e vezont komprenet, evel ar wirionez-man : unan ha daou a ra tri; darn all a zo tenval, mysterius; n'o c'homprenomp ket ha kement-se a zigouez dre ma n'eo ket lemm a-walc'h hor spered.

Penaos e c'hell ar vuhez sevel diwar breinadurez an hadenn? Den n'her goar; eur myster eo, da lavaret eo eur wirionez tenval ha kuzet evit hor spered berr-ni; met, eur wirionez ker klêr ha dour stivell evit spered bras an Aotrou Doue.

Ha pa rankomp kredi, hep gellout o c'hompren, eur bern gwirioneziou diwar draou hag a welomp bemdez, arabad d'eomp beza souezet e vefe er bed-all, pa deu Doue d'o diskleria d'eomp, daoust ma n'omp ket evit o c'hompren; en o zouez ha da genta emma myster an Dreinded : eun Doue hepken e tri ferson, an Tad, ar Mab hag ar Spered Santel.

Doue int o zri, met o zri ne reont nemed eun Doue.

Ar wirionez-se a zo bet diskleriet splann d'ar bed p'edo sant Yann o vadezi Doue ar Mab, en-

dra ma nije, a-us e benn, ar Spered Santel, din-dan furm eur goulm ha ma kleved Doue an Tad oc'h embann e barr an nenv: « Heman eo va Mab muia karet, grit dioutan! »

Sant Padraig, abostol Iwerzon, hag a veve breman ez eus 1500 vloaz, evit diskleria d'e genvroiz myster an Dreinded, a gemere eun delienn velchen:

— Sellit, emezan, an delienn-ze a zo eur skeudenn zister eus an Dreinded ; n'eus nemed eun delienn, met eun delienn eo hag a zo rannet e teir bastell; evelse ivez, en Dreinded, n'eus nemed eun Doue, met eun Doue eo hag a zo ennan tri berson.

AR BREZONEG DRE DAOLENNOU

VOCABULAIRE

1. — Le pré: *ar prad*; pluriel: *pradou*. — La fontaine: *ar feunteun*. — Le lavoir: *ar poull-kanna*. — Femmes: *merc'hed*. — Laver le linge: *kanna*. — Linge sale: *dilhad fank*. — Manne: *bouteg*; pluriel: *boutigi*. — Le contenu d'une manne: *boutegad*. — Battoir: *golvaz*.

2. — Les pauvres: *ar beorien*. — Un vieillard: *eun deñ koz*. — Un enfant: *eur bugel*. — Des guenilles: *pilhou*. — Faire l'aumône: *ober an aluzen*. — Charité: *karantez*. — Charitable: *karantezus*. — Mendiant: *klasker-bara*. — S'appuyer (sur un bâton): *en em harpa war eur vaz*. — Maigre: *treut*. — Tendre la main: *astenn an dourn*.

3. — L'hiver: *ar goañv*. — La neige: *an erc'h*. — Le froid: *ar riou*. — Il fait froid: *yeñ eo* — Grelotter: *krena gand ar riou*. — Bonhomme de neige: *paotr-koz erc'h*. — Rouler: *rodella*. — Cache-nez: *tro-gouzoug*. — La glace: *ar skourn*. — Glacé: *skournet*. — Glisser: *rinkla*. — Tomber: *koueza*. — Se moquer: *ober goap*.

KENTELIOU

PAJENN

Theresa Neumann hag ar socialist	8
War al labour douar	11
Kuzulioù ar medisin, gant Paol ar Riouallon: 10, 66, 115, 198, 232, 281, 376,	433
Kuzulioù ar geginerez, gant Lizik: 12, 65, 114, 199, 233, 286,	336
Gizioù kristen, gant Y. U.	45
Perig (hag Azilis, gant Tintin Anna: 59, 159, 194, 229, 277, 332,	373
Ar Zizun Veur, gant Y.-V. Perrot	133
Alleluia ar Zul Fask, gant an Ao. Kerebel	152
An amzer nevez, eur vuhez nevez, gant L. Bleunven ..	185
Evit Sul bras ar Pantekost, gant an Ao. Kerebel ..	190
Tri gouenn Kalon Zakr H. Z. Jezuz-Krist, gant an Aotroun Kerebel	217
Bleizi, gant Y. U.	234
Breiz e Rom, gant A. K.	257
O Mamm hor Bro! gant an Ao. Kerebel	261
Rei skouerioù mat d'ar Vugale, gant Y. U.	271
Deiz ar pardon en eur barrez kristen, gant L. B.	275
Eur skouer dispar, gant Breurig	291
Dirak an east o tarevi, gant L. B.	305
Ar c'hatekiz dre daolennou	442, 466, 521
An Anaon, gant an Ao. Kerebel	437

ISTOR

Istor Breiz	24, 68, 419, 468, 510
Vuhez Martoloded Breiz gwechall goz, gant G. P.	48
Istor Breiz hag ar Vugale, gant Breurig	118
Ar Basion disklaeriet gant hon tadou koz, gant G. P.	140
Sant Erwan, Tad Breiz, gant Filhor Sant Erwan ..	179
Santez Anna Wened, gant Yvonig	287
Istor Goatkeo, gant Y.-V. Perrot	368
Merzerien an Dispac'h vras, gant Y. U.	349
Marc'harit an Nobletz	352, 394
Sant Melar, merzer, gant Filhor Sant Erwan	393
Cantic spirituel var a vuez a Anna an Nobletz, gant Marc Person	397
Sant Ithud, gant Y.-V. Perrot	451
Sant Kaourintin, gant Y.-V. Perrot	481

SONIOU HA GWERZIOU

Pedenn d'ar Mabig Jezuz, gant F. Jaffrès	1
Ar Mabig Jezuz, gant F. Jaffrès	3
O noz kaer! gant an Tad L'Helgouac'h	4
Jobig ar Baleer, gant Evnig Penn-ar-C'hoad	22
An Diou Galon, gant Janig ar Meur	116
Ar Golven, gant Evnig Penn-ar-C'hoad	125
Miz Mae, Miz Mari! gant Yvonig	177
Evit digemer an Aotrou 'n Eskob, gant Yvonig ..	178
Pedenn da I.-V. Goatkeo, gant Y.-V. Perrot	186
Enezenn Berder, gant an Tad L'Helgouac'h	237
Gwerz Itron Varia Goatkeo, gant Y.-V. Perrot	239
War Zao, bugale Breiz, gant Yvonig	254
Luskellerez d'am dousig, gant Jalm Konan	282
Va Falc'h, gant Kernevad Yaouank	284
Ped va merc'h, gant an Tad L'Helgouac'h	329
Ar gouelan hag an Heureuchin, gant Barz ar Goned ..	456
Ar c'hi bihan, gant P. L.	475
Kanaouenn Nedeleg	504
An Hader	506

PEZIOU-C'HOARI

Pardon Barabbas	90
Distro Iouen an Itron Varia da Goatkeo: 322, 377, 406,	446

MARVAILHOU

An Hinkin benniget, gant Goulec'henn Morvan: 15, 78, 162, 201, 296, 337	487
Kribell-Ruz, gant Breurig	29
Noz Nedeleg Loeizaik, gant Ronan Pleiber-Krist ..	33
Eun tamm diskuiz diouz an noz, gant Jalm Konan ..	170
Madelez ar Werc'hez, gant Breurig	204
Malloz Sant Herve, gant E. Berthou ha Minor Ker- briek	249
Skilleg, ar bleiz koz, gant Filhor sant Erwan: 424- 428,	471
Feiz ha Breiz ar Vugale vihan: 256, 295, 343, 391, 428,	477
Bleun Brug Pont 'n Abad	417

YEZADUR

Ar brezoneg dra daolennou: 36, 84, 166, 211, 245, 293, 345, 429,	478
---	-----

Divinadennou

● miz Kerzu ●

1. — Petra a ya dar marc'had
E deod gantan war eun troad...
???

(Degaset gand August LEON, Plougerne).

2. — Anaout a ran eur gazeg glaz-wenn
Hag a vez noz-deiz o tougen
Traou skanv kouiz ha traou pounner,
Dre neuz fors pe seurt amzer.
Piou eo ???

(Degaset gant Tanguy GREIGNOU, Kleder).

3. — Gand ar c'hoant pignat re uhel
Ar plac'hig a - - - - -

4. — ... na g... ho
peus ho mignon Jobig dre
aze?

— Nann! aet eo da
bourmen!
E pelec'h eman Jobig?

(Koajou kizellet gant Ronan, Pleiber-krist).

5. — Chesus! Pebez
amzer fall; aet eo va zog
gand an avel...

E pelec'h eman an tog?

TAOLIT EVEZ. — Degas responchou miz here,
du ha kerzu a benn ar 15 a viz kerzu da ziwezata, da
RENER « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC.

Bep an amzer koulskoude ez eus takadou ledanoc'h e
doare eur gambr ma c'hell eun ugent bennak a dud beza
enno a-unan.

Dre an hentchou-ze e ranker mont an eil warlerc'h
egile ken striz int. A bep tu e kaver toullou bras awalc'h
da zigemeret korf eun den. Eno e lake ar gristenien o zud
varo pe verzeriet, hag e veze stanket warno gant eun
daolenn varbr a zouge o hano, o oad, an doare m'oant
maro.

Eno ive eo a reas ar gristenien o lidou pa vezent re
wasket abalamour d'o feiz.

Ar pezh a fell d'ar c'hristen gwelout e Roum dreist pep
tra eo Hon Tad santel ar Pab.

Ouspenn daou vil, oamp bodet er memez sal-vras, holl
fransisien, digouezet en hevelep mare e Roum.

Ar Pab eur vantel ruz-moug war e wiskamant gwen
kan a zeu er zal douget war e gador gant eiz den eus e
balez, treuzi a ra ar zal hag e ya d'azeza war an trou
a zo ouz e c'hortoz, daou veleg eus ar Vatikan, eun nebeut
soudarded a zo en dro d'ezan. Lezel a ra da goueza e
vantel hag e komz d'eomp epad eun hanter eur e gallek.

Trugarekat a ra ac'hanomp eus hon digemer kaer. (Ar
zal he doa tregernet gant hor youc'hadennou: Bevet ar
pab!!)

Hon trugarekat a ra da veza deuet eus a geit all d'e
welet, daoust d'ar skuizder, daoust d'ar mizou, breman
pa gresk ar berrentez e peb leac'h. Hon alia a ra da
c'hounit mat induljans Jubile Redemption Hor Zalver.
Fronez ar Jubile evidomp a dle eur beza vuhez kriste-
noc'h. « Jezus emezan a zo deuet da rei ar vuhez d'hon
eneou, ra vevint muioc'h mui eus ar vuhez-ze, buhez ar
c'hras. »

Hag ec'h echu en eur rei d'eomp hon-unan, da dud hon
tiez, da dud hor parreziou, da gement hini hag a reke-
tomp vad d'ezan, e venoz, e wella bennoz a Bap.

Edo eiz eur noz; ar Pab en doa c'hoaz tud all da zige-
merout en deiz-se hag evelse e tremen e zerveziou goude
soursial eus ar bed kristen penn da benn.

Birvidikoc'h c'hoaz hiviziken eo e yelo hor pedennou
wardu an nenv evit vikel Jezus-Krist war an douar.

F. G.

A nevez gant ar c'hleier

BADIZIANTOU :

Miz here. — 17: Marie-Angèle Guillou, Baly-Plufern.
Paeron: J.-M. Bosec; maer.: Angèle Guillou.

18: Yves Léa, Kroaz-hent ar Bail. Paer.: Y. Jolivet;
maer.: Marguerite Le Fur.

24: Yvonne Bodiger, Krec'h-Avel; paer.: J. Bodiger;
maer.: Yvonne Bourel.

26: Fernad Goulven, Kerrien; paer.: Claude Goulven;
maer.: M. Le Roux.

28: Marie-Françoise Le Gall, Kervargar; paer.: Alain
Le Gall; maer.: Françoise Guillem.

29: Jeanne Quéguiner, bourg; paer.: Jean Quéguiner;
maer.: Jeanne Quéguiner.

Miz du. — Yvonne Le Velly, Kerloudanou; paer.: Vin-
cent Guillou; maer.: Louise Le Velly.

Anne-Marie Eder; paer.: P.-Jacques Guillou; maer.:
Marie-Anne Eder.

EUREJOU :

Miz here. — 17: Louis Porz, Plouvuen, ha Françoise
Bellec, bourg, Kleder. — Vincent Conseil, Kerfiat, ha
Marguerite Le Bihan Loc-Maria. — Pierre Creff, Ploues-
cat, ha Anne-Yvonné Monfort, Kroaz-hent, Kermargar.

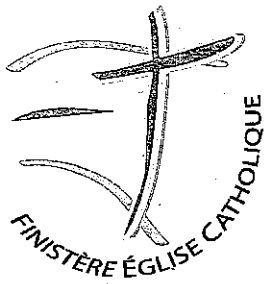
25: Paul Salaun, Kouent-Kerlissien, ha Antoinette
Floc'h, Kerlissien.

26: François Bourel, Kerfissien, ha Marie-Françoise Ke-
riven, Kerfissien.

BET BEZIET:

Miz here. — 22: François Guivarc'h, Skavennou, 85 bl.
— 23: Clothilde Créac'h, Krec'h-Morvan, 2 vloaz; Gus-
tave Lespagnol, Cap-Haïtien, 35 bloaz. — 28: Marie-
Yvonne Jacob, Kergournadeac'h, 77 vloaz.

Miz du. — 7: Marie-Jeanne Saout, Prat-Penhors. —
8: Anne-Marie Milin, Keryaouen; 78 bloas. — 11: Olivier
Bellec, Prat-Kerallou, 76 vloaz. — 13: Armand Person,
Graen, 74 vloaz. — 14: Anne-Marie Eder, Peren, 4 devez.

Archives et bibliothèque diocésaine de Quimper et Léon

Document numérisé

Source : <http://catholique-quimper.cef.fr/diocese/bibliotheque-et-archives.html>

2011